

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

Cilt • 24

Anıtkabir Derneği Yayınları

-|-

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR

“Altını Çizdiği Satırları, Özel İşaretleri, Uyarıları,
Düştüğü Notlar ve Kitap İçerisindeki Özel Yazıları İle”

Cilt 24

Fransızca-Almanca-İngilizce-İtalyanca-Türkçe Osmanlıca
Kitaplar

Anıtkabir Derneği Yayınları

-I-

Başbakanlık Tanıtım Fonu Katkılarıyla

Orijinal metinlerde Atatürk'ün altını ve yanını çizdiği satırların Türkçeleri koyu harflerle dizilmiştir.

TERCÜMELER

Osmanlıca Tercüme

Bekir Koç • Haldun Eroğlu

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Fransızca tercümelerin bir kısmı ile İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Yunanca tercümelerin tamamı Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından yapılmıştır.

TÖMER Tercüme Editörü

Dr. Gülser Akdoğan • Tülin Yalman • Emel Zeytin

Fransızca Tercüme

Ali Osman Durmuş • Dilşad Özdamar • Özkan Güngör

Nurhayat Atan • Çelebi Akdaş • Şebnem Sunengin Çakır

Bayram Köse • Sebahat Alan

İngilizce Tercüme

Özlem Kitapçı Kara • Onay Çokluk • Fatih Ekinci

Almanca Tercüme

Ayşe Bahşi • Özmen Kara

İtalyanca Tercüme

Suna Ertekin

Yunanca Tercüme

Özge Ceylan

İçindekiler

Voltaire'nin Tüm Dramatik Şaheserlerini İçeren Tiyatroosu ...	1-11
Asya Türkiyesi İdarî Coğrafya	13-26
Avrupa'nın Siyasî Tarihine Genel Bakış	27-36
Rusya'nın Tarihi	37-65
Fransız İhtilâli Tarihi	
II. Cilt	67-86
III. Cilt	87-109
IV. Cilt	111-121
Yunan Etimolojisi El Kitabı	123-126
Doğu Sorunu ile İlgili Seçilmiş Diplomatik Dosyalar	127-130
Almanca-Fransızca Sözlük	131-133
Türkiye'nin Tesalye Seferine İlişkin... ..	135-137
Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi	139-147
Anılar ve Turanlılar	149-153
Avrupa Devletleri Tarihi	155-159
Çince Yazılar	161-175
İnsanlığın Tarihi	177-180
Avrupa Tarihi	181-196
İngilizce-Türkçe Yoğunlaştırılmış Sözlük	197-203
Gelibolu	205-210
İleriye Bakış	211-215
Beyaz Dünyanın Üstünlüğüne Karşı Renklerin Yükselen Gelgiti	217-225
Türklerin Genel Tarihi	227-231
Mahkemelerin Ruhu	233-237
Sultan V. Murat	239-259

Asya Türkiye'sinde Nüfusun Durumu ile İlgili	
Yazışmalar ve Musa Bey Vakası Raporları	260-267
Filistin'de Türklerle	268-278
Türk İmparatorluğu Sultanlar, Toprak ve İnsanlar	279-283
Julius Caesar	284-288
Kayıp Kilit: Mu	289-296
Mu'nun Çocukları	297-302
İtalya Rehberi	303-322
Mücevherin Hikâyesi	323-329
Yugoslavya'nın Doğuşu	330-336
İngiliz Tarihi Üzerine Kısa Bir İnceleme	337-340
Öç Seferin Hikâyesi	341-348
İstanbul	349-359
Kastamonu ve Kapadokya'daki Keşifler ve Çalışmalar	360-363
Türk Çocuklarına Tarih Notları	364-366
Teşkilâtı Esasîye Kanunu	367-369
Kan Grupları Hakkında	370-372
Behcet-ül Lugat	373-376
Külliyyat-ı Fenn-i Eslîha	377-381
Peçevi Tarihi	382-400
Türkiyat Mecmuası	401-413
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi	
I. Cilt	414-460
II. Cilt	461-464
XII. Cilt	465-473
XVIII Cilt	474-482
Alfabetik Fihrist	483-494

Son Söz

"Atatürk'ün Okuduğu Kitaplar" çalışmasının araştırma, tespit, temin, inceleme ve basması toplam 20 ay sürmüştü ve başlangıçta 20 cilt olarak plânlanan bu çalışma, daha sonra da temin edilen Atatürk'ün okuduğu kitaplarla birlikte 24 cilt olarak tamamlanmıştır.

Bu süre içerisinde Atatürk'ün okuduğu kitapların bulunabileceği tahmin edilen-Sofya Büyükelçiliği ve Halkeveri Başkanlığı ile yapılan görüşmeler sonucunda, bu kurumlarda Atatürk'ün okuduğu kitapların arşivlerinde mevcut olmadığı belirtilmiştir.

24. Cilt'te yer alan özellikle İngilizce ve İtalyanca eserler üzerindeki çalışmalar da bu kitap sayfalarının çok az bir kısmının ATATÜRK dışındaki kişiler tarafından çizilmiş ve ATATÜRK'e özetlerinin sunulmuş olabileceği de olası görülmektedir. Bu nedenle özellikle 4 İngilizce kitaptaki (**Sultan V. Murat • Julius Caesar • Yugoslavya • Türk İmparatorluğu Sultan, Toprak ve İnsanlar**) çalışma özet olarak verilmiştir.

Yücelerin yücesi ATATÜRK'ün elinden geçen 3997 adet kitap üzerinde büyük titizlikle çalışılarak meydana getirilen bu 24 ciltlik temel kaynak esere, tümcül bir gözle bakıldığı zaman, bu büyük insanın yeni ve çağcıl Türk Devletini kurarken toplumumuzun sosyal yapılanmasının, ekonomik düzenini, siyasal sistemini ve modern hukuk devletini yaratma gücünü nereden aldığı açıkça ortaya çıkmaktadır. O'nun olağanüstü bu beyin gücünün dokusunu oluşturan **"Okuduğu Kitaplar"**ı beğenilerinize sunarken bu dev eserin hazırlanışında bana birinci derecede destek olan Anıtkabir Derneği Yönetim Kurulu Üyeleri: Ankara eski valilerinden **Durmuş Yalçın'a**, Bayındırlık eski bakanlarından **Selahattin Babüroğlu'na**, Atatürk Kültür, Dil, Tarih Yüksek Kurumu eski genel sekreterilerinden **Emekli Tuğgeneral Sadri Karakoyunlu'ya**, İnkılâp Tarihi Doktoru **Emekli Tümgeneral M. Cemil Özgü'e**, İnkılâp Tarihi Doktoru **Emekli Tümgeneral Sıtkı Aydınel'e** ve Yayın Koordinatörü **Recep Cengiz'e** en içten teşekkürlerimi sunmayı borç bilmekteyim.

Saygılarımla

Em. Tümgeneral Turhan Olcaytu
Anıtkabir Derneği Başkanı

KİTABIN HAZIRLANIŞI HAKKINDA BİLGİ

Mustafa Kemal ATATÜRK kısa süren yaşamı boyunca, bir insan ömrüne kolay kolay sığmayacak kadar büyük işler başarmıştır. Başarıyla sonuçlandırdığı Kurtuluş Savaşı ve Türk Devrimi ile dünya tarihi içerisindeki onurlu yerini çoktan almıştır.

ATATÜRK'ün yaşamı ve yaptığı işlerle ilgili yerli ve yabancı araştırmacılar tarafından kütüphaneler dolusu eser yazılmıştır. Çeşitli dillere çevrilen bu eserler sayesinde ATATÜRK dünyanın her tarafındaki entelektüel, asker, bilim ve siyaset adamları tarafından çok iyi tanınmaktadır. Eylem ve düşünceleriyle bütün insanlığı etkileyen ATATÜRK'ün, düşünce yapısını tarihi süreç içerisinde hangi olaylar, düşüncüler ve yazarlar etkilemiştir? İşte, bu sorunun yanıtlanmasına katkı niteliği taşıyan ve Gürbüz Tüfekçi tarafından hazırlanan "ATATÜRK'ün Okuduğu Kitaplar" adlı eser istisna tutulursa bu amaca yönelik ayrıntılı bir çalışma henüz yapılmamıştır.

O'nun düşünsel alt yapısını araştırmak isteyenler için, satırlarının altına çizdiği, özel işaretler, uyarılar koyduğu, notlar düşüldüğü veya bazı açıklamalarda bulunduğu eserleri Türkçe'ye çevirerek 20 cilt halinde sunulması planlanan bu çalışma daha sonra temin edilen kitaplarla 24 cilt'e çıkmıştır. Bu çalışma yukarıdaki sorunun yanıtlanması amacına yönelik küçük bir katkı olarak algılanmalıdır.

Bu çalışmanın ortaya çıkarılabilmesi için ATATÜRK'ün okuduğu kitapların hepsine ulaşmaya çalışılmışsa da, bu ana kadar ANITKABİR ve Çankaya'daki ATATÜRK Kitaplığı ile İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi ve Samsun Gazi II Halk Kütüphanesi dışındakilere henüz ulaşılammıştır. Ulaşılmayan kitapların sayısı mevcut kitap sayısı içerisinde çok önemli bir miktar olmamakla birlikte, yapılacak çalışmaya bütünlük sağlaması açısından önemlidir.

Bu güne kadar tespit edilen ATATÜRK'ün okuduğu kitapların sayısı; 1741'i Çankaya'da, 2151'i ANITKABİR'de, 102'si İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve 3'ü Samsun Gazi II Halk Kütüphanesi'nde olmak üzere

3997'dir. Cilt sayıları ile, dergi, harita, atlas ve nota albümleri bu sayının dışındadır.

Hazırlanan 24 ciltlik eserde; ATATÜRK'ün okuyup satır altlarını çizdiği, sayfa kenarlarına notlar aldığı, özel işaretler koyduğu, açıklamalar yaptığı kitap ve dergilerin bu bölümlerinin tamamına yer verdik.

Yalnız bu işaretli yerlerin çok az bir kısmının ATATÜRK dışındaki kişiler tarafından çizilmiş olması olasılığı üzerinde duranlar da vardır. Başkalarının işaretlediği birkaç eser, diğerlerinden, bu konuda araştırma yapan kişiler tarafından kolaylıkla ayırt edilebilir.

Yabancı dilden tercüme edilen metinlerin bugünkü dile aktarılışında özgün niteliklerinin korunmasına özen gösterilmiştir. Ancak; bu yapılırken yazım kurallarında ve noktalama işaretlerinin kullanımında özellikle Türk Dil Kurumu'nun yayımladığı "İmlâ Kılavuzu" ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca benimsenen ilkeler esas alınmıştır.

Eserlerin Türkçe'ye çevrilmesinde şöyle bir yöntem izlenmiştir.

- Çeviride ATATÜRK'ün altını çizdiği, işaret koyduğu veya bir açıklama yaptığı cümle, paragraf ve sayfalar dikkate alınmıştır.

- Aynı konuya ilişkin iki yer işaretlenmiş ya da çizilmişse daha ayrıntılı olana öncelik verilmiştir.

- Bütünlüğü ve anlamayı kolaylaştırmak için bir veya iki kelimesi çizili cümlelerin tamamı, bazen de bütün paragraf çevrilmiştir.

- Altı çizili sözcük, cümle ve paragraflar koyu olarak gösterilmiştir.

- ATATÜRK'ün el yazılarının çevirisi orijinal sayfaının yanına verilmiştir.

- Kitap ve dergilerdeki Önsöz, Giriş, Özelsöz ve Açıklamalar planlanan cilt sayısını aşmaması için çoğunlukla özet halinde verilmiştir.

- Köşeli parantezler çevirenlerin müdahalelerinde kullanılmıştır.

- Özellikle Osmanlıca çevirilerde okumayı ve anlamayı zorlaştıracak kelimelerin bugünkü kullanılışları tercih edilmiş ve daha çok okuyucu kitlesine hitap edebilmek amacıyla da o dönem kurum ve kuruluşlarına günümüz terminolojisine yakın bir karşılık verilmiştir.

- Değişik konulardaki yüzlerce özel isim doğrusuna ulaşıldığı ölçüde güncelleştirilmiş, ulaşılamayanlar da ise Osmanlıca okunuşları esas alınmıştır.

• Yine Osmanlıca çevirilerde metnin dili sadeyse kesinlikle müdahale edilmemiş yazının ifade şekli esas alınmıştır.

• Kitap ve dergiler konularına göre (Tarih, Edebiyat, Hukuk vb.) ayrılmış ve her cilt aynı konuda fakat farklı alanlarda yazılmış ve okuyucuyu sıkımsayacak hacimde ve konu yelpazesi dikkate alınarak hazırlanmıştır.

Ayrıca kitabın teknik özelliklerini açıklayan bir bölüm hazırlanmıştır. Eserin, bu konuda çalışma yapacak araştırmacılar için temel kaynak olacağı inancındayız.

Recep Cengiz

Yayın Koordinatörü

E.210

THÉÂTRE

DE

VOLTAIRE

CONTENANT

TOUS SES CHEFS-D'ŒUVRE DRAMATIQUES

NOUVELLE ÉDITION

REVUE D'APRÈS LES MEILLEURS TEXTES

TOME SECOND

PARIS

LIBRAIRIE GARNIER FRÈRES

5, RUE DES SAINTS-PÈRES, 5

1197

VOLTAİRE' in

**TÜM DRAMATİK ŞAHESERLERİNİ İÇEREN
TİYATROSU**

YENİ BASIM

EN İYİ METİNLERDEN OLUŞAN RÖVÜ

İKİNCİ CİLT

PARİS

**GARNIER FRERES KİTAPEVİ
6, RUE DES SAINT-PERES, 6**

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1197

Yazar : Voltaire

Cild : Lacivert

Ebadı :

En : 11 cm.

Boy : 18 cm.

Sayfa Adedi : 293 + 1

**Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHON
tarafından tercüme edilmiştir.**

Sayfa : 123

L'ORPHELIN DE LA CHINE.

IDAME.

De mes rois! Va, s'en-je; ils n'ont rien à prétendre;
Je ne dois point mon sang en tribut à leur cendre.

Sayfa 123

ÇİNİN YETİMİ

II. PERDE, II. SAHNE

IDAME

Krallanminki mil Haydi sende; Hiçbir şey ileri süremezler diyorum sana;
Onların külleri için kendi canımdan olamam.

Sayfa : 124

* Cengiz ağzından bir şaheser

SCÈNE V

GENGİZ, OCTAR, OSMAN, TROUPE DE GUERRIERS.

— GENGİZ.

On a poussé trop loin le droit de ma conquête,
Que le glaive se cache et que la mort s'arrête:
Je veux que les vaincus respirent désormais.
J'envoyai la terreur et j'apporte la paix.
La mort du fils des rois suffit à ma vengeance.
Éteignons dans son sang la fatale semence
Des complots éternels et des rébellions
Qu'un fantôme de prince inspire aux nations.
Sa famille est éteinte: il vit; il doit la suivre.
Je n'en veux qu'à des rois; mes sujets doivent vivre.
Cessez de mutiler tous ces grands monuments,

** Kralları yok etmek
[ ] halkı yaşayacak

Sayfa 124

IV. SAHNE

GENGİZ, OKTAR, OSMAN, BİR KITA ASKER

GENGİZ

Fetih hakkımı çok uzattı,
Savaş bitsin ve de ölümler dursun:
Kralları oğlunun ölmesi, intikamımı almam için bana yeterli.

Ölümcül saçan tohumu onun kanı içinde boğalım
Sadece krallar için istiyorum; benim çevremdekiler yaşamak.
Tüm bu büyük anıtları parçalamayı bırakın,

Sayfa : 124

مہینہ آیدہ آ

Octar, je vous destine à porter mes drapeaux
Aux lieux où le soleil naît du sein des eaux.

* Cihangirlik eden

** Medeniyete hizmet

Sayfa 124

Oktar, sizi, bayraklarımı suyun öteki yüzünde
Doğan güneşin bulunduğu ülkelere götürmeniz için tayin ediyorum.

Sayfa : 126

Une femme sur moi n'aura point ce pouvoir.
Je la veux oublier, je ne veux point la voir.

Sayfa 126

VI. SAHNE

Bir kadın benim üzerinde bu kadar güce sahip olamaz;
Onu unutmak istiyorum, bir daha da hiç görmek istemiyorum.

Sayfa : 129

SCÈNE II

GENGIS, IDANÉ, OCTAR, OSMAN, GARDIEN.

IDANÉ.

* Devlet selâmı

** Millet selâmı

دین

دین

دین

L'impose à ma victoire, à mon trône, au destin,
Le dernier rejeton d'une race ennemie.
Le repos de l'Etat me demande sa vie.

Sayfa 129

II. PERDE, II. SAHNE
GENGİZ, IDAME, OKTAR, OSMAN, GARDİYANLAR
IDAMÉ

Zaferimi, tahtımı, kaderi düşman ırkının
Sen torunu (dölü) için feda ediyorum.
Onun hayatı devletin huzuru için gerekli;

Sayfa : 130

GENGİZ.

J'entends: depuis le jour que je fus outragé,
Depuis que de vous deux je dus être vengé;
Depuis que vos climats ont mérité ma haine.

* Bazen bir |) bütün bir millet karbon

Sayfa 130

GENGİZ

Anlıyorum; hakarete uğradığım günden beri,
Sizin ikinizden öcümü almam gerektiğinden beri;
Çevreniz benim kinimi hak ettiğinden beri.

Sayfa : 132

ZANTI.

Le crime est d'obéir à des ordres injustes.

* Suç Cinayet

** Cüm

Sayfa 132

III. SAHNE

ZANTI

Suçu yönelmek haksız düzenlere itaat etmektir.

Sayfa : 133

SCÈNE IV

GENGİS.

جبرئیل
دوست
جبرئیل

Il me fait un ami, je n'en eus point encore.
Mon cœur en a besoin.

* Çok güzel doğru ibret!

Sayfa 133

IV. SAHNE

GENGİS

Bir arkadaşla ihtiyacım var, şimdiye kadar hiç olmadı.
Kalbimin ihtiyacı var.

Sayfa : 134

GENGİS.

Vaincu par la beauté, désarmé par les larmes.
Dévotant mon dépit et mes soupirs honteux!

Sayfa 134

GENGİS

Güzellik karşısında yenilen, gözyaşlarıyla yatışınlan,
Utangaç can sıkıntılarımı parçalayan!

Sayfa : 137

ACTE QUATRIÈME

SCÈNE I

GENGİS, TROUPE DE GUERRIERS TARTARES

GENGİS.

Je ne puis être à moi! D'aujourd'hui je commence
À sentir tout le poids de ma triste puissance!
Je cherchais l'idéal; je ne vois près de moi
Que ces chefs importuns qui fatiguent leur roi.

* Ne güzel

جبرئیل

Ah! je fus plus heureux dans mon obscurité.

Sayfa 137

IV. PERDE , I. SAHNE
CENGİZ ,BİR KITA TARTAR SAVAÇSISI
CENGİZ

Ben kendim alamam ! Bugünden itibaren mutsuzluğumun
Tüm ağırlığını hissetmeye başladım:
İdamé'yi anyordum; etrafımda sadece kralları yoran
Sıkıcı komutanlardan başkası yoktu.
Ah! Kendi kendime daha mutluydum.

Sayfa : 138

بازن
بازن
بازن

Et détournez les yeux de ce couple proscrit,
Qui vous ose braver quand la terre obéit.

* Bazen [ ] baş eymeyen insan vardır

Sayfa 138

II. SAHNE
OKTAR

Dünya size itaat ederken, size meydan okuyan,
Sürgün edilmiş bu çiftin gözlerini korkutun

Sayfa : 140

Qu'ils combattent sous moi, qu'ils meurent à ma
suite:
Mais qu'ils n'osent jamais lacer de ma conduite,
Idamé ne vient point... C'est elle, je la voi.

SCÈNE IV
GENGİS, İDAMÉ.

GENGİS.

Sur les débris fumants des trônes mis en cendre,
Le despotisme des Rois dans la poudre oubliés.

Sayfa 140

BİL SAHNE

CENGİZ

İster benim komutam altında savaşsınlar, isterlerse benimle ölsünler,
Ama benim tayımı hiçbir şekilde yargılamasınlar.

IV. SAHNE

CENGİZ

Kül hâline gelmiş tahtların kalıntıları üzerinde,

Barut içinde unutulmuş kralın yıkası.

Temugin size ellerinde yirmi kralık (asâs) ile geliyor

Sayfa : 142

CENGİZ

Il n'est ici de lois que celles de mon cœur.
Celles d'un anagramme, d'un scythe, d'un vainqueur:

Sayfa 142

CENGİZ

Burada sadece kalbimin, bir hükümdarın,

Bir iskitil'in kanunları var.

Sayfa : 143

SCÈNE V

Vous seule adoucirez le destin des vaincus.

Sayfa 143

V. SAHNE

Siz tek başınıza yeniklerin kaderini hafifletebilirsiniz:

Sayfa : 147

IDAWE.

Quand le ciel en colère

De ceux qu'il persécute a embité la misère,

Il les soulève souvent dans le sein des douleurs,

Et leur donne un courage égal à leurs malheurs.

* Çok nefis

Sayfa 147

V. PERDE, I SAHNE

IDAMÉ

Ne zaman ki gökyüzü sinirlense
Zulmettiği kişiler yoksullukla tanıştılar,
Onları çoğu zaman açların eşliğinde tutar,
Ve felâketlerine eşit oranda cesaret verir.

Sayfa : 148

SCÈNE II

OKTAR.

عبدالله

Quand l'arrêt est porté, qui conseille est coupable.
Vous n'êtes plus les sages vos antiques rois,
Qui laissaient désarmer la rigueur de leurs lois.
D'autres temps, d'autres mœurs : ici règnent les
[armes]

* Çok güzel

Sayfa 148

II. SAHNE

OKTAR

Ne zaman ki karar verildi, suçlu bulunan suçludur.
Kanunlarının katliğını yumuşatan,
Eski krallığınızın hâkimiyeti altında değilsiniz artık.
Burada silâhlar hükmeder; zaman sana uymuyorsa sen zamana uy.

Sayfa : 150

IDAMÉ,

*

انيس

Je suis loin de braver votre grandeur suprême ;
Je la rappelle en vous lorsque vous l'oubliez,
Et vous-même en secret vous me justifiez.

* Entes

Sayfa 150

[IV. SAHNE]

IDAMÉ

Sizin yüksek karanıza meydan okuyacak değilim;
Siz unuttuğunuz zaman onu size yeniden hatırlıyorum,
Ve siz kendinizde beni gizlice [içinizden] doğruluyorsunuz .

Sayfa : 152

SCÈNE V

IDAMÉ.

اگر چه
خوبه!

Pourquoi des mains d'un maître attendre ici la
l'homme était-il donc né pourtant de dépendance?

* Enfesende hoş!

Sayfa 152

V. SAHNE

IDAMÉ

Neden burada bir efendinin ellerinden ölümü bekliyorsunuz ki?
İnsan bu kadar bağımkı mı doğmuştu?

Sayfa : 154

SCÈNE VI

GENGİZ.

نهان-شاه
سوار خوار

Tous deux je vous admire et vous m'avez vaincu.
Je rougis, sur le trône où m'a mis la victoire,
D'être au-dessous de vous au milieu de ma gloire.

* Fazilet yoluyla değil silâh galib gelir.

Sayfa 154

VI. SAHNE

CENGİZ

Sizin ikinize hayran kaldım ve siz beni yendiniz.

Zaferin beni tapdığı tahtın üzerinde,

Şöhretimin ortasında sizden daha geri olmaktan utanıyorum,

Sayfa : 154

Que la sagesse règne et préside au courage:

SAHTE.

Êtes-vous digne enfin, seigneur, de votre gloire?

Ah! vous ferez aimer votre joug aux vaincus.

IDAMÉ.

Qui peut vous inspirer ce dessein?

GENGİZ.

* Güzel

TURQUIE D'ASIE

GÉOGRAPHIE ADMINISTRATIVE

STATISTIQUE

DESCRIPTIVE ET RAISONNÉE DE CHAQUE PROVINCE DE L'ASIE-MINEURE

VITAL GUINET

TOME PREMIER

1346

PARIS

ERNEST LEROUX, ÉDITEUR

28, RUE BONAPARTE, 28

1900

ASYA TÜRKİYESİ

İDARİ COĞRAFYA

ORTA ASYA' NIN TÜM VİLÂYETLERİNİN AÇIKLAMALI VE BETİMSSEL
İSTATİĞİ

YAZAN

VITAL CUINET

BİRİNCİ CİLT

PARIS

ERNEST LEROUX, EDITÖR
28, RUE BONAPARTE, 28
1890

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1346

Yazar : Vital Cuinet

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 18 cm.

Boy : 26 cm.

Sayfa Adedi : XV + 4 + 892

Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHAN
tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 3

VILAYET DE TRÉBIZONDE

STATISTIQUE DESCRIPTIVE

Superficie. — La superficie du vilayet de Trébizonde est de 34,803,102 deunums¹, soit, en mesure métrique, 31,300 kilomètres carrés.

Sayfa 3

TRABZON ŞEHİRİ BETİMSEL İSTATİSTİK

Yüz ölçümü- Trabzon şehrinin yüz ölçümü **34,803,102 dönümdür**, metre hesabıyla ise **31,300 metre karedir**.

Sayfa : 4

Division administrative. — Le vilayet de Trébizonde est divisé en quatre sandjaks, qui se subdivisent en vingt-deux casars. On y compte de plus vingt-sept nahiés, dont quatorze dans le sandjak de Trébizonde, trois dans celui de Samsoun,

Sayfa : 5

sept dans le sandjak du Lazistan, et trois dans celui de Gümüş-hanéh.

Sayfa 4-5

İdari bölünme- Trabzon şehri dört sancağa bölünmüştür, bunlarda kendi aralarında yirmi dört kazaya ayrılırlar. Yirmi yediden fazla nahiye vardır, bunların on dördü Trabzon sancağında, üçü Samsun sancağında, yedisi Lazistan sancağında ve üçü de Gümüşhane sancağındadır.

Sayfa : 5

Division militaire. — Le vilayet de Trébizonde relève du 4e corps d'armée dont le siège est à Erzdindjan. On compte seul centres d'enrôlements, qui sont : Trébizonde, Tirébat, Kéranoude, Uniah, Samsoun, Sarmenek, Rizéh, Archavi

Sayfa 5

Askerî bölünme- Trabzon vilâyeti, merkezi Erzincan' da olan 4. Ordu Koluna bağlıdır. Dokuz tane Askere Alma Merkezi vardı. Bunlar; Trabzon, Tirebolu, Giresun, Ünye, Samsun, Sümene, Rize, Arhav'dır.

Sayfa : 8

Les revenus de la douane, dans ce vilayet, s'élèvent à plus de 80.000 livres turques par an, soit environ 2 millions de francs.

Sayfa 8

Bu vilâyette vergi gelirleri yılda 80.000 Türk lirasını geçmiştir, bu da yaklaşık 2 milyon franka eşittir.

Sayfa : 9

Les revenus nets de la Dette Publique, dans le nazarat de Trébizonde, se sont élevés en 1889 à la somme totale de 9,991,210 piastres, soit :

Sel	Piastres	5,485,029
Timbre	"	1,599,335
Spiritueux	"	301,502
Poisson	"	76
Soie	"	46,946
Dimes des Tabacs	"	2,554,403
Arriérés sur Tabacs.	"	3,919

TOTAL ÉGAL : Piastres 9,991,210

ou environ deux millions trois cent mille francs.

Sayfa 9

Trabzon vilâyetinde, Duyunu Umumiye borçlarının net gelirleri, 1889 yılında, toplam 9.991.210 kuruşa yükselmişti:

Tuz . . . . . 5,485,029 kuruş

ATATÜRK'ÜN OKUDUĞU KİTAPLAR - *Asya Türkiye - İdari Coğrafya*

Pul	1,599,335	"
İspirtolu içki	301,502	"
Balık	76	"
İpek	46,946	"
Tütün vergisi	2,554,403	"
Tütün borçları	3,919	"

TOPLAM: .....9,991,210 kuruş

Bu da yaklaşık olarak iki milyon üç yüz bin frank ediyordu.

Sayfa : 10

Cette population est répartie comme suit entre les quatre sandjaks de vilâyet, et par confessions ou communautés :

SANDJAKS	Musulman.	Grec orthodoxe	Arméniens grégoriens.	Arméniens catholiques.	Arméniens protestants	Catholiques latins.	Juifs.	TOTAL
Trébizonde.	334,975	91,000	20,000	1,200	235	180	110	447,700
Samsoun.	214,135	77,000	17,000	900	565	150	250	310,000
Lazistan.	138,820	16,000	5,000	100	"	40	40	160,000
Gümüş-hank.	118,770	9,000	2,100	100	"	30	"	130,000
	806,700	193,000	44,100	2,300	800	400	400	1,047,700

* Okunamadi

Sayfa 10

Bu nüfus, vilâyetin dört sancağı arasında, mezheplere ya da tarikatlara göre bölünmüştür:

SANCAKLAR	Müslümanlar	Yunan Ortodoksları	Ermeni Gregoryenler	Ermeni Katolikler	Ermeni Protestanlar	Katolik Latinler	Yahudiler	TOPLAM
Trabzon	334,975	91,000	20,000	1,200	235	180	110	447,700
Samsun	214,135	77,000	17,000	900	565	150	250	310,000
Lazistan	138,820	16,000	5,000	100	"	40	40	160,000
Gümüşhane	118,770	9,000	2,100	100	"	30	"	130,000
	806,700	193,000	44,100	2,300	800	400	400	1,047,700

Sayfa : 11

Mœurs et Usages. — Comparées à celles de l'intérieur du pays, les populations de cette province sont en général beaucoup plus civilisées ; c'est le résultat naturel de leurs fréquents rapports avec la capitale et l'Europe. Toutefois, certains bords des mœurs primitives sont restés intacts : la vie de famille est toujours patriarcale. Dans les villes et surtout dans les villages, il n'est pas rare de voir des maisons habitées par des familles comprenant trois générations, sous l'autorité vénérée de l'aïeul.

Les cérémonies nuptiales se font la nuit avec beaucoup de pompe ; la foule s'y porte en longues processions qui encombrement les rues.

Il est d'usage général, chez les femmes de ce pays, de se couvrir, lorsqu'elles sortent, d'une pièce d'étoffe nommée *scherschaf*, drapée de façon à ne laisser voir qu'une très petite partie du visage. Ces pièces d'étoffe, qui sont ordinairement en soie, souvent tissée ou brodée d'or, sont faites par les femmes du pays, qui sont très laborieuses. Elles font aussi d'autres étoffes, telles que : *âden-âdi* (toile de lin), *pechtamal* (linge pour bains, poir tabliers, etc.), *manoussa*, etc., etc. Les villageoises s'occupent encore de travaux plus durs, tels que la culture des champs, des jardins et l'élevé des bestiaux.

Lazes. — Parmi les diverses races d'habitants du vilayet, on doit une mention spéciale aux *Lazes*. Si l'on en croyait l'opinion locale, ils seraient le produit du mélange des sangs turc et géorgien, ce qui ne s'accorde guère avec ce fait que beaucoup de Lazes, notamment ceux qui sont allés se fixer dans le vilayet d'Angora, sont de religion et de langue grecques ; ni avec cet autre fait, que plusieurs vénèrent les usages chrétiens, font des vœux aux églises et honorent les reliques des saints.

Sayfa 11

Ört ve Âdetler- Ülkenin iç kesimleriyle karşılaştırıldığında, bu bölgenin halkı çok daha modern; bu, onların Avrupa ve başkentle kurdukları ilişkilerin doğal bir sonucudur. Yine de ilkel âdetlerin bazı iyi yönleri korunmuştur. Aile yaşamı her zaman ataerkindir. Şehirlerde ve özellikle de ilçelerde, üç nesil bir arada yaşayan, büyük babaların saygı değer idaresi altındaki ailelerle sık sık karşılaşır.

Düğün törenleri geceleri büyük bir görkemle düzenlenir; topluluk sokaktan dolduran uzun kuyruklar oluştururlar.

Bu ülkenin kadınları arasında, dışarı çıktıklarında çarşaf adı verilen bir parça kumaşla, sadece yüzlerinin çok küçük bir bölümü görünecek şekilde örtünmek gelenektir. Çoğunlukla ipekten olan bu kumaş parçaları, ülkenin çalışkan kadınları tarafından yapılır, genellikle altın ipliklerle dikişir ve işlenir. Bundan başka şeyler de dikerler; **keten bezi** (ince **keten kumaşı**, **peştamal** (banyo için çamaşır, önlük şeklinde çamaşır, vs.), manusa, vs., vs. Köylüler ise tarla, bahçe ekmek, hayvanları eğitmek gibi çok daha zor işlerle uğraşırlar.

Lazlar- Vilâyette yaşayan farklı soy lar içinde Lazlara özel bir yer vermemiz gerekir. Bölgesel kaniya göre Lazlar, **Türk ve Gürcü kanlarının** karışımından oluşuyorlar, bu da ne An-kara vilâyetine yerleşmeye giden Lazların çoğunun Yunan dinine ve diline sahip olmaları-na ne de Hristiyan âdetlerini koruyarak kiliselerde dilek tutmalarına ve azizlerin kalıntılarını onurlandırmalarına uygun düşmüyor.

↳ *S a y f a : 1 4*

Productions agricoles. — Les productions agricoles du vilayet sont principalement :

Le maïs, qui sert à nourrir la classe rurale et les habitants pauvres des villes.

Les noisettes et les noix, grand objet d'exportation en Russie et dans toute l'Europe, et dont la culture tend sans cesse à s'accroître, surtout dans le district de Kerasseunde.

Les haricots blancs, dont il se fait une grande consommation en France.

Les tabacs, plus spécialement cultivés dans les sandjaks de Samson et de Trébizonde. Cette production jouit encore d'une bonne réputation et elle est exportée à l'étranger. Toutefois, depuis l'institution de la Régie et l'émigration des cultivateurs ottomans en Russie, où l'on fait prendre à la culture du tabac une extension de plus en plus grande, cette même culture n'est plus l'objet d'autant de soins dans ce vilayet, et l'ex-
portation diminue sensiblement.

Les fruits et légumes du Lazistan et de Gumuch-hanè sont excellents; on en exporte de grandes quantités, surtout en Russie.

La vigne, autrefois cultivée sur une grande échelle, est négligée aujourd'hui, peut-être par crainte du phylloxéra, qui pourtant n'a jamais paru jusqu'ici dans ces contrées.

L'avoine et l'orge sont principalement produits dans le casz de Samson; on en expédie la plus grande partie en France.

Sayfa : 15

Le bois de châtaignes se trouve surtout à Surmenéh, à Eléou et au sud de Kérassoude. On ne l'exporte plus qu'en petite quantité en Angleterre, à cause des difficultés soulevées par le gouvernement depuis deux ou trois ans; mais cette question est aujourd'hui résolue, et il y a lieu d'espérer que le mouvement de l'exportation ne tardera pas à recevoir une nouvelle impulsion.

Le chanvre, le lin et le riz ne sont plus cultivés dans des proportions aussi considérables qu'autrefois. Le riz du Caucase obtient maintenant la préférence.

Sayfa 14

Tarım Ürünleri- Vilayetin temel tarım ürünleri şunlardır:

Mısır, köylülerin ve fakirlerin besin kaynağı.

Fındık ve ceviz, Rusya' ya ve Avrupa' ya ihraç ediliyor, ve üretimi hızla artıyor, özellikle de Giresun bölgesinde.

Kuru fasulye, Fransa' da büyük miktarda tüketilir.

Tütün, özellikle Samsun ve Trabzon sancaklarında üretilir. Bu Üründen de iyi hasat sağlanır ve yabancı ülkelere ihraç edilir. Bununla birlikte, Tekel' in kurulmasından ve üreticilerin tütün üretiminin gittikçe daha yaygın hâle geldiği Rusya' ya göç etmelerinden itibaren, tütün üretimi bu bölgedeki önemini yitirmiş ve ihracat oranı büyük ölçüde azalmıştır.

Meyve ve sebzeler, Lazistan ve Gümüşhane' nin sebze ve meyveleri çok güzeldir; özellikle de Rusya'ya büyük miktarda ihracat yapılır.

Üzüm asmaları, eskiden çok geniş bir alanda yetiştirilen asmalar bugün aynı ilgiyi görmüyor, bunun sebebi daha önce bu yörede hiç görülmemiş olan asma biti olabilir.

Yulaf ve arpa, özellikle Samsun kazasında üretilirler; üretilenin büyük bölümü Fransa' ya ihraç edilir.

[sayfa 15] **Şimşir ağacı,** özellikle Sürmene, Eleu ve Giresun' un güneyinde yetiştirilir. İngiltere' ye çok küçük bir miktar ihraç edilir, bunun nedeni de iki üç senedir hükümetin bazı zorluklar çıkartmasıydı, fakat şimdi bu sorun çözüldü ve ihraç hareketinin yeni bir hız kazanması için bir umut ortamı belirdi.

Kenevir, keten ve pirinç, eskiden olduğu kadar büyük miktarda yetiştirilmiyorlar. Artık Kafkas pirinci tercih ediliyor.

Sayfa : 17

Mines et minières. — Le vilayet de Trébizonde est, dans toutes ses parties, extrêmement riche en mines; on sait que dans l'antiquité l'exploitation de ces mines fournissait à un grand nombre d'habitants de cette contrée leur principal moyen d'existence. Aujourd'hui, il n'en est plus de même; aussi beaucoup s'expatrient et s'en vont chercher ailleurs à mettre à profit leur activité.

Sayfa 17

Maden ve maden filizi yatakları-Trabzon vilâyeti maden açısından çok zengindir; şunu biliyoruz ki Antik Çağ'da, bu madenlerin çıkarılması yöreye büyük miktarda kişinin yerleşerek yaşamlarını sürdürmelerine vesile olmuştur. Bugün her şey daha farklı; insanların çoğu yurdunu bırakıp emeklerinin karşılığını başka yerlerde arıyorlar.

Sayfa : 21

Lacs. — Il n'y a dans toute la province que deux petits lacs : l'un situé entre Bafra et Alatcham; l'autre, près de Tchar-chamba. Tous deux sont de peu d'importance.

Sayfa 21

Göller- Tüm bölgede sadece iki küçük göl vardır. Bunlardan biri Bafra ve Alaçam arasında, diğeri ise Çarşamba yakınlarındadır. Her ikisi de çok önemli sayılmazlar.

Sayfa : 21

Routes. — Malgré la haute importance, surtout au point de vue commercial, de voies de communication directe avec l'intérieur du pays et la Perse, voies à l'exécution desquelles la plus grande partie du territoire du vilayet de Trébizonde offre de grandes facilités naturelles, tandis que les difficultés à surmonter dans le reste de la province ne sont pas excessives, les routes carrossables y ont bien longtemps manqué complètement.

Sayfa 21

Yollar- Özellikle ticarî önemine ve ülkenin iç kesimleriyle ve Pers' le doğrudan iletişim sağlaması açısından taşıdığı büyük öneme rağmen, yolların kurulmasıyla Trabzon vilâyeti topraklarının en büyük bölümü önemli doğal kolaylıklar sunmuş, toprakların geri kalan bölümünde aşılması gereken engeller çok fazla değilken buralar uzun süre düzgün yollardan mahrum kalmıştır.

Sayfa : 52

Tirébolî. — La ville de *Tirébolî* (Tripolis), chef-lieu du caza et résidence du caïmakam, siège des divers services administratifs et entreprises particulières, ainsi que des tribunaux et des autorités religieuses et militaires, est située par 36° 25' de longitude est et 41° de latitude nord, sur la mer Noire, entre les rivières *Karchout* et *Ghélivra*, autour d'une colline, où des maisons s'étagent en amphithéâtre.

Sa population est de 8,000 habitants comme suit :

Musulmans	5,400
Grecs orthodoxes	2,000
Arméniens grégoriens	400
Total	8,000

Sayfa 52

Tirebolu- Kazanın yönetim merkezi ve kaymakamın ikametgâhı, mahkemeler, dinî ve askerî idareler gibi çeşitli yönetim hizmetlerinin ve farklı işletmelerin merkezi olan Tirebolu (Tripolis) şehri Karadeniz' de, 36 25' boylam ve 41 kuzey enleminde, Karşu ve Gelfer nehirleri arasında, evlerin bir anfiteatre şeklinde sıralandığı bir tepenin çevresinde yer alır.

8.000 nüfusu vardır. Bu nüfus şöyle oluşur:

Müslümanlar.....	5,400
Yunan Ortodokslar.....	2,000
Ermeni Gregoryenler.....	400
TOPLAM.....	8,000

Sayfa : 56

Mines et Minières. — Dès les temps les plus reculés, les contrées dont se compose aujourd'hui le caza de Tirébolî, et qui étaient alors comprises dans le pays des *Chalybes*, ont été renommées pour leurs mines.

Sayfa 56

Maden ve maden filizi yatakları- Çok eski zamanlardan beri, Tirebolu kazasını oluşturan ve Şalibelerin ülkesinde bulunan bölgeler sahip oldukları madenlere göre yeniden adlandırıldılar.

Sayfa : 56

En avançant de là vers l'intérieur du caza, on rencontre les six mines de cuivre de *Carakaya*, *Siyaslık*, *İsrail*, *Easti*, *Çhat* et *Déré* m'ademi, autrefois prospères. Elles enrichissaient les villages environnants, habités par des Grecs, et donnaient d'im-

Sayfa : 57

portants revenus au Gouvernement, qui en a abandonné l'exploitation et en a refusé la concession à des sociétés étrangères. La population minière, à bout de ressources, a cherché du travail ailleurs, et émigré en grande partie en Russie. Il en a été de même des deux mines de manganèse situées dans la même région et des mineurs qui y travaillaient.

Une autre mine de cuivre, connue depuis des temps très anciens, est située à *Callipoli*, à 11 kilomètres à l'ouest de Tirebolu. A *Esqit* (ancienne Thespiade), 5 kilomètres plus loin, sont espacées, à pareille distance entre elles, les cinq mines de cuivre de *Kara-Déré*, *Aghalik*, *Lahana*, *Kiritik* et *Kizil-Kala*, exploitées par une société anglaise, mais d'une façon languissante, pour des motifs ignorés.

Il existe aussi, toujours dans la même circonscription, six mines de manganèse : *Kudjé*, *Koupar*, *İlt*, *Tchefti-Kouj*, *Kara-Déré* et *Ada-Piki*. Exploitées pendant quatre ans par M. Kyriako Mavridis, elles prospéraient, lorsque, vers 1882, la baisse du manganèse a fait négliger cette exploitation.

A 16 kilomètres environ de la côte sont de riches carrières d'albâtre, mais, soit à cause de la défectuosité de leur exploitation, soit pour d'autres motifs, le pays n'en tire aucun profit.

On connaît encore, dans ce caza, des mines de plomb argentifère, situées à la limite de Kéchap, sur le mont *Kepetch*. Dans l'intérieur, sur les hauts plateaux du village *Tchankrat*, se trouvent cinq mines de cuivre, deux mines de fer et une mine de plomb argentifère.

Tous les trésors énumérés ci-dessus restent enfouis dans le sol du caza de Tirebolu, sans aucun profit pour ses habitants, qu'ils pourraient enrichir, ni pour le Gouvernement, qui devrait en retirer des revenus considérables.

Sayfa 56

Kazanın içerilerine doğru ilerlediğimizde altı tane gelişmiş bakır madeni ocağıyla karşılaşırız. Bunlar Karakaya, Siyazık, İzrail, Eseli, Şatı ve Dere maden ocakları. Bu maden ocakları, çevredeki Yunanlılar'ın oturduğu ilçeleri de zenginleştiriyorlar ve bunları işletmeyi alarak yönetimlerinin yabancı şirketlere verilmesini reddeden (sayfa 57) hükûmete önemli ölçüde vergi geliri sağlıyorlardı. Maden işçileri, başka çareleri kalmayınca dışarda iş aradılar ve içlerinden çoğu Rusya'ya göç etti. Aynı şey bölgede yer alan iki manganez madeni ocağı ve orada çalışan maden işçileri için de geçerliydi.

Çok eski zamanlardan beri bilinen bir başka bakır madeni ocağı Tirebolu'nun batısına 11 kilometre uzaklıktaki Kalipolî'de yer alır. Buradan 5 kilometre daha uzakta Espie (eski Tespiad) da birbirine eşit uzaklıkta beş bakır madeni ocağı bulunur. Bunlar bir İngiliz şirketi tarafından işletilen, fakat bilinmeyen sebeplerden dolayı çok verimli işletilemeyen Kara Erik, Akalık, Lahana, Kirlik ve Kızıl Kaya maden ocaklarıdır.

Bunun dışında, aynı durumda olan altı farklı manganez maden ocağı daha var. Bunlar: Kuca, Kulpar, İlit, Çefu- keyi, Kara Dere ve Ada Piki ocakları. Bu ocaklar dört yıl boyunca M. Kriako Mavrides tarafından işletilmiş, büyük gelişme göstermiş, 1882 yılında doğru manganez oranının düşmesiyle bu işletme ihmal edilmiştir.

Kyndan yaklaşık 16 kilometre uzaklıkta zengin kaymak taşı ocakları bulunmaktadır, fakat işletmelerindeki hatalardan ve daha başka sebeplerden ülke bu ocaklardan hiçbir kazanç sağlamamaktadır.

Bunların yanında, bu kazada, Kepeç tepesi üzerinde, Keşap sınırında, içinde gümüş bulunan grafit ocakları vardır. İçerilere gidildikçe Çanakkale ilçesinin yüksek platolarında beş bakır madeni ocağı, iki çelik madeni ocağı ve bir de grafit ocağı bulunmaktadır.

Yukarıda sıralanan bütün bu hazineler Tirebolu kazasının topraklarının altında, ne zenginleştirebileceği halka ne de bunlardan önemli gelirler elde edebilecek hükûmete yarar sağlayamadan gömülü durumdadır.

Sayfa : 61

Dîmes et Impôts. — Les revenus des taxes et impôts du caza de Tirebolu ont été, en 1889, de 1.260.000 piastres, comme suit :

Sayfa 61

Aşar vergileri ve vergiler- Tirebolu kazasının gümrük ve vergi gelirlerinin toplamı, 1889 yılında, 1.260.000 kuruştur.

Sayfa : 68

Eaux minérales. — Par suite de cette abondance, les sources d'eaux minérales ne sont pas rares. On doit citer particulièrement, bien qu'elle soit un peu délaissée, la source ferrugineuse voisine de Bouladjak. Ses vertus curatives sont si efficaces que les habitants reconnaissants l'ont surnommée *l'eau bénite*.

Sayfa 68

Maden suları- Bu bölüğün yanında, maden suyu yatakları da oldukça yaygındır. Özellikle, biraz ihmal edilmiş olan içinde demir parçacıkları bulunan, Bulancak'a komşu kaynakları söz etmek gerekir. İyileştirici özelliği çok etkili olduğunu bilen halk ona kutsanmış su adını vermiştir.

Sayfa : 68

Forêts. — Environ la moitié du canton de Kérouanne est couverte de forêts de haute futaie. D'autre part de vastes espaces sont occupés par les plantations de noisetiers, de cerisiers et autres arbres fruitiers; on peut donc se faire une idée, en considérant la nature tourmentée du sol, de l'aspect sylvestre et pittoresque de cette contrée auprès de laquelle les parties montagneuses de la Suisse peuvent paraître des plaines ondulées.

On trouve près du littoral beaucoup de saules, de bouleaux, de chênes, de noyers, de cyprès. Plus loin, sont les magnifiques forêts dont le peuplement, riche en bonnes essences et en échantillons remarquables, serait pour le pays une ressource des plus considérables si l'on en prenait soin. Les principales essences sont : le pin, le sapin, le mélèze, le hêtre, le frêne, le chêne, l'orme, le buis, etc., etc. Malheureusement, faute d'être régulièrement exploitées, ces forêts, mal entretenues et pour ainsi dire abandonnées au gaspillage, diminuent chaque année, et tout fait prévoir leur destruction dans un avenir prochain si on ne s'empresse d'y mettre bon ordre.

Sayfa 68

Ormanlar- Giresun kazasının yaklaşık yarısı yetişmiş ulu ağaç ormanlarıyla kaplıdır. Bunun dışında diğer geniş alanlar fındık, kiraz ve diğer meyve ağaçlarıyla kaplıdır; toprağın

engebeli yapısını göz önüne alarak, dalgalı ovalarıyla göze çarpan İsviçre' nin dağlık bölgelerinin yanında bu bölgenin ormanlık ve göz alıcı görüntüsü hakkında bir fikre varabiliyoruz.

Kıyı bölgesinde çokça söğüt, kayın ağacı, meşe, ceviz ağacı, selvi bulunmaktadır. Daha ilerilerde, eğer özen gösterilirse ülke için önemli bir kaynak oluşturan, esans ve kerestelerinin kalınlığı ve sağlamlığı bakımından zengin ağaçlardan oluşan muhteşem ormanlar vardır. Temel cinsleri şunlardır; çam, köknar, karaçam, gürgen, dişbudak, meşe, karaağaç, şimşir, vs.. Ne yazık ki düzenli işletilmeyen bu ormanlar, iyi korunamamaktan ve savurganlıktan her sene azalıyor ve eğer bunları düzene sokmazsak yakın gelecekte hepimiz bu ormanların yok oluşuna tanık olacağız.

Sayfa : 77

CAZA D'ORDOU

Le caza d'Ordou est borné au nord par la mer Noire, à l'est par le caza de Kerasasunde, à l'ouest par le sanjak de Samsoun et au sud par le vilayet de Sivas.

Il renferme 5 nahtir, savoir :

1- Perchembé ; 2- Polaman (ancienne Polémone) ; 3- Soulobey ; 4- Hapsamana ; 5- Espadja ou Hasti.

Sayfa 77

ORDU KAZASI

Ordu kazasının kuzeyinde Karadeniz, batısında Giresun, doğusunda Samsun sancağı ve güneyinde de Sivas vilayeti vardır.

Sınırları içerisinde 5 nehir bulunur. Bunlar;

1. Perşembe; 2. Polaman (eski Polemone); 3. Sulubey; 4. Hapsamana; 5. Espaca ya da Hasti.

el yazısı

ketu
frim
aulne
orne

* Gürgen
Dişbudak
Kızılağaç
Karaağaç

VUE GÉNÉRALE

11231

DE

L'HISTOIRE POLITIQUE DE L'EUROPE

PAR

Ernest LAVISSE

MAINTENANT A LA SEPTIÈME

TROISIÈME ÉDITION

PARIS

1804

ARMAND COLIN ET Cie, ÉDITEURS

1, 3, 5, RUE DE MÉNÉTRIER

1890

Tous droits réservés.

AVRUPA' NIN SİYASÎ TARİHİNE GENEL BAKIŞ

YAZAN

Ernest LAVISSE
SORBONNE' DA PROFESÖR

ÜÇÜNCÜ BASKI

PARİS

ARMAND COLIN VE CİE, EDITÖRLER
1,2,5, RUE DE MEZIERES

1890

TÜM HAKLARI MAHFUZDUR.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1804

Yazar : Prof. Ernest Lavisse

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 12 cm.

Boy : 17 cm.

Sayfa Adedi : VIII + 243

Not : Kitabın ilgili bölümleri Arzum ORHON tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :2

Il était naturel que l'histoire de l'Europe commençât au sud-est, tout près du berceau des premières civilisations.

Sayfa :3

La Grèce recueillit le bénéfice de l'expérience acquise par les peuples qui habitaient les vallées de l'Euphrate et du Tigre, la côte du Liban et les bords du Nil; mais la civilisation grecque se distingua de celles qui l'avaient précédée par une vertu qu'on peut nommer européenne, l'activité libre.

Sayfa 2

(Yunanistan)

Avrupa tarihinin güneydoğuda, ilk uygarlıkların beşiğinin hemen yakınında başlaması doğaldır.

(sayfa 3)

Yunanistan, Örat ve Tigre vadilerinde, Liban yamaçlarında ve Nil kıyılarında yaşayan toplumların deneyimlerinden yararlandı; fakat Yunan medeniyetinin ayırt edici özelliği, Avrupalı bir özellik olarak nitelendirilebileceğimiz özgür davranıştır.

Sayfa :3

La Grèce, c'est l'Europe réfléchie et condensée dans un miroir.

Sayfa 3

Yunanistan, Avrupa' nın özetlenmiş bir yansımasıdır.

Sayfa : 4

La Grèce aura, du moins, une longue

Sayfa : 5

survivance en Europe, où l'hellénisme exercera, sous des formes diverses, une action très forte. Il modifiera les mœurs et les idées de Rome républicaine. Après la fondation de Constantinople, il créera une civilisation religieuse et politique, le byzantinisme. Il rompra l'unité romaine dans les derniers temps de l'Empire. Il sera en opposition, pendant le moyen âge, avec les idées et les systèmes essayés par l'Occident et brisera l'unité ecclésiastique du monde chrétien. Plus tard, répandu partout, à l'époque de la Renaissance, il renouvellera les esprits, et produira, pour sa part, la civilisation intellectuelle des temps modernes.

Sayfa 4-5

Yunanistan, Helenizm' in farklı şekillerde, çok etkili bir biçimde hüküm sürdüğü Avrupa' da büyük bir iz bıraktı. Helenizm, Cumhuriyetçi Roma' nın örf, âdet ve fikirlerini değişikliğe uğrattı. Konstantinopl' un kuruluşundan sonra, politik ve dinî bir uygarlık olan Bizans uygarlığını ortaya çıkardı. İmparatorluğun son dönemlerinde Roman birliğini bozdu. Orta Çağ boyunca, Batı' da denenilen fikirlere ve sistemlere zıt düştü ve Hristiyan dünyasının Kilise birliğini ortadan kaldırdı. Daha sonra, Rönesans döneminde, her yere yayılan Helenizm, zihinleri yeniledi ve kendi adına, modern zamanların entelektüel uygarlığını meydana getirdi.

Sayfa : 5

La domination romaine.

La péninsule italienne ne ressemble pas à la péninsule hellénique : elle est plus rigide ; les îles ne foisonnent point autour d'elle ; ses ouvertures ne sont point, comme celles de la Grèce, vers l'Orient. Mais

Sayfa : 6

l'Italie est située au centre de la Méditerranée, et la Sicile la prolonge jusqu'en vue de l'Afrique. Beaucoup plus que la Grèce, elle est continentale, terrienne, comme disent les marins. Ses populations indigènes ont été visitées sur les côtes par des navigateurs étrangers, mais c'est une cité de laboureurs qui les a réunies sous ses lois.

Sayfa 5

Romen egemenliği

İtalyan yarım adası Yunan Yarımadası'na benzemez; çok daha serttir; etrafında pek çok ada bulunmaz; kıyı uzantılan, Yunanistan'ınkiler gibi doğuya doğru uzanmaz. Fakat (sayfa 6) İtalya, Akdeniz'in merkezinde bulunmaktadır ve Sicilya Yarımadası onun Afrika'ya kadar uzanmasını sağlar. Denizcilerin dediği gibi, İtalya, Yunanistan'dan çok daha kıtasal, çok daha karasaldır. Yerli halk, yabancı denizciler tarafından kıyılarda ziyaret edilir, fakat burası onları yasallarıyla bir araya getiren bir çiftçi şehridir.

Sayfa : 6

Elle a considérablement étendu le champ

Sayfa : 7

de l'histoire, où elle a fait entrer l'Espagne, la Gaule, la Bretagne, le pays situé entre les Alpes et le Danube, et une partie de la Germanie. Pour exploiter les territoires soumis, elle a inventé la province.

Sayfa 6-7

Roma, İspanya'yı, Galya'yı, Britanya'yı, Alpler ve Danube arasında kurulan ülkeyi ve Almanya'nın bir bölümünü saktığı tarih sayfalarına tamamen yayılmıştır. Egemenlik altına girmiş topraklardan yararlanmak için eyalet kavramını ortaya çıkardı.

Sayfa : 7

L'action de Rome a été intense et profonde : elle a transformé des peuples, mis l'ordre à la place de l'anarchie, enseigné aux vaincus sa langue, ses mœurs, sa reli-

Sayfa : 8

gion. Elle s'est élevée jusqu'à la conception du genus humanum, et elle a écrit la raison humaine dans ses lois. On ne peut qu'admirer une puissance si extraordinaire, mais il est douteux que tous les effets en aient été bienfaisants.

Sayfa 7

Roma'nın mücadelesi şiddetli ve derindi; toplumun değişime uğratıl, anarşinin yerine düzeni getirdi, yenilenlere kendi dinini, örf âdetlerini, dilini benimsetti. (sayfa 8) Genus humanum düşüncesine kadar yükseldi ve yasalarına insanî değerleri ekledi.

Sayfa : 8

Les pays que Rome a civilisés ne lui doivent point uniquement de la reconnais-

Sayfa : 9

sance. Nous aimons à opposer au tableau de la Gaule gauloise celui de la Gaule romaine. Les villages sont transformés en villes, les cabanes en palais, les sentiers en routes dallées, les orateurs incultes en rhéteurs diserts, les guerriers barbares en généraux ou en empereurs. Nous admirons ce miracle, et la vie heureuse que l'on menait dans les cités gallo-romaines.

Mais comment se fait-il que les pays que Rome n'a point conquis et longuement possédés tiennent aujourd'hui une si grande place dans le monde, qu'ils aient une originalité si forte, et cette pleine confiance en l'avenir?

Sayfa 8-9

Roma'nın uygarlaştırdığı ülkeler ona sadece bundan ötürü borçlu değiller. Galyalı Galya' nın durumuyla Romalı Galya' nın durumunu karşılaştıralım. Kasabalar yerlerini şehirlere, kulübeler saraylara, patikalar döşeli yollara, kölsüzsüz hatipler güzel konuşan söz bilimclere, barbar savaşçılar generallere ve fatihlere bıraktılar. Bu mucizeyi ve Galyalı- Roman şehirlerinde süre giden mutlu hayatı çok takdir ediyoruz.

Fakat nasıl oluyor da Roma' nın fethetmediği ve uzun zaman sahip olduğu ülkeler bugün dünyada önemli bir yere sahip oluyorlar ve böyle güçlü bir kendine özgülikle geleceğe güvenle bakıyorlar?

Sayfa : 11

Le jour où Constantin a fondé la seconde Rome, un empire a commencé, que la chancellerie byzantine appellera l'empire romain, mais qui, pour l'histoire, est l'empire grec.

Sayfa 11

Konstantin' in ikinci Roma' yı kurduğu gün, Bizanslı tarihçilerin bir Romen imparatorluğu olarak tanımladıkları, fakat tarihte Yunan İmparatorluğu olarak geçen bir imparatorluk kurulmaya başlandı.

Sayfa : 17

L'an 800,

quand Charlemagne aura été couronné dans la basilique de Saint-Pierre, l'Europe paraîtra bien ordonnée de nouveau, comme au temps de Théodose, avec ses deux capitales, Rome et Constantinople. Ce ne sera qu'une apparence; mais les apparences sont des faits, et les illusions, des puissances qui produisent des actions réelles et considérables.

L'an 800 marquera donc la fin d'une seconde période. Conduisons à présent jusqu'à cette date l'histoire de l'Europe.

Sayfa 17

800 yılında, Charlemagne, Saint-Pierre kilisesinde taç giydiğinde, Avrupa, tıpkı Theodose'un zamanında olduğu gibi, her iki başkenti Roma ve Konstantinopl ile yeniden düzene girmiş görünüyordu. Bu, sadece görünüşte böyleydi; fakat görünürdekiler sadece olaylar, yansıtmalar da gerçeği ve farkına varılan eylemleri meydana getiren iktidarlardı.

800 yılı, ikinci bir dönemin sonuna damgasını vuracaktır. Avrupa tarihini günümüzden bu tarihe kadar uzatabiliriz.

Sayfa : 20

Un peuple touranien, mais bientôt assimilé aux Slaves, les Bulgares, passe le Danube et s'étend bien au delà de l'Hémas. 7
Ainsi s'agglomèrent les éléments de la future question d'Orient.

Baloon

Sayfa 20

Turanî bir halk olup, yakın zamanda Slavlar'ın arasında erimiş olan Bulgarlar, Danube' u geçmişler ve Hemus'un ilerilerine kadar uzanmışlardı. Bu arada, gelecekteki Doğu Sorunu'nun elemanları bir araya toplanmıştı.

Sayfa : 41

Où trouver un temps d'arrêt dans les siècles qui suivent?

L'empire d'Orient vit comme une flamme agitée, avec de grandes lueurs, des éclipses et de nouveaux éclats. Pendant plus de six siècles, il se défendra contre la nuit, qui, à la fin, le recouvrira.

L'Occident commencera par défaire l'œuvre des Carolingiens; il brisera l'empire en royaumes et les royaumes en seigneuries. Une végétation confuse et très violente étouffera les idées générales.

Sayfa 41

[ORTA ÇAĞ Genel özellikleri]

Birbirini izleyen yüzyıllar boyunca nerede bir duraklama devrine rastlanır?

Doğu İmparatorluğu büyük kıyımları, sönüşleri ve yeniden canlanmalarıyla hararetili bir alev gibiydi. Altı yüzyıldan uzun bir zaman boyunca, ileride onu tamamen içine alacak olan karanlığa göğüs gerdii.

Bah öncelikle Carolingienler'in eserlerini ortadan kaldırmakla işe başladı; imparatorluğu kralıklara ve kralıklar da derebeyliklere ayırdı. Çok şiddetli ve karışık bir yayılma hareketi genel fikirleri kendi içinde bastırdı.

Sayfa : 44

La papauté ruinera l'empire au treizième siècle, mais aussitôt elle se heurtera aux résistances des rois, devenus des

Sayfa : 44

chefs de peuples, et elle tombera dans les
scandales du grand schisme.

Sayfa 44

Papalık üçüncü yüzyılda imparatorluğu bir araya getirdi, fakat kısa zaman sonra halk-
ların önderi hâline gelen kralın direnişiyle karşılaştı ve büyük parçalanmanın kavgaları
arasına düştü.

HISTOIRE DE RUSSIE

Traduite d'après le Professeur SOLOWIEFF

PAR

LA PRINCESSE SOUVOROFF

1764
PARIS

E. DENTU, ÉDITEUR

LIBRAIRE DE LA SOCIÉTÉ DES GENS DE LETTRES

PALAIS-ROYAL, 15-17-19, GALERIE NICHOLSON

1879

Profesör SOLOWIEFF

Tarafından çevrilen

RUSYA'NIN TARİHİ

Prinses Souvaroff

PARIS

YAYINCI, E.DENTU

Edebiyatçılar Şirketi Kitabevi

Palais-Royal, 15-17-19, Galerie d'Orléans

1879

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1764

Yazar : Prof. Sergay Mahayloviç Solovov

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 13 cm.

Boy : 21 cm.

Sayfa Adedi : 2 + 688

Not : Kitabın ilgili bölümleri Hülya LÜLE tarafından tercüme edilmiştir.

Ön Söz (Özet)

Profesör Solowieff'in tarihi eseri Rusya'da bir klasik eser teşkil etmektedir. Bu eseri oluşturan belgeler saray arşivleri hazinesine ait bulunmaktadır ve yazar bunlardan dilediği gibi yararlanmıştır, ancak onun araştırmalarında, tarihimiz hakkında ne şekil, ne gösterişli sözler, ne de tavalırlık aramak gerekir. Profesör Solowieff'in yöntemi basit, tutarlıdır ve onu yorumlamak için adım adım izlemek, kelimeler arasında, cümle olmaksızın, ikel haline saygı duymamız gerekmiştir.

Kökümüz ve görkemli anıanelerimizin incelenmesi alt okuduğumuz bu kıtanın uygar tüm uluslarının gündeminde yer almaktadır.

Sayfa : 96

Dmitry grandit avec l'idée de résister aux Khans. Deux fois, pendant son enfance, il dut déchirer de son épée l'investiture donnée par les Tartares au prince de Soussdal. Moscou devenait de plus en plus forte; la tribu, au contraire, s'affaiblissait, travaillée, à son tour, par des discordes intérieures, car les chefs étaient, tour à tour, renvoyés par l'influence de leurs lieutenants.

Sayfa 96

Dmitry Hanlara direnmek düşüncesiyle büyümüştür. Çocukluğunda iki kez Tatarlar tarafından Soussdal Prensinde verilen berah kendi kılıcıyla yırtmak zorunda kalmıştır. Moskova gittikçe güçlenmekteydi; iç çekişmeler yüzünden kabileler aksine zayıf düşmekteydi, zira liderleri subayların etkisiyle birer birer geri çevrilmekteydi.

Sayfa : 97

En 1377, l'armée combinée de Moscou et de Nijni-Novgorod fut battue par le czarewitch tartare Arapsha, devant la rivière Piana, à cause du trop de suffisance des chefs de l'armée russe.

Sayfa 97

1377'de Moskova ve Nijni-Novgorod birleşik ordusu, Piana Nehri'nin yakınında, Rus ordusunun liderlerinin fazla kendini beğenmişliği yüzünden, Tatar Çar Arapsha tarafından yenilmiştir.

Sayfa : 97

En 1378, Mamaï envoya le prince Beguitch à la tête d'une grande armée contre le suzerain de Moscou qui, rencontrant en chemin les troupes tartares, les vainquit devant la rivière Woja. En 1380, Mamaï résolut de marcher lui-même, avec toute son armée, pour punir Dmitry. Jagailo prince de Livonie promit son secours au Khan.

Sayfa 97

1378'de Mamaï büyük bir ordunun başında, Prens Beguitch'i Moskova hükümdarına karp gönderir. O da yolda Tatar birlikleriyle karşılaşır ve onları Woja Nehri yakınında yener. 1380 Mamaï Dmitry'yi cezalandırmak için kendisi bütün ordusuyla saldırıya karar verir. Livonya Prensi Jagailo Han'a destek vaadeder.

Sayfa : 98

Ayant ras-

samblé le plus de troupes possible, soutenues moralement par la bénédiction de Serge, chef du couvent de Troitza, Dmitry avança, traversa le Don et, le 8 septembre, livra une grande bataille à Koulikoff. Les Russes furent vainqueurs. L'arrière-garde commandée par le prince Wladimir et le boyard Wolinsky-Bobrock contribuèrent en grande partie à la victoire des Russes.

Sayfa 98

Toplayabildiği kadar birlik toplayan Dmitry, Troitza Manastır'ından Serge'nin manevidesteğiyle ilerler, Don'u geçer ve 8 Eylül'de Koulikoff'a karp büyük bir savaş verir. Ruslar galip gelir. Prens Vladimir'in yönettiği artçı birlik ve Boyar Wolinsky-Bobrock Ruslar'ın zaferine büyük katkıda bulunmuşlardır.

Sayfa : 98

Mamaï, à peine revenu dans la tribu, rassembla de nouveau une grande armée pour marcher contre le prince de Moscou; mais il fut arrêté par un autre ennemi le khan d'Oural, Tochtamisch, qui le chassa et s'empara de la tribu d'Or.

Sayfa 98

Mami döner dönmez Moskova prensine karşı yeniden büyük bir ordu kurar, fakat başka bir düşman, Ural Hanı, Toktamış tarafından durdurulur. Toktamış onu kovar ve Altın kabilesini ele geçirir.

Sayfa : 103

Après le départ de Tamerlan la tribu d'Or resta longtemps sans être un danger pour le prince de Moscou. Plusieurs khans se succédaient et Wassily ne songeait ni à aller les saluer ni à leur envoyer des ambassadeurs.

Sayfa 103

Timurlenk gittikten sonra Altın aşireti Moskova prensi için uzun bir süre tehdit oluşturmamıştır. Hanlar birbirini takip etmekte ve Dmitry'nin oğlu Wassily onları selâmlamayı veya onlara elçi göndermeyi düşünmemiştir.

Sayfa : 110

En 1437, le khan Oulou-Machmed, chassé de la tribu d'Or par son frère se fixa dans la ville de Kazan dévastée alors par les attaques des Russes. Il bâtit une ville sur un nouveau terrain et, en 1439, il assiégea Moscou à l'improviste.

Sayfa : 118

Le prince régnant n'étant pas préparé s'en alla de l'autre côté du Volga. Le Khan resta dix jours devant Moscou sans pouvoir s'en emparer, mais en ravageant les alentours.

En 1445, les Tartares d'Ouleu-Machmet apparurent de nouveau sur les frontières russes. Le prince régnant les rencontra avec une armée de 1,500 hommes, les forces des autres princes n'ayant pas eu le temps de se concentrer. Les Russes en vinrent aux mains avec les Tartares, non loin de Soudal et essayèrent une grande déroute. Le prince régnant lui-même fut fait prisonnier et emmené à Kazan.

Sayfa 119

1437'de, kardeşi tarafından Altın aşiretinden kovulan Ulu Mehmet Han Ruslar'ın sâdânlarıyla talan edilmiş olan Kazan şehrine yerleşir. Şehri yeniden inşa eder ve 1439'da beklenmedik bir şekilde Moskova'yı işgal eder.

Hazırlıksız yakalanan Moskova prensi Volga'nın karşı tarafında geçer. Han on gün Moskova önderinde kalır, onu ele geçiremez, ama çivan talan eder.

1445'de Ulu Mehmet Tatarları tekrar Rus sınırlarında ortaya çıkarlar. İktidardaki prens 1,500 adamla onlara karşılık verir, diğer prenslerin kuvvetlerinin toplanamaya zamanı olmamıştır. Ruslar Tatarlarla Soudal yakınlarında karşılaşır ve büyük bir yenilgiye uğrarlar. Prens yakalanır ve Kazan'a götürülür.

Sayfa : 129

8. Les cosaques. — A la fin de la première moitié du quinzième siècle nous rencontrons pour la première fois le nom des cosaques, principalement des cosaques de Riazan. Nos ancêtres entendaient par ce nom, en général, des hommes sans maison, des célibataires, obligés de se procurer par leur travail, chez les autres, leur pain quotidien. Ainsi le nom « Cosaque » voulait dire la même chose que journalier; aussi les cosaques formaient-ils une classe tout à fait opposée à celle qui avait des propriétés, c'est-à-dire aux villageois.

Sayfa 129

6. Kazaklar.- Onbeşinci asrın ilk yarısının sonlarına doğru Kazaklar'ın adına rastlarız, özellikle Riazan Kazakları. Atalarımıza göre bu insanlar evsiz, bekar ve başkalarının yanında çalışarak ekmeğini kazanmak zorunda olan insanlardır. Yani, Kazak demek ,gündelik anlamına gelmekteydi. Kazaklar, mülkû olanlar, yani köylülerden tamamen farklı bir sınıf teşkil etmekteydiler.

Sayfa : 130

7. *Le commerce.* — La ville la plus importante pour le commerce, depuis la chute de Kiew, était Novgorod-le-Grand; cette ville était par conséquent la plus riche. Beaucoup d'Allemands y venaient pour des affaires commerciales; les marchands de Novgorod faisaient des voyages à Lubeck, en Gotland et à Stockholm;

Sayfa 130

7. Ticaret.- Kiev düştükten sonra ticaret açısından en önemli şehir Büyük-Novgorod'tu. Bu yüzden bu şehir en zengin alanıydı. Birçok Alman oraya ticarî işleri için gelmekteydi. Novgorod tüccarları Lubeck, Gotland ve Stockholm'a seyahat ederlerdi.

Sayfa : 153

Lorsque Constantinople fut pris par les Turcs, le frère du roi Constantin, qui venait d'être tué, Thomas Paléologue, trouva avec toute sa famille un asile à

Sayfa : 154

Rome; après sa mort, il laissa deux fils et une fille, Sophie, qui fut proposée comme femme par le Pape Paul II au prince régnant de Moscou. Le Pape voulait ainsi profiter de l'occasion pour entrer en relation avec Moscou, où il voulait exercer son pouvoir par l'intermédiaire de Sophie. Sa proposition fut acceptée; en 1472, Sophie vint à Moscou où elle épousa le prince régnant.

Sayfa 153-154

İstanbul Türkler tarafından ele geçirilince, öldürülen kral Constantin'in kardeşi, Thomas Paléologue, bütün ailesiyle birlikte Roma'ya sığınır; öldükten sonra geriye iki oğul ve bir kız kalır, Sophie. Sophie Papa II. Paul tarafından Moskova prensine eş olarak önerilir. Papa bu vesileyle Moskova ile ilişkiye girmek istiyordu ve orada Sophie vasıtasıyla etkin olmak istiyordu. Önerisi kabul edilir ve 1472'de Sophie Moskova'ya gelir ve prensle evlenir.

Sayfa : 156

7. *La fin du joug tartare.* — En outre de son influence sur les affaires intérieures, Sophie voulait aussi que son mari cessât d'être soumis à la tribu tartare. Le royaume tartare se divisait alors en trois tribus indépendantes, la tribu d'Or, celle de Kazan et celle de Crimée.

Sayfa 156

7. Tatar boyunduruğunun sona ermesi - İçişleri üzerindeki etkinliğinden başka Sophie kocasının Tatar aşiretine bağlı olmasını istemiyordu. O zamanlar Tatar Krallığı üç bağımsız aşirete bölünmüştü, Altın aşireti, Kazan aşireti ve Kırım aşireti.

Sayfa : 177

Le prince régnant de Moscou essaya de retenir les Tartares, en s'alliant avec le sultan de la Turquie, qui, en qualité de chef suprême, pouvait défendre aux Tartares, d'attaquer la Russie; mais le Sultan éludait toujours les propositions du prince régnant de Moscou, la Turquie n'ayant point d'intérêts communs avec la Russie; au contraire il y avait déjà à cette époque des raisons qui devaient conduire ces deux pays à une lutte; le pays moscovite, étant devenu fort, commença à faire des démarches offensives contre les pays des Tartares, et les débris du royaume de Baty; mais le Sultan, en qualité de chef des Croyants, ne pouvait voir de sang-froid les pays mahométans passer au pouvoir d'un souverain chrétien et

Sayfa : 178

naturellement, il était tout prêt à les défendre contre Moscou.

Sayfa 177-178

Moskova prensi, ulu önder sıfatıyla Tatarlar'ın Ruslar'a saldırmasını önleyebilecek olan Türkiye Sultanıyla ittifak kurarak Tatarları durdurmaya çalışmışır. Ancak Sultan Moskova prensinin önerilerine yan çızmaktaydı zira Türkiye'nin Rusya ile pek ortak noktası bulunmamaktaydı, aksine daha o devirde bile bu iki ülkeyi savaşa sürükleyecek sebepler vardı; güçlenmiş olan Moskova halkı Tatarlara ve Batı Krallığı'nın kalınlılarına karşı saldırı girişimlerine başlar, fakat Sultan, İnananların Önderi sıfatıyla, soğukkanlı bir şekilde Müslüman ülkelerin bir Hristiyan hükümdarının eline geçmesine seyirci kalamazdı ve doğal olarak onları Moskova'ya karşı korumaya hazırı.

Sayfa : 207

14. *Les guerres de Crimée et de Turquie.* — Ayant terminé avec la Livonie, Jean voulut être tranquille en ce qui concernait la Crimée. Mais celle-ci restait d'autant moins calme que le Sultan avait toujours le projet de reprendre Kazan et Astrakan. Le roi de Pologne poussait le Khan à attaquer les frontières méridionales de la Russie et les Tartares eux-mêmes comprenaient qu'il était très-dangereux de laisser Jean agrandir ses États; les dignitaires de la Crimée, assemblés en conseil, disaient au Khan. « Si tu fais la paix avec Moscou, tu trahis le roi de Pologne;

Sayfa : 208

le Czar vaincra la Pologne, s'emparera de Kiew, commencera à bâtir des villes au bord du Dnieper et alors nous sommes perdus. Le Czar a pris deux pays mahométans, plusieurs villes allemandes; il te fait des

Sayfa : 208

présents à l'heure qu'il est, afin de pouvoir vaincre plus facilement la Pologne ; mais lorsqu'il l'aura vaincue, nous sommes anéantis. Il donnait aussi aux chefs de Kazan de belles pelisses, et il a fini par prendre Kazan. »

Le sultan Sélim se décida enfin à remettre à exécution l'ancien projet du divan, c'est-à-dire de reprendre Kazan et Astrakan. Pendant l'été de 1559, le pacha Kassimentra en campagne à la tête de 17,000 Turcs ; le khan de Crimée se joignit à lui avec 50,000 Tartares. Il fut décidé qu'on marcherait dans la direction de Perewoloka, c'est-à-dire vers l'endroit où le Don se trouva le plus rapproché du Volga ; qu'on réunirait ces deux fleuves par un canal, pour ensuite s'emparer d'Astrakan.

Ayant atteint Perewoloka, les Turcs commencèrent à creuser le canal, mais ne pouvant terminer leur œuvre, ils allèrent à Astrakan devant lequel Kassim voulait hiverner ; l'armée ne voulant pas y consentir, se révolta, surtout lorsqu'elle apprit l'arrivée de chefs militaires russes avec une grande armée accourant au secours d'Astrakan. Kassim fut obligé de prendre la fuite vers les steppes, ce qui anéantit ses troupes.

Jean était enfin débarrassé des Turcs, mais il avait encore pour ennemi le khan de Crimée qui ne cessait de redemander Kazan et Astrakan, et, qui en 1571, attaqua à l'improviste avec 120,000 hommes les contrées

Sayfa : 209

du sud de la Russie ; aidé par les traîtres, il traversa l'Oka, arriva devant Moscou, incendia cette ville dont il ne resta que le Kremlin. On dit que 800,000 personnes

Sayfa : 209

ypérirent; les Tartares emmenèrent 150,000 prisonniers. De pareilles campagnes plurent beaucoup au Khan qui, en 1572, avec le même nombre d'hommes, traversa de nouveau l'Oka; mais cette fois il fut poursuivi par l'armée russe ayant à sa tête le prince Michel Worotinsky, qui attaqua les Tartares au bord de la Lopasnia; plusieurs combats y eurent lieu et tous étaient défavorables au Khan, qui fut obligé de prendre la fuite après avoir perdu beaucoup d'hommes.

Sayfa 207

Kırım ve Türkiye savaşları.- Livonia ile işi bitince, Jean Kırım konusunda rahat almak istedi.

Ancak Kırım pek rahat durmuyordu zira, Sultan hâlâ Kazan ve Astrakan'ı geri almayı tasarlıyordu. Polonya Krak, Hanı, Rusya'nın güney sınırlarına saldırıya teşvik ediyordu ve Tatarlar da Jean'ın devletlerini genişletmesinin çok tehlikeli olduğunu anlıyorlardı; Kırım'ın saygıdeğer kişileri kurul halinde toplanıp Han'a şöyle demişlerdir: " Moskova ile barış yaparsan, [sayfa 208] Polonya kralına ihanet etmiş olursun, Çar Polonya'yı yener, Kiev'i ele geçirir, Dnieper'in kuzeyinde şehirler kurmaya başlar ve o zaman mahvoluruz. Çar iki Müslüman ülkeyi, birçok Alman şehri ele geçirmiştir. Şu anda sana hediyeler sunmakta, çünkü ilerde Polonya'yı daha kolay yenecektir, ama Polonya'yı yendiği zaman, biz yok oluruz. Kazan yöneticilerine de güzel kürklü mantolar vermişti, ama sonunda Kazan'ı ele geçirdi.

Sultan Selim divanın eski bir projesini hayata geçirmeye karar vermiştir, yani Kazan ve Astrakan'ı geri alma projesi. 1659 yazında, Kasım Paşa 17.000 Türk askerinin başında sefere başlar; Kırım Hanı 50.000 Tatarla ona katılır. Don Nehri'nin Volga'ya en yakın olduğu yer olan Perewoloka'ya doğru ilerlemeye karar verilmiştir. Bu iki nehir bir kanalla birleştirilecek, sonra da Astrakan ele geçirilecektir.

Perewoloka'ya gelince, Türkler kanalı kazmaya başladılar, fakat bu işi bitiremezler ve Astrakan'a giderler, Kasım, Astrakan önlerinde kış geçirmeyi düşünmektedir; ordu bunu kabul etmez ve özellikle, Rus askeri liderlerin büyük bir orduyla Astrakan'ın yardımına geldiğini öğrenince, isyan eder. Kasım, bazkurlara doğru kaçmak zorunda kalır, birlikleri yok olur.

Jean, sonunda Türkler'den kurtulmuştur, fakat düşmanı olarak hâlâ Kırım Hanı vardır. O hâlâ Kazan ve Astrakan'ı geri istemektedir ve 1571'de beklenmedik bir şekilde 120.000 adamıyla Rusya'nın güney bölgelerine saldırır; hainlerin yardımıyla Oka Nehri'ni geçer, Moskova'ya varır ve şehri ateşe verir, geriye sadece Kremlin kalır. [sayfa 209] Orada 800.000 kişinin öldüğü söylenir; Tatarlar 150.000 esir götürmüştür. Böy-

le seferler Han'ın çok hoşuna gider ve 1572'de, aynı sayıda adamla, tekrar Oka Nehri'ni geçer, ancak bu sefer, Tatarlara Laposnia kıyılarında saldıran Prens Michel Worotinky'nin başında olduğu Rus ordusu tarafından kovalanır; birçok çatışma meydana gelir ve hepsi Han'ın aleyhine olmuştur ve çok adama kaybedip kaçmak zorunda kalmıştır.

Sayfa : 229

6. *Les rapports avec la Crimée, la Turquie, la Perse et la Géorgie.* — Sous le même règne de Théodore, le gouvernement russe devait continuellement porter son attention vers le Sud, où l'on attendait toujours l'attaque des bandes de brigands de la Crimée, et où la Turquie ne cessait de préparer contre la Russie les moyens de lui reprendre les pays mahométans qui avaient été conquis par Jean IV.

En 1591, le khan de Crimée, Kazy-Guirey, arriva devant Moscou, où il rencontre une armée nombreuse qui le vainquit et le chassa vers les steppes. Mais les Tartares se rattrapèrent, en attaquant subitement en 1592 les contrées de Riazan, Kaschir et Toula; cette fois, ils emmenèrent tant de prisonniers que les vieillards disaient n'avoir jamais vu une pareille guerre avec les «impies».

La lutte avec l'Autriche éloigna les Tartares des frontières de la Russie; cette même guerre empêcha le sultan de Constantinople de porter ses vues sur Moscou, bien qu'il regardât toujours cette cité d'un œil d'envie, excité d'ailleurs, par les plaintes des propriétaires Nogai contre les persécutions de la Russie.

Sayfa : 230

et surtout à cause des Cosaques du Don qui venaient constamment près d'Azow d'où ils bombardaient les vaisseaux turcs.

Sans être ouverte, la haine contre la Turquie, fit naître de bons rapports entre Moscou et la Perse, dont le Schah, Abbas le Grand, était l'ennemi du Sultan.

Sayfa 229

6. Kırım, Türkiye, İran ve Gürcistan'la ilişkiler.- Theodore hükümdarlığı döneminde, Rus hükümeti dikkatini sürekli olarak güneye çevirmek zorunda kalmıştı, orada hep Kırım eşkiyalarının saldırıları beklenirdi ve Türkiye, IV. Jean tarafından fethedilen Müslüman ülkeleri geri almak için Rusya'ya karşı hazırlık yapmaktaydı.

1591'de, Kırım Hanı, Kazi-Girey, Moskova önlerine gelir ve orada onu yenilgiye uğratan, bozarlara doğru kaçmaya zorlayan kalabalık bir orduyla karşılaşır. Ancak Tatarlar, 1592'de aniden Rıazan, Kaschir ve Taula bölgelerine saldırırlar; bu sefer o kadar çok esir götürürler ki yaşlılar, dinsizlere karşı böyle bir savaş görmediklerini söylerler.

Avusturya ile savaş Tatarları Rus sınırlarından uzaklaştırır; bu savaş aynı zamanda İstanbul Sultanı'nın Moskova ile ilgilenmesini engeller, oysa daima bu şehirde gözü olmuştur. [sayfa 230] Zaten Rus zulmünden şikayet eden Nogailer tarafından kışkırtılmaktadırlar, Don Kazakları da sürekli Azow yakınlarına gelip oradan Türk gemilerini bombalamaktaydılar.

Açıkça olmamakla birlikte, Türklere karşı olan nefret Moskova ile İran arasında iyi ilişkilerin doğmasına sebep olmuştur. Şah, Büyük Abbas, Sultan'ın düşmanıydı.

Sayfa : 320

10. *La prise d'Azow par les Cosaques.*— Après la seconde guerre de Pologne, la Russie n'a plus eu d'autres guerres sous le règne de Michel, qui avait tout fait pour éviter une rupture avec la Turquie. Les relations avec cette puissance continuaient toujours, bien que les ambassadeurs russes eussent beaucoup à souffrir à cause des Cosaques du Don qui ne cessaient d'attaquer le territoire turc et de détruire leurs vaisseaux.

En 1637, les Cosaques conçurent l'idée de prendre Azow, fort très-important à l'embouchure du Don, avec les habitants duquel ils étaient en guerre continuelle. Ayant pris 1,000 Cosaques d'au delà des Cataractes avec eux, leurs confrères du Don se mirent en marche contre Azow le 21 avril, au nombre de 4,000 hommes.

A ce moment l'ambassadeur turc, Cantacusène traversa leur pays pour aller à Moscou; les Cosaques l'arrêtèrent et, l'ayant soupçonné d'être en relation avec les habitants d'Azow, le tuèrent.

Sayfa 320

10. Azow'un Kazaklar tarafından ele geçirilmesi. - İkinci Polonya Savaşı'ndan sonra, Türkiye ile bir kopukluğu engellemek için herşeyi yapmış olan Michel'in hükümdarlığı döneminde başka savaş olmamıştır. Rus Büyükelçilerinin, sürekli olarak Türkler'in gemilerini yok eden, Türk topraklarına saldıran Don Kazaklar'ından çok çekmesine rağmen, Türklerle ilişkiler devam etmekteydi.

1637'de Kazaklar, Don Nehri'nin ağzında bulunan ve çok önemli bir kale olan, sürekli savaştan Azow'u ele geçirmeye karar verirler. Don'daki yandaşları olan Cataractes'in ötesinden 1000 Kazak alarak, 21 Nisan'da 4000 adamla Azow'a doğru ilerler.

O sırada, Türk büyükelçisi, Cantacuzen, Moskova'ya gitmek üzere ülkelerinden geçmektedir; Kazaklar onu durdururlar ve Azow'da yaşayan insanlarla ilişkisi olduğundan şüphelenerek onu öldürürler.

Sayfa : 320

Le

Czar écrivit au Sultan : « Les Cosaques ont surpris Azow ;
Ils sont connus depuis longtemps pour être des voleurs :

Sayfa : 321

ce sont des serfs fugitifs qui ne veulent rien écouter de nos ordres ; vous devriez, notre frère, ne pas nous en vouloir de ce que les Cosaques ont tué votre ambassadeurs et pris Azow : ils l'ont fait sans notre autorisation et nous ne voulons pas répondre pour des voleurs ; nous ne désirons pas avoir de discorde à cause d'eux et vous autorisons de les punir comme vous l'entendrez ; nous voulons être avec Votre Majesté dans les meilleurs rapports. »

Mais il était difficile d'éviter la rupture avec la Turquie ; vers l'automne, les Tartares de la Crimée dévastèrent la région limitrophe de la Russie et leur Khan écrivit à Moscou pour dire qu'ils avaient attaqué par ordre du Sultan qui voulait venger la prise d'Azow.

La guerre de Perse et la mort du sultan Mourad empêchèrent les Turcs d'agir contre les Cosaques ; ce ne

Sayfa : 321

fut qu'en mai 1641, que le sultan Ibrahim I marcha sur Azow avec 200,000 hommes; les Cosaques repoussèrent vingt-quatre attaques avec un courage désespéré et forcèrent les Turcs à lever le siège.

Sayfa 320

Çar Sultan'a şöyle yazmıştı: "Kazaklar Azow'u ele geçirmişlerdir; çoktan beri hırsız olarak bilinirler; onlar bizim emirlerimizi hiç dinlemeyen kaçak kölelerdir; [sayfa 321] Kazaklar'ın büyükelçinizi öldürmeleri ve Azow'u ele geçmelerinden dolayı bize kazmayın; bunu bizim iznimiz olmadan yapmışlardır ve biz hırsızlar adına yanıt vermek istemiyoruz; onlar yüzünden bir anlaşmazlık olsun istemiyoruz ve onları istediğiniz gibi cezalandırabilirsiniz; Majesteleri ile en iyi ilişkide olmak istiyoruz."

Ancak Türkiye ile bir kopukluğu engellemek zordu; sonbahara doğru, Kırım Tatarları Rus sınırındaki bölgeyi karp geçirirler ve Han'ları Moskova'ya, Azow'un intikamını almak isteyen Sultan'ın emriyle saldırdıklarını bildirirler.

Iran Savaşı ve Sultan Murat'ın ölümü Türkler'in Kazaklara karp harekete geçmesini engeller; ancak Mayıs 1641'de, Sultan I.İbrahim 200.000 adamıyla Azow'a doğru yürür; Kazaklar ümitsiz bir cesaretle yirmi dört saldırıyı püskürtürler ve Türkleri kuşatmayı kaldırmaya zorlarlar.

Sayfa : 365

La Russie et la Pologne exténuées toutes deux par une guerre aussi longue, désiraient bien la voir finir, mais les pourparlers n'aboutissaient à rien; après tant de sacrifices la Russie ne pouvait renoncer à la Petite-Russie ainsi qu'à tous les pays conquis; les Polonais disaient cependant : « Pourquoi devrions-nous vous céder quelque chose lorsque les circonstances ont changé; vous êtes épuisés et n'avez point d'alliés, tandis que nous, nous ne sommes pas épuisés encore et nous avons un allié dans le khan de Crimée. » Par conséquent la paix n'était possible que dans le cas où un grand coup viendrait frapper une des puissances combattantes et lui ferait ainsi hâter la paix.

Sayfa 365

Bu kadar uzun bir savaştan yorgun düşen Rusya ve Polonya, bitmesini istiyorlardı, fakat görüşmeler bir sonuç vermiyordu; o kadar fedakârlıktan sonra Rusya Küçük-Rusya ve fethedilen tüm ülkelerden vazgeçemezdi; Polonyalılar ise şöyle diyordu: "Durum değişmişken neden size bir şeyler vermek zorundayız; yorgun düştünüz ve hiç müttefikiniz yok, oysa biz henüz yorgun değiliz ve Kırım Hanı olarak bir müttefikimiz vardır." Dolayısıyla, başı ancak büyük bir darbenin savaştan güçlerden birini vurnasıyla ve onu başı için acele ettirmesiyle olabilir.

Sayfa : 380

12. Les troubles en Petite-Russie; la guerre de Turquie

Sayfa : 381

et la mort du czar Alexis. — Pendant que le czar Alexis était obligé de s'occuper à calmer les révoltes au nord et au sud-est, les troubles n'avaient pas cessé en Petite-Russie; et de plus le gouvernement moscovite devait lutter contre la Turquie.

Sayfa 380-381

12. Küçük-Rusya'da kanşıklıklar; Türkiye savaşı ve Çar Alexs'in ölümü.- Çar kuzeyde ve güneydoğudaki isyanları yatıştırmaya çalışırken, Küçük-Rusya'daki kanşıklıklar devam etmekteydi ve üstelik Moskova hükûmeti Türkiye'ye karşı mücadele vermek durumundaydı.

Sayfa : 384

À la suite de la soumission de Doroschenko à la Turquie, une nouvelle guerre vint menacer la Russie et la Pologne, car le Sultan, tout en acceptant la sou-

Sayfa : 385

mission de Doroschenko, ne voulait pas se contenter de la seule province qui avait été gouvernée par l'hetman, et annonça qu'il était le chef des Cosaques, de toute l'Ukraine, qui avait été partagée entre la Pologne et

Sayfa : 385

la Russie. La foudre éclata au mois d'août 1672 : le sultan Mahomet IV, ayant fini la guerre avec la Vénétie, se dirigea sur l'Ukraine, au moment où une grande lutte venait d'éclater entre le roi et les seigneurs; le khan de Crimée et Doroschenko s'allièrent au Sultan, qui s'empara de Kamenetz, ville des frontières du sud de la Pologne; les églises chrétiennes furent transformées en mosquées, quant aux images saintes elles servirent au pavage des rues.

Sayfa 384-3815

Doroschenko'nun Türklere teslim olmasından sonra yeni bir savaş Rusya ile Polonya'yı tehdit etmekteydi çünkü Sultan, Doroschenko'nun teslim olmasını kabul etmekle beraber Hetman tarafından yönetilmiş olan tek bir şehirle yetinmek istemiyordu ve Kazaklar ile Rusya ve Polonya arasında bölüşülmüş olan tüm Ukrayna'nın lideri olduğunu ilan ediyordu. Ağustos 1672'de kıyamet kopar: Venedik ile savaşını bitiren Sultan IV. Muhammet, kral ve derebeyleri arasında büyük bir mücadelenin başladığı sırada Ukrayna'ya doğru yürür; Kırım Hanı ve Doroschenko Polonya'nın güney sınırındaki şehirleri ele geçiren Sultan'la ittifaka girerler; Hristiyan kiliseler camiye dönüştürülür, kutsal resimlere gelince, onlar sokakları döşemede kullanılmışlardır.

Sayfa : 394

2. La guerre avec la Turquie. — Pendant que tous ces changements à la cour avaient eu lieu, la guerre avec Doroschenko continuait toujours au sud; le gouvernement envoya devant Tschiguirin en 1676 le prince Grégoire Romodanowsky et l'hetman Samoilowitch avec les troupes. Doroschenko voyant l'impossibilité de résister, rendit Tschiguirin et renonça au grade d'hetman.

Mais l'affaire n'en resta pas là, les Turcs ne voulant pas laisser échapper l'Ukraine. Au mois d'août 1677 une armée de 40,000 Turcs assiégea Tschiguirin; les assiégés se défendirent avec désespoir; pendant ce temps le

Sayfa : 394

prince Romodanowsky et l'hetman Samoilowitsch se hâtaient de venir à leur secours; les Turcs et les Tartares ne pouvaient les empêcher de traverser le Dnieper

Sayfa : 395

et, ayant été vaincus d'un côté par ces troupes et d'un autre côté par celles des assiégés, ils furent obligés d'abandonner Tschiguirin.

Au mois de juillet de l'année suivante une armée turque deux fois plus nombreuse que la précédente vint de nouveau assiéger Tschiguirin. Romodanowsky et Samoilowitsch allèrent encore à sa rencontre, mais ne purent empêcher cette fois les Turcs de détruire Tschiguirin par les mines souterraines. Enfin, au commencement de 1681, un traité de vingt ans fut signé avec les Turcs et les Tartares; la Russie céda à la Turquie le côté ouest de l'Ukraine, ne présentant que des steppes.

Sayfa 394

2. Türkiye ile Savaş.- Sarayda bütün birçok değişiklik olurken, güneyde Doroschenko ile savaş sürmekteydi; hükûmet 1676'da Tschiguirin'e Prens Gregoire Romodanowsky ve hetman Samoilowitsch'i birlikleriyle gönderir. Karşı koymanın olanaksız olduğunu gören Doroschenko Tschiguirin'i geri verir ve Hetman rütbesinden vazgeçer.

Fakat iş bu kadarla kalmaz, Türkler Ukrayna'yı kaçırmak istemezler. Ağustos 1677'de 40.000 Türk'lük bir ordu Tschiguirin'i işgal eder; işgal altına girenler ümitsizce kendilerini savunurlar; bu arada Prens Romodanowsky ve Hetman Samoilowitsch yardıma gelmek için acele etmektedirler; Türkler ve Tatarlar onların Dnieper'i geçmelerine mani olamazlar ve bir yandan bu birlikler, diğer yandan işgal altında olanlar tarafından yenilmiş olarak, Tschiguirin'i terk etmek zorunda kalırlar.

[sayfa 395]

Bir sonraki senenin Temmuz ayında, bir öncekinden iki misli daha büyük olan bir Türk ordusu tekrar Tschiguirin'i işgal etmeye gelir. Romodanowsky ve Samoilowitsch yeniden karşılarına çıkarlar, fakat bu kez Türklerin yer altı mayınlarıyla Tschiguirin'i yok etmelerine mani olamazlar. Nihayet, 1681 yılının başlarında Türkler ve Tatarlarla yirmi yıllık bir anlaşma imzalanır; Rusya Türkiye'ye sadece bazılardan oluşan Ukrayna'nın batı kısmını bırakır.

Sayfa : 426

8. *Les guerres de Crimée.* — La Russie ayant signé un traité si avantageux pour elle, dut entrer en guerre avec la Turquie ; cette guerre avec l'alliance de la Pologne, de l'Allemagne et de la Vénétie était avantageuse et indispensable, car il était peu raisonnable de laisser la Turquie triompher sur la Pologne.

Il fut résolu que les Russes iraient d'abord vers le khan de Crimée pour l'empêcher de porter secours à la Turquie. C'était la première fois que la Russie se décidait à aller attaquer son plus grand ennemi : L'expédition à travers les steppes offrait de grandes difficultés à l'armée russe. Le protégé de la princesse Sophie, le prince Wasily Golitzine entra en campagne au printemps de l'année 1687 avec une armée de 100,000 hommes, à laquelle vint se réunir l'hetman Samoilowitsch avec 50,000 Cosaques.

Sayfa 426

8. Kırım Savaşları. - Rusya kendisi için çok avantajlı olmayan bir anlaşmayı imzala-
dıktan sonra, Türkiye ile savaşta olmak zorunda kalmıştır; bu savaş, Polonya, Almanya
ve Venedik'in ittifakı ile tehliledir ve gereklidir, çünkü Türkiye'nin Polonya'ya karşı bir
zafer kazanmasına izin vermek pek makul değildir.

Türlere yardım etmesine engel olmak amacıyla Ruslar'ın önce Kırım Hanı'nın üstü-
ne gitmesine karar verilmiştir. İlk defa Rusya en büyük düşmanına saldırıya karar
vermiştir; bozkırlar arasındaki sefer Rus ordusuna birçok zorluk sunmaktaydı. Prenses
Sophie'nin koruması altında olan prens Wasily Golitzine, 1687 yılının ilkbaharında
100.000 adamıyla sefer katılmıştır ve ona da 50.000 Kazakla Hetman Samoilowitsch
katılmıştır.

Sayfa : 464

18. *La guerre en Turquie.* — Ayant appris que l'am-
bassadeur de Russie venait d'être enfermé dans une
tour par les Turcs, au commencement de 1711, Pierre
reprit les préparatifs militaires; il forma le projet de
pénétrer en Turquie avec l'aide des États voisins de

Sayfa : 464

religion orthodoxe. Les Moldaves, les Walaques les Serbes, les Tchernogors lui avaient promis leur alliance. Le roi Auguste de Pologne s'engagea à fournir 30,000 hommes; le nombre des alliés devait monter à 90,000 soldats, les Russes étant au nombre de 40,000 hommes.

Le Czar se laissa aller à ces promesses et se trouva bientôt dans la même position de Charles XII lorsqu'il entra en Petite-Russie. Pierre conduisit son armée en Moldavie, à travers les steppes, par une chaleur accablante qui exténua ses troupes; Cantémir, l'hospodar de la Moldavie, avait promis de préparer des approvisionnements pour les Russes; mais, ayant eu peur de la Turquie, il employa la ruse d'abord, feignant d'être pour la Turquie, et ne se déclara pour la Russie que lorsque l'armée russe s'était déjà approchée de Jassy. Une grande partie de seigneurs moldaves ne suivirent pas son exemple et l'alliance de Cantémir n'aida pas plus le Czar que celle de Mazeppa n'avait aidé le roi de Suède.

Les approvisionnements n'étaient pas préparés; l'hospodar Brankowan de Walachie malgré sa promesse se réunit aux Turcs qui traversèrent le Danube sous le commandement du grand vizir. Le 9 juillet, sur les rives du Pruth, Pierre, commandant 38,000 Russes,

Sayfa : 465

fut entouré par les Turcs qui étaient au nombre de 200,000 hommes. Les attaques des Turcs furent repoussées avec de grandes pertes de leur côté; néanmoins la position de l'armée russe, manquant de vivres et étant séparée de l'eau, était désespérée. Le conseil

Sayfa : 465

de guerre résolut de proposer la paix au grand vizir; la proposition fut acceptée, car d'un côté les Janissaires s'étaient révoltés et ne voulaient point combattre contre les Russes dont ils avaient récemment apprécié le courage; d'un autre côté, on avait reçu la nouvelle que le général russe, Renné, s'était emparé de Brailow et menaçait de détruire le pont sur le Danube. Les conditions de la paix ne pouvaient être avantageuses à Pierre; il fut obligé de rendre à la Turquie Azow et trois autres forts nouvellement construits par lui, de s'engager à ne prendre aucune part aux affaires de Pologne, et de donner à Charles XII libre passage en son royaume. Le grand vizir voulut aussi que le Czar livrât Cantémir, mais le Czar refusa énergiquement cette condition.

Sayfa 464

18. Türkiye'de Savaş.- 1711 başlarında Rus büyükelçisinin Türkler tarafından bir kuleye hapsedildiğini öğrenen Pierre tekrar askerî hazırlıklara başlamıştır; Ortodoks dine mensup komşu ülkelerin yardımıyla Türkiye'ye girmeyi tasarlamaktadır. Moldavyalılar, Walaque'lar, Sırlar, Tchemogor'lar ona ittifak sözü vermişlerdir. Polonya'nın kralı Auguste'ü 30.000 adam vermeyi taahhüt etmiştir; müttefiklerin sayısı 90.000 askeri buluyordu, Rusların 40.000 adamı vardı.

Çar bu sözleri inanır ve Küçük-Rusya'ya girdiğinde XII.Charles'in düştüğü duruma düşmüştür. Pierre ordusunu mahveden bir sığınak altında bozkırlardan Moldavya'ya götürür; Moldavya Hospodan Cantemir Ruslar için tedarik sağlayacağına söz vermiştir, fakat Türkler'den korkarak önce kurnazlığı denemiş, Türkiye tarafında olduğuna inanmış ve ancak Rus ordusu Jassy'ye yaklaşığında Rusya tarafında olduğunu açıklamıştır. Moldavyalı derebeylerinin büyük bir kısmı onu örnek almamış ve Cantemir ittifakının, Mazepa'nın İsveç'e yaradığı kadar, Ruslara yaran olmamıştır.

Tedarikler iyi hazırlanmamıştır; Walachie Hospodan Brankovan söz vermiş olmasına rağmen, büyük vezirin önderliğinde Tuna'yı geçen Türklere katılmıştır. 9 Temmuz'da, Pruth Nehri'nin kıyılarında, 38.000 Rus'a komutanlık eden Pierre 200.000 Türk tarafından sarılmıştır. [sayfa 465] Türklerin saldırıları, kendileri tarafından büyük kayıp-

lar vererek, püskürtülmüştür; nitekim yiyecek sıkıntısı yaşayan ve sudan uzakta olan Rus ordusunun durumu ümitsizdir. Savaş Konseyi büyük vezire barış teklif etmeye karar vermiştir; bu teklif kabul edilmiştir çünkü bir yandan Yenicheriler isyan etmiştir ve cesaretlerini takdir ettikleri Ruslarla savaşmaya hiç niyetli değildirler, diğer yandan Rus generali Ranne'nin Brailow'u ele geçirdiği ve Tuna'nın üstündeki köprüyü yıkmakla tehdit etmekte olduğu haberi alınmıştır. Barış koşulları Pierre için elverişli değildir; Türklerle Azow ve kendisi tarafından yeni inşa ettirilmiş olan üç yeni kaleyi bırakmak zorunda kalmış, Polonya konusunda taraf olmayacağını ve XII.Charles'a kralığından serbestçe geçmesine izin vereceğini taahhüt etmiştir. Büyük vezir Çann. Cantemir'i de vermesini istemiş, fakat Çar bu şartı şiddetle reddetmiştir.

Sayfa : 525

La paix fut donc conclue à Belgrade, au moins de septembre 1739. L'Autriche avait fait des concessions très-importantes à la Turquie, la Russie n'avait rien acquis, excepté une étendue de terrain entre le Bougue et Dnieper et la promesse de la Turquie de raser Azow. Ce fut ainsi que finit cette guerre où avaient péri 100,000 Russes.

Sayfa 525

Eylül 1739'da Belgrad'da barış imzalanmıştır. Avusturya Türkiye'ye çok önemli topraklar vermiştir, Rusya Bougue ve Dnieper arasında bir arazi ve Türkiye'nin Azow'u yok edeceği sözü dışında pek bir şey elde edememiştir. 100.000 Rus'un öldüğü bu savaş da böyle sona ermiştir.

Sayfa : 568

4. La guerre de Turquie. — Nonobstant ce triste état des affaires de la confédération, elle avait duré pendant assez longtemps, grâce à la Turquie qui avait détourné les forces de la Russie.

En 1768, au temps de la confédération de Bar, une insurrection de Cosaques éclata en Ukraine sous le commandement de Gélénziak et Gonta. Cette insurrection, connue sous le nom de la révolte des Guaidamaks, rappelait l'insurrection de Bogdan Chmel-

Sayfa : 568

nitsky au dix-septième siècle. Les Cosaques, se proclamant comme défenseurs de la religion orthodoxe persécutée, détruisaient sans pitié la noblesse polonaise et les Juifs. S'étant emparé de la ville d'Oumane, ils remplirent les rues de cadavres et comblèrent un puits très-profond d'enfants tués.

Le chef d'une des divisions de Guaidamaks, Schila, se dirigea vers un bourg de frontières très-riche, Balta, qui n'était séparé que par une rivière du bourg tartare, de Galta. Les Guaidamaks arrivés à Balta, y avaient massacré tous les Juifs ; mais lorsqu'ils étaient repartis, les Juifs et les Turcs de Galta passèrent à Balta et commencèrent à massacrer tous les orthodoxes ; les Guaidamaks ayant appris cela, revinrent une seconde fois et se vengèrent en dévastant Galta. Le gouvernement turc, poussé depuis longtemps par la France, profita de cette circonstance pour déclarer la guerre à la Russie et donna l'ordre au khan de Crimée de pénétrer sur le territoire russe. Dans l'hiver de 1768, les Tartares dévastèrent la nouvelle Serbie. La Russie, occupée par la question polonaise, devait se maintenir les premiers temps sur la défen-

Sayfa : 569

sive seulement ; mais en 1769 lorsque la guerre éclata définitivement, le prince Alexandre Golitzine parvint à vaincre le grand vizir devant Hotine et à s'emparer de la forteresse. Golitzine fut bientôt remplacé par Roumiantzeff

Dans les premiers jours de mai 1770, Roumiantzeff quitta le campement hivernal, au mois de juin chassa

Sayfa : 569

les Turcs de leur camp devant Proute, et s'avançait toujours ne faisant pas attention à l'infériorité de ses troupes comparativement à l'armée turque. Le 7 juillet il trouva l'armée du khan de Crimée forte de 100,000 hommes dans un camp fortifié au bord du Larga, l'attaqua et s'empara de leur camp. Cette victoire fut suivie d'une seconde victoire le 21 juillet sur le vizir lui-même devant Kagoul, victoire encore plus brillante que la première; Roumiantzeff n'avait qu'une armée de 17,000 hommes fatigués et exténués; le vizir en avait 150,000 combattants; d'un autre côté les Tartares étaient au nombre de 80,000. Cette victoire rappela l'histoire ancienne, où une poignée de Grecs remportaient la victoire sur l'armée persane;

Sayfa 568

4. Türkiye Savaşı. - Konfederasyonun bu acıklı durumuna karşın, Rusya'dan kuvvetlerini uzaklaştıran Türkiye'nin yardımıyla yeterince uzun sürmüştür.

1768'de, Bar konfederasyonu zamanında, Ukrayna'da Gelezniak ve Gonta'nın komutanlığında bir Kazak ayaklanması meydana gelmiştir. Gaidamak'ların isyanı adıyla tanınan bu ayaklanma on yedinci asırdaki Bogdan Chmelnitzky isyanını hatırlatmaktaydı. Kendilerini ezilen Ortodoks dininin savunucuları ilan eden Kazaklar acımasızca Polonyalı askerlerini ve Yahudileri katletmekteydi. Oumane şehrini ele geçirerek, sokakları cesetlerle doldurmuşlar ve çok derin bir kuyuyu öldürülmüş çocuklarla doldurmuşlardır.

Gaidamak'ların tümenlerinden birinin lideri, Schika, bir Tatar kasabası olan Galta'dan sadece bir nehirle ayrılan çok zengin bir sınır kasabası olan Balta'ya yönelir. Balta'ya ulaşan Gaidamak'lar bütün Yahudileri katletmişlerdir, fakat oradan ayrıldıklarında Galta Yahudileri ve Türkleri Balta'ya geçmişler ve bütün Ortodoksları katletmeye başlamışlardır; bunun öğrenen Gaidamak'lar ikinci bir kez gelip Galta'ya kırıp geçirecek intikamlarını almışlardır. Uzun süredir Fransa tarafından teşvik edilen Türk hükûmeti bu fırsattan yararlanarak Rusya'ya savaş ilan etmiştir ve Kırım Hanı'na Rus topraklarına girmesi için emir vermiştir. 1768 kışında Tatarlar yeni Sırbistan'ı yakıp yıkmışlardır. Polonya sorunuyla meşgul olan Rusya ilk zamanlar sadece savunma durumunda kalmıştır. Ancak 1769'da savaş kesin olarak patladığında, Prens Alexandre Golitzine Ho-

tin'de büyük veziri yenmeyi başarmış ve kaleyi ele geçirmiştir. Goltzine'in yerine bir süre sonra Roumiantzeff getirilmiştir. (sayfa 569) Mayıs 1770'in ilk günlerinde, Roumiantzeff kuş kampını terk eder, Haziran ayında Proute önlерinde Türkleri kamplarıdan kovar ve birliklerinin sayısının Türklerе göre azlığına dikkat etmeden ilerlemeye devam eder. 7 Temmuz'da, Larga kıyısında bir ordugâhta Kırım Han'ının 100.000 adamdan oluşan ordusuyla karşılaşır, ona saldırır ve kampı ele geçirir. Bu zaferi, Kagoul önlерinde 21 Temmuz'da vezirin kendisine karşı kazanılan ikinci bir zafer takip eder. Bu zafer ikinden daha parlak bir zaferdir; Roumiantzeff'in sadece 17.000 adamlık yorgun ve bitkin bir ordusu vardır; vezirin 150.000 adamı vardır; diğer yandan Tatarlar 80.000 civarındadır. Bu zafer eski tarihi hatırlatmaktadır, bir avuç Yunanlı İran ordusunu yenmiştir.

Sayfa : 572

La guerre de Turquie fut terminée en 1774.

Le 10 juillet le traité de paix fut signé dans le camp russe devant Koutschouk-Kainardji aux conditions suivantes :

Le sultan Abdoul Gamid s'engageait : 1° à reconnaître l'indépendance des Tartares de la Crimée, de Boudjak et de Kouban ; 2° à céder à la Russie Azow, Kertsch, Enikoul et Kinbourn ; 3° à donner un libre-passage aux navires de commerce russes de la mer Noire à la Méditerranée ; 4° à donner aux sujets russes habitant la Turquie tous les droits dont jouissaient les Français et d'autres étrangers ; 5° à accorder le pardon à tous les chrétiens sujets turcs mêlés à la dernière insurrection ; 6° à permettre aux résidents russes à Constantinople d'intercéder auprès de la Porte pour les affaires

Sayfa : 573

moldaves ; 7° à payer 4,500,000 roubles pour les frais de guerre ; 8° à reconnaître le titre d'Impératrice à la souveraine de toutes les Russies.

Sayfa 572-573

Türkiye savaşı 1774'te sona ermiştir.

10 Temmuz'da Küçük-Kaynarca'daki Rus ordugahında aşağıdaki şartlarla barış imzalanmıştır:

Sultan Abdülhamit şunları taahhüt etmiştir: 1) Kırım, Bucak ve Kuban Tatarları'nın bağımsızlığını kabul edecektir 2) Azow'u, Kertsch'i, Enikouf'u ve Kinbaum'u Ruslara verecektir 3) Rus ticari gemilerine Karadeniz ve Akdeniz'de serbest geçiş hakkı tanıyacaktır 4) Türkiye'de yaşayan Ruslara Fransızlar'ın ve diğer yabancılara tanınan tüm hakları tanıyacaktır 5) Son isyana katılmış olan tüm Hristiyan Türk vatandaşlarını affedecektir 6) İstanbul'da ikâmet eden Ruslara Moldavya ile ilgili işler konusunda Babeski nâzinde aracılık etmelerine izin verecektir 7) Savaş masrafları için 700.000 ruble ödeyecektir 8) tüm Rusya'nın hükûmdarının imparatoriçe unvanını tanıyacaktır.

Sayfa : 587

10. *Les guerres de Turquie et de Suède.* — Nonobstant le grand trouble produit en Turquie par la nouvelle de l'annexion de la Crimée à la Russie, la Porte fut obligée de reconnaître d'abord cette annexion, ce qu'elle fit aussi le 28 décembre 1783. Mais ce ne fut que pour le premier temps.

La Turquie après ce coup foudroyant, reconnaissait toute l'importance de sa perte : le dernier royaume tartare fut soumis au pouvoir de la Russie ; toutes les rives du nord de la mer Noire furent soumises à ce pouvoir, on devait s'attendre à voir arriver l'ennemi devant Constantinople, la Russie étant déjà occupée à former une flotte.

Sayfa 583

10. Türkiye ve İsveç Savaşları.- Kırım'ın Rusya tarafından ilhak edilmesinin Türkiye'de yarattığı endişeyle birlikte Babeski önce bu ilhaka tanımak zorunda kalmıştır. Bu nu 28 aralık 1783'te yapmıştır. Fakat bu, ancak ilk anda olan şeydir.

Bu ilk sarsıntıdan sonra, Türkiye kaybının öneminin farkına varmıştır. Son Tatar Kralığı da Rusya'nın hakimiyetine girmiştir; Karadenizin kuzeyindeki tüm kıyılar bu gücün hakimiyetine girmiştir, düşmanın İstanbul önlerine gelmesini beklenebilirdi, Rusya zaten bir filo oluşturmakta meşguldü.

Sayfa : 588

Dans l'été de 1787, l'ambassadeur de Russie à Constantinople, Boulgakoff, reçut un ultimatum de la Porte qui exigeait : que l'hospadar de Moldavie, Mawrocordato, fût livré à la Turquie ; que les consuls de Russie fussent rappelés de Iassy, Boucharest et Alexandrie et les consuls turcs reçus dans tous les ports de la Russie ainsi que dans toutes les villes de commerce ; que le roi Irakly de Géorgie, qui s'était soumis au pouvoir de la Russie, fût reconnu comme sujet turc ; que tous les navires russes quittant la mer Noire fussent inspectés par le gouvernement turc.

Boulgakoff ne voulut pas consentir à ses propositions, la Porte déclara alors la guerre à la Russie. L'ambassadeur fut enfermé dans un château, nonobstant les conventions de la paix de Kainardji.

La Russie fut prise à l'improviste ; la position de Potemkine, chargé de veiller sur la Nouvelle-Russie, était très-embarrassante. Un grand malheur se joignit à cela : la flotte de Sébastopol, créée par Potemkine lui-même, fut détruite par une tempête. L'enfant du bonheur tomba dans le désespoir, en voyant que la chance commençait à lui manquer. Il écrivit à l'impératrice pour lui donner sa démission en ajoutant qu'il fallait retirer les troupes de la Crimée.

Catherine II ne se découragea point : elle s'opposa à l'idée de faire quitter la Crimée aux troupes russes, démontrant qu'il fallait changer la guerre défensive contre l'offensive et aller sur Otschakoff ou Bender ; elle écri-

Sayfa : 589

vait à Potemkine : « Je vous prie de reprendre courage et de penser que l'énergie et la force morale peuvent tout sauver. »

La victoire de Souvoroïf, remportée sur les Turcs à Kinebourn, fit reprendre courage à Potemkine; mais la situation devenait de plus en plus difficile. L'année 1788 commença tristement, les maladies vinrent se joindre à la cherté des vivres. L'Autriche, étant l'alliée de la Russie, se mit à combattre contre les Turcs; mais depuis la dissolution du système du Nord, les anciens alliés de la Russie étaient devenus ses ennemis.

Sayfa 588

1787 yazında Rusya'nın İstanbul Büyükelçisi, Boulgakoff, Babiâli'den bir ültimatol alır: Moldavya Hıspadar'ı, Mavrocordato, Türkiye'ye teslim edilmelidir; Rus konsolosları Lassy, Bükarest ve İskenderiye'den çağrılmalıdır ve Türk konsolosları Rusya'nın bütün limanları ve ticaret yapılan şehirlerine kabul edilmelidir; Rusya'nın hâkimiyetine teslim olan Gürcistan kralı Irakly, Türk vatandaşı olarak kabul edilecektir; Karadeniz'den ayrılan tüm Rus gemileri Türk hükümeti tarafından teftiş edilecektir.

Boulgakoff bu önerileri kabul etmek istemez, Babiâli o zaman Rusya'ya savaş ilân eder. Kayınarı Banşî şartları dikkate alınmaksızın, büyükelçi bir şatoya kapatılır.

Rusya hazırlıksız yakalanmıştır; Yeni-Rusya'yı korumak durumunda olan Potemkin sıkıntıdır. Buna büyük bir felâket eklenir: Potemkin'in kendi kurduğu Sebastopol filosu bir fırtınada yok olur. Şansı olmadığını görünce ümitsizliğe kapılır. İmparatoriçe'ye yazıp görevi bıraktığını ve birliklerini Kırım'dan çekeceğini bildirir.

[sayfa 589] İ.Catherine yılmaz: Kırım'ı Rus birliklerine terk etme fikrine karşı çıkar, savunmadan saldırıya geçmek ve Otschakoff veya Bender'e yürümek gerektiğini gösterir; Potemkin'e şöyle yazar: "Lütfen cesaretinizi toplayın ve enerji ile kuvvetin herşeyi kurtarabileceğini düşünün."

Kineborun'da Türklere karşı kazanılan zafer Potemkin'e tekrar cesaret verir; ancak durum gittikçe zorlaşmaktadır. 1788 yılı üzüntülü bir şekilde başlar, yiyeceklerin pahalılığına hastalıklar eklenir. Rusya'nın müttefiki olan Avusturya, Türklere karşı savaşmaya başlar; ancak kuzey sisteminin yok olmasından sonra Rusya'nın eski müttefikleri düşmanı olmuştur.

Sayfa : 590

L'année 1788 s'était terminée très-heureusement . le 6 décembre, après un long siège, Potemkine avait pris Otschakoff d'assaut. Cette victoire ne réalisa cependant pas les espérances qu'on avait fondées sur elle : la Turquie, étant poussée par l'Angleterre et la Hollande, ne signa pas la paix, nonobstant les brillantes conquêtes de Souvoroff devant Fokschany et surtout devant Rimnik (1789).

Sayfa 590

1788 yılı çok mutlu bir şekilde sona ermiştir: 6 Aralık'ta, uzun bir işgalden sonra, Potemkin Otschakoff'u almıştır. Ancak bu zafer ondan beklenileni vermemiştir: Fokschany ve özellikle Rimnik'te (1789) Souvoroff'un parlak zaferlerine karşın, İngiltere ve Hollanda'nın teşvikiyle Türkiye barış imzalamamıştır.

Sayfa : 591

Le 3 août 1790, un traité de paix fut signé dans la plaine de Verel, sur les bords du Kumène : les limites des deux puissances restèrent les mêmes; le roi Gustave s'engagea à ne pas se mêler dans la question turque; Catherine II renonça au droit de se mêler aux affaires intérieures de la Suède. La guerre de Turquie, signalée en 1790 par une nouvelle victoire de Souvoroff, la prise d'Ismail, fut terminée en décembre 1791 par un traité de paix signé à Lassy; à la suite de la conservation de la Crimée et de la prise d'Otschakoff, la côte du Nord et de la mer Noire revenait définitivement à la Russie.

Sayfa 591

3 Ağustos 1790'da, Verel Ovası'nda, Kumene'nin kıyılarında bir barış imzalanmıştır. İki gücün sınırları aynı kalmış; Kral Gustave Türk sorununa karışmamayı taahhüt etmiştir; II.Catherine İsveç'in içişlerine karışma hakkından vazgeçmiştir. Souvoroff'un yeni bir zaferiyle, İsmail'in işgaliyle şekillenen Türkiye Savaşı Lassy'de Aralık 1791'de imzalanan bir barış anlaşmasıyla son bulur; Kırım'ın muhafaza edilmesi ve Otschakoff'un ele geçirilmesinden sonra, kuzey kıyı ve Karadeniz kıyıları Rusya'ya tekrar ait olmuştur.

HISTOIRE
DE LA
RÉVOLUTION
FRANÇAISE

1164

PAR
M. A. THIERS

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE

PARIS

TOME DEUXIÈME

1770
PARIS

FURNE, JOUVET ET Ce, ÉDITEURS

RUE SAINT-ANDRÉ-DES-ARTS, 45

1880

FRANSIZ İHTİLÂLİ

TARİHİ

YAZAN
M.A. THIERS
FRANSIZ AKADEMİSİNDEN

ON ÜÇÜNCÜ BASKI

İKİNCİ CİLT

PARİS

FURNE, JOUVET ET Cie, ÉDITEURS
RUE SAINT-ANDRÉ-DES-ARTS, 45
1880

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1770

Yazar : M.A. Thiers

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 12 cm.

Boy : 20 cm.

Sayfa Adedi : 427

Not : Kitabın ilgili bölümleri Vuslat ÖZTOPÇU tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 2

En 1789, la nation française sentait et connaissait tous ses maux, mais elle ne concevait pas la possibilité de les guérir. Tout à coup, sur la demande imprévue des Parlements, les États-Généraux sont convoqués, l'Assemblée constituante se forme, et arrive en présence du trône, enorgueilli de son ancienne puissance et disposé tout au plus à souffrir quelques doléances.

* Okunamadi

Sayfa 2

1789'da Fransız milleti tüm bu acıları derinden hissediyor, ama bu acıların geçebileceğine ihtimal vermiyordu. Aniden Parlement'in (Fransa'da 1789 öncesi hükûmet) beklenmedik bir talebi üzerine États-Généraux Danışma Kurulu toplantıya çağıldı ve Kurucu Meclis kuruldu.

Sayfa : 3

Son erreur ici n'est point d'avoir réduit la royauté à une simple magistrature, car le roi avait encore assez d'autorité pour maintenir les lois, et plus que n'en ont les magistrats dans les républiques ; mais c'est d'avoir cru qu'un roi, avec le souvenir de ce qu'il avait été, pût se résigner, et qu'un peuple, qui se réveillait à peine, et qui venait de recouvrer une partie de la puissance publique, ne voulût pas la conquérir tout entière. L'histoire prouve en effet qu'il faut diviser infiniment les magistratures, ou que si l'on établit un chef unique, il faut le doter si bien qu'il n'ait pas envie d'usurper.

Sayfa 3

Hatası (Kurucu Meclis'in) kralığı basit bir yargıçlık durumuna indirmiş olması değildir, çünkü kralın kanunları korumak için hâlâ yeterince yetkisi vardı ve bu yetki cumhuriyetlerdeki yargıçların yetkisinin üstündeydi. Hata, bir kralın geçmişinin anısıyla buna boyun eğeceğine, yeni yeni uyanmakta ve egemenliğinin bir bölümüne yeni kavuşmakta olan bir halkın bu egemenliğin tamamını istemeyeceğine inanmış olmaktır. Aslında tarih bunu ispatlamaktadır : Yargıçları, yüksek seviyedeki adli ve siyasi görevlere yer aldığı kuruluşları alabildiğine bölümlere ayırmak gerekir veya tek bir başkan olması durumunda o kişiye bazı avantajlar verilmelidir ki gasp etme ihtiyacı duymasın.

Sayfa : 42

Cette réponse ne pouvait pas être plus mal calculée; elle obligeait Louis XVI, pour ne pas se compromettre, de prendre des mesures vigoureuses et de proposer la guerre. Delessart fut aussitôt envoyé à l'Assemblée pour faire part de cette réponse, et témoigner l'étonnement que causait au roi la conduite de Léopold. Le ministre assura que probablement on avait trompé l'Empereur, et qu'on lui avait faussement persuadé que l'Électeur avait satisfait à tous les devoirs de bon voisinage. Delessart communiqua en outre la réplique faite à Léopold. On lui avait signifié que, nonobstant sa réponse et les ordres donnés au maréchal Bender, si les Électeurs n'avaient pas au terme prescrit, c'est-à-dire au 15 janvier, satisfait à la demande de la France, on emploierait contre eux la voie des armes. « Si cette déclaration, disait Louis XVI dans sa lettre du 31 décembre à l'Assemblée, ne produit pas l'effet que je dois en espérer, si la destinée de la France est d'avoir à combattre ses enfants et ses

Réplique
faite à Léopold.

Sayfa : 43

alliés, je ferai connaître à l'Europe la justice de notre cause; le peuple français la soutiendra par son courage, et la nation verra que je n'ai pas d'autre intérêt que les siens, et que je regarderai tou-

Décembre 1791.

Sayfa : 43

jours le maintien de sa dignité et de sa sûreté comme le plus essentiel de mes devoirs.

Ces paroles, où le roi semblait dans le commun danger s'unir à la nation, furent vivement applaudies. Les pièces furent livrées au comité diplomatique, pour en faire un prompt rapport à l'Assemblée.

Sayfa 42

Bu cevap bundan daha kötü hesaplanmış olamazdı. [Fransa Kraliçesi Marie Antoinette'in erkek kardeşi, Avusturya Arşidükü ve imparatoru, Bohemya ve Macaristan Kralı II. Léopold'ün Fransa Kralı XVI. Louis'ye verdiği cevap kastediliyor. Bu yanıtta Alman Kayzer'i seçen dokuz seçmen presten biri olan Trêves [veya Trier] seçmen prensinin gelecekteki düşmanlıktan silmek için Mareşal Bender'e resmi olarak Fransa Kralının yardımına koşma emrini verdiği belirtilmektedir] Bu cevap XVI. Louis'ye şerefini tehlikeye sokmamak için **var gücüyle** önlem almaya ve savaş ilân etmeye mecbur ediyordu Bu cevabı Léopold'ün davranışının kralı düşürdüğü şaşkınlığa tanık olduğunu bildirmek için Delessart derhal Meclis'e gönderildi. Bakan, imparatorun büyük bir olasılıkla yanıtladığı ve Seçmen Prens'in iyi komşuluk görevlerini yerine getirdiği konusunda yanlış olarak ikna edildiği hussuda Meclis'e güven verdi.

Léopold'e Verilen Yanıt:

Ayrıca, Delessart Léopold'e verilen yanıtı da ilettili. Kralın Léopold'e verdiği cevaba ve Mareşal Bender'e verilen emirlere rağmen, eğer Seçmen Prenslar buyurulan tarihte, yani **15 Ocak'ta**, Fransa'nın isteğini yerine getirmezlerse onlara karşı güç kullanılacağı Delessart'a açıkça ifade edildi. XVI. Louis Meclise gönderdiği 31 Aralık tarihli mektubunda : "Eğer bu beyânat benim ümit etmeye mecbur kaldığım etkiyi yapmazsa, Fransa'nın kaderi kendi evlâtları ve mütefakilleriyle savaşmasını gerektiriyorsa, [sayfa 43] **Avrupa'ya tezimizin haklılığını anlatacağım**. Fransa halkı bu tezi cesaretle destekleyecektir ve millet görecektir ki benim milletimin çıkarından farklı bir çıkarım yoktur. Her zaman milletimin onurunun korunmasını ve güven altına alınmasını en temel görevim olarak kabul edeceğim " diyordu.

Kralın ortak tehlike karşısında millî birleştiriyor gibi görünen bu sözleri çok alış topladı. Meclis'e acilen rapor yazmaları için diplomatik komiteye belgeler verildi.

Sayfa : 48

En descendant l'esca-

lier, il reçut de nouveaux outrages, et sortit indigné, croyant que le roi et la reine lui avaient préparé cette scène humiliante. Cependant le roi et la reine

Sayfa : 48

furent désespérés de cette imprudence des courtisans, qu'ils ignoraient complètement¹. Ce prince dut être plus irrité que jamais, mais il n'en devint certainement ni plus actif, ni plus habile chef de parti qu'auparavant.

Sayfa 48

[Ocak 1792]

Merdhonden inerken yeniden hakaretleme karpış ve Kral ile Kraliçenin bu sahneleri hazırladığına inanarak kızgın bir şekilde dışarı çıktı. Bu arada Kral ve Kraliçe tamamen göz ardı ettikleri saray görevlilerinin tedbirsiz davranışları karşısında çaresizdi. Bu prens hiç olmadığı kadar sinirlenmiş olmalıydı, ama kesinlikle geçmişe göre ne daha aktif, ne de daha becerikli bir parti başkanı olmuştu.

Sayfa : 49

Les girondins crurent que les cordeliers et les jacobins exagérés ne soutenaient la paix que pour priver Lafayette, rival du duc d'Orléans, des succès que la guerre pouvait lui valoir. Quoi qu'il en soit, la guerre, repoussée par les jacobins, mais soutenue par les girondins, dut l'emporter dans l'Assemblée, où ceux-ci dominaient. L'Assemblée commença par mettre d'abord en accusation, dès le 1er janvier, Monsieur, frère du roi, le comte d'Artois, le prince de Condé, Calonne, Mirabeau jeune et Laqueuille, comme prévenus d'hostilités contre la France.

İhtilâl d'association contre les princes bourgeois.

Sayfa 49

[Ocak 1792]

Girondin'ler, Cordelier'ler [Cordelier grubu Paris'te 1790 yılında Danton, Marat ve Camille Desmoulin tarafından kurulmuş olan ihtilâlcı gruplar] ve mübalağalı Jacobin'lerin başı sadece Orléans Dükü'nün rakibi Lafayette'i savaşın ona getirebileceği başından mahrum etmek için desteklediklerine inanıyorlardı. Ne olursa olsun, Jacobin'ler tarafından

Kabul görmeyen, ama Girondin'ler tarafından desteklenen savaş üstün durumda olanlar Meclise gelirmeliydi, ki hâkim durumda olanlar da Girondin'lerdi.

[Ocak 1792]

Ülke dışına göç eden prenslere karşı suçlama buyruğu

Meclis, ilkin, 1 Ocak'tan itibaren Beyelendi : [XVI. Yüzyıldan beri kralın erkek kardeşine "Monsieur" [Beyelendi] diye hitap ediliyordu, Artois Kontu, Condé Prensi, Colonne, genç Mirabeau ve Laqueuille'ü Fransa'ya karşı düşmanlıkta bulundukları konusunda suçlamayla açıldı.

Sayfa : 49

L'Assem-

blée s'emparait des revenus à titre d'indemnité de guerre. Monsieur fut privé de la régence, en vertu de la décision précédemment rendue.

* L'emporter; avide la supériorité

* Üstün gelmek; üstünlüğe sahip olmak.

Sayfa 49

Meclis, savaş tazminatı adı altında gelirlere el koyuyordu. Beyefendi, önceden var olan bir kararın neticesi olarak naiplikten mahrum olmuştu.

Sayfa : 54

* Le Grog : plainte pour un dommage subi
faire grief de qq'ch à qq'un ; le lui reprocher

* Sitem: Görülen bir zarar için şikâyetle bulunmak.

Birşeyden ötürü birine sitem: Onu kinamak

Vergniaud se joignit à Brissot, et ajouta de nouveaux griefs à ceux qui étaient imputés à Delessart. Il lui reprocha d'avoir, lorsqu'il était ministre de l'intérieur, gardé trop longtemps en portefeuille le décret qui réunissait le Comtat à la France, et d'être ainsi la cause des massacres d'Avignon.

Sayfa 54

(Mart 1792)

Vergniaud, Brissot ile birleşti ve Delessart'a atfedilen şikâyetlere yenilerini ekledi. Vergniaud, Delessart'ı İçişleri Bakanı olduğu esnada Comtat'ı Fransa ile birleştiren kararnameyi portföyünde haddinden fazla taşıması ve böylece Avignon katliamının sebebi olması nedeniyle azarladı.

Sayfa : 54

La terreur est souvent sortie, dans les temps antiques, et au nom du despotisme, de ce palais fameux ; qu'elle y rentre aujourd'hui au nom de la loi ; qu'elle y pénètre tous les cœurs ; que tous ceux qui l'habitent sachent que notre Constitution n'accorde l'inviolabilité qu'au roi. »

Le décret d'accusation fut aussitôt mis aux voix et adopté¹ ; Delessart fut envoyé à la haute cour nationale, établie à Orléans, et chargée, d'après la Constitution, de juger les crimes d'État. Le roi le vit partir avec la plus grande peine. Il lui avait donné sa confiance et l'aimait beaucoup, à cause de

l'ordre du jour: le signaler publiquement pour sa belle conduite
*iter un militaire à

Sayfa : 55

ses vues modérées et pacifiques. Duport-Dutertre, ministre du parti constitutionnel, fut aussi menacé d'une accusation, mais il la prévint, demanda à se justifier, fut absous par l'ordre du jour, et immédiatement après donna sa démission.

Mart 1792.

* Bir askeri gündeme taşımak: iyi davranışı için topluluk içinde onu işaret etmek (Onure etmek).

Sayfa 54

[Mart 1792]

[Vergniaud'nun konuşmasından alıntı.] Antik çağlarda çoğu kez despotizm adına, bu meşhur saray adına terör çıktı. Bugün, terör, kanun namına ülkeye giriyor, tüm kalplere nüfuz ediyor. Ülkede oturan herkes bilir ki **Anayasamız** dokunulmazlığı yalnızca Krala vermeye nza göstermektedir.

Suçlama karamamesi derhal oylandı ve kabul edildi ... Delessart, Anayasa uyarınca Devletin işlediği cinayetleri yargılamak üzere Orléans'da kurulan milli yüksek mahkeme önüne çıkarıldı. Kral Delessart'ın **gidişini** en büyük acıı duyarak seyretti. Kral Delessart'a çok güven duymuş ve onu ilimî ve banışçı görüşlerinden dolayı çok sevmişti.

[sayfa 55]

[Mart 1792]

Anayasa partisinin bakanı olan **Duport-Dutertre** de bir suçlamayla tehdit edilmişti, ama o bunu önceden haber alarak kendi savunmasını yapmayı talep etti ve meclis gündeminde suçsuzluğu herkese ilân edilerek beraat etti ve hemen akabinde istifa etti.

Sayfa : 55

Séparé des ministres que les feuilants lui avaient donné, et ne sachant sur qui s'appuyer au milieu de cet orage, Louis XVI, qui avait renvoyé Narbonne parce qu'il était trop populaire, songea à se lier à la Gironde, qui était républicaine.

Sayfa 55

Feuilants grubu mensuplarının kendisine vermiş olduğu bakanlardan ayrı olarak ve bu fırmanın ortasında kime dayanacağını bilmeyen ve aşırı popüler olması nedeniyle **Narbonne**'a yol vermiş olan XVI. Louis halkçı olan Gironde'a bağlanmayı düşündü.

Sayfa : 55

Sans doute

Louis XVI était sincère quand il se confiait à un parti, mais ce n'était pas sans humeur et sans regrets. Aussi, dès que ce parti lui imposait une condition difficile mais nécessaire, il la repoussait ; la

Sayfa : 55

dé fiance naissait aussitôt, l'aigreur s'ensuivait, et bientôt une rupture était la suite de ces alliances malheureuses entre des cœurs que des intérêts trop opposés occupaient exclusivement.

Sayfa 55

Şüphesiz XVI. Louis bir partiye bel bağladığında samimiydi, ama bu her şeyin öfkelenmeden, pişmanlık duymadan yolunda gittiği anlamına gelmiyordu. Bu parti XVI. Louis'ye zor ama gerekli bir koşul öne sürdüğünde, XVI. Louis reddediyordu. Anında bir **güvensizlik doğuyordu** ve bunu akabinde oca bir duygu takip ediyordu. Kısa bir süre sonra da bunu, birbirine aşırı zıt ilgi alanları olan gönüller arasında yapılmış olan bu problemli ittifakın bozulması takip ediyordu.

Sayfa : 57

Il s'était ainsi habitué à ne faire aucun cas de la nature d'une cause; mais, quoique trop dépourvu de conviction, il était généreux, sensible, et capable d'attachement, sinon pour les principes, du moins pour les personnes. Cependant avec son esprit si gracieux, si prompt, si vaste, son courage tour à tour calme ou impétueux, il était admirable pour servir, mais incapable de dominer. Il n'avait ni la dignité d'une conviction profonde, ni la fierté d'une volonté despotique, et il ne pouvait commander qu'à des soldats. Si avec son génie il avait eu les passions de Mirabeau, la volonté d'un Cromwell, ou seulement le dogmatisme d'un Robespierre, il eût dominé la révolution et la France.

Dumouriez, en arrivant près de Narbonne, forma tout de suite un vaste plan militaire. Il voulait à la fois la guerre offensive et défensive. Partout où la France s'étendait jusqu'à ses limites naturelles, le

Plan militaire de Dumouriez.

Sayfa : 57

Rhin, les Alpes, les Pyrénées et la mer, il voulait qu'on se bornât à la défensive. Mais dans les Pays-Bas, où notre territoire n'allait pas jusqu'au Rhin, dans la Savoie, où il n'allait pas jusqu'aux Alpes, il voulait qu'on attaquât sur-le-champ, et qu'arrivé aux limites naturelles on reprît la défensive.

Sayfa 57

[Mart 1792]

[Dumouriez] Böylece hiçbir meselenin özünü dekkate almamaya almıştı. Ama her ne kadar bir inancın gereğinden fazla yoksun olsa da, cömert, duygulu, prensipleri olmasa da en azından insanlara sadakat gösterme yeteneğine sahipti. Bununla beraber o kadar iyiliksever bir karaktere, o kadar çabuk kavrayan engin bir zekâyı sahip olmasıyla, sırasıyla bir dönem sakin, bir dönem coşkun cesaretiyle hizmet vermek için hayran olunacak özelliklere sahipti, ama hükmetme yeteneğinden yoksundu. Ne, derin bir inancın verdiği saygınlığa, ne de despot bir iradeye sahip olmanın verdiği bir kibre sahipti ve yalnızca askerlere kumanda edebiliyordu. Eğer bu dehâsiyle Mirabeau'nun ihtirasına, bir Cromwell'in iradesine veya bir Robespierre'in dogmacılığına sahip olsaydı, Fransa'ya ve Fransız İhtilâline hükmetmiş olurdu.

Dumouriez'nin askerî plânı

Narbonne yakınlarına gelen Dumouriez hemen çok büyük bir askerî plân yaptı. Aynı anda hem saldırı hem de savunmanın yapıldığı bir savaş istiyordu. Fransa'nın doğal sınırlarına kadar uzandığı her yerde, yani Rhin Nehri, Alpler, Pireneler ve deniz ile sınırları çizildiği her yerde savunma yapmada yetinmeyi istiyordu. Ama toprakların Rhin Nehri'ne kadar uzanmadığı Pays-Bas'da (Belçika ve Hollanda'da), toprakların Alplere kadar gitmediği Savoie'da hemen saldırıya geçilmesini ve doğal sınırlara gelindiğinde savunmaya geçilmesini istiyordu.

Sayfa : 92

« Votre Majesté peut-elle aujourd'hui s'allier ou
« vertement avec ceux qui prétendent réformer la
« Constitution, ou doit-elle généreusement se dé-
« vouer sans réserve à la faire triompher ? Telle est
« la véritable question dont l'état actuel des choses
« rend la solution inévitable. Quant à celle, très
« métaphysique, de savoir si les Français sont mûrs

Sayfa : 92

- « pour la liberté, sa discussion ne fait rien ici, car
- « il ne s'agit point de juger ce que nous serons
- « devenus dans un siècle, mais de voir ce dont est
- « capable la génération présente.
- « Au milieu des agitations dans lesquelles nous

Sayfa : 93

- « vivons depuis quatre ans, qu'est-il arrivé? Des
- « privilèges onéreux pour le peuple ont été abolis;
- « les idées de justice et d'égalité se sont univer-
- « sellement répandues; elles ont pénétré partout;
- « l'opinion des droits du peuple a justifié le senti-
- « ment de ses droits; la reconnaissance de ceux-ci,
- « faite solennellement, est devenue une doctrine
- « sacrée; la haine de la noblesse, inspirée depuis
- « longtemps par la féodalité, s'est exaspérée par
- « l'opposition manifeste de la plupart des nobles à
- « la Constitution qui la détruit.

- « Durant la première année de la révolution, le
- « peuple voyait dans ces nobles des hommes odieux
- « par les privilèges oppresseurs dont ils avaient
- « joui, mais qu'il aurait cessé de haïr après la des-
- « truction de ces privilèges, si la conduite de la
- « noblesse depuis cette époque n'avait fortifié tou-
- « tes les raisons possibles de la redouter et de la
- « combattre comme une irréconciliable ennemie.

Sayfa 92

[Haziran 1792]

"Majesteleri bugün Anayasada reform yapmayı kesin olarak isteyenlerle açıkça ittifak yapabilir mi? Veyahut ta onları tam bir başarıya ulaştırmak için onların uğruna kendini cesurâne feda etmeli midir? Bu soru olayların güncel durumunun kaçınılmaz çözümünü getirdiği böylece gerçek bir sorudur. Çok metafizik olarak Fransızlar'ın özgürlük için hazır olup olmadıklarını öğrenme sorusuna gelince... Bu konunun tartışılması bura-ya hiçbir şey getirmez, çünkü konu hiç de bir yüzyıl sonra ne olacağımız konusunu yargılamak değildir, ancak konu bugünkü kuşağın neler yapmaya muktedir olduğunu görmektir."

[sayfa 93]

"Dört yıldan beri içinde yaşadığımız bu kargaşalıktan ne çıktı ? Halka pahalıya patlayan imtiyazlar kaldırıldı. Eşitlik ve adalet fikirleri tüm dünyaya yayıldı, her tarafa nüfuz etti. Halkın haktan fikri bu hak duygusunun haklığını gösterdi. Bu fikirlerin ciddi olarak tanınması kutsal bir doktrin hâline geldi. Uzun zamandan beri derebeylik yüzünden asillere duyulan nefret, asillerin çoğunun bu imtiyazları kaldıran Anayasaya karşı gösterdikleri aşkârlı karşı koyma ile daha da şiddetlendi."

[Haziran 1792]

İhtilâlin birinci yılı süresince halk asillerin yararlandıkları baskıcı imtiyazlarla ne kadar iğrenç kişiler olduğunu gördü, ama bu imtiyazların kaldırılmasından sonra, eğer bu dönemden itibaren **asillerin** tutumu onlardan korkmak ve onlarla uzlaşmaz bir düşman gibi savaşmak için mümkün olan tüm nederleri kuşatmış olmasaydı, halk belki de onlardan artık nefret etmeyecekti.

Sayfa : 94

La patrie n'est

- « point un mot que l'imagination se soit complu
- « d'embellir ; c'est un être auquel on a fait des sa-
- « crifices, à qui l'on s'attache chaque jour davan-
- « tage par les sollicitudes qu'il cause, qu'on a créé
- « par de grands efforts, qui s'élève au milieu des
- « inquiétudes, et qu'on aime par tout ce qu'il coûte
- « autant que parce qu'on en espère ; toutes les at-
- « teintes qu'on lui porte sont des moyens d'enflam-
- « mer l'enthousiasme pour elle. A quel point cet
- « enthousiasme va-t-il monter, à l'instant où les
- « forces ennemies réunies au dehors se concertent
- « avec les intrigues intérieures pour porter les coups
- « les plus funestes !

Sayfa 94

[Haziran 1792]

Vatan hiç de hayal gücünün daha da güzelleştirdiği bir sözcük değildir. Vatan uğruna fedakârlık yapılan, duyurduğu kaygılarla her geçen gün kişinin kendisine daha da bağlandığı, endişelerin ortasında yükselen, insanın ana güven duyduğu için olduğu kadar her neye mâl olursa olsun sevdiği bir varlıktır. Ona verilen tüm zararlar onun için duyulacak coşkuyu ateşleyen vasıtalarlardır. Dışarıda birleşen düşman güçlerinin içerideki entrikalarla baş başa verip öldürücü darbeyi indirmeyi tasarladıkları anda bu coşku ne kadar da artar!

Sayfa : 95

« Par exemple, deux décrets importants ont été
« rendus, tous deux intéressant essentiellement la
« tranquillité publique et le salut de l'État, le retard
« de leur sanction inspire des défiances: s'il est
« prolongé, il causera du mécontentement, et, je
« dois le dire, dans l'effervescence actuelle des es-
« prits, les mécontentements peuvent mener à tout.
« Il n'est plus temps de reculer; il n'y a même
« plus de moyens de temporiser; la révolution est
« faite dans les esprits, elle s'achèvera au prix du
« sang, et sera cimentée par lui, si la sagesse ne
« prévient pas les malheurs qu'il est encore pos-
« sible d'éviter.

Sayfa 95

[Haziran 1792]

Örneğin, her ikisi de esas olarak halkın sükûneti ve Devletin kurtuluşu ile ilgili olan iki önemli kararname çıkarıldı. Bu kararnamelerin onaylarının gecikmesi güvensizlik uyandırır; çünkü geciktirilirse hoşnutsuzluk uyandıracaktır ve şunu da demeliyim ki o günkü kafa karışıklığında hoşnutsuzluklar her şeye yol açabilir. Geri çekilme zamanı değil... Uygun bir zamanı bekleyerek oyalayacak vasta bile yoktur. İhtilâl kâfakarda yapılmıştır ve kan dökülme pahasına gerçekleşecek ve aklı-ı sefilim kaçınılması henüz mümkün olan felâketleri önceden sezip önlemesse ihtilâl kan dökülerek perçinlenecektir.

Sayfa : 96

« Le salut de l'État et le bonheur de Votre Ma-
« jesté sont intimement liés; aucune puissance n'est
« capable de les séparer. De cruelles angoisses et
« des malheurs certains environneront votre trône:
« s'il n'est appuyé par vous-même sur les bases de
« la Constitution, et affermi dans la paix que son

Sayfa : 96

« maintien doit enfin nous procurer. Ainsi la dis-
« position des esprits, le cours des choses, les rui-
« sons de la politique, l'intérêt de Votre Majesté
« rendent indispensable l'obligation de s'unir au
« corps législatif et de répondre au vœu de la na-
« tion ; ils font une nécessité de ce que les principes
« présentent comme devoir. Mais la sensibilité na-
« turelle à ce peuple affectueux est prête à y trouver
« un motif de reconnaissance. On vous a cruelle-
« ment trompé, Sire, quand on vous a inspiré de
« l'éloignement ou de la méfiance pour ce peuple
« facile à toucher.

Sayfa 96

[Haziran 1792]

Devletin kurtuluşu ve Majestelerinin mutluluğu çok yakın bir şekilde birbirleriyle ilişkilidir. Hiçbir güç onları birbirinden ayıramaz. Anayasanın temeli sizin tarafınızdan desteklenmez ve Anayasanın korunması sonunda bize getirilmesi gereken başarı güçlendirilmeye tahtınızı bazı acılar ve korkunç felâketler saracaktır. Böylece katalardaki düşünceler, olayların akışı, politik nedenler ve Majestelerinin ilgileri anayasa organı ile birleşme zorunluluğunu kaçınılmaz bir hâle getirmekte, milletin isteğine cevap vermekte ve prensiplerin bir görev olarak gösterdiği bir zorunluluk yaratmaktadır. Ancak bu şefkətli halkın doğal duyarlılığı burada bir minnettarlık nedeni bulmaya hazırdır. Sizde etkilemesi kolay olan bu halktan uzaklaşmanızı veya onlara güven duymanız fikrini uyandıranlar, sizi zalim bir şekilde aldattılar Efendim.

Sayfa : 130

Le peuple
est admis dans
le jardin
des Tuileries.

La multitude en ce moment voulait entrer dans le jardin des Tuileries, dont les grilles étaient fermées. De nombreux détachements de la garde nationale entouraient le château, et, s'étendant en ligne depuis les Feuillants jusqu'à la rivière, présentaient un front imposant. Un ordre du roi fit ouvrir la porte du jardin. Le peuple, s'y précipitant aussitôt, défila

Sayfa : 131

Jula 1792.

sous les fenêtres du palais, et devant les rangs de la garde nationale, sans aucune démonstration hostile, mais en criant : *A bas le veto, vivent les sans-culottes!* Cependant quelques individus ajoutaient en parlant du roi : « Pourquoi ne se montre-t-il pas?... Nous ne voulons lui faire aucun mal. » Cet ancien mot, *on le trompe*, se faisait entendre quelquefois encore, mais rarement. Le peuple, prompt à recevoir l'opinion de ses chefs, avait désespéré comme eux.

Sayfa 130

Haziran 1792

Halk Tuileries'nin (Tuileries Sarayı'nın) bahçesine alınmıştır.

Bu anda halk yığınları demir parmaklıklardan kapatılmış olan Tuileries'nin bahçesine (Fransa Krallığının oturduğu sarayın bahçesi) girmek istiyordu. Çok sayıda millî muhafızdan oluşan müfrezeye şafayı kuşatmış ve "Feuillant"lardan nehre kadar olan alanı sallar halinde kaplayarak büyük bir cephne oluşturmuyordu. Krallık bir emriyle bahçenin kapıları açıldı. [sayfa 131] Halk hemen bahçeye sâkûn ederek sarayın pencerelerinin altına yürüdü ve millî muhafız sallarının önünde hiçbir düşmanca gösteri yapmaksızın, ama "Veto baş aşağı, yaşasın "sans-culottes" " diye bağındı. ["Sans-culottes", yani külotsuzlar, Fransa ihtilâlinde Konvansiyon rejimi zamanında aristokratların ihtilâlcilere verdiği ad, ihtilâlciler külöt yerine pantolon giyorlardı. Bu nedenle onlara külotsuzlar adını takmışlardı.] Bu arada bazı kişiler kraldan bahsederken şu sözleri de ilâve ediyorlardı : " O neden görünmüyor? Biz ona kötülük yapmak istemiyoruz. " " **Onu öldürüyorlar** "... Bu eski sözcük bazen hâlâ duyuluyordu, ama nadiren... Şeffelinin fikrini almak için çabuk davranan halk onlar gibi ümitsizliğe kapılmış.

Sayfa : 131

Le peuple inonda

tous les alentours et se présenta à la porte royale. L'entrée lui en fut défendue : des officiers municipaux le haranguebrent, et parurent le décider à se retirer.

Sayfa 130

[Haziran 1792]

Halk her köşeyi istilâ etti ve saray kapısına girdi. Kapıdan içeri girmek halka yasaklandı, zira belediye görevlileri halka sesleniyor ve halkı geri çekilmeye karar verdirecek gibi görünüyordu.

Sayfa : 198

Il fut question, dans l'entretien, de Pétion, dont la popularité offusquait Robespierre, et qui, disait-on, était incapable de servir la révolution.

Sayfa 198

[Temmuz 1792]

Halk nezdindeki popülarlığı Robespierre'i **gölgeleyen** Pétion hakkında yapılan görüşmede söz konusu olan husus onun (Pétion'un) ihtilâle hizmet edecek yetenekten yoksun olduğunun söylenmesiydi.

Sayfa : 199

Il était ignorant, mais doué d'une intelligence supérieure et d'une imagination vaste.

Sayfa 199

[Danton] cahildı, ama doğuştan üstün bir zekâ ve engin bir hayal gücüne sahipti.

Sayfa : 199

Danton ne haïssait et n'enviait personne, mais son audace était extraordinaire, et, dans certains moments d'entraînement, il était capable d'exécuter tout ce que l'atroce intelligence de Marat était capable de concevoir.

Sayfa 199

Danton hiçbir kimseden ne nefret ediyor, ne de hiçbir kimseyi kısıyor, ama cûretli olağanüstü idi ve duygularının **çok coşkun** olduğu anlarda bazı Marat'ın korkunç derecede zalim zekâsının yarattığı her şeyi uygulamaya koyabilecek yeteneğe sahipti.

Sayfa : 366

Le désaccord des généraux, et leurs distractions personnelles après le danger, furent évidemment la seule cause qui procura une retraite si facile aux Prussiens. On a prétendu que leur départ avait été acheté, qu'il avait été payé par le produit d'un grand vol dont nous allons parler, qu'il était convenu avec Dumouriez, et que l'une des stipulations du marché était la libre sortie des Prussiens; enfin que Louis XVI l'avait demandé du fond de sa prison.

Sayfa 366

[Ekim 1792]

Hiç kuşku yok ki generaller arasındaki anlaşmazlık ve tehlikeden sonraki kişisel dikkatsizlikleri, Prusyalıların bu kadar kolay geri çekilmesini sağladı. Prusyalıların gidişlerinin satın alındığı, burada bahsedeceğimiz büyük bir soygundan ele geçirilen bir ürün ile onlara ödeme yapıldığı, bunun Dumouriez'in işine geldiği ve pazarlığın özel koşulunun Prusyalıların serbest çıkışı olduğu ileri sürüldü. XVI. Louis'in hapisanesinin derinliklerinden bunu talep ettiği anlaşıyordu.

Sayfa : 367

Dumouriez,

malgré ses fautes, malgré ses distractions à Grand-Pré, malgré sa négligence au moment de la retraite, n'en fut pas moins le sauveur de la France, et d'une révolution qui a peut-être avancé l'Europe de plusieurs siècles.

Sayfa 367

Hatalarına, Grandpré'deki dikkatsizliklerine, geri çekilme anındaki ihmaline rağmen Dumouriez bir o kadar da Fransa'nın ve Avrupa'yı belki de birkaç yüzyıl ilerleten bir ihtilâlin kurtarıcısı olmuştur.

Sayfa : 408

et en descendant il reçut un crachat sur la tête et quelques autres sur son habit. On voyait la rage et le dépit peints sur sa figure; il sortit du château, convaincu que les instigateurs des outrages qu'il avait reçus étaient le roi et la reine, qui ne s'en doutaient pas, et qui en furent très fâchés. Il leur jura une haine implacable, et il ne s'est montré que trop fidèle à cet horrible serment. J'étais au château ce jour-là, et je fus témoin de tous les faits que je viens de rapporter. »

(Bertrand de Molleville, tome VI, page 209.)

Juste
actuel
1894

* Bugün bizim içinde bulunduğumuz durumun ta kendisi. 1894

Sayfa 408

ve merdivenden inerken onun başına tükürdüler ve bu tükürüklerin bir kısmı da elbisesine geldi. Yüzünü öfkeden kızarmış ve küskün bir ifade kapladı. Kendisine karşı yapılan bu onur kına davranışların kışkırtılmasının Kral ve Kraliçe olduğuna, Kral ve Kraliçenin bundan haberlerinin olmadığına ve buna çok kızdıklarına inna olarak şato-
dan çıktı. Onlara karşı dinmek bilmeyen bir kin duyacağına ant içti ve yalnızca bu korkunç ana haddinden fazla sadık kalacağını gösterdi. O gün ben şatodaydım ve (şimdi) naklettığım tüm olaylara şahit oldum..

(Bertrand de Molleville, VI. Cilt, sayfa 209)

Sayfa : 409

En parlant avec une chaleur extrême, il s'était jeté sur la main de la reine, et la baisait avec transport, lui criant :
Laissez-vous sauver.

Sayfa 409

[Madam Campan Dumouriez ile olan görüşmelerini başka bir şekilde nakletmektedir.]
Dumouriez son derece sıcak bir şekilde konuşarak Kraliçenin eline sarıldı ve "Kendini-
zi kurtarmaya bakın" diye haykırarak taşkın bir hâlde Kraliçenin elini öpmeye başladı.

HISTOIRE
DE LA
RÉVOLUTION
FRANÇAISE

PAR
M. A. THIERS

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE

PARIS

TOME TROISIÈME

1770
PARIS

FURNE, JOUVET ET Ce, ÉDITEURS

100 SAINT-ANDRÉ-DES-ARTS, 45

FRANSIZ İHTİLÂLİ TARİHİ

YAZAN

M.A. THIERS

FRANSIZ AKADEMİSİNDEN

ON ÜÇÜNCÜ BASKI
ÜÇÜNCÜ CİLT

PARİS

FURNE, JOUVET ET Cie, ÉDITEURS
RUE SAINT-ANDRÉ-DES-ARTS, 45
1880

Anıtkabir Atatürk Kütaphğı Bilgileri

Envanter No : 1770

Yazar : M.A.Thiers

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 12

Boy : 20

Sayfa Adedi : 427

Not : Kitabın ilgili bölümleri Vuslat ÖZTOPCU tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 15

Buzot, plein de sens, d'élévation d'âme, de courage, joignant à une belle figure une élocution ferme et simple, imposait aux passions par toute la noblesse de sa personne, et exerçait autour de lui le plus grand ascendant moral.

Barbaroux, élu par ses concitoyens, venait d'arriver du Midi, avec un de ses amis député comme lui à la Convention nationale.

Barbaroux.

* نقاد و متفكر

* Okunamadi

Sayfa 15

[Eylül 1792]

[Buzot]

Duygulu, yüce gönüllü, cesur, güzel bir yüzü basit ve iradeli bir konuşma biçimiyle birleştiren, kişiliğinin tüm acaletiyle tutkularına gem vuran (fanatik olmayan) Buzot çevresinde en büyük manevî güç olarak sözünü dinletiyordu.

[Barbaroux]

Hemşehrileri tarafından seçilen Barbaroux kendisi gibi Milli Kurucu Meclis'te milletvekili olan bir arkadaşıyla birlikte Fransa'nın Midi bölgesinden geliyordu.

Sayfa : 16

ils avaient tous les ministres, excepté Danton, qui souvent dominait le conseil, mais ne se servait pas de sa puissance contre eux; enfin ils montraient à leur tête le maire de Paris, l'homme le plus respecté du moment.

Sayfa 16

[Eylül 1792]

[Paris'te Girandin'lerin durumu]

[Girandin'ler] Danton dışında tüm bakanlara sahipti. Genellikle [Danton] konseye hakim olurdu, ama bu gücünü bakanlara karşı kullanmazdı. En sonunda [Girandin'ler] o sırada en fazla saygı gören adam olan Paris Belediye Başkanı'nı başlarına getirdiler.

Sayfa : 18

Et d'ailleurs, entre un gouvernement fédératif et un gouvernement unique et central, toute la différence consistant dans le plus ou moins d'énergie des institutions locales, le crime d'une telle idée était bien vague, s'il existait. Les girondins, n'y voyant au reste rien de coupable, ne s'en défendaient pas, et beaucoup d'entre eux, indignés de l'absurdité avec laquelle on poursuivait ce système, demandaient si, après tout, la Nouvelle-Amérique, la Hollande, la Suisse, n'étaient pas heureuses et libres sous un régime fédératif, et s'il y aurait une grande erreur ou un grand forfait, à préparer à la France un sort pareil. Buzot surtout soutenait souvent cette doctrine, et Brissot, grand admirateur des Américains, la défendait également, plutôt comme opinion philosophique que comme projet applicable à la France. Ces conversations, divulguées, donnèrent plus de poids à la calomnie du fédéralisme. Aux Jacobins, on agita vivement la question du fédéralisme, et on souleva mille fureurs contre les girondins. On prétendit qu'ils voulaient détruire le faisceau de la puissance révolutionnaire, lui enlever cette unité qui en faisait la force, et cela, pour se faire rois dans leurs provinces.

Sayfa 18

Eylül 1792

Ve üstelik federal devlet esasına dayanan bir hükümet ile tek ve merkezi bir hükümet arasındaki bütün fark az çok yerel kuruluşların enerjisinde yatıyordu. Eğer olsaydı, böyle bir fikrin suçu da belirsiz olurdu. Girondin'ler zaten bunda bir suç unsuru görmeyerek bu düşünceye sahip olmalarından dolayı kendilerini savunmadılar. Bununla beraber, aralarından çoğu bu sistemi gülmünç bir şekilde takip edenlere kızmış olarak "Yeni-Amerika, Hollanda ve İsviçre federal bir yönetim tarzıyla yönetilmekle mutlu ve öz-

gür değil mi, Fransa'ya da benzer bir rejim hazırlansaydı büyük bir hata veya büyük bir suç mu olacaktı? " diye soruyorlardı. Özellikle Buzot, genel olarak bu doktrini destekliyordu ve büyük bir Amerikan hayranı olan Brissot aynen bu fikri, Fransa'ya uygulana-bilir bir projeden ziyade felsefi bir fikir olarak savunuyordu. Açıkça yapılan bu konuş-malar federalizme atılan iftiralara daha da güç kazandırıyordu. Jacobin'lerle federa-lizm sorusu çok tartışılıyor ve Girondin'lere karşı çok büyük bir öfke duyuluyordu. Giron-din'lerin kendi illerinin kralı olmak için ihtilâl erk zincirini kurmak ve ihtilâlin gücü olan birliği bozmak istedikleri ileri sürülüyordu.

Sayfa : 22

Ouverture
de la Convention
nationale
le 20 septembre

Enfin, le 20 septembre, les députés à la Conven-tion se réunirent aux Tuileries pour constituer la nouvelle Assemblée. Leur nombre étant insuffisant, ils se constituèrent provisoirement, vérifièrent leurs pouvoirs, et procédèrent tout de suite à la nomi-nation du bureau. Pétion fut presque à l'unanimité proclamé président. Brissot, Condorcet, Rabaut Saint-Étienne, Lasource, Vergniaud et Camus, fu-rent élus secrétaires. Ces choix prouvent quelle était alors dans l'Assemblée l'influence du parti girondin.

L'Assemblée législative, qui depuis le 10 août avait été en permanence, fut informée, le 21, par une députation, que la Convention nationale était formée, et que la législature était terminée. Les

Sayfa : 23

deux Assemblées n'eurent qu'à se confondre l'une dans l'autre, et la Convention alla occuper la salle de la Législative. Septembre 1792

Dès le 21, Manuel, procureur-syndic de la com-mune, suspendu après le 20 juin avec Pétion, de-venu très populaire à cause de cette suspension, enrôlé dès lors avec les furieux de la commune, mais depuis éloigné d'eux, et rapproché des giron-dins à la vue des massacres de l'Abbaye ;

Manuel
de Manuel

Sayfa 22

20 Eylül'de Milli Kurucu Meclis'in açılışı :

Nihayet, 20 Eylül'de Kurucu Meclis milletvekilleri yeni meclis kurmak üzere Tuileries'de toplanmışlardı. Sayılan yetersiz olduğundan, Meclisi geçici olarak kurmuşlar, yetkilerini inceleyip gerçekliğini saptamışlar ve hemen Başkanlık Divanının atanmasına geçmişlerdi. Pétion hemen hemen ay birliğiyle başkan ilân edilmmişti. Brissot, Condorcet, Robaut, Saint-Étienne, Lasource, Vergniaud ve Camus sekreter seçilmişlerdi. Bu tarihler o zaman Mecliste Girardin Partisi'nin etkisinin olduğunu ispatlamaktadır.

10 Ağustos'tan beri süreklilik kazanmış olan Anayasa Meclisine 21 Ağustos'ta bir kurul tarafından haber verilerek Milli Kurucu Meclisinin kurulduğu ve (Yasama Meclisi-nin) yasama görevinin sona erdiği bildirildi. [sayfa 23] Eylül 1792: İki Meclis sadece bir-biri içine karışmış ve Milli Kurucu Meclis Yasama Meclisi'nin salonunu alacak.

[Manuel'in hareketi]

21 Ağustos'tan itibaren Pétion ile birlikte görevden alınan Komün'ün Belediye Başkanlık temsilcisi dava vekili – Savaş Manuel bu görevden alınması nedeniyle çok popüler olmuştu. O andan itibaren Komün'ün öfkeleri arasına katılmış, ama o zamandan beri onlardan uzaklaşmış ve Abbaye katliamını gördükten sonra Girardin'lere yaklaşmıştı. [Abbaye Hapishanesi 1789'dan beri politik suçluların bulunduğu yer olmuştu. 1792 yılında Eylül katliamına sahne oldu.]

Sayfa : 24

L'Assemblée, les tribunes se lèvent
pour exprimer une réprobation unanime contre la

Sayfa : 25

royauté. Cependant Bazire voudrait, dit-il, une Septembre 1791.
discussion solennelle sur une question aussi impor-
tante. « Qu'est-il besoin de discuter reprend Gré-
goire, lorsque tout le monde est d'accord ? Les
cours sont l'atelier du crime, le foyer de la cor-
ruption : l'histoire des rois est le martyrologe des
nations. Dès que nous sommes tous également
pénétrés de ces vérités, qu'est-il besoin de dis-
cuter ? »

La discussion est en effet fermée. Il se fait un
profond silence, et, sur la déclaration unanime de

Sayfa : 25

L'Assemblée, le président déclare que la royauté est abolie en France. Ce décret est accueilli par des applaudissements universels ; la publication en est ordonnée sur-le-champ, ainsi que l'envoi aux armées et à toutes les municipalités.

Assemblée
de la royauté.
Assemblée
de la
république.

Sayfa 24

Eylül 1792

Meclis ve halk tribünleri kralığa karşı oy birliğiyle kralığı kanadikarı ilade etmek üzere ayağa kalkar. [sayfa 25] Yine de Bazire bu kadar önemli bir soru üzerinde ciddi bir müzakere yapılmasını istediğini söyler. Sözü Grégoire (Kurucu Meclis üyesi ve Blois meşrûfî piskoposu) köleliğin kaldırılması için oy kullanmış ve Napoléon rejimine karşı çıkmıştır.) "Herkes hem fikirken bunu müzakere etmenin ne gereği var, Saraylar cinayet atölyeleri, rüşvet ocakları durumunda... Kralın tarihi, milletleri uğrunda ölen şehit listeleridir. Bu gerçeklere hepimiz eşit olarak nüfuz etmişken, bu gerçeği müzakere etmenin ne gereği var," diye sorar.

Kraliğin kaldırılması, cumhuriyetin kurulması :

Aslında görüşme bitmiştir. Derin bir sessizlik olur ve Meclisin oy birliğiyle kabul ettiğini ilade etmesi üzerine Meclis Başkanı Fransa'da kraliğin kaldırıldığını ilân eder. Bu kararname toпыскün alkışlarla karşılanır. Bu kararnamenin derhal yayınlanması ve aynı zamanda ordulara olduğu gibi tüm belediyelere de gönderilmesi emredilir.

Sayfa : 26

Le 23, tous les ministres furent entendus. Le député Cambon fit un rapport sur l'état des finances. Les précédentes Assemblées avaient décrété la fabrication de deux milliards sept cent millions d'assignats ; deux milliards cinq cents millions avaient été dépensés ; restaient deux cents millions, dont cent soixante-seize étaient encore à fabriquer, et dont vingt-quatre se trouvaient en caisse. Les impôts étaient retenus par les départements pour les achats de grains ordonnés par la dernière Assemblée ; il fallait de nouvelles ressources extraordinaires. La masse des biens nationaux s'augmentant tous les jours par l'émigration, on ne craignait pas d'émet-

Sayfa : 26

tre le papier qui les représentait, et l'on n'hésita pas à le faire : une nouvelle création d'assignats fut donc ordonnée.

Représente 1792.

Nouvelle création d'assignats.

Sayfa 26

Eylül 1792

Ayın 23'ünde bütün bakanlar konuşma yaptı, hepsi dinlendi. Millevekili Cambon para durumu üzerine bir rapor verdi. Geçmişteki Meclisler iki milyar yedi yüz milyon Assignat (Fransa İhtilali esnasında millî mal ve mülk esas alınıp değeri tesbit edilerek basılan kâğıt Fransız parası) basılması hususunda bir kararname yayınlamıştı. İki milyar beş yüz milyon (Assignat) sarf edilmişti. Geriye iki yüz milyon kalmıştı, bunun 176 milyonu henüz basılıyordu ve yirmi dört milyon da kasada idi. Vergiler son Meclis tarafından emredildiği şekilde tohum almak üzere Fransa'nın illerinde tutulmuştu. Yeni olağanüstü kaynaklar gerekiyordu.

Ülke dışından, ülkeye yapılan göçlerle her geçen gün Fransa'nın millî mal varlığının artması nedeniyle. [sayfa 27] Cinayet provokatörlerine karşı öngeri bu gayr-ımenkûlün temsil ettiği kâğıt parayı piyasaya sürmek için endişelenilmiyordu ve piyasaya yeni emisyon sürmekten çekinilmiyordu, şimdi yeni Assignat basılması için emir verilmişti.

Sayfa : 27

Ce n'est pas l'anarchie qu'il faut en accuser, mais des tyrans d'une nouvelle espèce, qui s'élèvent sur la France à peine affranchie.

Sayfa 27

Suçlanması gereken anarşi değildir, ama Fransa kurtulur kurtulmaz karşısına dikilen yeni tür tiranlar suçlanmalıdır.

Sayfa : 114

Dumouriez, apprenant ce mouvement, se résout à commencer l'attaque de front, et porte le centre directement contre Jemmapes. (Voir la carte n° 3.) Il fait avancer son infanterie en colonnes, et dispose des hussards et

Sayfa :114

des dragons pour couvrir la trouée entre Jemmapes et Cuesmes, d'où la cavalerie ennemie allait s'élan-
cer. Nos troupes s'ébranlent et traversent sans hési-
ter l'espace intermédiaire. Cependant une brigade,
voyant déboucher par la trouée la cavalerie autri-
chienne, chancelle, recule, et découvre le flanc de
nos colonnes. Dans cet instant, le jeune Baptiste
Renard, simple domestique de Dumouriez, cédant
à une inspiration de courage et d'intelligence,
court au général de cette brigade, lui reproche cette
faiblesse, lui signale le danger, et le ramène à la
trouée.

Sayfa 114

(Kasım 1792)

[Dumouriez başını garantilemek için güvendiği adamı Thouvenot'yu sol cenaha yol-
lar. Thouvenot sol kanattan saldırırken baş bir top atışı yapmayı bırakarak, Quaregnon'u
geçer, Jemmape'yi kuşatır ve başı aşağıda, süngü tüfeğe takılı olarak yürüyerek tepeye yan-
dan tırmanır ve Avusturya yamaçlarına ulaşır.] Bu hareketi öğrenen Dumouriez önden sal-
dırmaya karar verir ve ortayı direkt olarak Jemmape'a yöneltir (3 no.lu haritaya bakın). Pi-
yade askerini sıralar hâlinde ilerletir, düşman süvarilerinin saldıracağı gediği kapatmak için
hafif süvari erlerini ve ejderha süvari askerlerini Jemmape ile Cuesmes arasına yerleştirir.
Birliklerimiz saldırır ve hiç çekinmeden ara bölgeyi geçerler. Bu sırada Avusturya süvarileri
tarafından gedikten geçildiğini gören bir tugay tereddüt eder, geri çekilir ve sıralar hâlin-
deki askerlerimizin yan kanadını savunmasız bırakır. Bu esnada Dumouriez'nin basit
bir hizmetkâr olan genç Baptiste Renard bir cesaret ve alallık ilhamına uyarak bu tu-
gayın generaline koşar ve bu zaafılığı onun yüzüne vurur, ona tehlikeyi işaret eder ve
onu gediğe getirir. [En sonunda Dumouriez bu savaşı kazanmıştır.]

Sayfa :142

DUMOURIEZ 1792.

Au milieu de cette misère, nous n'en
avons pas moins l'ivresse et l'orgueil de la victoire.
Dans ce moment, les esprits exaltés par Jemmapes,
par la prise de Francfort, par l'occupation de la
Savoie et de Nice, par le subit retour de l'opinion

Sayfa : 142

européenne en notre faveur, crurent entendre s'ébranler les monarchies, et s'imaginèrent un instant que les peuples allaient renverser les trônes et se former en république.

Sayfa 142

Kasım 1792

Bu sefaletin ortasında az zafer sarhoşluğuna düşmedik, az gurur duymadık. Bu anda Jemmapes (Jemmapes zaferi) ile, Francfort'un alınması, Savoie ve Nice'in işgali ve birdenbire Avrupalıların düşüncelerinin yeniden lehimize dönmesi ile coşmuş olan ruhlar, monarşilerin sallantıda olduğunu anladıklarına inanmışlardı ve halk bir an kralıkların yıkacağını ve cumhuriyeti kuracağını sanmış.

Sayfa : 143

Dans ce moment, la Convention, apprenant les vexations commises par le duc de Deux-Ponts contre quelques sujets de sa dépendance, rendit, dans un élan d'enthousiasme, le décret suivant :

Novembre 1792.

- La Convention nationale déclare qu'elle accordera secours et fraternité à tous les peuples qui
- voudront recouvrer leur liberté, et elle charge le
- pouvoir exécutif de donner des ordres aux généraux des armées françaises, pour secourir les
- citoyens qui auraient été ou qui seraient vexés
- pour la cause de la liberté.

La Convention, prendra secours aux peuples qui voudront recouvrer leur liberté.

Sayfa 143

Kasım 1792

Bu esnada, kendi buyruğu altında bazı hususlara karşı Deux-Ponts Düğü tarafından yapılan aşağılamaları öğrenen Kurucu Meclis coşkunluğun verdiği bir hamleyle aşağıdaki kararnameyi çıkardı :

Kurucu meclis özgürlüğüne yeniden kavuşmak isteyen halka yardım vaad ediyor.
"Millî Kurucu Meclis özgürlüğüne yeniden kavuşmak isteyen tüm halklara yardım

sağlayacak ve kardeşlik göstereceğini ve yürütme organını Fransız ordusunun general-lerine özgürlük uğruna belki de aşağılanmış olabilecek vatandaşların yardımına koşma emrini vermekle görevlendirdiğini ilân eder."

Sayfa : 150

Un seul domestique avait obtenu la permission de les suivre dans leur prison : c'était le fidèle Cléry, qui, échappé aux massacres du 10 août, était rentré au milieu de Paris pour servir dans leur infortune ceux qu'il avait servis jadis dans l'éclat de leur toute-puissance.

Sayfa 150

[Kasım 1792]

Bir tek hizmetçi onları hapse kadar takip etme (yani hapiste de onlara refakat etme) iz-nini alabilmişti. Bu kişi, 10 Ağustos katliamlarından kurtularak geçmişte muflak erklerinin en parlak dönemlerinde hizmet etmiş olduğu kişilere kara günlerinde de hizmet etmek üzere Paris ortama geri dönen sadık **Cléry** idi.

Sayfa : 152

Telle était la vie de ce monarque pendant sa triste captivité. Rendu à la vie privée, il était rendu à toutes ses vertus, et devenait digne de l'estime de tous les cœurs honnêtes.

Sayfa 152

[Kasım 1792]

Bu kralın hüznü dolu tutsaklık hayatı böyleydi. Kendini özel hayata vererek tüm er-demlerine vakfetmiş ve bütün dürüst kalplerin saygısını hak eden bir kişilik olmuştu.

Sayfa : 169

Ainsi donc Saint-Just ne voit pas dans le proche une question de justice, mais une question de guerre. « Juger un roi comme un citoyen ! ce mot, » dit-il, « étonnera la postérité froide. Juger, c'est

Sayfa : 169

- appliquer la loi ; une loi est un rapport de justice : quel rapport de justice y a-t-il donc entre l'humanité et les rois ?

- Régner seulement est un attentat, une usurpation que rien ne peut absoudre, qu'un peuple est coupable de souffrir, et contre laquelle chaque homme a un droit tout personnel. On ne peut régner innocemment, la folie en est trop grande. Il faut traiter cette usurpation comme les rois eux-mêmes traitent celle de leur prétendue autorité. Ne fit-on pas le procès à la mémoire de Cromwell, pour avoir usurpé l'autorité de Charles Ier ? Et, certes, l'un n'était pas plus usurpateur que l'autre ; car, lorsqu'un peuple est assez lâche pour se laisser dominer par des tyrans, la domination est le droit du premier venu, et n'est pas plus sacrée, pas plus légitime sur la tête de l'un que sur celle de l'autre ? »

Sayfa 169

[Kasım 1792]

Böylece Saint-Just, duruşmada bir adalet sorunu değil, ama bir savaş sorunu olduğunu görmektedir. Saint-Just şöyle konuşmaktadır : " Bir kralı sade bir vatandaş gibi yargılamak! Bu söz, gelecek kuşaklar üzerinde soğuk şaşkınlık yaratacaktır. Yargılamak, kanunu uygulamak demektir. Bir kanun bir adalet ifadesidir. Öyleyse kralarla insanlık arasında ne gibi bir adalet ilişkisi vardır,

Hükümdarlık etmek sadece bir sulkest, hiçbir şeyin başışlayamayacağı bir zorbalıktır, ki acı çektiğinden dolayı bir halk suçlu bulunmuştur ve bu zorbalığa karşı her bireyin tamamen kişisel hakkı vardır. Masum olarak hükümdarlık edilemez, hükümdarlık haddinden fazla bir çılgınlıktır. Bu zorbalığı kralların sözüm ona kendi yetkilerini kabul ettikleri şekilde kabul etmek gerekir. I. Charles'ın yetkisini kötüye kullandığı için Cromwell'in ansına bir dava açılmadı mı, Ve, elbette, biri diğerinden daha fazla zorba değildi. Çünkü, halk kendini tiranların buyruğu altına bırakacak kadar korkak ise egemenlik karşınıza ilk çıkan, rasgele birinin hakkıdır ve başta olan birinin egemenliği diğerinkinden daha kutsal, daha mı meşrudur?

Sayfa : 198

les discours de réconciliation qui avaient suivi toutes ces scènes, et qui promettaient un retour qui n'était pas sincère; le faux serment prêté à la fédération du 14 juillet; les mentes de Talon et de Mirabeau pour opérer une contre-révolution; l'argent donné pour corrompre une foule de députés; la réunion des chevaliers du Poignard le 28 février 1791; la fuite à Varennes; la fusillade du Champ-de-Mars; le silence gardé sur la convention de Pilnitz; le retard apporté à la promulgation du décret qui réunissait Avignon à la France; les mouvements de Nîmes, Montauban, Mende, Jallès; la continuation de paix accordée aux gardes du corps émigrés et à la garde constitutionnelle licenciée; la correspondance secrète avec les princes émigrés; l'insuffisance des armées réunies sur la frontière; le refus de sanctionner le décret pour le camp de vingt mille hommes; le désarmement de toutes les places fortes; l'annonce tardive de la marche des Prussiens; l'organisation de compagnies secrètes dans l'intérieur de Paris; la revue des Suisses et des troupes qui formaient la garnison du château le matin du 10 août; le doublement de cette garde; la convocation du maire aux Tuileries; enfin l'effusion du sang qui avait été la suite de ces dispositions militaires.

Sayfa 198

[Aralık 1792]

Bütün bu tartışmalar takip etmiş olan ve samimi olmayan bir geri dönüş vaad eden baştırma nutukları... 14 Temmuz federasyonuna edilen yalan yeminler... Karşıt devrim yapmak için Talon ve Mirabeau'nun entrikaları... Bir sürü milletvekiline rüşvet için verilen paralar... 28 Şubat 1791'de Poignard şövalyelerinin toplanmaları... Varennes'e ka-

çış...Champ-de-Mars'ta ki kurşuna dizmeler...Pilitz Antlaşması'ndan hiç söz etmemek ... Avignon ile Fransa'yı yeniden birleştiren karamamenin çıkarılmasının geciktirilmesi... Nîmes, Montauban, Mende, Jallès'deki hareketler....Ülke dışına göç etmiş olan özel muhafızlarla ve anayasaya uygun lisanslı muhafızlarla yapılan barışın devamı... Ülke dışına göç etmiş olan prenslerle yapılan gizli yazışma... Sınırı tekrar yığılan orduların yetersizliği... Yirmi bin adamın ordugâhı için çıkarılan karamamenin anayının reddi...Tahkim edilmiş olan bütün yerlerin silâhsızlandırılması...Prusyalılar'ın yürüdüğüünün geç haber verilmesi... Paris'in içinde gizli bölüklerin teşkili...10 Ağustos sabahı şato (saray) garnizonunu oluşturan birliklerin ve İsviçreliilerin tefişi...Bu muhafız alayının iki katına çıkarılması...Belediye Başkanının Tuileries'ye gelme emri...En sonunda bu askeri hazırlığın bir sonucu olarak kan dökülmüş olması.

Sayfa :199

A cha-

que article le président s'arrêtait en disant : *Qu'a-vez-vous à répondre ?* Le roi, répondant toujours d'une voix assurée, avait nié une partie des faits, réjeté l'autre partie sur les ministres, et s'était appuyé constamment sur la Constitution, de laquelle il assurait ne s'être jamais écarté. Ces réponses avaient toujours été mesurées. Mais à cette interpellation : *Vous avez fait couler le sang du peuple* le 10 août, il s'écria d'une voix forte : *Non, Monsieur, non, ce n'est pas moi !*

Sayfa 199

(Aralık 1792)

Kralın ilk sorgulanması

Her maddede başkan "Buna ne cevap vereceksiniz" diyerek bekliyordu. Her zaman güvenli bir ses tonuyla cevap veren kral olayların bir kısmını inkâr etmiş, diğer bölümünü de bakanların üzerine atmış ve sürekli olarak Anayasa yolundan asla sapmadığını söyleyerek Anayasaya dayanmış. Bu cevaplar her zaman ölçülüydü. Ama " 10 Ağustos'ta kan dökünüz " şeklindeki bir sorgulamaya Kral gür bir sesle şöyle haykırdı : "Hayır, Beyefendi, hayır, ben değilim ! "

Sayfa : 217

Le peuple désirait la

- destruction d'un impôt désastreux qui pesait sur
- lui, il le détruisit ; le peuple demandait l'abo-
- lition de la servitude, il commença par l'abolir
- lui-même dans ses domaines ; le peuple sollicitait
- des réformes dans la législation criminelle pour
- l'adoucissement du sort des accusés, il fit ces ré-
- formes ; le peuple voulait que des milliers de
- Français, que la rigueur de nos usages avait
- privés jusqu'alors des droits qui appartiennent
- aux citoyens, acquissent ces droits ou les recou-
- vrasent, il les en fit jouir par ses lois ; le peuple
- voulut la liberté, il la lui donna !

Sayfa 217

[Aralık 1792]

Halk kendisi üzerinde ağır bir yük teşkil eden felâket bir verginin kaldırılmasını istiyordu ve [Kral] onu kaldırıyor. Halk köleliğin kaldırılmasını istiyor, o önce kendi çevresinde köleliğin kaldırılmasıyla işe başlıyordu. Halk suçluların yaşam koşullarını hafifletmek için ceza yasalarında reform istiyordu, o reform yapıyordu. Halk gelenek ve göreneklerimizin katliğından şimdiye kadar vatandaşlık haklarından yoksun olan binlerce Fransız bu haklara kavuşsun veya bu hakları yeniden elde etsin istiyordu, kanunlarıyla onları buna kavuşturdu. Halk özgürlük istiyordu, o özgürlüğü onlara verdi !

Sayfa : 220

La discussion est donc reprise le 27 ; la foule des orateurs déjà entendus reparait à la tribune.

Saint-Just.

Saint-Just s'y montre de nouveau. La présence de Louis XVI, humilié, vaincu, et sercin encore dans l'infortune, a fait naître quelques objections dans son esprit. Mais il répond à ces objections en appelant Louis un tyran modeste et souple, qui a opprimé avec modestie, qui se défend avec modestie, et contre la douceur insinieuse duquel il faut se prémunir avec le plus grand soin.

Sayfa 220

[Aralık 1792]

[Saint -Just]

Bu durumda 27 Aralıkta müzakereler yeniden başladı. Hâlihazırda dinlenilmiş bir yağın konuşmacı tribünlerde yeniden belirdi. Saint-Juste tribünlerde yeniden ortaya çıkar. Aşağılanmış, yenilgiye uğramış ve acı çektiği zaman bile hâlâ sükûnet içinde olan XVI. Louis'in varlığı onun kafasında bazı ifirazların doğmasına yol açtı. Ama o bu ifirazlara XVI. Louis'e alçak gönüllülikle baskı uygulayan, kendini alçakgönüllü olarak savunan esnek ve alçakgönüllü bir firan diyerek cevap verir. XVI. Louis'in insanın damarlarına kadar işleyen bu yumuşaklığına karşı kişinin kendini en büyük ihtimam ile koruması gerekir diye konuştu.

Sayfa : 221

Depuis, ne pour-
runt plus faire usage de la force, il corrompait les
défenseurs de la liberté, il complotait avec l'étran-
ger, il désespérait les ministres, dont l'un était
obligé de lui écrire : *Vos relations secrètes m'em-
pêchent d'exécuter les lois, et je me retire.*

Sayfa 221

[Aralık 1792]

Artık kuvvet kullanabilme gücüne muktedir olmadığından beri özgürlük savunuculan-
na rüşvet veriyordu, yabancılarla birlikte komplo düzenliyordu, bakanları ümitsizliğe sürük-
lüyordu ki bunlardan biri ona şu sahifları yazmak zorunda kalmış: " Sizin gizli ilişkileriniz
benim kanunları uygulamamı engelliyor ve ben çekiliyorum ."

Sayfa : 254

Louis XVI entra avec beaucoup de calme, de-
manda à dîner, et mangea comme à l'ordinaire. On
avait retiré les couteaux, et on refusait de les lui

Sayfa : 255

donner. • Me croit-on assez lâche, dit-il avec di-
gnité, pour attenter à ma vie? Je suis innocent,
et je saurai mourir sans crainte. • Il fut obligé

Janvier 1793.

Sayfa : 253

de se passer de couteau : il acheva son repas, retourna dans son appartement, et attendit avec sang-froid la réponse à sa lettre.

La Convention refusa le sursis, mais accorda toutes les autres demandes. Garat envoya chercher M. Edgeworth de Firmont, l'ecclésiastique dont Louis XVI avait fait choix; il le fit monter dans sa voiture, et le conduisit lui-même au Temple. Il arriva à six heures, et se présenta dans la grande tour, accompagné de Santerre. Il apprit au roi que la Convention lui permettait d'appeler un ministre du culte, et de voir sa famille sans témoins, mais qu'elle rejetait la demande d'un sursis.

Sayfa 254

Ocak 1793

XVI. Louis çok sakin bir şekilde içeri girdi, yemek yemek istedi, yemeğini normalde olduğu gibi yedi. Yemeğe bıçak konmamış ve ona bıçak verilmesi reddediliyordu. [sayfa 255]"Hayatıma kastedecek kadar korkak olduğumu mu zannediyorlar, Ben masumum ve korkmadan ölecek gücüm var" diye ağırbaşlı bir şekilde konuştu. Bıçaktan vazgeçmek zorunda kaldı. Yemeğini bitirdi, kendi dairesine girdi ve soğukkanlılıkla yazdığı mektubun cevabını bekledi.

Millî Kurucu Meclis ertelemeyi reddetti, ama diğer tüm talepleri kabul etti. Garat XVI. Louis'in tercih etmiş olduğu kilise papazı olan Edgeworth de Firmont'u aramak için birini gönderdi. Din görevlisi arabasına alıp arabayı bizzat kendisi sürerek Temple'a (Paris'teki Temple manastırını) getirdi. Saat altıda Temple'a geldi, Santerre'in refakatinde büyük kuledede kendini takdim etti. [Santerre, 1792 ve 1793'te Paris millî muhafızlarına komando etmiş ve Vendée'de bölük komutanlığı yapmış olan bir Fransız ihtilâlisidir.] Kurucu Meclisin, Kralın Diyanet Bakanını çağırmasına, ailesini bir şahit olmaksızın görmesine müsaade ettiğini, ancak bir ertelemeyi reddettiğini Krala bildirdi.

Sayfa : 284

Il est inutile de nous cacher ; les des-
 « potes savent ce que nous voulons ; il faut donc
 « le proclamer hautement puisqu'on le devine, et
 « que d'ailleurs la justice en peut être avouée. Il
 « faut que partout où nos généraux entrèrent ils
 « proclament la souveraineté du peuple, l'abolition
 « de la féodalité, de la dîme, de tous les abus ; que
 « toutes les anciennes autorités soient dissoutes,
 « que de nouvelles administrations locales soient
 « provisoirement formées, sous la direction de nos
 « généraux ;

Sayfa 284

(Ocak 1793)

Saklanmamızın bir faydası yok. Despotlar ne istediğimizi biliyor. Madem ki önce-
 den sezinliyorlar ve diğer taraftan adalet uygun bulunabiliyor, öyleyse bu isteğimizi
 yüksek sesle haykurmamız gerekir. Generallerimizin gireceği her yerde onların halkın
 egemenliğinin ilân edildiği derebeyliğin, âşar vergisi ve tüm yolsuzluk ve kötülüklerin
 kaldırıldığını, eski yetkilerin feshedildiğini, yeni yerel idarelerin generallerimizin yönetimi al-
 tında geçici olarak teşkil edildiğini ilân etmeleri gereklidir.

Sayfa : 285

« Point de demi-révolution, ajoutait Cambon. Tout
 « peuple qui ne voudra pas ce que nous proposons
 « ici sera notre ennemi, et méritera d'être traité
 « comme tel. Paix et fraternité à tous les amis de
 « la liberté, guerre aux lâches partisans du des-
 « potisme ; guerre aux châteaux, paix aux chau-
 « mières! »

Sayfa 285

[Şubat 1793]

Cambron "Yarım bir ihtilâl hiç olmaz " diye ilâve etti. "Bizim burada önerdiklerimizi istemeyen herkes bizim düşmanımız olacak ve böyle [düşmanca] davranılmayı hak edecektir. Özgürlük dostlarına banş ve kardeşlik, despotluk yanısı korkaklara savaş ! Şatolara savaş, köylü kulübelerine banş! "

Sayfa : 290

*Force effective
de la France.*

Sur ces cinq cent six mille hommes, il y en avait cinquante mille de cavalerie et vingt mille d'artillerie. Telle était la force projetée ; mais la force effective était bien moindre, et se réduisait à deux cent soixante-dix mille hommes, dont cent mille dans les diverses parties de la Belgique, vingt-cinq mille sur la Moselle, quarante-cinq mille à Mayence, sous les ordres de Custine, trente mille sur le haut Rhin, quarante mille en Savoie et à Nice, et trente mille au plus dans l'intérieur.

Sayfa 290

[Şubat 1793]

Fransa'nın etkin gücü

Bu beş yüz altı bin askere karşılık elli bin süvari ve yirmi bin topçu vardı. Tasarlanan güç böyleydi, ama etkin güç daha azdı ve elli yüz yetmiş bin askere kadar düşüyordu. Bu miktarın da yüz binli Belçika'nın muhtelif yerlerinde, yirmi beş binli Moselle üzerinde, kırk beş binli Mainz'ta, Custine'in emrinde, otuz bin Yukarı Rhin'de, kırk binli Savoie ve Nice'de ve en fazla otuz binli de içerde idi.

Sayfa : 291

En attendant l'accomplissement de ces projets, on entra en campagne avec deux cent soixante-dix mille hommes. Dumouriez en avait trente mille sur l'Escaut, et environ soixante-dix mille sur la Meuse (Voir la carte n° 4). Envahir rapidement la Hollande

Sayfa : 291

était un projet audacieux qui fermentait dans toutes les têtes, et auquel Dumouriez était forcément entraîné par l'opinion générale. Plusieurs plans furent proposés. L'un, imaginé par les réfugiés bataves sortis de leur patrie après la révolution de 1787, consistait à envahir la Zélande avec quelques mille hommes, et à s'emparer du gouvernement qui voulait s'y retirer. Dumouriez avait feint de se prêter à ce plan, mais il le trouvait stérile, parce que c'était se réduire à l'occupation d'une partie peu considérable et d'ailleurs peu importante de la Hollande.

Beaucoup de plans
pour envahir
la Hollande.

Sayfa 291

Hollanda'ya saldırmak için çeşitli plânlr

Bu tasarıların gerçekleşmesini bekleyerek iki yüz yetmiş bin er ile sefere çıktı. Dumouriez'nin Escouff'da otuz bin, Meuse kıyısında yetmiş bin askeri vardı (4 no.lu haritaya bakınız). Hollanda'ya hızlı bir saldırı düzenlemek bütün katalarda kaymayan cür'etli bir projeydi. Genel kanı dolayısıyla Dumouriez bu fikre zorunlu olarak sürüklenmişti. Birçok plân önerilmişti. Bu plânlardan biri de 1787 ihtilâlinde sonra ülkelerinden çıkan Hollandalı mülteciler tarafından düşünülen bir plândı. Bu plâna göre birkaç bin adamla Zélande'a saldırmak ve geri çekilmek isteyen hükûmetten burayı almak. Dumouriez bu plâna katılıyormuş gibi göründü, ama o bu plâni sonu bir yere varmayacak bir plân olarak görüyordu, çünkü bu Hollanda'nın bir taraftan nüfusunun az olduğu bir bölümü, diğer taraftan da pek önemli olmayan bir bölümünü işgal etmekten ibaretti.

Sayfa : 318

Terrour
générale
dans l'armée.

On lui écrivit donc lettres sur lettres pour le faire revenir de Hollande. La terreur était devenue générale; plus de dix mille déserteurs avaient déjà abandonné l'armée, et s'étaient répandus vers l'intérieur. Les commissaires de la Convention coururent à Paris, et firent intimement à

Sayfa : 318

umourié
genel
Hollanda
i. dilim
Belçika.

Dumouriez l'ordre de laisser à un autre l'expédition tentée sur la Hollande, et de revenir au plus tôt se mettre à la tête de la grande armée de la Meuse. Il reçut cet ordre le 8 mars, et partit le 9, avec la douleur de voir tous ses projets renversés. Il revint plus disposé que jamais à tout critiquer dans le système révolutionnaire introduit en Belgique, et à s'en prendre aux jacobins du mauvais succès de ses plans de campagne. Il trouva en effet matière à se plaindre et à blâmer. Les agents du pouvoir exécutif en Belgique exerçaient une autorité despotique et vexatoire. Ils avaient partout soulevé la populace, et souvent employé la violence dans les assemblées où se décidait la réunion à la France. Ils s'étaient emparés de l'argenterie des églises ; ils avaient séquestré les revenus du clergé, confisqué les biens nobles, et avaient excité la plus vive indignation chez toutes les classes de la nation belge. Déjà une insurrection contre les Français commençait à éclater du côté de Grammont.

Sayfa 318

(Mart 1793)

Orduda genel terör

Belçika'nın savunulması için Dumouriez'nin Hollanda'dan geri çağırılması

Ona (Dumouriez'ye) Hollanda'dan geri dönmesi için mektup üzerine mektup yazıldı. Terör genel bir durum almış, artmıştı. Hâlihazırda on bin asker kaçığı orduyu terk etmiş ve içeriye doğru yayılmıştı. Kurucu meclis üyeleri Paris'e koştular ve Dumouriez'ye Hollanda'ya çıkan seferi bir başka sefere bırakması ve büyük Meuse ordusunun başına geçmek üzere en kısa sürede geri dönmesini tebliğ ettiler. Bu emri 8 Mart'ta aldı ve 9 Mart'ta tüm projelerinin altı üst olduğunu görmeyi verdiği aa ile yola çıktı. Belçika'ya sokulan ihtilâli sistemde hiç yapmadığı kadar her şeyi eleştirmeye ve sefer plânlarının başarısızlığından Jacobin'leri sorumlu tutarak onlara çatmaya hazır bir şekilde döndü. Gerçekten de şikâyet edecek ve suçlayacak malzemeyi buldu. Belçika'daki yürütme erki görevlileri despot ve aşağıkoyıcı bir hükümet yönelimi sergiliyorlardı. Her yerde halkı ayaklandırmışlar ve

Fransa ile birleşme kararı veren meclislerde sık sık şiddet uygulamışlardı. Kiliselerin gümüş sofra takımlarını ellerine geçirmişlerdi. Kilisedeki din adamlarının gelirlerini yedeklemişler, asillerin mal varlığına devlet adına el koymuşlar ve Belçika'daki tüm halk sınıflarında çok büyük bir öfke yaratmışlardı. Grammont yakasında hâlihazırda Fransızlara karşı bir isyan başlıyordu.

Page : 324

Mars 1793.

La Convention décrète l'établissement d'un tribunal criminel extraordinaire.

Autres décrets révolutionnaires pour la défense du pays.

la Convention, sans souffrir une plus longue discussion, « décrète l'établissement d'un tribunal « criminel extraordinaire, pour juger sans appel et « sans recours au tribunal de cassation les conspi- « rateurs et les contre-révolutionnaires, et charge « son comité de législation de lui présenter demain « un projet d'organisation. »

Immédiatement après ce décret, on en rend un second, qui frappe les riches d'une taxe extraordinaire de guerre ; un troisième, qui organise quarante et une commissions de deux députés chacune, chargées de se rendre dans les départements pour y accélérer le recrutement par tous les moyens possibles, pour y désarmer ceux qui ne partent pas, pour faire arrêter les suspects, pour s'emparer des chevaux de luxe, pour y exercer enfin la dictature la plus absolue. A ces mesures on en ajouta d'autres encore : les bourses des collèges n'appartiendront à l'avenir qu'aux fils de ceux qui seront partis pour les armées ; tous les célibataires travaillant dans les bureaux seront remplacés par des pères de famille ; la contrainte par corps sera abolie. Le droit de tester l'avait été quelques jours auparavant. Toutes ces mesures furent prises sur la proposition de Danton, qui connaissait parfaitement l'art de rattacher les intérêts à la cause de la révolution.

Sayfa 324

Mart 1793

Kurucu Meclis olağanüstü bir ceza mahkemesi kurulması için bir karamame çıkarır.

Kurucu Meclis çok uzun müzakereler yapmaya katlanmadan, "hükûmete karşı olan fesatçılar ve ihtilâli karşıtlarını temyiz mahkemesine rücu hakkı olmadan kesin olarak yargılamak için olağanüstü bir ceza mahkemesi kurulması konusunda bir karamame çıkarır ve hukuk komitesini ertesi günü kendisine bir organizasyon projesi sunmakla görevlendirir."

Ülkenin savunması için diğer ihtilâli karamameler.

Bu karamamenin hemen akabinde olağanüstü bir savaş vergisiyle zenginleri vuran ikinci bir karamame çıkarılır. İki milletvekilinden her birini kırk bir komisyonu organize etmekle görevlendiren üçüncü bir karamame daha çıkarılır. Bu iki milletvekili mümkün olan tüm araçlarla oradakileri silâh altına almak, gitmeyenleri silâhsızlandırmak, şüphelileri durdurmak, lüks atları ele geçirmek ve en sonunda orada en mutlak diktatörlüğü kurmak amacıyla illere gitmekle görevlendirilmiştir. Bu önlemlere daha sonra diğerleri de eklendi: Orta öğrenim bursları gelecekte yalnızca orduya katılmış olanların oğullarına verilecektir. Bürolarda çalışan tüm bekârların yerini aile babaları alacaktır. Borç için tutuklama iptal edilecektir. Vasiyet yoluyla mal bırakmak birkaç gün önce yürürlükten kaldırılmıştır. Tüm bu önlemler ihtilâlin davası ile menfaati arasında bir ilgi kurma sanatını mükemmel olarak bilen Danton'un önerisiyle alınmıştır.

... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...

... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...

... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...
... the ... of the ...

HISTOIRE
DE LA
RÉVOLUTION
FRANÇAISE

PAR

M. A. THIERS

DE L'ACADÉMIE FRANÇAISE

troisième édition

TOME TROISIÈME

1770

PARIS

FURNE, JOUVET ET Ce, ÉDITEURS

AV. SAINT-ANDRÉ-DES-ARTS, 45

FRANSIZ İHTİLÂLİ TARİHİ

YAZAN

M.A. THIERS

FRANSIZ AKADEMİSİNDEN

ON ÜÇÜNCÜ BASKI
DÖRDÜNCÜ CİLT

PARİS

FURNE, JOUVET ET Cie, ÉDITEURS
RUE SAINT-ANDRÉ-DES-ARTS, 45
1880

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1770

Yazar : M.A. Thiers

Cild : Kahvengi

Ebadı :

En : 12

Boy : 20

Sayfa Adedi : 540

Not : Kitabın ilgili bölümleri Vuslat ÖZTOPÇU tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 5

Notre armée s'étendait sur un front de deux lieues, et bordait la petite Gette, de Neer-Heylissem à Leaw. Dumouriez résolut d'opérer un mouvement de conversion, qui ramènerait l'ennemi entre Leaw et Saint-Tron. Sa gauche étant appuyée à Leaw comme sur un pivot, sa droite devait tourner par Neer-Heylissem, Racour et Landen, et obliger les Autrichiens à reculer devant elle jusqu'à Saint-Tron. Pour cela il fallait traverser la petite Gette, franchir ses rives escarpées, prendre Leaw, Orsmaël, Neerwinden, Overwinden et Racour. Ces trois derniers villages, faisant face à notre droite, qui devait les parcourir dans son mouvement de conversion, formaient le principal point d'attaque. Dumouriez, divisant sa droite en trois colonnes aux ordres de Valence, leur enjoignit de passer la Gette au pont de Neer-Heylissem : l'une devait déborder l'ennemi, l'autre prendre vivement la tombe élevée de Middelwinden, foudroyer de cette hauteur le village d'Overwinden et s'en emparer ; la troisième attaquer le village de Neerwinden par sa droite. Le centre, confié au duc de Chartres, et composé de deux colonnes, avait ordre de passer au pont d'Esmaël, de traverser Laer, et d'attaquer de front Neerwinden, déjà menacé sur son premier flanc par la troi-

Disposition
de Dumouriez
avant
la bataille.

Sayfa : 6

Mars 1793.

sième colonne. Enfin, la gauche, aux ordres de Miranda, devait se diviser en deux et trois colonnes et occuper Leaw et Orsmaël, et s'y maintenir, tandis que le centre et la droite, marchant en avant après la victoire, opéreraient le mouvement de conversion qui était le but de la bataille.

Sayfa : 6

Bataille
de Narwinden
livre
le 18 mars

Ces dispositions furent arrêtées le 17 mars au soir. Le lendemain 18, dès neuf heures du matin, toute l'armée s'ébranla avec ordre et ardeur. La Gette fut traversée sur tous les points. Miranda fit occuper Leaw par Champmorin ; il s'empara lui-même d'Orsmatl, et engagea une canonnade avec l'ennemi, qui s'était retiré sur les hauteurs de Halle, et s'y était fortement retranché. Le but se trouvait atteint sur ce point. Au centre et à droite, le mouvement s'opéra à la même heure ; les deux parties de l'armée traversèrent Elissem, Esmaatl, Neer-Heylissem, et, malgré un feu meurtrier, franchirent avec beaucoup de courage les hauteurs escarpées qui bordaient la Gette. La colonne de l'extrême droite traversa Racour, déborda dans la plaine, et au lieu de s'y étendre, comme elle en avait l'ordre, commit la faute de se replier sur Overwinden pour chercher l'ennemi. La seconde colonne de la droite après avoir été retardée dans sa marche, se lança avec une impétuosité héroïque sur la tombe élevée de Middelwinden, et en chassa les Impériaux ; mais, au lieu de s'y établir fortement, elle ne fit que la

Sayfa : 7

traverser, et s'empara d'Overwinden. La troisième colonne entra dans Neerwinden, et commit une autre faute par l'effet d'un malentendu, celle de s'étendre trop tôt hors du village, et de s'exposer par là à en être expulsée par un retour des Impériaux. L'armée française touchait cependant à son but ; mais le prince de Cobourg, ayant d'abord commis

Mars 1792.

Sayfa : 7

la faute de ne pas attaquer nos troupes à l'instant où elles traversaient la Gette et gravissaient ses bords escarpés, la réparait en donnant un ordre général de reprendre les positions abandonnées. Des forces supérieures étaient portées sur notre gauche contre Miranda. Clerfayt, profitant de ce que la première colonne n'avait pas persisté à le déborder, de ce que la seconde ne s'était pas établie sur la tombe de Middelwinden, de ce que la troisième et les deux composant le centre s'étaient accumulées confusément dans Neerwinden, traversait la plaine de Landen, reprenait Racour, la tombe de Middelwinden, Overwinden et Neerwinden.

Sayfa 5

Dumouriez'nin savaştan önceki hazırlıkları

Ordumuz iki fersahlık bir sınırı kaplamakta, küçük Gette ve Leaw'dan Neer-Heylissen'a kadar olan bölgeyi çevrelemekteydi. Dumouriez belki de düşmanı Leaw ile Saint-Tron arasına getirecek bir harekât yönü değişikliği yapmaya karar verdi. Sol cenah bir manivela üzerindeymiş gibi Leaw'a dayanmış, sağ cenah Neer-Heylissen, Racour ve Landen tarafından dönmeli ve Avusturyalılar önlerinde Saint-Tron'a kadar geri çekilmeye mecbur etmeliydi. Bunun için Küçük Gette'i geçmek, Gette'in sarp kıyılarını aşmak, Leaw, Orsmâël, Neerwinden, Overwinden ve Racour'u almak gerekiyordu. Sağ cenahımıza bakan ve harekâtın yönünü değiştirdiğinde geçmek zorunda kalacağı, bu son üç köy (Neerwinden, Overwinden ve Racour), saldırının ana noktasını oluşturuyordu. Sağ cenahını Valens'in emrinde üç kola ayıran Dumouriez onlara Neer-Heylissen köprüsünde Gette'i geçmelerini emretti. Bir kol düşmanı aşmalı, diğer kol yukarıdaki Middelwinden tepesini çabucak düşürmeli, bu yükseklikten Overwinden köyünü yıldırım çarpmışa çevirerek ele geçirmeli, üçüncü kol da Neerwinden köyüne sağ cenahından saldırımalıydı. Chartres dükküne emanet edilmiş olan ve iki koldan oluşan orta bölüme de Esenâël Köprüsü'nden geçerek Laer'in asılması ve üçüncü kolun ilk cenahını tehdit ettiği Neerwinden'e önden saldırması emredilmişti.

[Sayfa 6]

Mart 1793

18 Mart'ta yapılan Neerwinden Savaşı

En sonunda Miranda'nın emri altındaki sol cenah iki ve üç kola ayrılarak Leaw ve

Orsmaël'i işgal etmeli ve burayı elinde tutmalıydı, bu esnada sağ hat ve orta hat zaferden sonra ileriyi yürüyerek savaşın amacı olan harekât yönünü değiştirme işlemini gerçekleştirecekti.

Bu hazırlıklar 17 Mart akşamı kararlaştırılmış. Ertesi günü ayın 18'inde, sabah saat dokuzdan itibaren tüm ordu bir düzen ve büyük bir istekle saldırıya geçti. Gette bütün noktalarda geçildi. Miranda Champmorin'e tarafından Leaw'ı işgal ettirdi. Kendisi bizzat Orsmaël'i zaptetti, Halle tepelerine geri çekilmiş ve iyice siperlere saklanmış olan düşmanla top ateşine girdi. Bu noktada hedefe ulaşılmış. Harekât ortada ve sağda aynı anda yapıldı. Ordunun iki bölümü Elissem, Esemœil ve Neer-Hoyllessem' i geçti ve öldürücü bir ateşe rağmen, büyük bir cesaretle Gette'î çevreleyen sarp yamaçlı tepeleri aştı. En sağ kol Racour'u geçti, ovayı aştı ve emredildiği şekilde yayılmak yerine düşmanı aramak üzere Overwinden'e geri çekilme hatasını yaptı. Sağ cepheden ikinci kol yürüyüşünde geciktikten sonra kahramanca bir coşkununla yükseklerdeki Middelwinden'i tepesini teslim almaya girdi ve buradan kraliçe ordularını kovaladı. Ama burada adanmış yerleşmek yerine sadece burayı geçti (sayfa 7) ve Overwinden'i zaptetti.

Mart 1793

Üçüncü kol Neerwinden'e girdi ve köyün dışına haddinden fazla erken yayılmanın onları geri dönen kraliçe ordularına maruz bırakarak tehlikeye sokacağı ve bu şekilde kraliçe ordularının onları buradan atacağı gibi bir yanlış anlamanın etkisiyle bir hata yaptı. Fransız ordusu yine de hedefine ulaşıyordu. Ama Gette'î geçtikleri anda birliklerimize saldırıma ve Gette'in sarp sınırında tımanma hatasını yapan Cobourg prensi terk edilen pozisyonlara yeniden dönülmesi yolunda genel bir emir vererek hatasını tamir ediyordu. Miranda'ya karşı üstün güçler sol cephemize yönelmişlerdi. Düşman safhaların aşmak için ayak dirememiş olan birinci kolun, Middelwinden Tepesi'ne yerleşmiş olan ikinci kolun, Neerwinden'de dağılmış bir şekilde toplanan üçüncü kol ve her ikisinden oluşan ortanın yapamadığından yararlanan Clerfayt, (Kont François de Croix Clerfayt Avusturyalı meşhur bir generaldir) Landen ovasını geçiyor, Racour, Middelwinden Tepesi, Overwinden ve Neerwinden'i geri alıyordu.

Sayfa : 16

Il a voulu dire en effet que son projet de résistances contre les jacobins était plus ancien ; mais ce fait est faux. Ce n'est qu'alors, c'est-à-dire lorsque la carrière des succès lui fut fermée, qu'il songea à s'en ouvrir une autre. Dans ce projet il entraînait du ressentiment personnel, du chagrin de ses revers, enfin une indignation sincère, mais tardive, contre les désordres sans issue qu'il prévoyait maintenant sans aucune illusion.

Sayfa 16

[Mart 1793]

[Dumouriez] Aslında Jacobin'lere karşı olan direniş projesinin çok eski olduğunu söylemek istiyordu. Ama bu olay yanlıştır. Bu sadece başanlı bir kariyer yolu ona kapandığından ve kendine başka bir yol çizmeğe çalıştığından dolayı idi. Bu projede kişisel bir **hınca kapılıyor**, yenilgilerinden dolayı acı duyuyordu, sonuçta hissettiği şimdi hiçbir yanılgıya düşmeden ileride olabilecek önceden gördüğü çıkış yolu olmayan karşıklıklara karşı duyduğu samimi ama gecikmiş bir öfkeydi.

Sayfa : 17

Dumouriez

confia tous ses ressentiments au colonel étranger, et lui découvrit ses projets de renverser la Convention nationale. Ici, abusé par le ressentiment, s'exaltant sur l'idée d'une désorganisation générale, le sauveur de la France dans l'Argonne obscurcit sa gloire en traitant avec un ennemi dont l'ambition devait rendre toutes les intentions suspectes, et dont la puissance était alors la plus dangereuse pour nous. Il n'y a, comme nous l'avons déjà dit, qu'un choix pour l'homme de génie dans ces situations difficiles :

Sayfa 17

[Mart 1793]

[Belçika'nın başaltılması]

Dumouriez içinde hınç duyduğu her şeyi yabancı albaya açtı ve ona, Millî Kurucu Meclisi devirme projeleri konusunda açıldı. Burada, duyduğu hınç nedeniyle yanılgıya düşerek, genel bir kargaşa fikriyle kendinden geçerek Argonne'da Fransa'nın Argonne'daki kurtancısı, ihtirası tüm niyetleri konusunda şüphe uyandırması gereken, gücü o zaman bizim için en büyük tehlikeyi arz eden bir düşmanla görüşerek zaferine gölge düşürmüştür. Bu zor durumlarda dâhi adam için, hâlihazırda dediğimiz gibi, sadece tek bir seçenek vardır

Sayfa : 40

Dumouriez,
abandonné de
son armée,
se réfugia dans
le camp
des impériaux.

Dès le matin, en effet, il remonta à cheval, et, accompagné par des cavaliers impériaux, il rentra par Maulde au milieu de son armée. Quelques troupes de ligne l'entourèrent et lui donnèrent encore des démonstrations d'attachement ; cependant beaucoup de visages étaient mornes. La nouvelle de sa fuite à Bury, au milieu des armées ennemies, et la vue des dragons impériaux, avaient produit une impression funeste pour lui, honorable pour nos soldats, et heureuse pour la fortune de la France.

Sayfa 40

[Nisan 1793]

Ordusu tarafından terk edilen Dumouriez Kralik ordularına sığınır.

Gerçekten, sabah olur olmaz [Dumouriez] atına atladı ve kralik ordularına mensup süvarilerin refakatinde Maulde tarafından kendi ordusunun ortasına girdi. Bazı birlik safları onun etrafını aldı ve ona bağlılık gösterisinde bulundu. Yine de yüzlerin çoğu üzgün ve kaygılıydı. Onun düşman ordusu saflarında Bury'e kaçış haberi ve kralik ejderhalarının görünmesi onun hakkında kötü, bizim askerlerimiz için şerefli ve Fransa'nın kaderi için mutluluk verici bir izlenim yaratmış.

Sayfa : 41

Ainsi finit la carrière de cet homme supérieur, qui avait montré tous les talents, ceux du diplomate, de l'administrateur, du capitaine ; tous les courages, celui de l'homme civil qui résiste aux orages de la tribune, celui du soldat qui brave le boulet ennemi, celui du général qui affronte et les situations désespérées et

jugement
sur
Dumouriez

Sayfa :42

Avril 1793.

les hasards des entreprises les plus audacieuses , mais qui , sans principes, sans l'ascendant moral qu'ils procurent, sans autre influence que celle du génie, bientôt usée dans cette rapide succession de choses et d'hommes, essaya fortement de lutter avec la révolution, et prouva par un éclatant exemple qu'un individu ne prévaut contre une passion nationale que lorsqu'elle est épuisée.

Sayfa 41

Nisan 1793

Dumouriez hakkında yargılama

Büyük asker, idareci, diplomat olarak tüm yetenekleri sergilemiş olan bu üstün nitelikli adamın kariyeri böyle bitti. Kürsüdeki fırtınalara direnen bir şivî gösterdiği tüm cesarete sahip, düşman topuna meydan okuyan bir asker, ümitsiz durumlar (sayfa 42) ve en gözük pek teşebbüslerin tesadüflerine onların sağladığı prensip ve moral yükselmesi olmaksızın, dâhilik dışında hiçbir etki olmaksızın kafa tutan bir general , adamınn ve olayların hızlı bir şekilde ard arda gelmesiyle çabukça yıpranmış olan bu adam ihtilâlde güçlü bir şekilde mücadele etti ve eşsiz bir örnek teşkil ederek bir kişinin sadece tükendiğinde millî tutkuyu bastırdığını ispat etmiştir.

Sayfa :42

Cepen-

dant il ne faut pas oublier que cet homme, sans attachement pour aucune cause, avait pour la liberté une préférence de raison ; il ne faut pas oublier qu'il chérissait la France ; que, lorsque personne ne croyait à la possibilité de résister à l'étranger, il l'essaya, et crut en nous plus que nous-mêmes ; qu'à Sainte-Menehould, il nous apprit à envisager l'ennemi de sang-froid ; qu'à Jemmapes, il nous enflamma, et nous replaça au rang des premières puissances : il ne faut pas oublier enfin que, s'il nous abandonna, il nous avait

Sayfa : 42

sauvés. D'ailleurs il a tristement vieilli loin de sa patrie, et l'on ne peut se défendre d'un profond re-

Sayfa : 43

gret, à la vue d'un homme dont cinquante années se passèrent dans les intrigues de cour, trente dans l'exil, et dont trois seulement furent employées sur un théâtre digne de son génie.

Avril 1794.

Sayfa 42

Nisan 1793

Yine de şunu unutmamalıdır ki bu adam hiçbir davaya bağlı olmadan özgürlük için mantıklı bir tercih yapmıştır. Unutmamalıdır ki o Fransa'yı yürekten sevmiştir. Hiçbir kimsenin yabancılara direnmenin mümkün olduğuna inanmadığı anda o çaba gösterdi ve bizim kendimize inandığımızdan daha fazla bize inandı. Sainte-Menehould'da düşmanın yüzüne soğukkanlılıkla bakmayı bize o öğretti. Jemmapes'ta bizi coşturdu ve bizi yeniden birinci derecede büyük bir güç hâline getirdi. Unutmamalıdır ki bizi terk etseyse bu bizi kurtarmış olduğundandır. Bunun dışında ülkesinden uzakta üzgün bir şekilde yaşlandı. (sayfa 43) Bir adamın elli senesini saray entrikalarıyla, otuz senesini sürgünde geçirdiğini ve bunun sadece üç senesinin onun dehaasına yararlı bir alanda kullanıldığını düşününce insan kendini üzülmeğe alamıyor.

Sayfa : 45

Les membres désignés pour en faire partie étaient Barère, Delmas, Bréard, Cambon, Jean Debry, Danton, Guyton de Morveau, Treilhard, Lacroix (d'Eure-et-Loir) ¹. Ce comité, quoiqu'il ne réunit pas encore tous les pouvoirs, avait cependant une influence immense : il correspondait avec les commissaires de la Convention, leur donnait leurs instructions, pouvait substituer aux mesures des ministres toutes celles qu'il lui plaisait

Avril 1793.

Composition du comité de salut public.

Sayfa : 45

d'imaginer. Par Cambon il avait les finances, et avec Danton il devait acquérir l'audace et l'influence de ce puissant chef de parti. Ainsi, par l'effet croissant du danger, on marchait vers la dictature.

Sayfa 45

Nisan 1793

Halkın kurtuluşu komitesinin yapısı

Halkın kurtuluşu komitesini oluşturmak üzere seçilen Üyeler Barère, Delmas, Bréard, Cambon, Jean Debry, Danton, Guyton de Morveau, Treilhard, Lacroix (Eure ve Loire) ... Bu komite daha tüm güçleri birleştirmese de çok büyük bir etkiye sahipti. Kurucu Meclis görevleriyle yazıyor, onlara talimat veriyor, bakanların aldığı önlemlerin yerine döşünmekten hoşlandığı tüm kendi önlemlerini koyabiliyordu. Cambon ile paraya sahip oluyordu. Danton ile de bu güçlü parti başkanının cesareti ve etkisini elde edebiliyordu. Böylece artan tehlikenin etkisiyle diktatörlüğe doğru gidiliyordu.

Sayfa : 45

Il s'était formé, d'après une doctrine de Marat, une nouvelle réunion plus violente encore que toutes les autres. Marat avait dit que jusqu'à ce jour on n'avait fait que *bavarder* sur la souverai-

« Marat
démagogue
de l'école,
se soumet
sans cesse
à la suite public »

Sayfa 45

Piskoposluğun kendini merkezi halkın kurtuluşu komitesi diye adlandırarak yaptığı demagogik toplantı

Marat'ın bir doktrinine istinaden tüm diğerlerinden çok daha sert yeni bir toplantı yapılmış. Marat o güne kadar egemenlik üzerinde sadece gevezelik edildiğini söylemişti.

HANDBUCH

C 43

DER

GRIECHISCHEN ETYMOLOGIE

VON

LEO MEYER.

ERSTER BAND

Wörter mit dem Anlaut α, α', ο, η, ω.

15

LEIPZIG

VERLAG VON S. HIRZEL

1901.

YUNAN ETİMOLOJİSİ EL KİTABI

LEO MEYER

BİRİNCİ CİLT

α, α, ω önsesleri ile başlayan kelimeler

LEIPZIG

S. HIRZEL tarafından basılmıştır.

1901

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 15

Yazar : Leo Meyer

Cild : Siyah-Beyaz

Ebadı :

En : 17 cm.

Boy : 24 cm.

Sayfa Adedi : 656

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 4

ἀόρατος, alt *ἀφ' ὁρατός*, wie die zugehörigen ὄρα, 'Verblendung, Bethörung'.
Jor. αἰάω (Pind. Pyth. 2, 28; 3, 24) und ἀόρατος 'unversehrt, unverletztlich'
in der Form ἀόρατοι bei Hesych erweisen.

Sayfa 4

ἀσθεν eski *ἀφ' ὁρατός*, ὄρα ile ilgili gibi, körük, gözüne bağlama; Doryanca
αἰάω (Pind. Pitagor 2, 28; 3, 24) ve ἀσθενός, sağlam, yaralanmaz ἀσθεντοι şeklin-
de Hesych'e de göstermek.

Sayfa : 8

ἀσθλα-ν 'Kampipreis', später ἀσθλον. Daneben ἀσθλο-ς 'Kampf, Wett-
kampf, Anstrengung, Arbeit', später ἀσθλος. Adj. ἀσθλιος 'zum Kampf
gehörig' (Theogn. 257: ἵππος ἀσθλιός 'Kampftross'; auch noch Kallim.
Del. 113: ἀσθλιος ἵππος). später ἀσθλιος 'kampfvoll, mühevoll, unglück-
lich, jammervoll, elend' (Aesch. Bruchst. Nauck 210: δεισσηνὸν ἀσθλιὸν
φάρμακον).

Sayfa 8

ἀσθλα-ν mükafat', daha sonra ἀσθλον. yarıts ἀσθλο-ς savaş, yarışma,
çaba, iş. ἀσθλιος daha sonra (Theog. 257: ἵππος ἀσθλιός savaş beygiri ἀσθλιος ;
Kallim de Del.113: ἀσθλιος ἵππος), daha sonra ἀσθλιος , savaş dolu, zorlu, mutsuz, acı
dolu, sefil. (Aesch. Bruchst. Nauck 210: δεισσηνὸν ἀσθλιὸν φάρμακον).

Sayfa : 283

ἀρχεῖν 'begonnen, der Erste sein'; 'herrschen'.

ἀρεῖ: ἀρεγασθί, 'er ist werth, er wiegt auf',

Sayfa 283

ἀρχεῖν başlamak, birinci olmak ; hükmetmek'.

ἀρεῖ: ἀρεγασθί, o değerli, o karşılıyor'

Sayfa : 510

✓ ἄδ- : ἄδω (Hdt. 3, 23; Ar. Lys. 663; aus *ḡd-jaw) ,riechen, Geruch verbreiten', ausser in präsentischer Form nur noch im Perfekt

ἄδωδῖ ,Geruch':

ἄδωδ ,Geruch, Duft':

Lat. al-gr (aus *ḡd-gr) ,riechen, Geruch verbreiten':

Sayfa 510

ḡd- : ḡδω (Hdt. 3, 23; Ar. Lys. 663; *ḡd-jaw dan), kokmak, koku yaymak', mevcut formlar hariç artık sadece geçmiş zaman kipinde.

ḡdωδῖ ,koku

ḡdμῖ ,koku, güzel koku'

Lâtince al-ere (*ḡd-ere), kokmak, koku yaymak'

Sayfa : 520

ḡdōs- (ḡdōr-) ,Geruch':

Sayfa 520

ḡdōs- (ḡdōr-), koku'

Ausgewählte diplomatische
Aktenstücke
zur orientalischen Frage

Zusammengestellt
und erläutert von

Dr. Karl Strupp,

Mitherausgeber des Jahrbuchs
des Völkerrechts

Verlag Friedrich Andreas Perthes A.-G. Gotha 1916

Doğu Sorunu İle İlgili Seçilmiş Diplomatik Dosyalar

Dr. Karl Strupp,
Devletler Umumi Hukuku Almanak'ının yayım ortağı
tarafından derlenip açıklanmıştır.

Friedrich Andreas Perthes A. - G. Gotha Yayınevi, 1916

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/63

Yazar : [Derleyen Dr. Karl Strupp]

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 15 cm.

Boy : 21.5 cm.

Sayfa Adedi : XIII + 319

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : XI

XIV. 1819, 24. April: Note der Flota, betr. englisches Protectorat über
die jonischen Inseln 37

XVI. 1827, 5. Juli: Französisch-englisch-russischer Vertrag, betr. die Be-
friedung Griechenlands 42

XX. 1830, 3. Februar: Londoner Protokoll zwischen Rußland, England,
Frankreich, betr. Unabhängigkeit Griechenlands 58

XXIII. 1840, 15. Juli: Levanteabkommen zwischen Türkei, England, Öster-
reich, Preußen, Rußland 63

Sayfa : XII

XXV. 1840, 15. Juli: Londoner Meerengenprotokoll 70

XLV. 1878, 4. August: Britisch-türkisches Cypernabkommen 162

XLVI. 1879, 3. Februar: Britisch-türkisches Cypernabkommen 163

Sayfa : XIII

LXIII. 1888, 29. Oktober: Suezkanalabkommen 211

LXXX. 1913, 30. Mai: Londoner Fiede zwischen der Türkei und den
Balkanstaaten 278

LXXXIV. 1914, 9. September II.: Ukunden, betr. Aufhebung der Kor-
salargerichtsbarkeit in der Türkei 312

1914, 5. November: The Cyprus (Annexation) Order in
Council . . . . . Aam. I 128

1914, 18. Dezember: Englische Order in Council, betr.
Ägypten . . . . . Aam. I 172

Kronolojik Dizge

Sayfa

XVI. 1819, 24 Nisan	:İyoniyen adaları üzerindeki İngiliz hamiliği ile ilgili Babıâli muhtırası.....	37
XVI. 1827, 5 Temmuz	:Yunanistan'ın sülhu ile ilgili Fransız-İngiliz-Rus Antlaşması	42

XX. 1830, 3 Şubat	:Yunanistan'ın bağımsızlığı ile ilgili Rusya, İngiltere ve Fransa arasındaki Londra (Tutanağı) Protokolü	58
XXIII. 1840, 15 Temmuz	:Türkiye, İngiltere, Avusturya, Prusya ve Rusya arasında yapılan Doğu Akdeniz Ülkeleri Antlaşması	63
XXV. 1840, 15 Temmuz	: Londra Boğaz Protokolü	70
XLV. 1878, 4 Ağustos	: Britanya-Türkiye arasındaki Kıbrıs Antlaşması	162
XLVI. 1879, 3 Şubat	: Britanya-Türkiye arasındaki Kıbrıs Antlaşması	163
LXIII. 1888, 29 Ekim	: Süveyş Kanalı Antlaşması	211
LXXXI. 1913, 30 Mayıs	: Türkiye ve Balkan ülkeleri arasındaki Londra Barışı	278
LXXXV. 1914, 9 Eylül	: Türkiye'deki konsolosluk yargısının kaldırılması ile ilgili iptal	312
1914, 5 Kasım	:Konsey tarafından verilen Kıbrıs (İlhak) emri	128
1914, 18 Aralık	: Mısır ile ilgili İngiliz Konseyi emri	172

C.242

Deutsch-Französisches Wörterbuch

der
gesamten Militärwissenschaften.

□ □

Ein Nachschlagebuch

für Offiziere aller Waffen, Sanitätsoffiziere
und Militärbeamte, sowie zum Gebrauch bei
Vorbereitung zur Dolmetscher-Prüfung, der
Prüfung auf der Kriegsschule.

Von

Jr. Schmalz,

Leutnant im A. B. 5. Feldartill.-Regt. „König Wilhelms XIII.
von Spanien“.

130

Pandau (Pfalz) 1910

Verlag von G. E. Lang's Buchhandlung.

Tüm Askerî Bilimler

için

Almanca - Fransızca SÖZLÜK

Her türlü silâh kullanan subaylar, sıhhi subaylar ve askerî memurlar,
aynca Harp Akademisi'nin çevirmenlik sınavına hazırlık yapanların
kullanımı için bir başvuru kitabıdır

Hazırlayan

Fr. Schmalz,

İspanya Kralı XIII. Ulfon'un komutasındaki
K.B.5. Topçu Tugayında Teğmen

Landau (Pfalz) 1910

Berlag, Lang Kitabevi tarafından yayınlanmıştır

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 130

Yazar : Fr. Schmalz

Cild : Gri

Ebadi :

En : 10 cm.

Boy : 15.5 cm.

Sayfa Adedi : 64

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

A 33

Kneten	* يوغورماق * Yoğurmak	
Rostenanschlag	** Ma'den keşfi	
Läckermulde	*** Tekne	
Sauerteig	**** 258	
Rothaufen		
Kriegsrangliste	**** Efrâd	
Kriegstammrollen	*****	
Geldanweisung	***** para, havale parası	
Gächsel	***** sübhât	
Mauhe	***** hastalığı	

Sayfa 1

Kneten	: Yoğurmak
Rostenanschlag	: Paslanma
Läckermulde	: Tatlı hamur teknesi
Sauerteig	: Mayalı hamur
Rothaufen	: Kırmızı küme
Kriegsrangliste	: Harp kadem defteri
Kriegstammrollen	: Harp künye defteri
Geldanweisung	: Mandapost
*...ächsel	: ...
Mauhe	: Atlarda dize su inme hastalığı

* (Okunamadı)

Also dem

Thessalischen Feldzug der Türkei

Frühjahr 1897

Berichte und Erinnerungen eines Kriegskorrespondenten.

Von

Dr. C. A. Feyer.

Continuité I. C.

Mit zahlreichen Abbildungen und einer Karte des Kriegsschauplatzes.

İstanbul'da 20 Şubat 1934
A. A. Feyer'in 100. doğum yıldırımına
hazırlanmıştır.

Ankara Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi	
Kayıt No	01151
Ezan No	1095
Seri No.	c. 20
Alındığı tarih	20 Şubat 1934

Verlagsgesellschaft

Deutsche Verlagsgesellschaft

1896.

**Türkiye'nin Tesalya Seferine İlişkin Olarak Savaş
Meydanının Haritası ve Çok Sayıda Resimle Birlikte
Bir Savaş Muhabirinin Raporu ve Hâfızah**

1987 ilkbahar

Yazan

Dr. C. A. Fetzer Teğmen

Ben gençken hak benim yanımda olursa ya
benim zamanı yakalamam gerekir ya da
gelecekteki zamanın beni yakaması gerekir.

Sofakles, Ant.

Stuttgart ve Leipzig

Alman Yayınevi

1898

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/241

Yazar : Dr. C. A. Fetzer

Cild : Yeşil

Ebadı :

En : 29 cm.

Boy : 20 cm.

Sayfa Adedi : IV + 171 + 3

**Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.**

Sayfa :8

Dann rüchste mir bei Gelsen, jenseit mit jenseit Gelsenung bei
 Nieslich gelstene Berghausgelench, mendeit, was mir bei Berghaus bei Gelsen in bei Gelsen-
 hausen niesenlich gelstene, indem er mich jenseitlich ja mienem interessanten Rafting beglückte
 was mir jenseitlich, mit Tüftel Gelsen, kom Gelsen bei Gelsen Gelsen Gelsen, ja erben, um mir
 es bei Gelsen Gelsenhausgelenchen bei Gelsen Gelsen im Gelsen von Gelsenheim „jenseitlich“ ein
 Gelsenung ja berghausen. Das war also mit mir, als ich mienem Gelsen, was niesenlich traf bei
 für mich ja mienem Gelsenhausgelenchen jenseitlich Tage jenseitlich in Gelsenheim ein.

Sayfa 8

Ondan sonra, ortaelçi bana yine de resmi hizmetli olmanın verdiği katuniyete sıkı bir şekilde riyaet ederek ve sonunda beni enteresan görevimden dolayı kutlayarak Balkan Devletleri'nin durumunu anlamamı temelde kolaylaştıran bazı şeyleri açıkladı ve Makedonya'nın güneyindeki Türk ordusunun en üst düzeydeki komutanı olan, **Müşrik Ethem Paşa'nın** kardeşi **Tevfik Paşa'dan** "belki" bir tavsiye sağlayacağı konusunda bana söz verdi. Bu benim beklediğim çok üstünde bir şeydi ve gerçekten de bir kaç gün sonra bana verilen söz yerine getirdi, böyle değerli bir tavsiye yazısı **Selânik'e** geldi.

GESCHICHTE DER EUROPÄISCHEN STAATEN. (32)

Herausgegeben von

A. H. L. HEEREN, F. A. UERT, W. v. GISENBRECHT
UND K. LAMPRECHT.

Sebenzundredigstes Werk:

GESCHICHTE
DES
OSMANISCHEN REICHES.

NACH DEN QUELLEN DARGESTELLT

VON

N. JORGA,

Professor an der Universität Bukarest.

Erster Band.

(Bis 1451.)

GOTHA 1908

Avrupa Devletlerinin Tarihi

A.H.L. HEEREN, F.A. Ukert, W.v. Giesebrecht ve K. Lamprecht
tarafından yayımlandı.

37. eser

Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi

Osmanlı İmparatorluğunun Tarihi kaynaklarından
oluşturulmuştur.

N. JORGA

Bükreş Üniversitesinde Profesör

Birinci Cilt

(1451 tarihine kadar)

GOTHA 1908

Istanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/0402

Yazar : N. Jorga

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 14.5 cm.

Boy : 12 cm.

Sayfa Adedi : XX + 486

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : XII

Türken im tatarischen Dienste. S. 135.

Sayfa XII

Türkler Tatarlar'ın hizmeti altında. (Sy. 135)

Sayfa : 42

Nach der Besiegung Stephans, des Befehlshabers im Vaspurakhan, wird unter der Führung Hassans (Asans), eines Neffen des Sultans, ein zweiter Zug vorbereitet. Die in baumwollene Jacken gekleidete Reiter überschweben den Vaspurakhan von neuem. Aus ihren auf den Felsen terrassenförmig sich aufbauenden Dörfern sehen die Armeno-Iberier das wilde Vordringen der neuen Gäste an. Von Tebriz wird der Weg über den Araxesfluß nach Tiflis, der Hauptstadt des heutigen russischen Transkaukasiens, genommen.

Sayfa 42

- Vaspurakhan'daki komutan Stephan mağlup edildikten sonra sultanın yeğenlerinden Hasan'ın komutası altında ikinci bir tren hazırlatıldı. Pamuklu ceketler giyen süvariler Vaspurakhan'ı yeniden istila ettiler. Armeno - İberyalılar kayalıklar üzerine kurulan toraça şeklindeki köylerinden yeni misafirlerinin hız ilerleyişini izliyorlardı. Seçtikleri yol, Tebriz'den Araxes Nehri üzerinden günümüzde Rusya'nın Kuzey Kafkasya'daki başkenti konumundaki Tiflis'e giden yoldu.

Sayfa : 48

Der schon 1063 in sein Erbe eingetretene junge Emir Alp-Arslan war eben der richtige Mann, um das große Eroberungswerk zu Ende zu führen. Er beseitigte den treuen Wesir seines Oheims, Amid-el-Mulk, und bestellte sich selbst einen Helfer, dem er alle inneren Staatsangelegenheiten vertrauensvoll überlassen konnte, einen Mann, der bis zu seinem Lebensende alle Zweige der königlich persischen Verwaltung unter dem seldschukischen Emire getreulich besorgte: den von den orientalischen Geschichtschreibern oft gepriesenen Nizam oder Nedham-el-Mulk. Während der neun Jahre seiner kurzen Regierung

Sayfa : 48

war Alp-Arslan — den niemand unter seinem hochtrabenden arabischen Hofnamen Dhiæddin-adhat-ed-dowlet kennt, sondern nur unter dem anderen kriegerisch klingenden, der dem mit ihm geschmückten Herrscher den Mut eines Löwen zur Pflicht macht — der rücksichtslose Bekämpfer und Bestrafer aller Feinde seines Hauses und seines jungen Reiches.

Sayfa 48

1063 yılında tahta geçen Emir Alp Arslan, büyük fetih işlemini tamamlayacak doğru insandı. Genç Emir, babasının sadık veziri Amid-el-Mülk'ü saf dışı bırakarak içişleri yönetimini güvenle bırakabileceği yeni bir yardımcı buldu. Bu kişi hayatının sonuna kadar Selçuklu Emir'i'nin yönetimi altındaki İran krallıyet idaresinin her tarafını sadakatle yönetebilecekli. Bu kişi oryantalist tarihçiler tarafından Nizam ya da Nizam-ül Mülk diye adlandırılır. Dokuz yıllık kısa iktidarının sonunda Alp Arslan -hiç kimse onu Arapça saray ismi olan **Dhiæddin-adhat-ed-dowlet** ismiyle tanımaz; herkes onu, savaşı anımsatan, süslü hükümdarın cesaretni, arslanın yükümlüğüne dönüştüren ismiyle tanıyor, düşmanlarının, sarayının ve genç İmparatorluğunun acımasız savaşçısı ve cezalandırıcısı.

Sayfa : 55

Alp-Arslan war eine edle Herrschernatur. Die Morgenländer sprechen in ihren Chroniken von seinen literarischen Kenntnissen und von der Bewunderung, die er für das heroische Leben eines Alexander, für das reine Leben eines Ali hegte. Obgleich ein frommer Moslem, schonte er, wo es ihm möglich war, die Christen.

Sayfa 55

Alp Arslan soylu bir hükümdardır. Doğulular kronolojilerinde onun edebi bilgilerinden ve İskender'in kahramanca ve Ali'nin sade yaşamına olan hayranlıklarından bahsederler. Dindar bir Müslüman olmasına rağmen, imkânı el verdiğince Hristiyanların canını bağışlıyordu.

Sayfa : 57

Sechstes Kapitel.

Zerstückelung des Seldschukenreiches.

Sayfa : 57

Ganz fremd blieb

dem zweiten wie schon dem ersten seldschukischen Herrscher der Gedanke, ein zusammenhängendes, fest umgrenztes, durch eigene Offiziere verwaltetes Reich zu begründen. Alp-Arslan verfügte nicht wie seine Vorgänger, die persischen Monarchen, über ein ganzes Heer von gehorsamen, in alten Traditionen erzogenen Beamten.

Sayfa 57

Altın Bölüm

Selçuklu İmparatorluğu'nun Parçalanması

Birinci Selçuklu hükümdarında da olduğu gibi birbirine bağlı, belirli sınırları olan, kendi subayları tarafından yönetilecek bir imparatorluk kurma fikri ikinci Selçuk hükümdarına uzak gelmişti. Alp Arslan'ın, selefleri gibi itaatkâr bir ordusu ve eski geleneklere göre yetiştirilmiş görevlileri yoktu.

Sayfa : 63

Übrigens wurde diese Zerstückelung des seldschukischen Reiches durch die Wirren im Herrscherhause begünstigt. Malekschach starb jung, kaum 38 Jahre alt. Sein großer Wesir, den er, veranlaßt durch Ränke seiner samarkandischen Gemahlin, entlassen hatte, wurde noch in demselben Jahre 1092 von einem fanatischen Sektierer der Assassinen getötet. Auch der Kalif Muktafi, der Schwager Malekschachs, folgte diesem seinem Verwandten und Beschützer bald in den Tod, und der mächtige „König“ von Mossul, Aksongar, fand in diesen verhängnisvollen, wechselreichen Jahren gleichfalls das Ziel seiner Laufbahn ^{*)}. So lebte im Jahre 1094 von den großen Leukern des östlichen Islams und der türkischen Stämme keiner mehr.

Sayfa 63

Ayrıca hanedanlıkta oluşan kargaşa Selçuklu İmparatorluğu'nun parçalanmasını kolaylaştırdı. Melikşah çok genç yaşta öldü; henüz 38 yaşında bile değildi. Samarkantlı eşinin entrikaları sonucu görevine son verilen Melikşah'ın büyük veziri aynı yıl içinde, 1092'de Haşşasin'in fanatik tarikat yanlısı birisi tarafından öldürüldü. Melikşah'ın kayınbiraderi halife Muktafi'de akrabası ve koruyucusu gibi hayatını kaybetti. Böylelikle Musul'un güçlü kralı Aksungur bu kanışık yıllarda aynı zamanda onu hedefine ulaştıracak fırsatları ele geçirmesine olanak sağladı. Böylelikle 1094 yılında Doğu İslâmın ve Türk kabilesinin hiçbir yöneticisi artık hayatta değildi.

Sayfa : 82

Auch die Herrschaft dieses zweiten türkischen Häuptlings dauerte nicht lange. Bei dem bald erfolgten Tode Malekschachs, im Jahre 1092, entkamen die Söhne Solimans aus der langjährigen Gefangenschaft ihres mächtigen Verwandten. Der ältere mit dem schönen allegorischen Namen Kilidsch-Arslan (aus „Schwert“ und „Löwe“ gebildet) war Manns genug, die Erbschaft seines tapferen, ritterlichen Vaters anzutreten, und eine Persönlichkeit von der Geringverfügkeit eines Abul-Ghazi konnte für ihn kein Hindernis bilden. Und die Griechen ihrerseits mußten sich alles gefallen lassen.

Ohne Schwierigkeit wurde Kilidsch zum Sultan ausgerufen. Er brachte die ganze Sippschaft der ihm zugehörigen Türken nach Nikia und bevölkerte so die bis dahin rein griechisch gebliebene Stadt mit einer zahlreichen Menge heidnischer Greise, Frauen und Kinder. Er verfolgte damit nicht etwa die Absicht, den Charakter seiner nunmehrigen Hauptstadt zu verändern, die Rechte des Kaisers zu leugnen; sein Trachten war nur, sich der Treue seiner Krieger besser zu versichern. Um so mehr, als er sie bald an den Euphrat führte, um Melitene auszugreifen, das anderen Türken gehörte.

Ebensowenig wie sein Vater Soliman betachtete sich Kilidsch-Arslan nur als Sultan der kleinasiatischen Markgrafschaft, als einen Befehlshaber im Söldnerlager von Nikia. Er hatte seinem Streben höhere Ziele gesteckt: als Seltschuk wollte er wenigstens ein Großsultan wie Tutusch sein, ein Lenker des ganzen Westens ¹⁾. Um diesen Zweck zu erreichen, war es nötig, daß er sich mit gewissen persischen Elementen wie Tscholi verständigte, Antiochien besetzte, Edessa seinem Besitze einverleibte, die Anwartschaft auf Alep und Damaskus, wo Toghteghin nunmehr Statthalter war ²⁾, gewann und als Eroberer in Mossul selbst einzog. Was konnte für ihn ein Stück Ufer des Agäischen Meeres, was konnten ihm einige verarmte Städte bedeuten, auf deren Mauern nur allmählich seit der türkischen Niederlassung die kaiserlich byzantinische Fahne gehißt worden war?

Sayfa 82

İkinci boy beyinin de hükümdarlığı uzun sürmedi. Melikşah'ın 1092 yılındaki ölümünden sonra Süleyman'ın oğulları uzun esaret yıllarının ardından kudretli akrabasının elinden kaçıp kurtuldular. Ailenin büyüğü, güzel ve alegorik (İlmsalî) bir ismi olan Kılıç-Arslan (Kılıç ve Arslan isminden oluşan) cesur ve mert yaradılışlı, babasının mirasına konacak kadar babayıştı; sıradan bir kişilik olan Abul-Gazi ona hiç bir şekilde engel olamazdı. Yunanlılar buna boyun eğmek zorunda kalmıştı.

Kılıç Arslan hiçbir zorluk çekmeden resmen sultan olarak ilân edildi. Sultan kendine mensup bütün soyunu Nikâa'ya götürdü. Şimdiye kadar tamamen bir Yunan şehri olan bu bölgeye çok sayıda, dinsiz ihtiyar adamları, kadınları ve çocukları yerleştirdi. Sultanın niyeti şimdiki başkentin niteliğini değiştirmek veya İmparatorun haklarını inkâr etmek değildi. Elde etmeye çalıştığı tek şey savaşçıların kendisine olan bağlılığını daha da pekiştirmektir. Daha ziyade onları Frat'a götürüp, başka Türklere ait olan Melitene'ye soldırmak istiyordu.

Babası Süleyman gibi Kılıç-Arslan kendisini sadece Anadolu sınır bölgesinin bir sultanı, Nikâa'daki ücretli asker karargâhının komutanı gibi görmüyordu. Büyük şeyler hedefliyordu: Bir Selçuklu olarak en az Tutusch kadar büyük bir Sultan, tüm Batı'nın hükümdarı olmak istiyordu. Bu hedefe ulaşabilmek için Tscholi gibi İranlılarla anlaşması, Antiochien'i işgal edip Urfa'yı hükümdarlığına geçirmesi, Halep ve Toghteghin'in valisi olduğu Şam'ı talep edip elde etmesi ve bir Fatih olarak Musul'a yerleşmesi gerekiyordu. Ege denizinden bir parça kıyıya sahip olmanın ve Türklerin yerleşmesinden sonra surlarına sık sık imparatorluğa ait Bizans bayrağının çekili olduğu birkaç lakir şehre sahip olmanın ne önemi olabilir ki?

Sayfa : 109

Das Versprechen, alles von ihm in diesen Landesstrichen Gewonnene dem Reiche zurückzugeben, hatte der Sultan längst gebrochen, und die Kaiserlichen hatten das besonders, als die Einnahme von Amasia geschehen war, bitter empfunden. Eine unzuweideutige Erklärung seiner Absichten war es, als Kilidsch das phrygische Laodikea einnahm und dessen Bischof Solomon tötete ¹).

Sayfa 109

Kılıç Arslan sözünde durmayarak, kendisi tarafından bu bölgede kazanılan yerleri İmparatorluğa geri vermedi. İmparatorluk bu durumu Amasya'nın ele geçirilişinin ardından büyük bir esefle karşıladı. Kılıç Arslan'ın niyetini açıkça gösteren durumlardan birisi onun Frikyalılara ait Laodikâa bölgesini (Denizlî'nin 15 km. kuzeyinde) ele geçirmesi ve o yerin piskoposu Solomon'u öldürmesinden sonra ortaya çıktı.

Sayfa : 126

Ein Sohn des

Glückes entgegen der späteren ausschmückenden Sage, die ihn als jungen Prinzen hinstellen möchte, ohne Vorfahren und Rechtsansprüche, waltete er über eine Unmasse wilder Horden, die als Räuber und Karawanenführer in der großen Wüste Gobi hausten und eine eigene Sprache hatten, deren Wortschatz ähnlich dem türkischen fast gleich war.

Sayfa 126

Kendisini ataları ve hakları olmayan genç bir prens olarak betimleyen süslü efsanelere karşın, Gobi çölünde haydut ve kervanbaşı olarak yaşayan ve kelime hazinesi Türkçe'ninkine neredeyse tamamen benzeyen büyük bir gruba liderlik ediyordu. Haydut ve kervanbaşı olarak Gobi çölünde yaşayan, Türkçeye çok benzeyen bir dili konuşan gruba hükmediyordu.

Sayfa : 132

*

Schließlich fiel, ohne daß eine Feldschlacht vorhergegangen wäre, die dem alten kriegerischen Ruhm der Seldschuken genugtun hätte, ihr Reich in Trümmer. Von den zwei älteren Söhnen des elenden Ghajaseddin, der von seinen Höligen ermordet wurde, mußte der erste, wieder ein Keikau, den jüngeren Bruder „zur Horde schicken“, um von seinem mongolischen Kaiser und Herrn den Kaftan eines untergeordneten Herrschers in seinem Namen in Empfang zu nehmen. Bald nach seinem Eintreffen im tatarischen Lager konnte der seldschukische Prinz in der Eigenschaft eines Vasallen der Wahl des neuen Khans Gujuk beizohnen; und ihm, dem zweiten Sohne Ghajaseddins,

Sayfa : 133

schlief, wurde die seldschukische Krone von dem neuen Erben.

Sayfa 132-133

İmparatorluk paramparça olmuştu. Eğer meydan muharebesi olsaydı, bu, Selçukluların şanını tatmin etmeye yeterli. Saray'daki adamlar tarafından öldürülen acınacak durumdaki Gıyaseddin'in iki büyük oğlundan büyük kardeş Keikau küçük kardeşini Moğol İmparatorunun ve hükümdarının emrine girmesi için gönderdi. Selçuklu prensi Tatar karargâhına varduktan sonra timar sahibi olarak Gujuk Kajan'ın da onayıyla yanında hazır bulunabiliyordu. Gıyaseddin'in ikinci oğluna yeni İmparator tarafından Selçuklu tacı devredildi.

Sayfa :150

Als Söhne des verstorbenen angeblichen Schachs werden Sunkurtekin, Güntoghdı, Ertoghul und Dander aufgezählt, die alle vier entschieden echt türkische Namen tragen. Aber nur Ertoghul erscheint in glaubwürdigen, nicht allzu späten Quellen. Zwar der so ausführliche Pachymeres kennt ihn nicht; erst bei Chalkokondylas, einem Erzähler aus dem 15. Jahrhundert, der türkische Quellen benutzte und die türkische Herrschaft in Europa in der Absicht, sie zu verherrlichen, als eine Fortsetzung des alten Reiches betrachtet, tritt er uns historisch entgegen, aber er ist bei ihm der Sohn eines Oğuz-Alp und ein Enkel des „großen Richters“ Jundus-Alp, Juduzalpis *).

Sayfa 150

Kral olduğu iddia edilen ve ölmüş olan kişinin dört oğlu olarak Sungurtekin, Gündoğdu, Ertuğrul ve Dündar bilinmekte. Her dördünün ismi de öz Türkçedir. Sadece Ertuğrul ismi güvenilir ve fazla eski olmayan kaynaklarda yer alıyor. Gerçi onun ismine herşeyi ayrıntılı olarak anlatan Pachymeres'te rastlamıyoruz. Onun ismine ancak bir 15. yüzyıl yazar olan Chalkokondylas'da rastlıyoruz. Chalkokondylas Türkçe kaynaklardan faydalanarak, eski İmparatorluğun devamını düşünerek Türk hükümdarlığını Avrupa'da yüceltmek istedi. Ancak Ertuğrul onun için Oğuz-Alp'in oğlu ve büyük hakim Gündüz-Alp'in yeğeniydi.

Vorbenennung.

E.379

ARIER UND TURANIER

VON

PROF. YUSUF ZIYA

(Aus dem türkischen Manuskript überetzt)

551

ARİLER ve TURANLILAR

Prof. Yusuf Ziya
(Türkçe yazma eserden çevrilmiş)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 551

Yazar : Prof. Yusuf Ziya [Özer]

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 17 cm.

Boy : 24 cm.

Sayfa Adedi : 546

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Vorbemerkung.

Der Gegenstand dieses Buches ist völlig neuartig und wird wohl bei allen Lesern fürs erste Befremden und Überraschung hervorrufen; erst ein näheres Eingehen darauf vermag von der Richtigkeit meiner These zu überzeugen. Ich hoffe, durch meine Arbeit in der schwierigen Frage nach Ursprung der Sprachen und der Kulturen ein grossen Schritt vorwärts getan zu haben, und in naher Zukunft wird wahrscheinlich eine andere Studie über denselben Gegenstand eine Erweiterung und Vertiefung meiner Theorie bringen.

Eine Bibliographie hier beizufügen, ist überflüssig, wenn nicht geradezu unmöglich. — In diesem Buche sind Materialien aus römischer und griechischer Sprache, Geschichte und Mythologie gesammelt und untersucht und durch deren Vergleichung mit dem Türkischen Ergebnisse herausgeholt, die jedermann leicht nachprüfen kann.

Man könnte vielleicht etwas gegen die überaus gedrängte Art der folgenden Darstellung einwenden; tatsächlich liesse sich über den Gegenstand eines jeden Abschnittes ein ganzer Band schreiben. — Ich kann dagegen nur versichern, dass es mir hauptsächlich darauf ankam, in einem übersichtlichen Rahmen zunächst viel Tatsachen zum Beweise meiner Ansicht zusammenzustellen.

Ön Söz

Bu kitabın konusu tamamen yenidir ve muhtemelen tüm okuyucularda ilk aşamada yadırganabilir ve şaşkınlık yaratabilir. Ancak eseri inceliyorsanız tezimin doğruluğuna ikna olabilirsiniz. Bu çalışma sayesinde dillerin ve kültürlerin kökeni hakkında ileri doğru bir adım atılmasında etkili olacağımı umırım. Ve yakın gelecekte aynı konu hakkında muhtemelen başka bir eser benim teorimi geliştirip ona derinlik kazandıracaktır.

Bu esere bir bibliyografya eklemek gereksiz, hatta neredeyse olanaksızdır. Bu kitabın materyalleri Roma ve Yunan dillerinden, tarih ve mitolojiden toplanmış, incelenmiş ve bunların Türkçe ile karşılaştırılmalardan, herkesin kolayca kontrol edebileceği sonuçlar çıkarılmıştır.

Belki eserde karşılaşılabileceğiniz bu son derece sıkışık ifade tarzına ilraz edebilirsiniz. Gerçekten de konuların her bir bölümü hakkında kaskoca birer cilt yazmak mümkündür. Buna karşılık benim için esas olanın görünüşüm hakkında mümkün olduğu kadar çok gerçekleri ve kanıtların net bir çerçeve içerisinde bir araya getirilmesi olduğuna sizi temin ederim.

Sayfa : 275

Athene ist zugleich der Name einer Göttin und der bekannten griechischen Stadt. Als Stadtname ist es jedoch nicht bloss der Name dieser einzigen Stadt. Direkt hängen damit auch zusammen die Stadtnamen *Aden* im Jemen, *Adana* in Kilikien, *Choten* bzw. *Oden* in Mittelasien. Das griechische *θ* stellt in der Tat einen etwas weicheren Laut als unser *t* vor, etwa unserem *d* entsprechend, während unser *t* das griechischen *τ* ist. Daher sind *Aden*, *Adana* und *Oden* völlig gleich dem Namen *Athen*.

Sayfa 275

Afina (Athen), hem bir tanrıçanın hem de en Yunan şehrinin adıdır. Ancak şehir adı olarak sadece bu şehrin adı değildir. Direkt olarak Yemen'deki *Aden*, Kilikya'daki *Adana* ve Orta Asya'daki *Choten* ya da *Oden*'in bu isimle bağlantısı vardır. Yunancadaki "θ" harfi gerçekte bizim "t" harfimizden biraz daha yumuşak bir sesi işaret etmektedir; aşağı yukarı bizim "d" harfimize uymaktadır. Bizim "t" harfimizi ise Yunancadaki "τ" harfi karşılamaktadır. Bu sebepten dolayı *Aden*, *Adana* ve *Oden* isimleri *Afina* (Athen) ismi ile tamamen aynıdır.

Sayfa : 278

Die Wurzel des Wortes ist das türkische *Adın*, eine abgeschwächte Form von *Katun*. Das türkische *k* wechselt mit *z*, *g*, und *f* ab und kann durch Ausfall des *f* völlig verschwinden. Somit ist *katun* = *afun* und *katya* = *afya*, ebenso *kadya* = *adya*. In Radloff's Wörterbuch finden wir die Bestätigung der Richtigkeit dieser Regel.

Sayfa 278

Xatun kelimesinin kökeni Türkçe *Ahun* kelimesidir, *Katun*'un daha zayıflatılmış bir şeklidir. Türkçe "k" harfı x, g ve | harfleri ile değişiyor ve | harfinin düşmesi ile tamamen de yok olabilir. Böylece *katun*=*atun* ve *kay*=*atın*, aynı şekilde *kadın*=*adın*'dir. Radloff'un sözlüğünde bu kural anlaşılmaktadır.

OSMANISCHEN REICHES.

NACH DEN QUELLEN DARGESTELLT

VON

N. JORQA,

Professor an der Universität Berlin.

Vierter Band.

2te Aufl.

GESCHICHTE DER EUROPÄISCHEN STAATEN.

Herausgegeben von

A. H. L. HEEREN, F. A. UKERT, W. v. GIESENRECHT
UND K. LAMPRECHT.

Siebenunddreißigstes Werk.

GESCHICHTE DES OSMANISCHEN REICHES.

NACH DEN QUELLEN DARGESTELLT

VON

N. JORGA,

Professor an der Universität Bukarest.

Vierter Band.

(Bis 1774.)

AVRUPA DEVLETLERİ TARİHİ

Yayıncılar:

A.H.L. HEEREN, F.A. ULKERT,

W. von GIESEBRECHT ve K. LAMPRECHT.

37. Eser

OSMANLI İMPARATORLUĞU TARİHİ

N. JORGA,

Bükreş Üniversitesi Profesörü

tarafından

KAYNAKLARA GÖRE HAZIRLANMIŞTIR

Dördüncü Cilt

(1774'e kadar)

GOTHA 1911.

FRIEDRICH ANDREAS PERTHES

ANONİM ŞİRKETİ

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/0904

Yazar : N. Jorga

Cilt : Kahverengi

Ebadı :

En : 14.5 cm.

Boy : 21 cm.

Sayfa Adedi : XVIII + 512

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :VII

Erzennung Mohammed Köprili als Großwesir, S. 157.

Sayfa VII

Köprülü Mehmed'in sadrazam ilan edilmesi 75

Sayfa :IX

Siebentes Kapitel: Tod Achmed Köprili. Seine politische Erbschaft. Politische, militärische und finanzielle Zustände, Wesir Kara-Mustafa. Krieg gegen die Kosaken und gegen den Zaren . 158

Türkisch-moskowitzcher
Frieden von Radzin, S. 181. Bedeutung dasselben, S. 182.

Sayfa IX

Yedinci Bölüm: Köprülü Ahmed'in ölümü. Onun politik mirası.

Politik, askerî ve maddî durumlar. Vezir Kara Mustafa. Kazak'ara

ve Çar'a karşı yapılan savaş 156

Radzin'in Türk-Moskova Barışı 181

Bu barışın önemi 182

Sayfa :XII

Rückkehr des Königs von Schweden, S. 321.

Sayfa XII

İsvetç Kralının geri dönüşü 321

Sayfa :XIV

Viertes Kapitel: Innere Veränderungen. Die Klasse der gelehrten
Efendis, der Gesandten und Konsale und die Beziehungen zu den
christlichen Mächten 361

Sabetai Sevi, der neue jüdische „Messias“, S. 375.

Fünftes Kapitel: Asiatische Verhältnisse. Krieg mit Persien . . . 400

Friedliche

Haltung der Pforte; neuer Zug der Russen am Kaspischen Meere;
die Türken in Tiflis; Vertrag derselben mit den Georgiern, S. 403.
Eindringen des Paschas von Erzerum in Georgien; Einnahme von Choi,
Erivan, Hamadan; Einsetzung eines osmanischen Vasallen in Schamachi;
Vertrag mit Rußland, S. 404. Haltung der Pforte gegen den Afghenen-

Sayfa :XV

konig und gegen Thamasp-Khan, S. 405. Abdallah Köprülü, Pascha von
Erzerum, nimmt Tebriz, dann Erdebil und Urmiah ein; Einfall ins
Loristan, S. 406. Protest des Afghenen Eschref, S. 406.

Sayfa XIV-XV

Dördüncü Bölüm: İç değişiklikler. İlim efendilerin, ordoekçilerin
ve konsolosların sınıfı ve Hristiyan güçlerle olan ilişkileri 361
Yahudiler'in yeni "mesihi" Sabetai Sevi 375

Beşinci Bölüm: Asya ile kurulan ilişkiler.

Pers Savaşı 400

Babıâli'nin bânşçıl tutumu; Ruslar'ın Hazar Denizi'ndeki
yeni trenleri, Tiflis'teki Türkler; Türkler'in Gürcülerle anlaşmaları 403

Erzurum Paşasının Gürcistan'a girmesi; Chof'un, Erivan'ın

Hamadan; Osmanlı vasalının Şamachi'ye atanması;

Rusya ile anlaşma 404

Babıâli'nin Afganistan kralına ve Tamasp Han'a karşı savunulması 405

Erzurum Paşası Köprülü Abdullah Tebriz'i, Erdebil'i ve Urmiah'i fethediyor.

Loristan'ın istilası 406

Sayfa : 266

die englische Seemacht war sie imstande, die Algerier, deren Pascha vor dem „Diwan des Volks“ nichts weiter bedeutete ⁴⁾, gelegentlich zu bestrafen.

Sayfa 266

İngiliz Deniz Kuvvetleri Cezayirli'leri ve onların paşalarını fırsat buldukça "Halk Divanı"nın karşısında cezalandırabilecek durumdaydı.

Sayfa : 266

Der Vertreter der Generalstaaten, Colyer, machte den Vorschlag, Caffa und den Handel des Schwarzen Meeres für die Holländer zu gewinnen, ja sogar allen deutschen Tuchhandel auf dem Rheine, der Donau und dem Meere nach Konstantinopel zu führen ⁴⁾.

Sayfa 266

Ortak devletler temsilcisi Colyer, Caffa'yı ve Karadeniz ticaretini Hollandalılar için kazanmayı, hatta tüm Almanlar için Ren ve Donau nehirlerinden ve denizden Konstantinopel'e örtü ticareti yapmalarını teklif etmiştir.

1871. 1872. 1873.

Die vorstehende Anzeige ist eine Zusammenfassung der in der letzten Sitzung der Gesellschaft am 1. März 1873 gehaltenen Verhandlungen. Die Verhandlungen wurden von dem Vorsitzenden, Herrn Dr. v. Schöner, geleitet. Die Verhandlungen wurden in der folgenden Weise abgehalten:

1. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, eröffnete die Sitzung mit einem kurzen Bericht über die Tätigkeit der Gesellschaft in der letzten Sitzung.

2. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

3. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

4. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

5. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

6. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

7. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

8. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

9. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

10. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

11. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

12. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

13. Der Vorsitzende, Herr Dr. v. Schöner, legte dem Ausschuss einen Bericht über die Tätigkeit des Ausschusses in der letzten Sitzung vor.

DIE CHINESISCHE INSCRIPT

ACT DEM

UIGURISCHEN DENKMAL

IN

KARA BALGASSUN.

ÜBERSETZT UND ERLÄUTERT

VON

DR. GUSTAV SCHLEGEL,

ORIENTALISCHEN PROFESSOR DER CHINESISCHEN SPRACHE AN DER UNIVERSITÄT ZU

LEIDEN.

Suomalais-ugrilaisen seuran toimituksia. IX. — Mémoires de la Société Finno-Ougrienne. IX.

1159

HELSINGFORS.

SOCIÉTÉ FINNO-UGRIENNE.

1896.

ÇİNCE YAZITLAR

Kara Balgasun'da Bulunan

Uygur Abideleri

Dr. Gustav Schlegel

tarafından çevrilmiş ve yorumlanmıştır.

Leiden Üniversitesinde Çin Dili Bölümünde Ordinanyüs Profesör.

1896

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1159

Yazar : Dr. Gustav Schlegel

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 16.2 cm.

Boy : 24.5 cm.

Sayfa Adedi : XV + 141 + 1

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Ön Söz (Özet)

Akademisyen Dr. W. Radloff tarafından 1895 tarihinde yayınlanan Moğolistan Göktürk Yazıtları adlı eserin üçüncü baskısında sayfa 283-291 sayfalarda St. Petersburg'ta elçi olarak bulunan Çinli Bay Shu King-Cheng'e ait, tek tek bir araya getirilmiş ve Prof. W.P. Wassiljeff tarafından Almanca tercümesi yapılmış olan parçaların toplu bir hâlini görürsünüz.

Bu Çince yazıtları sadece hepsi aynı yerde bulunan altı tanesi elimizde kaldı. Bunlardan ikisi St. Petersburg'ta bulunan Doğu Bölümünün Notları adlı eser Bay Koch tarafından **kopya ve deşifre** edilmiştir. Gabriel Devéria aynı şekilde bu altı parçanın Fransızca tercümesini yaptı ve Helsingfors'ta 1892 yılında muhteşem bir eser olan Orhun Yazıtları (Inscriptions De L'Orkhon) adlı kitap Fin-Uygur Cemiyeti tarafından yayımlandı.

Sayfa : 1

Die Uiguren waren Nachkommen der Hunnen. Da sie auf mit hohen Rädern versehenen Wagen herumsuhren, nannte man sie, unter der Wei-Dynastie (227 - 264), Kao-tsche (高車) „Hohe Wagen“).

Sayfa 1

Uygur Tarihini Kronolojik Özeti

Uygurlar Hunlular'ın neslinden geliyordu. Yüksek tekerleklerle donatılmış arabalarla gezdiklerinden Wei-Dynastie'ler onları "Kao-tsche'ler" (yüksek araba) olarak adlandırmaktaydılar.

Sayfa : 2

Unter der Sul-Dynastie (581 - 618) nannte man sie 纥靺鞨, nach der alten Aussprache Uigür, d. i. Uigur. Sie waren den Türken unterworfen.

Sayfa 2

Sul-Dynastie'ler (581-618) arasında onlara yani eski söylenişe göre Uigir, yani Uigir denirdi. Türkler'in egemenliği altındaydılar.

Sayfa : 3

100 Dieser nahm im Jahre 745 den Titel von Kutlug bilgä küt kagan (骨 吐 禄 毗 伽 可 汗, *Pien-tien*, I. c.) an, und theilte dies dem Kaiser von China mit, der ihm den Titel „Fürst der Gerechtigkeit ausila“ (率 義 王) verlieh. Später erhielt er den Titel „Pfleger der Humanität“ (懷 仁, *Pien-tien*, 126, II, fol. 7 verso. — *Ma Tsou-tien*, 347, fol. 8 verso).

Mit Bala, der deshalb in unserer Inschrift (Spalte V, 57—64) als „Unser hoher Ahnherr küt bilgä kagan“ (高 祖 闕 毗 伽 可 汗) bezeichnet wird, fängt die Zeit der Größe der Uiguren, die bisher den Türken und Chinesen unterworfen gewesen waren, an.

* Bilge Kağan

In unserem Denkmal wird er in Spalte V, 74—76, und VI, 1—14, angeführt als |Tängnäd bolmı, Kİ-I tögmiş bilgä kagan (登 里 霸 沒 密 施 頡 頡 德 審 施 毗 伽 可 汗), ein Name den die chinesischen Geschichtsschreiber uns nicht aufbewahrt haben.

* Mayuncur

100 Dieser Khan starb im Jahre 759, und da sein Sohn, der Jaqru, früher, seiner Verbrechen wegen, hingerichtet war, wurde sein zweiter Sohn, Bİ-kü, durch das Volk zum Nachfolger eingesetzt

Sayfa : 4

Ş 1 unter dem Titel Mıyud'ı Kagan

Sayfa 3-4

Kutlug Bala 745 yılında Kutlug bilgä Kül Kağan'ın unvanını devraldı ve bu durumu Çin İmparatoruna bildirdi. Çin İmparatoru ona eşitliği koruyan bey unvanını verdi. Daha sonra "insanlığın bakıcısı" unvanını aldı.

Bala ile birlikte şimdiye kadar Türkler'in ve Çinliler'in egemenliği altında kalan Uygurlular'ın dönemi başlıyor. Bu yüzden bizim kitabımızda o "bizim büyük atamız Kül bilgä Kagan" diye isimlendirilmiştir.

Bizim abidemizde Karlıg Kagan diye adlandırılan Majuncur V. satırda, 74-75 ve VI. satırda 1-14'de "Tängnäd" bolmış, Kİ-I tögmiş bilgä kagan diye adlandırılmaktadır. Bu ismi Çin tarihini yazan kişiler bizim için muhafaza etmemişlerdir.

Bu Kağan 759 yılında hayatını kaybetti. Oğlu Jabgu eskiden cinayetten dolayı idam edildiği için ikinci oğlu İli-kân, halk tarafından Meüyü Kağan unvanıyla vekalet olarak tahta getirildi.

Sayfa :4

In unserer Inschrift (Spalte VI, 27—45) wird dieser Khan genannt 登里鬲泥沒苦施頡嗔登苦施合俱錄

اب نولن

[唃廝囉可汗] Tügridd kut buluc Küt-tut tängmü ALP KÜLÜG (büge İmpar) also etyma abweichend, obgleich sein persönlicher Titel Alp Külüg derselbe in beiden Titeln ist.

* Alp Külüg

Sayfa 4

Bizim yazıtımızda "Tängriid" kut bulmuş Küt-tut tängmis (M. sütunda 27-45) bu kağan Alp Külüg (Bilge Kağan) diye adlandırılıp ismi biraz yumuşatılmıştır. Hâlbuki kişisel sıfat, her iki sıfatıyla aynı anlamı taşıyor.

Sayfa :5

170 Dieser Taras wurde im Jahre 790 durch die Prinzessin Jab vergiftet (貞元六年可汗爲少可敦葉公主所毒死, *Pien-tien*, I. c., fol. 15 verso), worauf sein jüngerer Bruder sich als Khan aufwarf. Er wurde aber von der Bevölkerung, dann durch die Grossoffiziere aufgewiepen, erschlagen, und der jüngste Sohn des Taras, Ocür (訶), als Khan eingesetzt

* Ocür

Sayfa 5

Taras 790 yılında Prenses Jab tarafından zehirlendi ve bunun üzerine küçük kardeşi kağan olabilmek için baskı yaptı. Ancak üst rütbeli subaylar tarafından ayaklanan halk onu öldürdü ve Taras'ın en küçük oğlu Ocür'ü kağan olarak tahta getirdiler.

Sayfa : 5

10a Da Ocür im Jahre 795 kinderlos starb, setzte das Volk seinen ersten Minister Kutlug zum Khan ein (貞元十一年

可汗死無子，國人立其相骨咄祿爲可汗). Er erhielt vom Kaiser seine Investitur als 'Ai Tängriidä Üüg bul-
mañ alp ulug kutlug bığd, der Treue-bewahrende Kagan (冊拜愛

陸里遇羽錄沒密施合胡祿骨咄祿毗伽懷信

可汗. *Pien-t'ien*, I. c., fol. 18 recto; De Guignes, op. cit., II, S. 25).

In der Inschrift (Spalte XI, 55-75) führt er denselben Titel, mit Weglassung des ersten Zeichens 愛 Ai, und des unter-

قرلوق بگ

* Kutlu Bilge
Kagan

Sayfa 5

Ocür 795 yılında evlârsız öldüğünden, halk onun ilk vezirini kağan olarak tahta getirdi. İmparator tarafından görevinde Ai Tängriidä Üüg bulmis Alp ulug kutlug bığd, yani sadakat gösteren olarak isimlendirilmiştir.

Sayfa : 6

Wir kommen später, bei der Erklärung der Inschrift, auf die Lebensgeschichte eines berühmten Khan und Feldherrn zurück.

10a Er starb im Jahre 806, und sein Sohn, Tängri-yañ alp külig bığd kagan, folgte auf ihn

* Alp Külig

10b Er starb im Jahre 808 und hatte zum Nachfolger Ai Täng-
riidä bul (bul,mañ alp bığd, die Gerechtigkeit schützender Kagan

10c 元和三年册拜愛陸里遇羽錄沒密施合毗伽保
嚴可汗. *Pien-t'ien*, I. c., fol. 18 verso; De Guignes, op. cit., II,
S. 25).

10d Dieser starb im Jahre 821, und Tängri-yañ Üüg bulmis
Külig bığd, die Tapferkeit ehrender Kagan folgte ihm

*** Güçlüg Bilge

10e Im Jahre 825 ward sein Nachfolger Ai Tängriidä bul bulmis
alp bığd, der die Sitten aufklärende Kagan eingesetzt.

**** Alp Bilge

Sayfa 6

Daha sonra yazıtların açıklanması kısmında bu meşhur kağanın ve başkumandanının hayat hikâyesini işleyeceğiz.

805 yılında hayatını kaybetti ve onun yerine oğlu Tängri-ya (?) Alp Kölüg bilgä kağan geçti.

Alp Kölüg bilgä kağan 808 yılında hayatını kaybetti ve vellaht olarak adaletli Kağan Ai Jängnädä Kut bulmis Alp bilgä län edildi.

Alp Kölüg bilgä kağan 821 yılında hayatını kaybetti ve onun yerine ifletli kağan Tängriñädä Ülüg bulmis Kölüg bilgä getirildi.

825 yılında onun yerine ahlaki fikirler veren kağan Ai Tängriñädä kut Alp bilgä getirdi.

Sayfa : 7

die seinen zweriten Sohn, U-töre (Prinz U), als seinen Nachfolger einsetzten.

* Okunamadı

** Okunamadı

so Auch dieser Khan wurde im Jahre 839 von seinem Minister um-
gebracht, und die Bevölkerung ernannte den Prinzen Kapsap *)
zum Kağan

Sayfa 7

U-töre (Prens U) ertesi yıllarda Ai Tängriñädä bulmis Alp Kölüg bilgä, sadakat gösteren kağan olarak kabul gördü.

Yine bu kağan da veziri tarafından 839 yılında öldürüldü. Onun yerine halk kağan olarak Prens Kapsap'ı getirdi.

Sayfa : 8

ERKLÄRUNG DER CHINESISCHEN INSCRIPT

DES IN KARA-BALGASSUN

GEFUNDENEN

UIGURISCHEN DENKMALS.

Das fünfte Zeichen ist mit 𐰽 Ai zu ergänzen, und der Titel lautet demnach:

Sayfa : 8

Denkmal der heilig-bürgerlichen und göttlich-kriegerischen (Vorfürsten) des Khan der neun Stämme der Uiguren At Tüngridä kut bulmıß Alp bilgä kagan, nebst Vorrede.

Wir haben oben, in der Geschichte der Uiguren, gesehen, dass dieser Khan im Jahre 825 auf den Thron kam, und im Jahre 832 ermordet wurde.

Sayfa 8

Kara-Balgassun'da Bulunan Uygur Abideleri Üzerindeki
Çince Yazıtların Açıklanması.

Beşinci sembol At ile ifade edilebilir. Başlığın anlamı buna göre şöyle olurdu: **Dokuz Uygur kabilesinin** kağanı At Jängında kut bulmıß Alp bilgä kagan'ın kutsal-mülki ve ilahi-askeri abidesi ile birlikte ön sözü. Uyğurlar'ın tarihinde yukarıda belirtildiği gibi bu kağanın **825 yılında tahta geçtiğini** ve **832 yılında öldüğünü** okumuştuk.

Sayfa : 19

poja war der Sohn des Us(?), General des Districtes Han-hai, der die Unzufriedenheit des Volkes über die vom chinesischen Gouverneur von Liang-tscheu, Wang Kinn-tschoh (王君美), ausgesprochene Verbannung des Khan's der Uiguren, Tsching-tsung, (承宗), die seinen Tod zu Folge hatte, benutzte um eine Ku parung zu erregen.

Sayfa 19

Bolla, Uyğurlar'ın kağanı Tsching-tsung'un sürgüne gönderdiği ve ölümüne yol açtığı için halkın Liang-tscheu bölgesinin Çinli valisi Wang Kinn-tschoh'e karşı beslediği memnuniyetsizliğini kullanarak ayaklanma çıkaran Han-hai bölgesi generali Us'un oğlu.

Sayfa : 27

Als nun dem Kagan der Basmall Alma sein göttliches Mandat erlaassen war.

Sayfa 27

Kaçan'ın, Basmil Asina ilâhî vekillîğinin anlaşılmasından sonra.

Sayfa : 56

Als sich die Uiguren im Jahre 627 den Chinesen unterworfen hatten, baton sie um chinesische Beamten. Der Kaiser ernannte dazu ihre eigenen Häuptlinge und verlieh ihnen die Titel *Tschuk* (Gouverneur General), *Tsch-schi* (Gouverneur einer Provinz), *Tschang-schi* (Annalist) und *Sze-ma* (Präfect) [以會領爲都督、刺史、長史、司馬. *Pien-i-tien*, 128 II, fol. 6 recto; *Ma Tsun* 22, 247, fol. 7 recto].

Sayfa 56

Uygurlar, 627 yılında Çinliler'in egemenliği altına girdikten sonra Çinli memurlar istedikler; İmparator bu iş için kendi kabile reislerini atadı ve onlara *Tutuk* (Genel Vali) *Tsze-schi* (bir vilâyetin valisi), *Tschang-schi* (resmî tarihçi) ve *Sze-ma* (vali) unvanlarını verdi.

Sayfa : 69

„Die Jünger des Mond“, sagt ein anderer Autor, „genossen weder Fleisch noch Wein“ (末尾、其徒不茹葷酒)。

Sayfa 69

Bir başka yazar "Monî'nin müritleri, ne etin ne de şarabın zevkini çıkanyorlar" diye ifade ediyor.

Sayfa : 74

Der Titel „Himmelscher Khan“ (天可汗) wurde von allen mongolischen und türkischen Völkerschaften dem Kaiser von China gegeben. Es scheint die chinesische Übersetzung des türkischen *Tängri kagan* zu sein, mit dem sich auch die uigurischen Fürsten brüdeten.

Da aber hier nicht 登里可汗, *Tängri-kagan*, wie sonst in dieser Inschrift, sondern der chinesische Ausdruck 天可汗, *T'ien Kahan*, steht, so kann man dies nicht anders auffassen, als dass hier der Kaiser von China, sonst 天子, Himmels-

Sayfa : 74

sohn, genannt, gemeint ist. Auch Devéria (Inscript. de Förkön, S. XXV, Note 14) schließt sich dieser Meinung an.

Damit scheint der Verfasser des 廣韻 im Widerspruch zu stehen. Von der nestorianischen Inschrift sprechend, sagt er, dass alle nordwestlichen Länder dem Himmel die höchste Ehrfurcht beweisen, so dass sie ihre Fürsten *Himmelsche Khane*, ihre Berge *Himmelsche Berge*, und ihre Götter *Himmelsche Götter* nennen

Sayfa : 75

西北諸國事天最敬。故君長謂之天可汗、山謂之天山、而神謂之天神。Fide 海國圖志. Cap. XXVI, fol. 20 recto und verso). Aber wir müssen das so auffassen, dass er die türkischen Namen *Tŕagri Kapan*, *Tŕagri Tap*, u. a. w. ins Chinesische übersetzt hat, und aus Christenhass darn auch die *Tŕagri Idŕen* (?) hinzugezogen hat.

Denn die Türken nannten nicht einen jeden Berg Himmelsberg, sondern nur eine bestimmte Bergkette, und so heisst auch nicht jeder Khan Himmelskhan, sondern nur der Allerhöchste Khan heisst so.

Als im Jahre 758 der Kaiser von China dem Khan *Möjuwŕ* eine chinesische Prinzessin zur Ehe gab, frug jener den chinesischen Gesandten *Lŕ-yŕ* (李珣), der sie dorthin begleitet hatte, in welchem Grade er mit dem Himmelschen Khakan (dem Kaiser von China) verwandt wäre (可汗曰, 王天可汗有屬. *Pien-tien*, 126 II, fol. 9 recto; De Guignes, Geschichte der Hunnen, II, 16; Histoire générale de la Chine, VI, p. 276).

Dieser Titel wurde zum ersten Male im Jahre 680 durch Kaiser *Tŕi-tŕung*, auf Antrag der tatarischen Völker, nach langem Widerstreben, angenommen¹⁾.

Sayfa 74

"Yüce Kağan" unvanı Çin İmparatoruna tüm Moğol ve Türk kabileleri tarafından verildi. Bu, Türkçe bir kelime olan Tängri Kağanın Çince tercümesine benziyor. Bu tercümeyle Uygur prensleri de gururlanıyordu.

Bu yazıtta evvelce olduğu gibi Tängri - Kağan ifadesi geçmiyor; bilakis Tien Hakan adı geçiyor. Bu durumu, yazıtta daha önce "göklerin oğlu" olarak adlandırılan kişinin Çin İmparatorundan başka biri olmadığı şeklinde yorumlamalıyız. Devéria'da bu konuda hemfikir.

[sayfa 75] Böylece Çince'nin yazan bir çelişkiye düşmüş görünüyor. Yazar Nesturi yazıtlarından bahsederken, bütün kuzeybatı ülkelerinin göklere büyük saygı gösterdiğini ve hükümdarlarından söz ederken onlardan göklerin kağanı, dağlarından söz ederken göklerin dağları ve tanrılarından söz ederken de göklerin tanrıları diye ifade ettiklerini belirtiyor. Fakat bizler Tängri Kağan, Tängri Tag gibi Türkçe olan bu isimleri Çince'ye tercüme edilmiş olarak kabul etmeliyiz. Hristiyanlığa duyulan kinden dolayı Tängri kdis ismi de bu tercümeye dahil edilmiştir.

Zira Türkler her dağ değil de, sadece bir dağ kümesini göklerin dağı diye adlandırmıyordu. Bununla beraber her kağana değil de sadece en büyük kağana göklerin kağanı diye sesleniyorlardı.

758 yılında Çin İmparatoru, Mojuncür kağana evlenmesi için bir Çin prensesi gönderdiğinde, prensese eşlik eden Çin elçisi Li-yü'ya herkes göklerin kağanıyla (Çin İmparatoru) akrabalık derecesini soruyordu.

Bu unvan ilk defa 630 yılında İmparator Tai-tsung tarafından Tatar halkının talebiyle uzun bir muhalefet sonrası kabul edildi.

Sayfa : 82

Der Name *Kien-k'un* soll nach Devéria zusammengestellt sein aus den Namen *Kem* (Jenissei) und *K'un* (Orkhon) (Inscriptions de l'Orkhon, S. xxxvii, Note 28).

* *Kim Kun*

Sayfa 82

Kien-k'un ismi Devéria'ya göre Kem (Jenissa) ve K'un (Orhun) isimlerinden oluşmuş.

Sayfa : 89

Jedenfalls liegt diese

Ortlichkeit nicht in China, wie Wassiljeff meint, sondern in der Nähe von Pe-ling oder Urunai in Sengarien im Norden von Turfan, wo die Karluk hausten (Devéria, Inscriptions de l'Oriente, S. XXXVI, Note 18).

Sayfa 89

En azından bu bölge Wassiljeff'in belirttiği gibi Çin'de değil, tam tersine Sungarien'de, Turfan'ın kuzeyinde Karluklar'ın ikâmet ettiği yerdeydi.

Sayfa : 90

Überdies muss Devéria sich irren, da die chinesischen Geschichtsschreiber deutlich sagen, dass die Schlacht von 791 bei Pe-ling statt fand.

Später machten die Karluk und die Tibetaner hintereinander Raubzüge, und Kädiz (?) bel den Feind in Urgu mit einer Abtheilung seines Heeres an.

Sayfa 90

Devéria bu konuda yanılıyor olmalı, zira Çinli tarihçiler 791 yılındaki savaşın Pe-ling'de meydana geldiğini açıkça belirtiyor.

Daha sonra Karluklar ve Tibetliler peşpeşe yağmaladılar. Kädiz düşmanına Urgu hükümdarının bir kızıyla saldırdı.

Sayfa : 95

Später (als) die Tibetaner mit einem grossen Heere (die Stadt) Kuol-tse angegriffen und belagert hatten.

Sayfa 95

Tibetliler büyük bir orduyla Kuei-tsze'ye saldırıp kuşatıldığında...

Sayfa :105

Der Himmelsche Khan führte selbst ein Invasions-Heer an
und schlug die feindlichen Truppen, welche die Flucht ergriffen,
und die Er bis zum Perlen-Fluss verteilte.

Sayfa 105

Göklerin Kağanı bizzat bir istila ordusunu sevk ediyordu.

Düşman kıtalarını mağlup ederek kaçanları **Perlen (İnci) nehrine** kadar kovaladı.

Sayfa :109

Der Hauptstamm, die Karluk, ein ursprünglich türkisches Volk,
wohnte im N.W. von der Landschaft Peling, westlich vom Altai-
gebirge, in der Nähe der Tschepi (Çapart) Horde.

Sayfa 109

Aslı Türk halkı olan ana kabile yani Karluklar, N. W.'de Peling bölgesinde, Altay Dağları'nın batısında, **Tschepi** vadisinde ikâmet ediyordu.

Sayfa :117

Er bel die Karluk und die Tibetaner an, entriß ihnen ihre
Fahnen, schlug ihnen die Köpfe ab, und verfolgte die auf die
Flucht getriebenen westlich bis zum Laude Fakana.

Sayfa 117

Karluklular ve Tibetlilere saldırdı, bayraklarını ellerinden aldı, kellelerini uçurdu ve kaçanları bah yönünde **Pahana**'ya kadar takip etti.

Sayfa : 121

Hypothetisch können wir also die Stelle so lesen:

九姓毗伽可汗復與歸順葛祿冊質味智惠葉
護り爲主。

Der Bilgi Kagam der neun Stämme setzte wiederum, für
die zum Gehorsam zurückgekehrten Karluk, den Jabgu Ci-tu
Ci-hwei zum Oberhaupt ein.

Sayfa 121

Kuramsal olarak bu kısmı şu şekilde okuyabiliriz:

Dokuz kabilenin kağanı olan Bilge Kağan, Jabgu Cin-cu Ci-hwei'yi tekrar itaatkâr olan
Karluk'a hükümdar olarak atadı.

Sayfa : 122

Devéria liest +, zehn, statt —, ein.

Sayfa 122

Devéria 10'u l olarak okuyor.

Sayfa : 125

Zwischen diesem letzteren und dem
Khan des Titels, regierten aber noch drei Khane: Alp kälüg
von 805—808, Alp bıldı von 808—821 und Kälüg bıldı von
821—828.

Sayfa 125

Son kağanla ve "kağan" sıfatlı kişiler arasında üç başka kağan daha hükümdarlık etmiştir. Alp Külüg (805-808), Alp Bilge (808-821) ve Külüg Bilge (821-825).

Sayfa : 126

In Spalte XVII, 4-14 wird von den Hauptstämmen der Unguren mit den Tibetern im Jahre 812 gesprochen, die schon im Jahre 808 vorberedet wurden

Sayfa 126

XVII. sütunda, 4-14'de 808 yılında hazırlıktan yapılmış olan 812 yılındaki Uygurlar'ın Tibetliler'le yaptığı talandan bahsedilmektedir.

Sayfa : 127

I, 1-24. DENEKAL DER HEILIG-BÜCHERLICHEN UND GÖTTLICH-
VEREINIGTER (VEREINIGTE) DER KHAN DER NEUN
STÄMME DER UIGUREN (AI) TÄNGRIDİ KUT BULMIŞ ALP
BİLGE KAĞAN, NEST VORRED.

I, 60-48. (Verfasst von den) Baga (Tarkan) ALP (und) INANÇU.

Sayfa 127

I, 1-24 Bir önsözün yanında Kutsal-mülki ve ilahî-savaşçıl meziyetleri olan **dokuz** Uygur kabilesinin kağanını Tängrida Kut Bulmuş Alp Bilge Kağan'ın abidesi.

I, 60-48 **Baga (Tarkan) Alp** ve Inancu tarafından kaleme alınmış.

Sayfa : 134

* XXI, 10-28. Der Bilge Kağan (der neun Stämme) setzte wie-
derum, für die zum Gehorsam zurückgekehrten
Kartuk, den Jaggu Chin-ju Chi-hwei zum Oberhaupt
ein. ** f. f. ** Okunamadı

Sayfa 134

XXI, 10-28 **Bilge Kağan (Dokuz Kabilenin kağanı)** yeniden Kartuk'a dönen itaatkâr Jagu Chin-cu Chi-hwei'yi hükümdar olarak atadı.

Copyright, 1935, by American Medical Association
All rights reserved. Reproduction by any means without permission is prohibited.
Published by the American Medical Association, 535 North Dearborn Street, Chicago, Ill.
Subscription price, \$5.00 per annum in advance. Single copies, 15 cents.
Entered as Second-Class Matter, May 26, 1917, Post Office at Chicago, Ill., under
Post Office No. 383, with change of name from "The Medical News" to "The
Journal of the American Medical Association" approved May 26, 1917.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103,
Act of October 3, 1917, authorized on July 1, 1934.
Postage paid at Chicago, Ill.

CONTENTS

ORIGINAL ARTICLES

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

Volume 47, Number 1, July 1, 1935

CONTENTS

ORIGINAL ARTICLES

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

Volume 47, Number 1, July 1, 1935

CONTENTS

ORIGINAL ARTICLES

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

Volume 47, Number 1, July 1, 1935

CONTENTS

ORIGINAL ARTICLES

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

Volume 47, Number 1, July 1, 1935

CONTENTS

ORIGINAL ARTICLES

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

Volume 47, Number 1, July 1, 1935

CONTENTS

ORIGINAL ARTICLES

THE JOURNAL OF THE AMERICAN MEDICAL ASSOCIATION
PUBLISHED WEEKLY
CHICAGO, ILL., U.S.A.

Volume 47, Number 1, July 1, 1935

Die sieben Kapitel: ~~H 444~~

Paul Kohrbach Die Geschichte der Menschheit

1324

Karl Robert Langewiesche
Königstein im Taunus & Leipzig

Paul Rohrbach

İnsanlığın Tarihi

Karl Robert Langewiesche

Königstein - Taurus & Leipzig

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1324

Yazar : Paul Rohrbach

Cild : Mor

Ebadı :

En : 13 cm.

Boy : 20 cm.

Sayfa Adedi : 295

Not : Kitabın ilgili bölümleri
tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :43

Die sieben Kapitel:

	Seite
1. Die Vorgeschichte und die ältesten Staaten.....	7
2. Arier und Semiten.....	44
3. Die antike Kulturwelt	75
4. Das werdende Mittelalter.....	137
5. Die kirchliche Weltperiode	175
6. Die Nationalstaaten und die Befreiung der Völker.....	218
7. Die moderne Geschichtsepoche	258

Sayfa 43

Yedi Bölüm	Sayfa
1. Tarihe giriş ve eski devletler	7
2. Arier ve Samiler	44
3. Antik kültür dünyası	75
4. Oluşan Orta Çağ	137
5. Ruhanî dünya dönemi	175
6. Devletler ve aklın özgürlüğe kavuşması	218
7. Modern tarih çağı	258

Sayfa :44

Während der vorgeschichtlichen Periode wurden die Lebensbedingungen in Mitteleuropa allmählich besser, und als die Austro-Draviden des karaischen Bodens keine Bewohner mehr allen Seiten in die Ferne drängte, wird ein Teil der ursprünglichen Targier, Menschen, die bereits Bauern geworden und Ackerbürger wurden, durch die breite Pforte zwischen dem Kaspj und dem Ural westwärts gezogen sein.

Diese ganze Region nördlich des Pontus und der Balkan-Halbinsel ist es, wo neuere Forscher die Heimat der Indogermanen suchen, das heißt das Gebiet, auf dem sie sich zu einer bestimmten Rasse entwickelt haben.

Sayfa 44

Buzul Çağı'ndan sonraki dönemde Orta Avrupa'daki yaşam koşulları gün geçtikçe iyileşiyordu. Turan gölünün kuruması sonucu halk bütün yönlere, uzaklara gitmek zorunda kaldı. Hayvancılıkla ve tarımla uğraşan bir kısım Turanlı, Kalpi ve Ural arasındaki geniş yoldan batıya doğru göç etmiş olmak.

Yeni araştırmacılar Indo-Germen halkının vatanını Pontus ve Balkan Yarımadası'nın kuzeyinden itibaren bütün bölgede arıyordu. Kısacası, Indo-Germen halkının belirli bir ırk olarak oluştuğu bölgeyi arıyorlardı.

Sayfa : 45

Es war aber, daß die Indogermanen ungefähr um ein und dieselbe Zeit Iran eroberten, über den Indus und die an den oberen Euphrat vorbringen, vom indischen Europa aus den Übergang nach Kleinasien finden, zugleich die turanischen Steppen und das kometische Gefilde erfüllen, die Mitte unseres Erdteils und die Apenninenhalbinsel befehen und selbst nach Skandinavien hinübergehen.

Sayfa 45

Indo-Germenler'in İran'ı fethetmesi, Indus üzerinden Yukarı Fırat'a kadar ilerlemesi, Güneydoğu Avrupa'dan Anadolu'ya bir geçit bulması, aynı zamanda Turan bozkırlarını ve Sarmatische Ovası'nı doldurması, kıtamızın ortasını ve Apennin Yarımadası'nı işgal etmesi ve kendilerinin İskandinav'ya geçmesi gerçekten olağanüstü.

Sayfa : 50

JK

Obwohl die turanischen Wanderstämme in der früheren geschichtlichen Zeit gleichfalls Arier sind, erscheint doch im iranischen Epos die Feindschaft zwischen Iran und Turan um des Kulturgegenstandes willen als von Urzeiten her gegeben, als ein Stütz des großen Weltkampfes zwischen dem Licht und der Finsternis.

Sayfa 50

Turan göç kavmi geçmiş tarihte Ari ırkından olmasına rağmen, iranlılar'ın destanında İran ve Turan devletleri arasındaki ilk Çağ'dan kalma kültür ayrılığından doğan düşmanlıktan bahsedilmekte. Bu, aydınlık ile karanlığın bir savaşıydı.

Musjid 1898

Geschichte Europas 1815 bis 1871.

Don

Alfred Stern.

Erste Abtheilung.

Geschichte Europas 1815 bis 1830.

Erster Band.

1816

1815'ten 1871 tarihine kadar

Avrupa Tarihi

Alfred Stern

tarafından hazırlanmıştır.

Birinci Bölüm

1815'ten 1830 tarihine kadar Avrupa Tarihi

Birinci Cilt

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1816

Yazar : Alfred Stern

Cild : Kahve

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 24 cm.

Sayfa Adedi : XVI + 655

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 1

Einleitung.

Der Zeitraum europäischer Geschichte, den meine Erzählung durchzusehen soll, umfaßt nicht volle zwei Kreuzjahrhundert. Aber an Reichthum bedeutender Wandlungen im Staatlichen steht er hinter vielen von gleich beschränktem Umfang keineswegs zurück und an Fälle durchgreifender Veränderungen der Kultur bietet er mehr als Jahrtausende der Vergangenheit. Ein Blick auf die Karte des Welttheils von 1815 zeigt zwei große Völker, die seitdem ihre Einheit erkämpft haben, mehr oder weniger zerrissen und eine Reihe kleinerer Nationalitäten, die seitdem ihre Selbstständigkeit errungen haben, fremder Herrschaft unterthanig. Ein Blick in die Verfassungsurkunden und Gesetzbücher der Periode von 1815 bis 1871 lehrt das allmähliche Zurückweichen ererbter Gewalten aus dem Kleinbesitz der Macht und die allmähliche Ausdehnung staatlicher Rechte und Pflichten auf neue Gesellschaftsklassen. In der äußeren wie in der inneren Politik gelangt die demokratische Idee, dies Wort im weitesten Sinne genommen, zum Durchbruch und ruft, trotz vielfacher Hemmungen und Gegenstände, die stärksten Abweichungen von den anfangs gegebenen Zuständen hervor.

Noch deutlicher weisen die wirtschaftlichen und sozialen Umwälzungen, die jenen politischen Neubildungen vorausgegangen, auf den gewaltigen Unterschied von früher und später. Sie waren die unmittelbare Folge des riesenhaften Aufschwunges der Technik, die an dem bewundernswürdigen Einzelgange der Naturwissenschaften teilnahm. Mit der Erweiterung der Schranken von Raum und Zeit durch die Kraft des Dampfes und der Electricität entwickelte sich ein Verkehr, bei dessen plötzlichem Anblick dem an seine Vorfahren, Schlagbäume, Zoll- und Postladereien gewöhnten Geschlecht von 1815 geschwindeln haben würde. Die Millionen von Reisenden, Gütern, Druckfachen, Briefen,

SIRA, SÖĞÜTÜ SIRAĞI. I.

1

Sayfa : 2

Dampfschiffe, die nach einem halben Jahrhundert während eines Tages in Europa beifriedert werden, wären ihm unglaublich vorgekommen. Von dem gigantischen Anwachsen des Großhandels und der Fabrikthätigkeit so vieler Völker hätte sich selbst ein Sohn des merckherrschenden und erfindungsreichen Albion, wo das moderne wirtschaftliche Leben zuerst in die Erscheinung trat, damals nichts träumen lassen. Aus weiter Ferne langten die Rohstoffe an. Sogar die unerschöpfliche

Sayfa : 2

Nahrung unzähliger Menschen trägt sich aus den Erzeugnissen entlegener Gebiete zusammen. Das Handwerk kämpft an vielen Orten den Verzweiflungskampf gegen den Großbetrieb und die Maschine. Eine Völkerverwanderung, die den Mittelpunkt des Handels und der Industrie immer jenseits Kräfte zutreibt, durchwogt unaufhaltsam die Lande. Der Entz erlebt hundertmal mehr, aber er lebt auch unvergleichlich hastiger und vermehrt als der Großvater. Der Geschichtstrost der Völker vergrößert sich, aber auch das Bewußtsein ihrer Macht, ihrer Bedürfnisse, ihrer Freiden. Die zunehmende Teilung der Arbeit und Anhäufung des Kapitals verschärft die Gegensätze der Gesellschaft. Der Zweifel rüttelt an den überkommenen Grundlagen des Rechts, und was dem künftigen Glauben der Nation heilig war, beginnt vor dem großen Lichte einer neuen Weltanschauung zu verblasen. —

Europäische
Weltanschauung
gebildet.

Der Umschwung der Kultur beim Anbruch des naturwissenschaftlichen Zeitalters bleibt nicht beschränkt auf den Kreis der europäischen Menschheit. Allein sie erscheint auch im neunzehnten Jahrhundert noch als ein Ganzes, dessen Leben von dem der alten Welt wie von dem der neuen westlichen Welt sich durch scharfe Eigentümlichkeiten unterscheidet. Aus verwandten, weit zurückreichenden Wurzeln entsprungen, durch Mischung des Blutes, Ähnlichkeit der Sitten und Einrichtungen beengt, trägt sich eine Ideen- und Interessengemeinschaft der europäischen Völker fort, die sie trotz innerer Notwendigkeit an einander bindet und auf derselben Bahn geschichtlicher Entwicklung weiterführt. Die gegenseitigen Gegensätze eines übertriebenen Rationalismus oder eines heftigsten Fanatismus können dies Bild geistiger Einheit vorübergehend verwischen. Immer aber kehrt die Zeit wieder, da es aus hervorragenden Schöpfungen der Künstler, der Schriftsteller, der Gelehrten wie aus einem glänzenden Spiegel zuruck geworfen wird. In gewissen Augenblicken großer Entscheidungen wird man selbst von einer öffentlichen Meinung Europas sprechen dürfen, die sich mit unwiderstehlicher Macht geltend macht und auch Widerstrebende unaufhaltsam mit sich reißt.

Die
Wanderung.

Solche Momente bewußten Graneingefühls hatte die Mehrzahl der Völker Europas erlebt, als das Reich Napoleons zusammenbrach

Sayfa : 3

und der politische Versuch seiner Herstellung bei Waterloo scheiterte. Sie waren vorbereitet durch eine geistige, in zahlreichen kleinen Kämpfen stehende Strömung, die bald in bestem Maße durch den ganzen Weltteil einströmte. Ihre Richtung war derjenigen des napoleonischen

Sayfa : 3

Genius durchaus entgegengesetzt. Im allgemeinsten Umriß gefaßt erschien dieser als idealster und gewaltfamster Zukunftsrecher der rationalistischen und revolutionären Ideale des achtzehnten Jahrhunderts. Seine Eroberungen dienten unmittelbar oder mittelbar ihrer Ausbreitung. Sein Despotismus drapierte sich mit der Hülle der „Herrschaft der Vernunft“. Überall sollte der geschichtliche Zusammenhang zerhackt, überall auf den Trümmern dem Untergang geweihter Formen eine neue gleichmäßige Ordnung begründet werden. Aber der unbarbarische Sieger schonte das Lebendige ebensowenig wie das Abgestorbene. Er fällt von dem Glauben an seine weltbürgerliche Sendung, wollte er sich über die Schranken von Sittē, Sprache und Volkstum hinwegsetzen. Ein Bericht der Ideologen, suchte er die eigentümlichen moralischen Kräfte durch äußere Machtmittel zu bändigen und seinem Willen zu unterwerfen, den seine Schmeichler sich nicht entblößen, als „das Fatum“ zu bezeichnen. Da geschah es, daß die Geister sich gegen die Herrschaft der gepriesenen Vernunft auflehnten. Sie beugten sich wieder vor dem Zauber der Geschichte. Sie verwarfen das willkürlich Gewachte und erhoben das naturwüchsig Gewordene. Organische Entwicklung wurde das Stichwort vieler, statt zweckbewogener Konstruktion. Der schwache Wille des Einzelnen verschwand in ihren Augen vor dem unbewußten Willen des Gesamtgeistes. Das Urfängliche, Kindliche, Märchenhafte lockte sie. Aus verstrichenen fusternen Zeiten leuchtete ihnen ein geheimnisvoller Glanz entgegen. Aus verhörmten tiefen Schächten hofften sie kostbares Erz zu Tage zu fördern. Das Reich der Romantik brach an.

Unermesslich ist, was die Romantik im weiten Umkreis des Wissens und der Kunst an dauernden Schöpfungen hervorgerufen hat. Sie hat neues Land, der herrlichsten Früchte voll, entdeckt und gewundene Eingänge in äppige Tristen verwandelt. Aber sie hat auch schädlichen Samen auf manches Gebiet ausgestreut und gesundem Wachstum durch äppiges Schlingkraut Luft und Licht genommen. Für die Nachlebenden, die ihre Wirkungen am Maßstabe der Zeit messen können, erscheint sie daher mit einem Januskopfe.

Die frühesten Eroberungszüge des romantischen Geistes gingen von Deutschland aus. Hier zuerst schlug die Wissenschaft ganz neue Bahnen ein, indem sie sich in das Werden der Dinge vertiefte. Der Geschichtsforschung war schon durch Julius Tzer und Johannes von Müller ein mächtiger Aufstoß gegeben worden, als sie dank Ribbup

Romantische
Eroberungszüge

Sayfa : 4

Nietzsche

eine Richtung erhielt, die sie für immer von dem Bann vorgefaßter Abstraktion und ästhetischer Betrachtungsweise frei machte. Die gewaltlose graue Vorzeit, aus legendarischer Umhüllung losgerissen, gewann Form und Farbe. Die einzelliche Entwicklung des Volkslebens, mit liebevollem Verständnis angeschaut, wurde zum Mittelpunkt der Darstellung. Das Beispiel schöpferischer Kritik, das Nietzsche in der römischen Geschichte aufgestellt hatte, reigte nicht am wenigsten zu vertiefter Erforschung des Mittelalters. Vieles, was dem achtzehnten Jahrhundert schloßweg als ein Haß von Aberglauben, Betrug und Rohheit erschienen war, merkte Teilnahme und Bewunderung. Sogar sahte den zukunstreichen Gedanken einer Quellsammlung der mittelalterlichen Geschichte Deutschlands, die „der Erhaltung der Pflanze vom vergessenen Vaterlande und dem Gedächtnis der großen Vorfahren“ dienen sollte. In Frankreich nahm die Akademie der Inschriften die Arbeiten der Benedictiner und der alten Akademie wieder auf. Ueberall begann man den Urkunden und Chroniken, die im Staube der Archive geschlummert hatten, größere Beachtung zu schenken. Die Heldengeschichten von Päpsten und Kaisern, das bunte Epos der Kreuzzüge, die Blüte der italienischen Stadtrepubliken, die Kämpfe der französischen Kommunen, die Städtengründungen der Normannen rücken in neue Beleuchtung. Ein und derselbe geistige Hauch durchwehte, trotz allem, was sie im Wurfe und in der Ausführung unterscheiden mochte, die Werke der Voigt und Raumer wie der Sismondi und Thierry. Zugleich erweiterte die Hoffnung, die altindische und ägyptische Kultur erschließen zu sehen, den geschichtlichen Horizont auf ungeahnte Weise. Das Studium des Sanskrit war bereits durch die Engländer Jones und Colebrooke fest begründet, durch Friedrich Schlegel in die deutsche Literatur eingeführt. Der richtige Weg zur Entzifferung der Hieroglyphen wurde demächst von Thomas Young betreten, bald darauf von Champollion-Figeac mit größtem Glück verfolgt.

Sayfa 1

Avrupa 1815 ve 1871

Benim anlatacağım Avrupa tarihi süresi iki insan ömrü uzunluğunda dahi değildir. Ancak bu süre devlet yaşamındaki önemli değişimlerin zenginliği bakımından hiçbir şekilde geri kalmamaktadır ve kültürel alanlardaki etkili değişimlerin çokluğu geçmiş yüzyıllardan daha fazlasını sunabilir. 1815 tarihli bir haritaya bakıldığında, bu tarihten itibaren bütünlüklerini savaşarak elde eden iki büyük halka az çok parçalanmış olarak ve o tarihten itibaren

bağımsızlıklarını kazanan bir dizi daha küçük ulus, yabancı hükümdarlara bağlı olarak görünür. 1815'ten 1871 dönemine ait hukukî belgelere ve kanun kitaplarına bakıldığında, miras yolu ile aktarılan hükümdarlıkların tek hâkimiyetli iktidardan yavaş yavaş geri çekildiğini ve devlet haklarının ve görevlerinin yavaş yavaş yayılarak yeni toplumsal sınıflar oluşturduğunu görürüz. Dış politikada olduğu gibi iç politikada da en geniş anlamı ile demokratik düşünce baş gösterip ve bir çok **aksiliye** ve tepkiye rağmen başlangıçta verilen durumlardan en güçle **sapmalar** doğmuştur.

Yukarıda bahsi geçen **yeni politik yapılanmayı** hazırlamış olan ekonomik ve sosyal devrimler eski ve yeni arasındaki muazzam fark daha da çok gösteriyor. Bu ekonomik ve sosyal devrimler doğrudan doğa bilimlerinin hayranlık uyandıran başansından dolayı oluşan muazzam teknik **gelişmenin** sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Buhar ve elektrik gücü sayesinde gerçekleşen zaman ve mekân sınırlarının genişletilmesiyle bununla bağlantılı olan bir trafikde gelişti. Ağır posta sistemlerine, bargeilerine, gümrük ve pasaport işlemlerine alışmış olan 1815 dönemi kuşağı bunlarla birden karşılaştıklarında başları dönmüş olmalı. **[sayfa 2]** Yarım yüzyıldan sonra artık bir günde Avrupa'ya gönderilebilen milyonlarca yolcu, mal, kırtasiye malzemesi, mektup, telgraf ona imkânsızmış gibi görünmüştür. Denize hâkim olan ve bir icatçı olarak Albion'un bir oğlu bile bu kadar çok ülkede büyük ticaretin ve fabrikaların bu muazzam gelişmesini o zamanlar hayal edemezdi. Çok uzaklardan hammaddeler ulaşmaktadır. Hafta sayısız insan için vazgeçilmez olan gıda maddeleri dahi uzak bölgelerin ürünlerinden oluşmaktadır. El emeği birçok yerde umutsuzca **büyük işlemlere** ve makinalara karşı savaşmaktadır. Ticaretin ve endüstrinin merkezine sürekli taze güç ekleyen insan gücü durdurulamaz bir şekilde bütün ülkede **dalgalanmaktaydı**. Tarım büyükbabadan sadece yüz kat daha fazla olay yaşamıyor, aynı zamanda hem daha **hızlı**, hem de daha **lüks** yaşıyor. Silâh çeşitleri çoğalırken onların gücü, onlara olan ihtiyaç ve onların sebep olduğu **acaların** bilincinde büyümekteydi. Çalışmanın artarak bölünmesi ve sermayenin yığılması, toplumdaki zıtlıkları artırmaktaydı. Tereddüt var olmanın geleneksel **temelini** sarsırmaktaydı ve ataların çocuksu inançlarında kutsal olan, yeni bir dünya görüşünün parlak ışığında **salmaya** başlamıştı.

Avrupalı Birlik Duyurusu

Doğa bilimi devrinin başlangıcında meydana gelen kültürel **gelişme**, sadece Avrupa insanı ile sınırlı kalmamıştır. Yaşamın Eski Doğu ile olduğu gibi yeni Batı dünyasından belli başlı özelliklerle ayrılan Avrupalılar dahi 19. yüzyılda bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok derin köklere uzanan akrabalıklardan çıkan, kanın karışımından, geleneklerin ve kuruluşun benzerliği tarafından sağlamlaştırılmış olarak Avrupa halkında onları manevî bir ihtiyaç gücü ile birbirine bağlayan ve aynı tarihsel gelişme sevk eden bir fikir ve ilgi birliği oluşmuştur. Kışkırtılmış bir ulusun ya da nefret dolu bir fanatizmin **çıkıntı yapan** olayları bu ruhsal birlik tablosunu geçici olarak silebilir. Ancak sanatçıların, yazarların ve âlimlerin muhteşem eserlerinden, parlak bir aynadan yansırasına bu dönemler hep geri döner. Büyük **kararlar** anında herkes, karşı konmaz bir hızla herkese yayılan ve iltiaz edenleri dahi

beraberinde sürükleyen Avrupa ortak görüşünden bahsedebilir.

[sayfa 3] Romantizm

Napoleon'un imparatorluğu yıkıldığında ve onun Waterloo Savaşı sırasında bu imparatorluğu yeniden kurmak için verdiği **cesurca** uğraş başarısızlıkla sonuçlandığında, bu bilinci ortak düşünce anlarını Avrupa halklarının çoğu yaşamıştır. Avrupa halkı ruhsal olarak, birçok küçük parçaya bölünmüş ve çok geçmeden geniş bir yatakta tüm kıyıyı kaplayan bir okanusu gibi buna hazırlanmıştır. Onların yönleri Napoleon düşüncesinin tamamen aksi yönündeydi. Olayları genel bir çerçevede toparlayacak olursak bu olay rasyonalist ve devrimsel **güdüler** bakımından on sekizinci yüzyılda geçen en güçlü ve muazzam olaydır ki büyük bir çığır açmıştır. **Onun fetihleri doğrudan ya da dolaylı bir şekilde yayılmalanna neden olmuştur. Onun despotluğu "manhğın hâkimiyeti" örtüsü ile kapatılıyordu. Her yerde tarihsel bağlantı kesilecekti, tüm yıkıntıların, geçip gitmiş şekillerin yıkımı üzerine yeni plan bir düzen kurulacaktı. Ancak merhametsiz galip canılar en az ölü olanlar kadar sakınıyordu. Dünya medeniyetini kurma misyonuna sahip olma inancıyla dopdolu olarak gelerek, dil ve milliyet engelini üzerinden geçip gitmek istiyordu. Kendisi ideologları hor gören bir kişi olarak geleneksel ahlâkî değerleri dıştan uygulanan **güç araçları** ile terbiye edip hâkimiyeti altına almak istiyordu ki yardıqlarında bu durumu "kader" olarak değerlendirmekten **çekinmiyorlardı. İşte o zaman iyi ruhlar bu "özülen manhğın saltanatına karşı çıktılar. Yine tarihin büyüğü karşısında eğilmişlerdi. Yapay olarak öldürülenler reddedildi ve doğal olan yüceltilti. Bilinci yaratma yerine organik gelişme birçok kişinin parolası olmuştur. Bireyin düzenleme isteğı gözlerinde toplu bilincin belirsiz etkisi ardında kayboldu. Ezeğ, çocukluğu ve masalsı olan onları cezbedi. Kötu bilinen karanlık zamanlardan sonra artık esrarengiz bir ışık karşılıyordu onları. Üstü göçmüş derin, maden kuyularından değerli bir maden filizini gün ışığına çıkarmayı ümit ediyorlardı. Romantizm kralığı doğmuştur.****

Romantizmin, sanatın ve bilimin geniş çerçevesi içerisinde sürekli yaratarak meydana getirdikleri, ölçülemeyecek kadar çoktur. O, en güzel meyvelerle dopdolu olan yeni bir ülkede keşfetti ve **kazınan çölleri verimli meralara dönüştürdü. Ancak o aynı zamanda bazı bölgelere zararlı tohumları serpererek sağlıklı bitkilerden **gür sarmasıklar** yardımıyla hava ve ışık çaldı. Bu sebepten dolayı, Romantizm'den sonra gelip etkisini zaman ceheli ile ölçebilenler için bu dönem iki yüzölü Yanus başı gibi gelmektedir.**

Romantik Bilim

Romantik ruhun ilk etkileri: Almanya'dan yayılmıştır. Bilim, nesnelerin oluşumuna derinleşerek, ilk kez buradan yepyeni yollar açmıştır kendine. Tustus Möser ve Johannes von Müller Niebuhr sayesinde kendilerini var olan soyutlamadan ve estetik bakışından hepten kurtaran bir yön buldüklerinde, tarih bilimini zaten güçlü bir şekilde hızlandırmışlardı. Şekilsiz olan bir önceki gri dönem, eski kalbinden kurtulup şekil ve renk kazanır. [sayfa 4] Halk yaşantısındaki eşil gelişme, duygusal bakıldığında, gösterinin merkeziydi. Niebuhr'un Roma tarihinde kullandığı yaratıcı eleştirici, Orta Çağ'dan derinden arastırarak için en ufak bir dürtü dahi vermiyordu. Onsekizinci yüzyılda kısaca batıl inanç, sah-

tekârlık ve kabalık olarak görülen birçok şey, katılm ve hayranlık uyandıyordu. Stein, Almanyâ'daki Orta Çağ dönemini kapsayan bir kaynakça koleksiyonu yapma fikrine vardı. Bunlar "ortak anavatanı olan sevginin kalıcı olmasına ve ataların hatıralarının unutulmamasına" yarayacaktı. Fransa'daki Yazıt Akademisi Benedikten'in ve eski Akademi'nin çalışmalarını tekrar ele aldı. Her yerde, arşiv tuzları içinde **uykuda bekleyen** belgelere ve kroniklere daha büyük ilgi gösterilmeye başlanmıştı. Kralların ve imparatorların **kahramanlıkları, hoş seferlerinin** renkli destanları, İtalyan eyaletlerinin gelişmesi, Fransız komünlerin savaşları, Norman'ların devlet kurmaları, yeni bir ışık altına giriyorlardı. Voigt ve Rumer'de öldüğü gibi Gismondi ve Thiem'e'de, onları gerek başarıları ve gerekse tarzlarındaki ayrıntı herşeye rağmen, eserlerinde aynı ruhu taşıyan **esinti esliyordu**. Aynı zamanda eski Hint ve Mısır kültürünü tanıma ve tahmin edilemeyecek şekilde tarihsel ufku görme umudu büyüyordu. Sanskrit öğrenimi İngiliz olan Jones ve Golebrooke tarafından sağlam bir şekilde kurulmuştu bile, Alman edebiyatına ise Friedrich tarafından tanıtılmıştı. Kısa bir süre sonra Thomas Young hiyeroglifleri **çözme** yolunda doğru yönü bulmuştu. Daha sonra Champollion Figeac bu yolda büyük bir ilerleme kaydetmişti.

Sayfa : 5

Der Jakob Grimm, dem Wilhelm brüderlich die Hand reichte, trat der Führer der deutschen Altertumsforschung auf dem Plan. Noch bang die Zukunft, was dies edle Paar in hellster Gemeinschaft, einer dem anderen glücklich ergänzend, an beinahe unerschöpflichen Schätzen zu bieten hatte. Aber der Zug ihrer wissenschaftlichen Leistungen ließ die **Geheimnisse des Herdtes** schon ahnen. Am heiligen Überflutungs germanischer Völkerzeit gingen sie nicht achtlos vorüber, ohne sich deshalb den Blick für die großen der Lösung harrenden Aufgaben trüben zu lassen. Alter Sitten und alter Brauch, Hausmärchen und Heldensagen wurden von ihnen der Bergeshöhe entrissen. Sie machten wieder zum Gemeingut von Kindern und Großen, von Vornehm und gering, was sich seit der ersten Vergangenheit im Vollkommenen erhalten hatte. Sie suchten die Wurzeln der volkstümlichen Dichtung bis zu unerschöpflichen Schichten zurück zu verfolgen. Selbst ihre **Zeitungen** hielten der Wissenschaft zur Förderung. Der Jahre nach dem Beginn des neuen Zeitalters erschien der erste Band von Jakob Grimms deutscher Grammatik. Dem glücklichen Versuch der vergleichenden Behandlung der Sprache durch Bopp trat hier ihre geschichtliche Behandlung in einem bahnbrechenden Werke zur Seite. Beinahe noch unabhängig von dem Dänen Raaf **legte Grimm den Grund** zur historischen Grammatik überhaupt. Auch Wilhelm von Humboldt konnte sich bei seinen tiefenigen Untersuchungen dem Einfluß der geschichtlichen Anschauung nicht entziehen. Blick die philosophische Betrachtungsweise gleichsam die Seite seiner wissenschaftlichen Gesehe, so bildete, wie

Sayfa : 5

man gesagt hat, die historische den Einfluß. Auch mußte ich ein-
bringlicher Hinweis auf die innige Verbindung der Eigenart von Volk
und Sprache von allen Jüngern des romantischen Geistes gewürdigt
werden.

Sayfa : 6

Handwritten:

Wie die Sprache als unbewußtes Erzeugnis des Volksgedankens er-
kannt wurde, in ihrer Fortbildung wesentlich von seiner Naturanlage
abhängig, so stellte sich auch das Recht als eine Frucht seines ur-
sprünglichen Schaffenstriebes dar, den Juristen und Staatsmänner
späterer Zeiten nicht ungestraft verachten durften. Es war Savigny,
der die neue Lehre aufs schärfste formulierte. Er zog die letzten
Schlüsse aus den Sätzen seines Vorgängers Hugo.

Sayfa 5

Jakob Grimm

Kardeşi Wilhelm'in destek olduğu Jakob Grimm ile Alman Eski Çağ araştırmalarının ön-
deri ortaya çıkmıştır. Bu asil ikilinin, çok ender görülen bir beraberlikle, biri diğerini başarıyla
tamamlayarak, gelecekte neredeyse tükenmeyen bir hazine sunacakları. Ancak bu ikili-
nin bilimsel çalışmalarının **bahan**, sonbaharda gelecek **ürünü** belli ediyordu bile. Çözümü
bekleyen büyük görevlere olan dikkatlerini bozmadan Cermen ön döneminden kalan en
ulak bir kınhtı dahi incelemeyen bırakmıyorlardı. Eski inançlar ve gelenekler, ev masalları
nı ve kahramanlık efsaneleri onlar tarafından unutulmuşluktan kurtarılıp kurtarıldılar. En es-
ki tarihlerden bu yana halk ağzında yine çocukların ve büyüklerin, aristokratın ve sıradan
insanın malı yaptılar. Onlar Milli Ebediyat'ın köklerini geçilmez katmanlara kadar geriye ta-
kip etmeye çalışıyorlardı. Hatta onların **yanılgıları** dahi bilimin gelişmesine katkıda bulun-
muştur. Yeni yüzyılın başlangıcından dört yıl sonra Jakob Grimm'in Alman Gramer bände-
nin ilk cildi piyasaya çıkmıştı. Dil tarihsel olarak inceledikleri diğer açta bu eser, Bopp tara-
fından dili karşılaştırmalı olarak ele ama denemesini bir yana itmiştir. Grimm, neredeyse
Danimarka'lı olan Rask'tan bağımsız olarak tarihsel gramerin temelini sonunda atıyordu.
Wilhelm von Humboldt dahi derin fikirli araştırmalarında bu tarihsel bakış açısının etkisin-
den kendini kurtaramamıştır. Felsefi görüş bilimsel dokusunun zincirinde değişmeden kal-
mışsa, o zaman, dedikleri gibi tarihsel bakış açısı patlamayı oluşturunuyordu. Halk ve dilin bir-
birleri ile ayrılmaz bir şekilde bağlı olma özelliğine olan kesin işaretler, romantik ruhun tüm
mürifetleri tarafından **takdir** edilmek zorundaydı.

[sayfa 6] Savigny

Gelişiminde **esas** doğal çevresine bağımlı olan dil, milli ruhun doğal bir ürünü olarak
kabul edildiği gibi, hukukta olan temel güdüsünün bir meyvesi olarak kendini göstermiştir
ve gelecekte hukukçular ve devlet adamları bunu ceza almadan **küçümseymeyeceklerdi**.
Yeni öğretiyi en net şeklini veren Savigny idi. Savigny son **yargılarını** selefi olan
Hugo'nun cümlelerinden çıkarmıştır.

Sayfa :7

Es war schon ein schöngeistiger Abweg, wenn Mythen- und Sagenforscher eine nie gesehene goldene Urzeit ausmalen. Es konnte die Klippe hier und da verwirren, wenn Broussier bei „europäisch-christlichen Patriatismus“ der Tage Gottfried von Bouillon Religionskriege für die ehrentreuesten der Menschheit erklärte.

Sayfa 7

Mitos ve efsane araştırmacılarının hiç var olmamış eski bir altın çağı resmetmeleri zaten zor ve dolambaçlı bir yoldu. "Avrupalı - Hristiyan Patriyatizm" hayranları, Gottfried von Bouillon'un din savaşları günlerini insanlığın en şerefli günleri olarak anıtlattıklarında ara sıra okullar karışabiliirdi.

Sayfa :7

Karl Ludwig von Haller, der Berner Patriot, durch eigene Erfahrung und die Einsicht der Verheerung im glühenden Haß gegen die Revolution und ihre Folgen befeuert, nahm er auf sich, die „Reorganisation der Staatseigenschaft“ zu vollbringen.

Sayfa 7

Bern'li Karl Ludwig von Haller, kendi görüşü ve sürgünün verdiği burukluktan dolayı devrim ve sonuçlarına karşı beslenen korkunç bir nefret ile güçlendirilmiş bir patrisyen olarak "siyaset biliminin restorasyonunu" tamamlamayı üstlenmiştir.

Sayfa :7

Bildend
er einen allgemeinen Staatsvertrag, als Völkerecht frankfurter Eben-
nisse, verwarf, nahm er für alle Staatsgestaltungen einen Zusammen-
schluß von Einzelnen, Familien, Kooperationen durch stillschweigende
oder ausdrückliche Bundesverträge an.

Sayfa 7

Karl Ludwig von Haller genel bir devlet anlaşmasını hastalıklı bir hayal gücünün ürünü olarak red ederken, tüm devlet sınıflarına ait bireylerin, ailelerin, üniversiteler birliklerinin anlaşmalarını gizli ya da bağlayıcı özel anlaşmalar vasıtasıyla kabul eder.

Sayfa : 9

Hatte die romantische Wissenschaft nach der Seite ihrer Stärke wie ihrer Schwäche sich im Umkreis deutscher Bildung am frühesten entfaltet, so trieb hier auch die romantische Kunst die ersten Blüten von unverwundlichem Glanze wie von rasch vergänglichem Schine.

Romantische Kunst
Entwickelung

Sayfa : 10

1807. Niemand war die Wechselwirkung von Gelehrsamkeit und künstlerischer Schaffenskraft so bedeutend wie hier, wo so viele Männer der Wissenschaft poetisch empfanden und die junge Dichtung eifrig mitarbeitete, die Schätze der Vorzeit zu heben.

Sayfa 9-10

Almanya'nın Romantik Geleceği

Romantik bilim hem güçlü hem de zayıf yönleri ile ilk önce Alman kültür çevresinde yayılırken, romantik sanat da burada ilk tomurcuklarını hem çabuk solan pınrlar hem de solmaz parlaklıklar şeklinde açmıştır. Hiçbir yerde bilginlik ile sanatsal yaratma isteği birçok bilimadamlarının şüsrrel hissettiği ve genç şairlerin öncaki dönemlerin hazinelerini kaldırmak için hırla çalıştığı bu yerde önem taşıdığı kadar önemli değildi.

Sayfa : 10

An ihren Schöpfungen

benutzte sich zuerst Babels Tied, um alsdann nach die Anlehnung an Wolfstomane und Wolfsmärchen, in mutwilliger Mischung von Ernst und Ironie, die räthselhafte Aufklärung zu bekämpfen. Statt ihrer ließ er die „mondbeglänzte Zauberwelt“ zersprengen, in der Leben und Wichtung, Gedanken und Gesetze, Worte und Töne in eine verschwinmen sollen. Einer „Poesie der Nacht und Dämmerung“ heilte er sinnlich-über sinnlicher Jnbnuss sein schwermüthiger Freund, der früh hinwollende Kavalier. Er suchte geradezu, daß alle Dichtung „märchenhaft“ sein müsse und verstandet als Ziel jenes Systems: „die Frau wird Traum, der Traum wird Welt“. Sein „Heinrich von Ofterdingen“ hatte den Leser ins fabelhafte Mittelalter zurückverwegt. Der süpliche märchenhafte Edelmann, Adim von Arnim, Bettinas Gatte, als unermüdlicher Erzähler und Nachahmer, sich kaum weniger heimisch wie unter den altfränkischen Figuren des sechzehnten Jahrhunderts oder in der abigen und bürgerlichen Gesellschaft der eigenen Zeit.

Sayfa 10

Schlegel kardeşlerinin eserlerinden önce Ludwig Tieck etkilenmiştir ki daha sonra halk romanlarına ve halk masallarına dayanarak bilinçli bir şekilde ciddiye ve iraniyi birbirleriyle harmanlayarak realist olan Aydınlanma dönemini yermek amaçındaydı. Onun yerine içinde hayal ve kurgunun, düşüncelerin ve duyguların, kelimelerin ve seslerin birbirine eriyip karışması gereken "Mondbeglänzte Zaubernacht" (ayın aydınlatıldığı büyüü gece)'yi çıkarttı. "Poesie der Nacht und Dämmerung" (gece ve şafağın monzumesi)'ni doğal ve doğa üstü bir **İptişrakla** Tieck'in erkenden solan melankolik arkadaş Novalis **kabul etmişti**. Novalis tüm eserlerin "masalsı" olmak zorunda olması gerektiğini istemekteydi ve bu arzusunun hedefini şu şekilde açıklıyordu: "Dünya rüya olur, rüyada dünya." Onun "Heinrich von Ofterdingen" adlı eseri okuyucuyu renkli Orta Çağa geri götürmüştü. Bu eserde sınır eyaletinden olan asilzade Achim von Arnim, Bettina'nın kocası, yarılmak bilmeyen bir mucip ve **imitatör** olarak kendini on altıncı yüzyılda yaşayan eski Frank'lıların yanında olduğundan, ya da kendi dönemindeki asil ve sivil topluluğun yanında olduğundan daha az evinde hissetmiyordu.

Sayfa : 11

Das „gelbte Band der Ehre und Ruhm“ um-
fließt die ganze Ritterschaft. Selbst ihre Streithengste und Hofsellen
sind von einem Reim umgeben. Mit der Zeit wurden die Gebilde
des Pöbels immer einförmiger, die Kompositionen immer loser, die
Sprache immer gerader. Ein so glücklicher Wurf wie die „Undine“,
in der ein reicher aber Bogenstoss neues, anmaßiges Dasein gewann,
wollte ihm nicht mehr gelingen. Dem Volksglauben entlehnte gleich-
falls Chamisso den Grundgedanken seiner einzigartigen Erzählung vom
Pater Schlemihl: ein ungemessenes Spiegelbild dessen, was er selbst war,
der seine alte Heimat verloren hatte, um erst nach langer Wanderfahrt
eine zweite niederzufinden.

Sayfa 11

Şövalyelerin erkek dövüş atları ve şahbazları dahi bir **hale** tarafından çevrelenmiştir. Zamanla yazarın figürleri gittikçe tekdüze olmaya başlamıştır, kompozisyon gittikçe gevşemiştir. Dil ise gittikçe süslenmiştir. İçinde ilginç, eski bir efsane konusunun yeni, zarif bir varlık kazandığı "Undine" gibi başarılı bir eseri Fouqué bir daha yazmayı başaramayacak. Chamisso'da eş bulunmaz eserinde Peter Schlemihl ile ilgili ana fikri halk inanandan **almıştır**; eski vatanını, kaybedip uzun bir yolculuktan sonra yenisini bulan bir adamın kişiliğinin istenmeyen yansıması.

Sayfa : 11

Die lyrische Reise

Ich werde mit Vorliebe um die perfekten Bergen eines untergegangenen Zeitalters gehen, träume im Schatten schwarziger Wägen von alten Bergen und Gefühlen, mache Halt vor untergegangenen Kreuzen und verlassenen Klosterhöfen. Allen voran leuchte Uhlant, als abgeworfener Krieger auf Verano, dem glücklichsten naturalistischen Raucherfinder des Goldstones überlegen, von Eichenholz, dem heiligen Brenner des Rinnegangs laus gründe, Uhlant jugendfrischen und wohlgerundeten Frühlings-, Herbst-, Trübs- und Wunderlichen schließen sich die Romantiker und Balladen an, die auf Stimmungswellen landschaftlichen Hintergrundes Situationen von einfacher Größe, Charaktere von ungebrochener Kraft der Tugenden stellen.

Sayfa 11

İrlanda'dan esen ilham rüzgan yokolmuş bir kahraman soyunun yıkılmış kalelerinin etrafında dolaşmakta, heybetli meşe ağaçlarının gölgesinde eski efsane ve hikâyelerle ilgili düşler görmekte ve bitkilerle süslenmiş haçların ve terkedilmiş keşiş kulübelerine rastlamakta idi. Herkesin önünde Uhlant parlıyordu, halkın nabzını tutabilen en şanslı natüralist olan ölçü sanatçı Brentano'dan da daha üstündü, (Orta Çağ Alman edebiyatında geçen) Trubadur şarkılarının yenileyicisi olan dindar Eichendorff da ona ulaşamamıştır. Uhlant'ın gençlik yazılarına ve güzel biçimli bahar, aşk, içki ve gezi şarkılarına dokunaklı tabii bir arka planla basit büyüklükte olan olayları, gücü kırılmamış karakterleri gözler önüne seren romanslar ve baladlar da ekleniyordu.

Sayfa : 11

Was ist der

Wald, selbst in den trübsen, von politischen Beziehungen ganz freien Betichten ein allmähliches Verlassen der sentimentalen Route zu bemerken. Schwererfluten und Raucher überdönen die träumerischen Zinnbildhauer und die sanften Klänge der Schokolade. Des Sängers Nach trifft den blutbesetzten Springherra.

Sayfa 11

Politik ilişkilerden tamamen uzak en erken şiirlerde dahi yavaş yavaş duygusal motifleri terk etme arzusu vardı. Kılıç sesleri ve intikam bağışları, düşsel semavi şarkılar ve âzlemin yumuşak tonlarını bastırmaktaydı. Şarkıcının lâneti kanla kaplanmış olan zalim hükümdara isabet eder.

Sayfa : 14

Wahrnehmung
des eigenen
Werts in Goethe's
Leben.

Eine zeitlang ließ sich Goethe Falschungen gefallen, die nicht frei von Eigensucht waren, und bewahrte diesen Verfallenen seines Ruhmes seine Lust. Bald aber sahle er sich durch zahlreiche Erscheinungen der Romantik abgesehen. In der That suchten viele ihrer Jünger etwas darin, die Gesetze zu durchbrechen, die ihm und Schiller zu Verfassern der Kunst gemacht waren. Im Grunde freilich Entfaltung der Subjektivität, die kein klassischer Zwang binden dürfe, lösen sie alle Formen auf, erlaubten ihrer Einbildungskraft die wildesten Schausprünge, schwebten in einem Meer allegorischer und ironischer Anspielungen und verloren den festen Boden unter den Füßen.

Sayfa 14

Goethe bir müddet **bencilikten** tamamen yoksun olmayan **insanlara** izin verir ve **ününün ilâncalarına sanat** saklar. Ancak yakında kendini romantizmin sayısız olaylarından uzaklaşmış hissetmeye başlar. Gerçekte romantizmin birçok müridi Goethe ve Schiller için sanatın **ömeği** olarak temsil eden kanunları yıkmaya çalışıyorlardı. **Öznelliğin** en özgür şekilde **yayılması** dürtüsü içerisinde müridler tüm şekilleri dağıttı, hayal güçlerine en olmayacak sapmalar için izin verdiler. Bir alegorik ve ironik imalar denizinde yüzdüler ve ayaklarının altındaki sağlam zemini kaybettiler.

Sayfa : 14

Brenano verlor sich nach

vielfachen Schwankungen zwischen überhöhenndem **Reizissen** und verzehrender Selbstqual in anbetender Bewunderung einer eigensüchtigen ehemaligen Komze. Fühner als irgend ein anderer war Hoffmann, in der Richtung des Außerirdischen und des Mündigen: Dichter, Musiker, Maler in einer Person, nach prosaischer Tagesarbeit am Berliner Kammergericht der Übermüdigte am Stammtisch nächstlicher Hochblätter, durch die Herrlichkeit seines Trübens, die Wärme seines Lebensganges und den raschen Wechsel seiner Stimmung wie von selbst zur **Erregung** der schroffen Gegenätze in vielen Zuggeburten seiner überhitzten Phantasie hingeleitet.

Sayfa 14

Brenato kendini birçok sarsıntıdan sonra kabaran bir **taşkınlık** ve gözden düşmüş bir güneşe karşı olan hayranlığı içinde yiyip bitiren bir işkence arasında kaybetmiştir. Hoffmann, olağan dışı ve olağan olana karşımada herkesten daha cesurdu; hem şair, hem müzisyen, hem de ressam tek bir kişi olarak Berlin Oda Mahkemesi'nde sıradan bir iş gününden sonra gece ayıyaşların devamlı olduğu masada en coşkulu, hareketlerinin tutarsızlığından, hayat düzeninin karmaşıklığından ve moralinin çok değişik olmasından

dolayı fazla ısınmış hayal gücü ürünlerinin göze çarpan zıllıklarının bir araya getirilmesine sanki kendiliğinden yöneliliyordu.

Sayfa : 15

Am gefährlichsten mußte die Wirkung zur Reizung der roman-<sup>im roman-
literatur</sup> tischen Dichtung im Drama werden, wozu sie es unternahm, aus dem Bereich von Lesebrocamen, Puppen-, Handmarch- und Festnachtspielen zur wirklichen Bühne vorgezogen. Denn hier, wo der Mensch ohne Vermittlung irgendeiner Stimmung oder epischer Schilderung handelt, achte ich, läßt sich auf die Dauer der moderne Sinn durch bloße Anweisung auf den Glauben an banale Wüchse nicht abfinden.

Sayfa 15

Kader Trajedisi

Okuma dramaları, kukla, saytan ve karnaval oyunlarını gerçek sahneye taşıdığı müddetçe romantik drama eserlerindeki mistisizme olan sapmalar en tehlikelleri olmalıydı. Zira insanın içinde moralinin aracılığı olmadan ya da epik tasvir olmadan hareket ederek sahneye çıktığı bu yerde modern anlayış uzun vadede salt karanlık güçlere olan inanca yönelik direktifle uzlaşmamaktadır.

Sayfa : 15

Im letzten Rahmen, unter dem Aufgebot opernhafter Zuthaten, entrollten sie wahre Bilder von Blutschande, Kinder- und Geschwistermord und ließen sich durch spanische Vorbilder zu erschwerendstem Gebrauch ungewohnter Verknüpfung und bombastischer Redeweise verführen. Werner miketriel, katholisch geworden und zum Priester geweiht, was er „geirret und verbrochen“. Seine weltliche Reizung nahm einen streng kirchlichen Charakter an. Er endigte mit einer poetischen Beherrschung des Barockismus, die dem Zuschauer den Abklip der Felsenwerkzeuge und des Schreierhaufens nicht ersparen sollte.

Sayfa 15

Opera varî malzemeler kullanılarak en gevşek çerçevede enstet, evlât ve kardeş cinayetleri ile ilgili resimler tasvir ediliyordu ve İspanyol öncülerine kapılarak alışılmak vazirler müsrifçe kullanıp gösterişli bir konuşma tarzı kullanılıyordu. Werner, Katolik olup rahipliğe takdis edilerek, "yanılgılarından ve işlediği günahlarından" ötürü tövbe etmiştir. Onun mistik eğilimi katî dînî bir karaktere dönüşmüştür. O, seyrîciden işkence aletlerinin ve yakılarak idam edilen yerin görünüşünü esirgmeden, dîn uğruna ölmeyi şairane bir şekilde güzelleştirerek oyunu bitirir.

C. 30

A

CONDENSED DICTIONARY ENGLISH-TURKISH

PRONOUNCING AND EXPLANATORY
AND INCLUDING CURRENT HISTORICAL AND GEOGRAPHICAL NAMES

OFFICIALLY ADOPTED BY THE
COMMISSARIAT FOR PUBLIC INSTRUCTION
OF THE TURKISH REPUBLIC

BY

COMMANDER A. VAHID BEY, Turkish Navy

29

ALL RIGHTS RESERVED

CONSTANTINOPLE

1924

İngilizce - Türkçe Yoğunlaştırılmış Sözlük

Telaffuz ve Açıklamalarıyla
Mevcut Tarihi ve Coğrafi İsimler Dahil

Türkiye Cumhuriyeti halkının kullanmasına yönelik olarak
levazımat sınıfı tarafından resmi olarak uyarlandı.

Kumandan A. Vahid Bey, Türk Donanması
Bütün Hakları Saklıdır.

İstanbul
1924

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 29

Yazar : A[hrmet] Vahit Moran

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 17 cm.

Boy : 24.5 cm.

Sayfa Adedi : XXVII + 720

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

TURKISH REPUBLIC

COMMISSARIAT FOR NATIONAL DEFENCE

NAVY DEPARTMENT

SECTION 2

NUMBER 1107

Angora, 15th. April, 1924.

The English - Turkish Dictionary, compiled by A. Vahid Bey, has been carefully examined by the New Publications Examination Committee of the Navy Department, and has been found to be an extremely useful work. The Dictionary contains a profusion of terms and expressions current in all branches of science. After a period of over half a century during which there no similar work has been produced in English, this extremely valuable Dictionary affords excellent proof of the able knowledge and steady perseverance of the author. The service thus rendered by A. Vahid Bey to public instruction in Turkey undoubtedly deserves great praise while the book itself is worthy of being warmly recommended to all students.

Chief of the Navy Department

(signed) ABDURRAHİM

[The above communication which the Navy Department have been so good as to send the author as a sign of appreciation for his work, was published in General Fleet Orders, Issue No. 9 of 1st. May, 1924 - A. V.]

ÇEVİRİ
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MİLLÎ SAVUNMA BAKANLIĞI
DENİZ KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI
BÖLÜM 2
SAYI 1107

Ankara 5 Nisan 1924

A. Vahid Bey tarafından hazırlanan İngilizce-Türkçe Sözlük, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yeni Yayınları İnceleme Keamitesi tarafından dikkatle incelenmiş ve son derece layıkla bir çalışma olduğu anlaşılmıştır. Bu sözlük, tüm bilim dallarındaki güncel birçok terim ve deyim içermektedir. Benzer bir İngilizce çalışmanın yapılmadığı yarım yüzyıldan fazla bir süre sonra bu son derece değerli sözlük, yazarının derin bilgi ve sonsuz azminin muhteşem bir kanıtıdır. Dolayısıyla A. Vahid Bey tarafından Türk milli eğitimine sunulan bu hizmet şüphesiz büyük bir övgüyü hak ederken kitabın kendisi de tüm öğrencilere hararetle tavsiye edilecek niteliktedir.

Deniz Kuvvetleri Komutanı
ABDURRAHİM

[Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'nın yazara çalışmasının takdir edildiğinin bir işareti olarak gönderme nezâketinde bulunduğu yukarıdaki mektup, İstanbul, Mayıs 1924, 9 No.lu Donanma Genel Kararları'nda yayımlanmıştır. -A.V.]

PREFACE

"Çin Dörtkuzuncu, as an ancient step in culture, it has
never been more perfect" (London, 1924.)

Foreigners labour under the impression that Turkish is extremely difficult to learn. Certain peculiarities due to the fact that Turkish does not belong to the same family as the languages of Europe, added to the distinctive character of its alphabet, do indeed present difficulties which have to be overcome. But no unmountable obstacles stand in the way of him who wishes to master this really fine language. And to offset any difficulties, there are certain features which greatly simplify its study. To mention only two of these, in Turkish there are no irregular verbs and no grammatical gender.

It may be said that the chief reason why foreigners have not in the past more generally acquired Turkish, has been the lack of proper books for its study. About sixty four years ago an eminent Englishman, Sir James W. Redhouse, prepared an English-Turkish lexicon for the use of Turks. In this book the Turkish

part is written in Turkish characters, so that only those foreigners have been able to use it who mastered the Turkish alphabet. Besides this, Sir J. W. Redhouse himself affirms in his book that he was unable to find the Turkish equivalents of many English words. Nevertheless high tribute of admiration is due to his work, and those Turks of the past and present generations who speak English are greatly indebted to him. It is however evident that a dictionary compiled two generations ago and not since revised would today be out of date, as is the case with Redhouse's lexicon. And it is much to be deplored that for over half a century almost no analogous book has been published. Inasmuch as persons more competent in this respect have not undertaken such a work, the present author has ventured to take the first step and has compiled this practical and, for its purpose, sufficiently exhaustive English-Turkish dictionary for the use of the general English-speaking public. The English-speaking nations have, in the last few years, shown such interest in the material and moral development of the Near East that a book of this sort should meet an urgent need, a need which will be more readily felt in the near future.

Ön Söz

Yabancılar, Türkçe'nin çok zor öğrenilebileceğini düşünürler. Türkçe'nin Avrupa dilleriyle aynı aileden olmamasından kaynaklanan birtakım farklı özellikleri Türk alfabesinin karakteristik özelliğiyle birleşince Türkçe gerçekten baş edilmesi gereken birtakım zorluklar sergiler. Ancak, bu gerçekten güzel dili öğrenmek isteyenlerin önünde aşlamaz engeller yoktur. Ve bu zorlukları dengeleyen, Türkçe'nin öğrenilmesini kolaylaştıran belirli özellikler vardır. Bunlardan sadece ikisine değinecek olursak, Türkçe'de düzensiz tiller ve diğer dillerde yer alan erilik ve dişilik farklılığı yoktur.

Geçmişte yabancıların Türkçe'yi daha geniş kitleler halinde öğrenememelerinin asıl sebebinin bu konuda uygun kitapların bulunmaması olduğu söylenebilir. Yaklaşık altmış dört yıl önce bilgili bir İngiliz olan, Sir James W. Redhouse de birçok İngilizce kelimelerin Türkçe karşılığını bulamadığını doğrulamıştır. Yine de onun bu çalışması takdire değer ve geçmişte ve günümüzde İngilizce konuşan tüm Türk nesilleri ona minnettedir. Redhouse'un sözlüğünde olduğu gibi, iki kuşak önce hazırlanan ve o zamandan beri de gözden geçirilmeyen bir sözlüğün günümüzde uygun olmaması kaçınılmazdır. Yirmi yüzyıldan fazla bir süredir benzer bir kitabın yayımlanmamış olması çok acıdır. Bu konuda daha uzman olan kişiler böyle bir çalışma yapmadıklarından bu sözlüğün yazarı ilk adımı atma cesaretini gösterip İngilizce konuşanlar tarafından kullanılmak üzere bu pratik ve oldukça ayrıntılı İngilizce-Türkçe sözlüğü hazırlamıştır. İngilizce konuşan milletler, son yıllarda Yakın Doğu'nun maddi ve manevi gelişimine öyle bir ilgi göstermektedirlere ki bu çeşit bir kitap yakın gelecekte daha etkili bir şekilde hissedilecek olan acil bir ihtiyacı karşılayacaktır.

3074 : 238

"Güzel
yurdum yata
kurtu uyan
dığlar
"Güzel
yurdum
gösterilür
camları
dığlar

[illegible]

Santo 218

Heart : kalp yürek. by - ezber; to learn by - ezberlemek; - ache, keder, hicran - break: elem, keder, - broken, elemli; mükedder, - burn, mide kaynaması; - burning, adavet - disease, kalp hastalığı - easing, teskin edici; - felt, samimi; - less, kalpsiz, yüreksiz. - rending, acıdı, - s ease, kalp istirahati, - sick, kalp hastası, hearten: cesaret vermek - heartily: bütün kalbimle, heartiness: samimiyet, heartv, samimî

Handwritten text in Chinese characters, likely a list or index. The text is arranged in columns and includes various names and titles. A large, stylized signature or stamp is visible in the center, reading "Yundun" and "Jingling".

Page 228

Handwritten text at the bottom of the page, continuing the list or index. The text is arranged in columns and includes various names and titles.

GALLIPOLI

BY

JOHN MASEFIELD

AUTHOR OF

"THE DAFODIL FIELDS," "THE BURN," ETC.

ILLUSTRATED

Rayhan Hifilisin
1916
Cambridge
England

LONDON

WILLIAM HEINEMANN

1916

GELİBOLU

John MASEFIELD

Londra, William Heinemann 1916

Istanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/101

Yazar : John Masefield

Cild : Kırkızı

Ebadı :

En : 12.5 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : VIII + 183

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :1

GALLIPOLI

I.

Oliver said: " I have seen the Saracens: the valley and the mountains are covered with them; and the lowlands and all the plains; great are the hosts of that strange people; we have here a very little company."

Roland answered: " My heart is the bigger for that. Please God and His holiest angels, France shall never lose her name through me "—*The Song of Roland*.

Sayfa I

GELİBOLU

I

"Çöl Kabilelerini gördüm; vadi ve dağlar onlarla kaplı; ovalar ve vadiler; o garip insanların bekleyen ev sahipleri oldukça fazla sayıda; bizim buradaki askerlerimiz ise çok az" dedi Oliver.

Roland cevap verdi: "Ö yüzden ruhum şimdi daha yüce. Lütfen tanrım ve onun melekeleri, Fransa asla benim yüzümden adını kaybetmesin" – Roland'ın şarkısı

Sayfa : 65

The Turkish army was well supplied, well equipped, more numerous, and in better positions than our own. There was neither talk nor thought among them at any time of surrender, nor could there have been in an army so placed and so valiant.

Sayfa 65

Türk Ordusu'nun bol erzağı ve iyi bir donanımı vardı ve sayıca bizden fazlalardı ve bizinkilerden daha iyi mevkiilerde bulunuyorlardı. Esir alındıklarında ne konuşuyorlar ne de düşüncelerini söylüyorlardı. Başka hiçbir orduda bu kadar sadık ve korkusuz asker yoktu.

Sayfa : 68

There

were 9,000 Turks in the first line, 12,000 more behind them. They advanced, yelling for God and (Enver) (Pasha) amid the roar of every gun and rifle in range. They broke through, were held, then driven back, then came again, bore everything before them, and then met the British supports, and went no farther. Our supports charged the Turks and beat them back; at dawn our entire line advanced and beat them back in a rout, till their machine guns stopped us.

Sayfa 68

İlk hafta, 9000 Türk askeri vardı, arkalarında 12.000 asker daha yer alıyordu. Silâhların ve tüfeklerinin gümbürtüsü arasında Enver Paşa'nın emriyle birlikte "Allah Allah" sesleri ile meydana ilerlediler. Cepheyi yarıp geçtiler, fakat askerlerimiz tarafından durduruldu-lar ve geri çekildiler. Sonra tekrar saldırıya geçtiler. Önlerine çıkan herşeyi silip süpürdüler, fakat İngiliz destek kuvvetleriyle karşılaştılar ve daha fazla ileri gidemediler. Şafakta birlikte destek kuvvetlerimiz saldırıya geçti ve makineli tüfekleri bizleri durdurana kadar onları boz-guna uğrattı.

Sayfa : 80

It is evening now;

the day has passed in long hours of deep experience, and the men have made two hundred yards. They send back for supports and orders, link up, if they are lucky, with some other part of their battalion, whose adventures, fifty yards away, have been as intense, but wholly different, and prepare the Turk trench for the night. Presently word reaches them from some far-away headquarters (some dug-out five hundred yards back, in what seems, by comparison, like peaceful England) that there are no supports, and that the orders are to hold the line at all costs and prepare for a fresh advance on the morrow. Darkness falls, and ammunition and water come up, and the stretcher-bearers hup for the wounded by the groans, while the Turks search the entire field with shell to kill the supports which are not there. Some of the men in the trench creep out to their front, and are killed there as they fix a wire entanglement. The survivors make ready for the Turk attack, certain soon to come.

Sayfa 80

Şimdi, uzaktaki bazı karargâhlardan (bazı sığınaklar 5 yarda geride ve kıyaslamak gerekirse baş içindeki İngiltere gibi görünüyordu) destek gelmeyeceğine ve ne pahasına olursa olsun hattın tutulacağına ve ertesi gün yeni bir атаğa hazırlanılmasına dair bilgi Türk siperlerine ulaşıyor. Karanlık bastırıp mermiler susuyor ve sular yükseliyor sedyeciler inleyen yaralıları toplarlarken Türk askerleri, aslında orada olmayan destek kuvvetlerini yok etmek için tüm alanı mermi ateşine tutuyorlar. Askerlerden bazıları siperlerden cephelerine doğru sürünüp dikenli telleri yerlerine yerleştirmeye çalışırken sırada öldürülüyorlar. Hayatta kalanlar, çok yakında başlayacak olan Türk saldırısı için hazırlanıyorlar. Uyku düşüncesi hiç yok. Zaten uyumak için de çok soğuk. Askerler gözleri gecenin içine doğru dikili, soğuktan titriyorlar. Ölülerin ceketlerini alıyor ve birazcak olsun ısınmaya çalışıyorlar. Ay görünmüyor ve yağmur başlıyor. Siperin dibindeki kireçli toprak çok geçmeden sonra yapışkan bir çamura dönüşüyor.

Sayfa : 88

One battalion, the 6th, very nearly carried the village

Sayfa : 89

of Krithia; there was, in fact, no entrenched line
between them and the top of Achi Baba.

Sayfa 88-89

Altıncı tabur "Krithia" köyünü hemen hemen zaptetmişti. Aslında, onlar ve Açı Baba Tepesi arasında siper kazılmış hiçbir alan yoktu.

Sayfa : 91

— Our enemies have often said that the English cannot plan nor execute an attack. — In this battle of the 28th of June the attack was a perfect piece of planning and execution.

Sayfa 91

Düşmanlarımız sık sık "İngilizler ne bir saldırı planı yapabilirler ne de bir saldırı gerçekleştirebilirler" dediler. 28 Haziran'da yapılan bu savaş, planlamanın ve saldırı gerçekleştirilmenin mükemmel bir örneğidir.

Sayfa : 92

As happened afterwards, after the battle of August, we could not strike while the iron was hot; we had not the men nor the munitions. Had the fifty thousand men who came there in July and August but been there in June, our men could have kept on striking. But they were not there in June, and our victory of the 28th could not be followed up. More than a month passed before it could be followed up. During that month the Turks dug themselves new fortresses, brought up new guns, made new stores of ammunition, and remade their army. (Their beaten troops were withdrawn and replaced by the very pick and flower of the Turkish Empire.) When we attacked again we found a very different enemy; the iron was cold, and we had to begin again from the beginning.

Sayfa 92

Ağustos savaşından sonra, açık bir biçimde belirtmek gerekirse "demiri tavında dövemedik." Ne adamımız ne de cephanemiz vardı. Eğer araya Temmuz ve Ağustos aylarında gelmiş olan eli bin asker Haziran'da gelmiş olsaydı, saldırmaya devam edebilirdik. Ama onlar, Haziran ayında orada değildi ve 28. günde kazandığımız zaferi devam ettiremedik; takip ettirilebilmesinin öncesinde bir ay zaman geçti. O ay boyunca Türkler, kendilerine yeni kaleler inşa ettiler, yeni silâhlar getirdiler ve çok fazla cephane toplayıp ordularını yeniden oluşturdular. Onların yenilgiye uğramış askerleri geri çekildiler ve Türk İmparatorluğu'nun en seçkin ve cesur askerleriyle yer değiştirdiler. Tekrar saldırıya geçtiğimizde karşımızda çok farklı bir düşman bulduk; demir soğumuştü ve her şeye en baştan başlamak zorundaydık.

T 88

ایرودیه زو

• İleriye nazar

LOOKING FORWARD

By

ARTHUR WILLIAMS

PREFACE

258

İLERİYE BAKIŞ

Arthur Williams

Yazar tarafından yayımlanmış ve dağıtılmıştır
Los Angeles
California

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 258

Yazar : Arthur Williams

Cild : Kırmızı

Ebadı :

En : 15.3 cm.

Boy : 22.5 cm.

Sayfa Adedi : 79

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

DEDICATED

LOOKING FORWARD is dedicated to all noble and high minded men and women of the world, past, present and future, regardless of color, race, political or religious beliefs, who have strove, are striving and who will strive for the intellectual and spiritual uplift of all humanity that our world may be made a brighter and better place to live in.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 رَقِيبَةٌ جَالِيَةٌ لَدُنِّيهِ
 قَدْ دَاجَتْهُ دُخَانُ لَوْنِ كَمَرِهِ

*Mazi, hâl ve istikbâlde beşeriyetin ruhl ve fikrî terakkisine çalışanlara din, ırk, mezhep, kanaat ve ichtihâd farkı gözetmeksizin ihlâf edilmeyir.

Notname

"İleriye Bakış": renk, ırk, siyasî görüş ya da dinî inanç ayırımı gözetmeksizin, dünyamızı daha aydınlık ve güzel kılacak olan tüm insanlığın zihinsel ve ruhsal yükselişi için savaşmış, savaşan ve savaşacak olan, tüm ulvî ve asil ruhlu kadınlara ve erkeklere adanmıştır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

* Hükümetçilik feninin tahlil edilip basitleştirilmesi

PREFACE

** Ruhl teyakkuz

ESSENCE OF LOOKING FORWARD

The essence of "LOOKING FORWARD" may be appropriately designated as follows:

1. A SPIRITUAL AWAKENING.
2. How to achieve PEACE, HAPPINESS and CONTENTMENT and make our World a place of great BEAUTY.

Ön Söz

brimful of BLISSFUL DELIGHTS. ^{harî}

1. The science of GOVERNMENT analysed and SIMPLIFIED.
2. A best book of a new POLITICAL ECONOMY. ^{ایک بہترین کتاب ایک نیا سیاسی اقتصاد}
3. TRUE DEMOCRACY vs. SEMI-DEMOCRACY.
4. True DEMOCRACY Triumphant. ^{***}
5. The case for the MAJORITY. ^{ایک اہم اکثریت کے لئے}
6. GOOD IDEALS vs. EVIL IDEALS. ^{ایک خیر خیالات}
7. PROFIT AND INTEREST vs. LOVE AND SERVICE.
8. PEACE vs. WAR.
9. THE WOLF OF GREED run to earth and now at BAY.

**** مہینہ دہ موزاس دیم دہ موزاس ****

***** مہینہ دہ موزاس فقط دہ *****

***** کار و صنعت ، محبت و وظیفہ *****

***** آج کوئی قرار دنیا آئندہ ایم جلد ہو کہہ *****

جیم جیمہ طرشتہ

* Kabir siyaset-i iktisadiye kitabı

** Ekseriyet Davası

*** İyi Fena Fikirler

**** Ve Nim demokrasi

***** Hakiki Demokrasi

***** Hakiki Demokrasi Muzafferdir.

***** Kar ve Menfaat Muhabbet ve vazife

***** Harb ve Sulh

***** Aç gözlü kurt dünyayı alt ettiği halde bugün sun sıkı tutmuştur.

Ön Söz

"İleriye Bakış"ın içeriği

"İleriye Bakış"ın içeriği uygun biçimde şöyle gösterilebilir:

1. Ruhsal Uyanış

2. Barış, Mutluluk ve Hoşnutfuk Nasıl Elde Edilir?

Dünyamız Coşkun Hazlarla Dolu Muhteşem Güzellikte Bir Yer Hâline Nasıl Getirilir?

3. Siyaset Bilimi - Çözömlenmiş ve Basitleştirilmiş

4. Yeni Politik Ekonomi El Kitabı

5. Yeni Demokrasi'ye Karşı Tam Demokrasi

6. Gerçek Demokrasi Zaferi

7. Çoğunluğun Durumu

8. İyi Fikirler Kötü Fikirlere Karşı

9. Sevgi ve Hizmet'e Karşı Kâr ve Çıkar

10. Barışa Karşı Savaş

11. İnine Sürölmüş Aç Kurt Şimdi Saldırıyor

Handwritten notes in Persian script, including a large circular diagram with a central star and radiating lines, and several paragraphs of text.

- 1. The Islamic Republic of Iran
- 2. The Islamic Revolution
- 3. The Islamic Republic of Iran
- 4. The Islamic Revolution
- 5. The Islamic Republic of Iran
- 6. The Islamic Revolution
- 7. The Islamic Republic of Iran
- 8. The Islamic Revolution
- 9. The Islamic Republic of Iran
- 10. The Islamic Revolution

Handwritten notes in Persian script, including a large circular diagram with a central star and radiating lines, and several paragraphs of text.

THE RISING TIDE OF COLOR

AGAINST WHITE WORLD-SUPREMACY

BY

LOTHROP STODDARD, A.M., Ph.D. (Harv.)

AUTHOR OF "THE STAGES OF THE WAR,"

"PRESENT-DAY EUROPE: ITS NATIONAL STATES OF MIND,"

"THE FRENCH REVOLUTION IN SAN DOMINGO," ETC.

WITH AN INTRODUCTION BY

MADISON GRANT

CHAIRMAN NEW YORK BIOLOGICAL SOCIETY; TRUSTEE AMERICAN

MUSEUM OF NATURAL HISTORY; COLLEGIATE AMERICAN GEOGRAPHICAL SOCIETY,

AUTHOR OF "THE PASSING OF THE GREAT RACE"

LONDON

CHAPMAN AND HALL, Limited

1923

269

Beyaz Dünyanın Üstünlüğüne Karşı Renklerin Yükselen Gelgiti

Lothrop Stoddard, A.M,

Doktora (Harvard)

Savaşın Kazıkları, Günümüz Avrupası: Ulusal Bilinç Durumu,
San Domingo'daki Fransız Devrimi gibi kitapların yazarı.

Giriş Kısmı Madison Grand tarafından yazıldı.

New York Zooloji Cemiyeti Başkanı, Amerikan Doğal Tarih
Müzesi İdarecisi,

Amerikan Coğrafya Demeği Encümen Üyesi, "Büyük İrkan
Geçiş" adlı kitabın

yazarı

Londra

Chapman ve Hall Limited Şirketi

1923

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 269

Yazar : [Theodore] Lothrop Stoddard

Cilt : Kahverengi

Ebatı :

En : 14.9 cm.

Boy : 21.2 cm

Sayfa Adedi : XXXII + 320

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :1

CONTENTS

INTRODUCTION BY MADISON GRANT	PAGE xi

PART I

THE RISING TIDE OF COLOR

I. THE WORLD OF COLOR	3
II. YELLOW MAN'S LAND	17 * <i>وولمانز</i>
III. BROWN MAN'S LAND	54 <i>بر: قلم</i>
IV. BLACK MAN'S LAND	87 <i>اڭ-اڭ</i>
V. RED MAN'S LAND	104 <i>اڭ-اڭ</i>

PART II

THE RISING TIDE OF WHITE

VI. THE WHITE FLOOD	143	* <i>Irk-a asfer</i>
VII. THE BEGINNING OF THE END	154	<i>Irk-a esved</i>
VIII. THE MODERN PELOPONNESIAN WAR	173	<i>Irk-a ahmer</i>
IX. THE SHATTERING OF WHITE SOLIDARITY	198	

PART III

THE DELUGE ON THE DIERS

X. THE OUTER DIERS	235
XI. THE INNER DIERS	236
XII. THE CRISIS OF THE AGES	299
INDEX	311

Sayfa 1

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Madison Grant tarafından yazılmış giriş	xi

Bölüm I

Renklerin Yükselen Gelgiti

KISIM

I. Renk Dünyası	3
II. Sarı Adamın Ülkesi	17
III. Kahverengi Adamın Ülkesi	54
IV. Siyah Adamın Ülkesi	87
V. Kırmızı Adamın Ülkesi	104

BÖLÜM II

Beyazın Alçalan Gelgiti

KISIM

VI. Beyaz Sel	145
VII. Alçılmanın Başlangıcı	154
VIII. Modern Mora Savaşı	173
IX. Beyaz Dayanışmasının Parçalanması	198

BÖLÜM III

KISIM

X. Dıştaki Hendekler	225
XI. İçteki Hendekler	236
XII. Senelerce Süren Kriz	299
İndeks	311

Sayfa : V

PREFACE

More than a decade ago I became convinced that the key-note of twentieth-century world-politics would be the relations between the primary races of mankind. Momentous modifications of existing race-relations were evidently impending, and nothing could be more vital to the course of human evolution than the character of these modifications, since upon the quality of human life all else depends.

Accordingly, my attention was thenceforth largely directed to racial matters. In the preface to an historical monograph ("The French Revolution in San Domingo") written shortly before the Great War, I stated: "The world-wide struggle between the primary races of mankind—the 'conflict of color,' as it has been happily termed—bids fair to be the fundamental problem of the twentieth century, and great communities like the United States of America, the South African Confederation, and Australasia regard the 'color question' as perhaps the gravest problem of the future."

Those lines were penned in June, 1914. Before their publication the Great War had burst upon the world. At that time several reviewers commented upon the above dictum and wondered whether, had I written two months later, I should have held a different opinion.

Sayfa : VI

As a matter of fact, I should have expressed myself even more strongly to the same effect. To me the Great War was from the first the White Civil War, which, whatever its outcome, must gravely complicate the course of racial relations.

Before the war I had hoped that the readjustments rendered inevitable by the renaissance of the brown and yellow peoples of Asia would be a gradual, and in the main a pacific, process, kept within evolutionary bounds by the white world's inherent strength and fundamental solidarity. The frightful weakening of the white world during the war, however, opened up revolutionary, even cataclysmic, possibilities.

In saying this I do not refer solely to military "perils." The subjugation of white lands by colored armies may, of course, occur, especially if the white world continues to rend itself with internecine wars. However, such colored triumphs of arms are less to be dreaded than more enduring conquests like migrations which would swamp whole populations and turn countries now white into colored man's lands irretrievably lost to the white world. Of course, these ominous possibilities existed even before 1914, but the war has rendered them much more probable.

The most disquieting feature of the present situation, however, is not the war but the peace. The white world's inability to frame a constructive settlement, the perpetuation of intestine hatreds, and the menace of fresh white civil wars complicated by the spectre of social revolution, evoke the dread thought that the

Sayfa : VI

late war may be merely the first stage in a cycle of ruin.

In fact, so absorbed is the white world with its domestic dissensions that it pays scant heed to racial problems whose importance for the future of mankind far transcends the questions which engross its attention to-day.

Sayfa : VI

This relative indifference to the larger racial issues has determined the writing of the present book. So fundamental are these issues that a candid discussion of them would seem to be timely and helpful.

In the following pages I have tried to analyse in their various aspects the present relations between the white and non-white worlds. My task has been greatly aided by the Introduction from the pen of Madison Grant, who has admirably summarized the biological and historical background. A life-long student of biology, Mr. Grant approaches the subject along that line. My own avenue of approach being world-politics, the resulting convergence of different view-points has been a most useful one.

For the stimulating counsel of Mr. Grant in the preparation of this book my thanks are especially due. I desire also to acknowledge my indebtedness for helpful suggestions to Messrs. Alleyne Ireland, Glenn Frank, and other friends.

LOTHROP STODDARD.

New York City,
February 28, 1925.

Sayfa V

Ön söz

On yıldan uzun bir süre önce, 20. yüzyıl dünya politikasının kilit noktasının, insanlığın temel ırktan arasındaki ilişkiler olduğuna inandım. Var olan ırk ilişkilerinin ciddi değişikliklere uğrayacağı besbelli idi. İnsan hayatının kalitesi ve pek çok şey buna dayandığından, bu değişim insanlığın evrimi için her şeyden elzemdi.

Buna bağlı olarak, o zamandan beri dikkatim büyük ölçüde ırk meselelerine yöneldi. Büyük savaştan kısa bir süre önce yazılmış olan **San Domingo'da Fransız Devrimi** adlı tarihi incelemenin ön sözünde belirttiğim üzere: "İnsanlığın temel ırktan arasındaki dünya çapında mücadele- diğer bir deyişle rengin çatışması- 20. yüzyılın en temel sorunudur. Birleşik Devletler, Güney Afrika Konfederasyonu ve Avustralya gibi büyük toplumlar "renk sorunu" geleceğin belki de en ciddi sorunu olarak kabul etmektedirler.

Bu satırlar 1914 Haziranında kaleme alınmıştı. Yayımlanmasından önce Büyük Savaş patlak vermişti. O dönemde birçok kitap eleştirmeni yukarıdaki beyanatta ilgili yorumlar yaptılar ve eğer iki ay sonra yazmış olsaydım, farklı bir düşünceye sahip olur muydum diye merak ettiler.

[sayfa VI] Gerçek şu ki aynı etkiye daha güçlü sonuçlar olarak kendimi ifade etmem gerekti. Bana kalırsa Büyük Savaş, başından beri beyazların iç savaşıydı. Sonucu ne olursa olsun ırk ilişkileri ciddi şekilde kanşacaktır.

Savaşın önce şöyle umut etmişim. Asya'nın kahverengi ve sarı insanların yeniden canlanmasıyla kaçınılmaz hale gelen yenilenmeler beyaz dünyanın doğuştan var olan gücü ve temel dayanışması tarafından evrimsel zincirler içinde tutulacak, aşamalı ve banşu bir yol olacaktı. Ancak savaş boyunca beyaz dünyanın korkunç derecede güçsüzleşmesi, hatta felakete uğraması devrimsel olasılıklara yol açtı.

Bunu söylerken yalnızca askerî tehlikeleri kastetmiyorum. Beyaz toprakların renkli ordular tarafından zaptedilmesi, doğal olarak özellikle beyazların kendilerini öldürücü savaşlarla mahvetmeye devam etmeleriyle mümkün olabilir. Buna rağmen bu tip renkli orduların zafierleri; beyaz dünyanın şimdi beyazların olan ülkeleri bir daha geri dönüşü olmayacak şekilde renkli adamın toprağına çevirmesi, tüm bir nüfusu yok eden göçler gibi sürekli felahlerden daha az korkutucudur. Tabii ki bu meş'um olasılıklar 1914'den önce de vardı, ama savaş bunu daha da mümkün kıldı.

Bugünkü durumun en huzursuz edici özelliğı ise savaş değil, banşın kendisidir. Beyaz dünyanın yapısal bir yerleşimi sağlayamaması, iç çekişmelerin sürdürölmesi, toplumsal devrimin hayaletleriyle daha da içinden çıkılmaz hale gelen beyaz iç savaşların oluşturduğu tehdit, bir sonraki savaşın belki de mahvoluş zincirinin ilk halkası olacağı korkusunu uyanırdı.

Aslında beyaz dünya kendi iç çekişmelerine öylesine gömölümüş ki, insanoğlunun geleceğine etki eden ırk sorunlarına çok az önem veriyor.

Daha büyük ırksal konulara gösterilen göreceli kayıtsızlık, bu kitabın yazılmasına sebep olmuştur. Bu konular o kadar temel ki bu samimî tartışma çok yerinde ve yardımcı olacaktır.

İlerleyen sayılarda beyaz ve beyaz olmayan dünyaların şimdiki ilişkilerini çeşitli yönlerden ele almaya çalıştım. Biyolojik ve tarihî geçmişi en güzel şekilde özetleyen Madison Grant'ın kaleminden çıkan giriş bölümü bana en büyük yardımcı oldu. Ömür boyu biyolojik öğrencisi olan Grant, konuyu bu yönden ele alır. Dünya politikası açısından olayı ele alan ve tarihî bakış açılarını buluşturan benim yolum ise en faydalı olanıdır.

Bu kitabın hazırlanmasından teşvik edici rol oynayan Grant'a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca, Alleyne Ireland, Glenn Frank beyefendilere ve diğer arkadaşlara yardımları için minnettar olduğumu da belirtmek isterim.

Lothrop Stoddard

New York

28 Şubat 1920

Giriş (Özet)

Lofthrop Stoddard'ın Büyük Savaş'la aynı zamana denk düşen **Rengin Yükselişi** adlı kitabı, kimine göre gereksiz yere paniğe sevk ediyor, kimileri ise onun çıkarımlarının manîği karşısında geri çekiliyorlar.

Yaşadığımız sarsıcı değişiklikler çağında, bir peygamber olayları bariz eğilimini daha açık bir şekilde önceden görecektense kadar cesur olmalıdır, ama geçmişle araştırmak geleceği tahmin etmek için tek güvenli rehberdir.

Bay Stoddard beyaz adamın dünyasını ve potansiyel düşmanlarını bugünkü haliyle ele alır. Nordik ırkın tarihini ve 3-4 bin yıl önce ilk ortaya çıkışlarından bu yana ilk bağlantılarını düşünürsek, bunların Stoddard'ın çıkardığı sonuçları doğruladığını ve desteklediğini görürüz.

Bunu ele almak için ilk olarak bir haritaya, daha doğrusu dünya haritasına bakmak gerekir. Coğrafya ve zooloji yönünden bakarsak, Rusya'nın Avrupa kanadı, Asya'nın Akdeniz'in güney kıyıları da kapsayan bir yarım adasıdır. Gerçek Afrika, daha doğrusu Etyopya, Sahra Çölü'nün güneyinde yer alır ve Nil vadisi dışında kuzeyle bir bağlantısı yoktur.

Avrasya kıtası yaşamın başlangıcından beri evrimin ve daha yüksek formların oluşmasında en aktif merkez olmuştur.

Memellilerin gelişimine baktığımız zaman büyük bir çoğunluğunun orada oluştuğunu dünyanın diğer bölgelerine oradan yayıldığını görürüz. Tüm kanıtlar primatların kökeninin Avrasya'da olduğunu gösteriyor. Ayrıca antropoid atalarından başlayarak insanlığın ilk evrimleşme sahnelerinin de bu kıtada olduğuna inanmak için her sebebe sahibiz.

İnsanlığın gelişimini başlatan güç, temel sebebini 12 milyon yıl önceki Pliyosen Çağ'ının bitişinde Orta Asya'da meydana gelen iklim koşullarındaki değişimden almış görünüyor. Avrasya'daki yaşamları da bu zaman içinde gelişen daha üstün bir gayret sergilediler. Ancak bu gayret, nesli tükenmiş ya da yaşamakta olan çeşitli insan türleri tarafından aynı ölçüde paylaşılmadı. Daha önceki ırkların yaşayan bireyleri çoğunlukla diğer kıtalarda ve adalarda ya da Avrasya'nın çok uzak, uç bölgelerindeydiler.

Diğer bir deyişle Amerika, Avustralya, Etyopya'da, ya da adalarda ilk çağlarda bannan insanlığın bu grupları büyük ölçüde insanın fiziksel ve kültürel gelişiminde büyük evreleri temsil ederler. Avrasya'nın daha gelişmiş yerleşimcileri de bu gruplardan türemiştir. Meksika ve Peru'da olduğu gibi bazı durumlarda, uzak ırklar kendi ayn dünyalarında kendi sınırlı kültürlerini geliştirdiler. Ama çoğu bölgede, yerleşimciler sürekli olarak evrimleşebilme, modern zamanların kendilerine kabul ettirmeye çalıştığı hızlı değişimlere ayak uydurabilme yeteneğinden yoksun olduklarını gösterdiler ve göstermeye de devam ediyorlar.

Bu yeteneğin eşitsizliği/ dengesizliği daha düşük seviyede Avrasya'da da vardı. Sonuç olarak insanlığın gelişiminde, ilerleyenler ve değişen şartlara bir türlü ayak uyduramayanlar arasında sürekli bir sürtüşme oldu.

İnsanlık tarihi bu sebeplerle, Avrasya kıtasının dünyanın uzak bölgelerini sürekli olarak geliştirmeye zorlamasına sahne oldu. Fakat o uzak bölgelerden alınan yanıt, irksal ya da kül-

türel olsun, nerede ise tamamıyla tepkisizlikli. Avrasya'nın değişik bölgeleri arasında hiç bitmeyen çatışmalar oldu. Ama ne Amerika yerlileri, ne Avustralya yerleşimcileri, ne de zenciler bu büyük kıtaya bir defa bile saldırıda bulundular.

Avrasya'da yaşayanların bilimsel bir tasnifine gerek duyulmadan, üç ana ırkı tanımlamak yeterli. İlk ırk olan sarı tenli, düz koyu saçlı, koyu renk gözlü, yuvarlak kafataslı Mongollar ve Mongoloidler Orta ve Doğu Asya'da, Himalayalar'ın kuzeyinde bulunuyordu.

Onların batısında kalan ve onlarla kaynaşan Alpinler de koyu fakat düz olmayan saçlara, koyu renk gözlere, oldukça kısa boya ve yuvarlak kafatasına sahiptiler. Bu Alpinler Avrupa'ya Nordikler ve Akdenizliler'in arasında, Atlantik Okyanus'una kadar ulaşan bir uçla, tıpkı bir kama gibi sokulmuşlardı. Batı Avrupalılar doğudan, büyük bir ihtimalle Anadolu ve Balkanlar'dan gelen yuvarlak kafataslı ısgalcıların bir ya da birkaç eski dalgasında türemişlerdi. Fakat şimdiki vatanlarında öyle uzun süre kaldılar ki brakisefal kafatası şekilleri dışında kendilerini Asya Mongolları'na bağlayacak çok az şey taşıyorlar.

Himalayalar'ın güneyinde, Atlantik yönünden batıya doğru ve Japou ada ile çevrilmiş denizin her iki kenarında Akdeniz ırkı vardır. Bu ırk oldukça esmer tenli, koyu renk saçlı, koyu renk gözlü ve uzun kafataslıdır.

Kuzeybatıda, Baltık ve Kuzey Denizi çevresinde büyük Nordik ırkı toplanmıştır. Bu ırk, beyaz ten, koyu kahveden sarıya kadar uzanan renklere dalgali saçlar, açık renk gözler, uzun boy ve uzun kafatası özelliklerine sahiptir.

Bu ırklar ten yapısı, yüz hatları, özellikle de burun hatları gibi belirgin, fakat tanımı zor diğer fiziksel özellikleri ortaya koyar. Ruhsal ve zihinsel yeteneklerin zıtlığı da aynı şekilde açıktır, fakat tanımı çok daha zordur.

Bu üç ırkın davranışları ve birbirlerine etkileri iç savaşlarla birlikte tarih konularını oluşturur.

Bildiğimiz kadıyla, bu üç ırkın başlangıçtan şimdiki yerleşim yerlerini işgal edene kadar geçen zamandaki dağılımlarında çok büyük değişiklikler oldu.

OSMANLI KRAL VE İMPARATORLARININ
YAŞAMLARI VE FETİHLERİ

Dahil Olmak Üzere Bu ulusun Kuruluşundan Osmanlı Ailesinin
Yükselme Devrine Kadar, Hristiyan Prenslerin Onlara Karşı
Çıkılan Dikkate Değer Seferlerle Birlikte,

TÜRKLERİN GENEL TARİHİ

Yazan

Richard Knales

Oxford Lincoln Koleji Eski Öğretim Görevlisi

(M.S. 1621'den 1629'a Kadar sadakatta toplanan yeni belgelerin
ilavesiyle)

Dördüncü Baskı

1631'de ADAM ISLIP tarafından basılmıştır.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 90K/0336

Yazar : Richard Knales

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 22.5 cm.

Boy : 31 cm.

Sayfa Adedi : X + 1560

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 617

How easily *afan oldu*
-afan oldu
Selman loved this his home, well appeared by the great sorrow hee conceived of his death,
and not contented to have built him a stately tombe, erected also in memorial of him a Ma-
mon Church,

Where unto hee also annexed a monastrie and a col-
ledge, with many things more after the greivous manner of their superstition, for the health of his
soules as he valently supposed. After that Selman according to his wonted manner, which was
but every second or third yeare to take in hand some notable expedition, caused from warlike
chieftaine of his yeeres, in which time many of the great princes and warlike men of that age
died, amongst whom was Francis the French king.

* Okunamadı

Sayfa 617

Bu zaferden sonra, Strigoiun Kalesi'nde askerlerin sıkıntılarını yeneceklerini, ve Süley-
man'ın geleceği korkusunun uzun sürmeyeceğini ümit eden Griffus, hamle yapıp kaleyi da-
ha da zayıflatmaktan vazgeçti ve kaledekileri sıkıntılarından koparmak ve onların kaleyi yü-
züstü bırakıp gilmelerini önlemek için hareketsiz kalmaya karar verdi. Böylece bölünmüş
Macarlar, kendi elleriyle, ülkelerinin yok olmasıyla birlikte birbirlerini yoketmek için savaş-
caklardı. Tüm Hristiyanların en büyük düşmanı olan Süleyman, birkaç yıl önce yaptığı gibi
enselerindeydi ve her ikisini de yok etmeye hazırdu.

Sayfa : 751

How easily *afan oldu*
-afan oldu
Selman loved this his home, well appeared by the great sorrow hee conceived of his death,
and not contented to have built him a stately tombe, erected also in memorial of him a Ma-
mon Church,

Where unto hee also annexed a monastrie and a col-
ledge, with many things more after the greivous manner of their superstition, for the health of his
soules as he valently supposed. After that Selman according to his wonted manner, which was
but every second or third yeare to take in hand some notable expedition, caused from warlike
chieftaine of his yeeres, in which time many of the great princes and warlike men of that age
died, amongst whom was Francis the French king.

* Okunamadı

Sayfa 751

Mehmed'in oğlunu ne kadar çok sevdiği, onun ölümünden ötürü duyduğu derin üzü-
lünden anlaşılıyordu. Bu yüzden de oğlu için bir anıtmezar yaptırmakla yetinmeyip onun adı-
na bir de kilise yaptırdı ve kiliseye "Mehmed'in Kilisesi" adını verdi. Bizans'ı ele geçirdikten
sonra, pek çok şeyle birlikte bir manastır ve bir medreseyle bunlara ilâve etti. Tüm bunları
ruhunu huzura kavuşturmak için yaptı. Aralarında Fransa Kralı Francis'in de bulunduğu bü-
yük prens ve önemli insanların öldüğü savaşlara ara verip seferele çıktı.

Sayfa : 756

The Baffa shortly after departing out of Barberie, left Drag pyrr: Gaumon of Tripoli, honouring him with the title of the Senacke at that place whence here many years after, grievously molested the Moors more than him by land the Christians by sea. The same year 1551, Selman notwithstanding the five years before taken with king Ferdinand at his going into Ferla, into Alcamara his lieutenant rose with a great power into Hungrie, who with King the Baffa of Buda invaded the part of Hungrie, and first took the city of Temesvár, and contrary to their faith gave the garrison soldiers: after that, they took also the castle of Zolock, besieged by the Baffa, and certain other small castles.

* Okunamadı

Sayfa 756

Baffa Berberistan'dan ayrıldıktan çok kısa bir süre sonra, Drag Pyrat'ı, Trablusgarb'ın valisi yaptı ve o bölgeye yakın olan Faslılara **tecavüz eden** Drag'a o bölgenin "sancağı" unvanını vererek onu anınladı. Aynı yıl, 1551 yılında, beş yıl öncesi İran'a girip Kral Ferdinand'ı büyük bir güçle Macaristan'a gönderdi. Teğmeni Macaristan'ın bir kısmını zaptetti ve önce Temesvár'ı ele geçirdi. Daha sonra askerler tarafından terk edilen Zolnok Kalesi'ni ve birkaç küçük kaleyi daha zaptettiler.

Sayfa : 765

This young prince, Mustapha, thus shamefully murdered by his own father, was for his sake
vermes generally beloved of the Turke

* Okunamadı

Sayfa 765

Seyrek de olsa yaptığı iyilikler Türklerce sevilen genç prens Mustafa, babası tarafından utanç verici bir biçimde öldürüldü.

Sayfa : 795

The Island of Malta lying betwixt Africa and Sicilia, might be doubted whether it were
to be accounted in Affricke or Europe, but the antient Cosmographers, and the Moors
language, which the Maltese have alwaies used, claime it for Affricke: it is in length from
the Northeast to the Southwest twentie miles,

The antient
of antie
The antient
of antie
The antient
of antie

* Okunamadı

Sayfa 795

Afrika ve Sicilya arasında bulunan Malta Adası'nın Afrika'ya mı yoksa Avrupa'ya mı dahil olduğu şüphe teşkil etmektedir. Eski kozmograflara ve Maltalılar'ın daima Magribi (Faslı) dili kullanmaları gerçeğine göre Malta adasının Afrika'ya dahil olduğu iddia edilebilir (kuzeydoğudan güneybatıya doğru uzunluğu yirmi mil).

Sayfa : 877

raises and scolded them before of themselves cheerfull enough; in every place where her cause
gave such applause with the loyal cry of 'Victoria, Victoria,

the Cap-

* Okunamadı

Sayfa 877

Yüzbaşı ve askerler, onun geldiği her yerde sevinç çığlıkları atıyor ve "zafer" "zafer" di-
ye bağınıyorlardı.

Sayfa : 1056

The Janizaries
in a tumult.

The Janizaries and other soldiers of the court not before acquainted with the death of
sult, neither with the choice that the great Baffa's had without their privacy made of Mal
and not a little offended to be themselves so disappointed of such spoils as they recko
ned to them in the time of their vacancie ;

1056
The Janizaries
in a tumult.

* Okunamadı

Sayfa 1056

Sarayın askerleri, daha önce ne Sultan Murat'ın ölümünden haberdardılar ne de onla-
rın önceliği olmaksızın Büyük Baffa'nın yaptığı seçimden haberdardılar. Baş bulundukları
anda yapılan yağmalardan dolayı kendilerini hayal kırıklığına uğramış hissettiler.

SPIRIT OF THE COURTS

BY

THOMAS W. SHELTON

*Chairman, Committee on Uniform Judicial Procedure
American Bar Association*

*"Justice is the greatest interest of man on earth. It is
the ligature which holds civilized beings and civilized
nations together."*—DANIEL WEBSTER.

615

JOHN MURPHY COMPANY

PUBLISHERS

BALTIMORE

MARYLAND

1918

Mahkemelerin Ruhu

Thomas W. Shelton

Amerikan Barolar Birliği
Tek Tip Yargılama Yöntemi Komitesi Başkanı

"Adalet, yeryüzündeki insanların en büyük menfaatidir.
Medeni varlıklar ve medeni uluslar birarada tutan bir bağıdır."
Daniel Webster

John Murphy Company
Yayıncı

Baltimore, Maryland
1918

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 615

Yazar : Thomas W[all] Shelton

Cilt : Yeşil

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 20.1 cm.

Sayfa Adedi : XXXVII + 264

Not : Kitabın ilgili bölümleri
tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :XII

| The law of real property, a logical unfolding

Sayfa :XIII

of ideas drawn from the feudal land law, is
now almost alone in preserving the spirit of
the law studied and taught and administered | 1
by our fathers.

Sayfa xli-xlii

Feodal toprak kanunundan çıkarılan mantıklı bir düşünce ifadesi olan gerçek mülkiyet kanunu, artık, eğitimi ve öğretimi yapılan ve atalarımızca uygulanan hukuka özgü maneviyatı korumada, neredeyse tek unsurdur.

Sayfa :XIII

Instead of hold-
ing that law cannot be made consciously but | 2

Sayfa :XIIV

| may only develop in a gradual process of or-
derly evolution, we hold that it may be made
and may be made effectively, but we recognize
the intrinsic limitations upon effective secur-
ing of interests through legal machinery and
do not hope, as did the eighteenth century, to
spin a complete legal system of universal
validity from the head of a single jurist.

Sayfa xlii-xiv

Kanunun bilinçli olarak yapılamayacağını, sadece aşamalı ve düzenli bir değişim sürecinde gelişebileceğini düşünmek yerine, yapılabileceğini, hem de bunun etkin biçimde gerçekleştirilebileceğini düşünüyoruz. Ancak yasal mekanizma aracılığıyla çıkarların etkili bir biçimde garanti altına alınmasındaki önemli kısıtlamaların

farındayız ve 18. yüzyılda olduğu gibi, tek bir jüri başkanının evrensel geçerliği olan tam bir yasal sistem getirmesini umut etmiyoruz.

Sayfa : XIV

In any practical program for the improvement of judicial administration of justice in the United States, there must be four cardinal items. | First and in many ways most important is the personnel of the bench, the mode of choice and tenure of judges.

Sayfa xiv

Amerika Birleşik Devletleri'nde adliyenin geliştirilmesi için uygulanabilir olan her programda dört önemli madde olmalıdır. Birincisi ve birçok yönden en önemli olanı; mahkeme personeli, hakimlerin seçilme biçimi ve görev süresidir.

Sayfa : XV

The everyday adjustment of relations of individuals with each other and with the state is less in the public eye

Sayfa xv

Bireylerin birbirleriyle olan günlük ilişkilerinin düzeltilmesi kamunun gözü önünde daha az yer alır.

Sayfa : XV

But accurate and speedy adjustment of these relations is at the bottom of the social order. | We must keep in mind the requirements of everyday administration of justice, and foremost among these is the strong independent judge

Sayfa xv

Ancak bu ilişkilerin doğru ve hızlı biçimde düzeltilmesi işlemi sosyal yapının en alt tabakasından başlar. Günlük adliye gereklerini ve bunlar arasında en önde gelenini güçlü, bağımsız yargıç olduğunu aklımızda tutmalıyız.

Sayfa :XVI

He has striven to make of the proposition that the lawyer is not an ordinary bread winner but rather a public functionary charged with high public duties

Sayfa :XVII

something more than a high-sounding phrase to round out a period after a bar dinner.

Sayfa xvi- xvii

O, (Mr. Shelton) bir avukatın sıradan bir işçi değil, daha ziyade, masa başı sohbetlerinde sarfedilen şatafatlı sözlerden daha öte olan yüksek kamu görevlerini üstlenen bir kamu hizmetlisi olduğu önerisini getirme çabasıdır.

Sayfa :XX

While the commercial and social advancement of this great nation, proceeding under a well-organized co-ordination, has become the wonder and envy of the world, its court procedure has lagged behind, a patched-up creature of another age that incongruously parades with this generation.

Sayfa xx

Bu büyük ulusun, iyi düzenlenmiş bir koordinasyon altında işleyen ticarî ve sosyal gelişimi tüm dünyada merak uyandırmış ve imrenme duyguları yaratmışken mahkemelerin işleyişi geri kalmıştır ve bu da bu nesil ile uyumsuzluk gösteren başka bir dönemin derme çatma eseridir.

Table 1

STATISTICS OF THE UNITED STATES - 1960

Table 1

STATISTICS OF THE UNITED STATES - 1960

Table 1

STATISTICS OF THE UNITED STATES - 1960

Table 1

STATISTICS OF THE UNITED STATES - 1960

Table 1

STATISTICS OF THE UNITED STATES - 1960

Table 1

STATISTICS OF THE UNITED STATES - 1960

STATISTICS OF THE UNITED STATES - 1960

SULTAN MURAD V.

The Turkish Dynastic Mystery

1876—1895

BY
DJEMALEDDIN BEY

LONDON

KEGAN PAUL, TRENCH, TRÜBNER & CO. LTD.

PATERNOSTER HOUSE, CHANCING CROSS ROAD

1895

SULTAN V. MURAT

Türk Hanedanlığı Muamması

1876 - 1895

CEMALETTİN BEY

LONDRA

KEGAN PAUL, TRENCH, TRÜBNER & CO. LTD.
PATERNOSTER HOUSE, CHARING CROSS ROAD

1895

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/0756

Yazar : Cemalattin Bey

Cild : Yeşil

Ebadı :

En : 15 cm.

Boy : 19.5 cm.

Sayfa Adedi : VI + 266

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

2. Not: İngilizce olan bu metin eserin nerelerinin Atatürk tarafından çizildiği ya da işaretlendiği tam olarak tespit edilmemiştir.

Kitabın: 1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 20, 21, 22, 25, 58, 65, 68, 69, 70, 71, 72, 180, 181, 193, 246, 247, 248, 249, 251, 252, 253, 254, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265 ve 266 sayfaları işaretlidir. Kitabın çizili, işaretli ya da notlu yerlerinden örnekler alınmıştır.

PUBLISHERS' NOTE.

The strange story which is set forth in these pages seems to invite something in the nature of a prelude. In presenting to English readers the fullest and most faithful portrait of MURAD EFFENDI, which has hitherto been made public, the publishers cannot but feel that they are giving currency to a human document which is of more than common interest and value. It is probable that it is only within the last few weeks, during which the reports of *The Daily Chronicle's* Special Commissioners at Constantinople have probed to the quick the present condition of Turkish politics, that English readers have formed any just opinion of the corruption and degraded horror of public life in the East. The attention thus drawn to a state of things, practically without parallel in contemporary history, is forcing upon Western politicians the necessity for prompt and effectual interference. So fast, indeed, are matters advancing towards some definite issue, that every day brings its uncertainty, and it is by no means impossible that, before these lines appear in print, the British Foreign Office may have been called upon to take action in a cause which concerns the composite peace of Europe.

At such a time, then, it would seem there is an especial importance in the present volume. For here we have an intricate and detailed portrait of a dethroned Monarch whose fall has influenced in no slight degree the whole course of subsequent events, combined with a picture of contemporary life in Turkey, more candid, perhaps, than any which has yet, in a reign of Terror, found courage for utterance, or skill for delineation. The writer of this record was, in fact, an eye-witness of many of the scenes which he describes; a man who shared in the hopes and fears of those eventful months. He has had unusual opportunities for a

Sayfa :11

graphic and true account of events which are practically unknown in the west of Europe. Nor are the main facts of the story less novel. At this very moment it is widely believed in Turkey that the EL-SULTAN MURAD is a dead man: and to many the present volume will prove the first revelation of the fact that ABUL HAMID has still a living rival, before whose claims to the throne he can only appear as a traitor and an usurper.

It is, therefore, with some confidence that the publishers of this work invite for it the serious attention, not only of the general public, but also of those upon whose action the development of events is more directly dependent. For they believe that, by its promulgation, they may be enabled to throw a side light upon one of the most perplexing and insistent problems of the day.

FATHEROSTER HOUSE,

CHURCH CROSS ROAD,

November, 1895.

Yayınanın Notu

Bu sayfalarda ortaya konulan garip hikâye, giriş niteliğindedir. Şimdiye kadar halka sunulmuş olan Murat Efendi'nin tam ve en güvenilir portresini İngiliz okuyucularına sunarken, yayıncılar bunu yapmamakla birlikte, ortak çıkar ve değerlerden daha öte olan beşerî bir belgeye güncellik kazandıklarını düşünmektedir. Muhtemelen, Daily Chronicle'in İstanbul'daki özel komisyon üyelerinin raporlarında Türk politikalarının şimdiki durumunu hızlı biçimde incelediği, sadece son birkaç hafta içerisinde İngiliz okuyucuların çöktüğüne dair doğru bir fikir edinmiş ve Doğu'daki halkın yaşamındaki dehşetli kanıksamıştır. Böylelikle, çağdaş tarihle hemen hemen hiç paralellik göstermeyen meselelerin durumuna çekilen dikkat, Batılı politikacıları hemen ve etkili bir mücadelede bulunmaya zorlamaktadır. Bu meseleler aslında öyle hızlı biçimde belli bazı sorunlara yol açmaktadır ki her geçen gün belirsizliğini ortaya koymaktadır ve bu satırlar yazılmadan önce, İngiliz Dışişleri Bakanlığı'nın, Avrupa'nın müşterek barışı ile ilgili bir davada harekete geçmeye sevk edilmesi hiçbir şekilde mümkün değildir.

O hâlde, böyle bir dönemin bu kitapta çok önemli bir yeri vardır. Burada, düşüşü Türkiye'deki çağdaş yaşam tablosu ile birleşen müteakip olayların tüm akışını etkileyen, tahtından olmuş hükümdarın, terör döneminde, muhtemelen ilade cesareti ve tarif yeteneği bulunmamış tasvirlerden daha açık ve ayrıntılı bir tasvirini veriyoruz.

Bu kitabın yazarı tasvir ettiği sahnelerin çoğuna şahit olmuştur. Bu olayı ayların ortak korku ve umutlarını paylaşan biridir. Avrupa'nın batısında hemen hemen hiç bilinmeyen olayların gerçek sebebi ve canlandırılması açısından fevkalâde fırsatlar elde etmiştir. Hikâyedeki önemli gerçekler de yine bu bölgede çok bilindik değildir. Şu anda, Türkiye'de büyük ölçüde eski Sultan Murat'ın ölü olduğuna inanılmaktadır; birçokları için bu kitap Abdül Hamid'in taht üzerinde hak iddialarından önce, sadece bir vatan haini ve saltanata göz dikmiş biri olarak ortaya çıkabilecek, hâlâ hayatta olan bir rakibi olduğu gerçeğinin ilk kez ortaya çıktığını kanıtlayacaktır.

Sonuç olarak bu eserin yayıncıları, belli bir güvenle, sadece halkın değil, onların gelişimi daha doğrudan bir şekilde kendi hareketlerine bağlı olanların ciddi anlamda ilgisini bekle-

mektedir. Onlar, bu yayın ile günümüzün en çarpıcı ve tedirgin edici problemlerinden birini, yeni bir açıdan aydınlatacaklarına inanmaktadır.

PATERNOSTER HOUSE / CHARING CROSS ROAD, -Kasım 1895.

Sayfa :1

SULTAN MURAD V.

CHAPTER I.

THE dark records of Turkish history cannot furnish us with a drama more sombre or more tragic than that which has been played around the personality of the gentle and ill-fated Murad V. Never has fatality shown itself to be more brutal, never has history offered us a more cruel deception, nor hope mocked us with more cruel irony than in the case of the unfortunate captive who is now expiating his brief months of reign in a State prison. Suddenly struck down in the zenith of his career, progress has lost her only chance of being incarnated in a chief whose breadth of intelligence and wide sympathies might have saved the country from the inevitable ruin which now hangs over it.

Sayfa 1

SULTAN V. MURAT

BÖLÜM I

Türk tarihinin gizli belgeleri bizlere, asil ve bahtsız V. Murat'ın etrafında dönen oyundan daha karanlık veyahut daha hazin bir drama sunamaz. Uğursuzluk hiç kendini bu kadar acımasızca ortaya koymamış, tarih asla daha zalim bir aldatmaca ile karşımıza çıkmamıştır; ne de umut kısacık hükümdarlığının bedelini şimdi bir devlet hapisanesinde ödeyen bu talihsiz tutsağın durumunda olduğundan daha zalim bir ironi ile bizlerle alay etmemiştir. O, saltanatının zirvesindeyken aniden tahttan indirildiğin-

de, ilerleme, engin zekâsı ve sıcaklığı ile bu ülkeyi şu anda tepesinde sallanıp duran o kaçınılmaz çöküşten kurtarabilecek bir liderde canlanmak için tek şansını kaybetti."

Sayfa : 3

Constantinople, the theatre of this tragic drama, presents, first of all, a most strange and incomprehensible aspect. Its superb beauty without, its filthy streets within; the gardens and yalis of the rich, the squalid hovels of the poor; the dark cypress trees, with their Moslem graves beneath; the white minarets, emblems of a so-called living faith; the Christian churches, Greek, Roman,

Sayfa : 4

Anglican; the newly-built palaces, the ruined aqueducts and mouldering walls;

Sayfa 3-4

"Bu trajik dramının sahnesi, İstanbul, her şeyden önce çok tuhaf ve anlaşılmaz bir yönünü ortaya koyuyor; kirlı sokakları dışındaki enfes güzelliği; zenginlerin bahçeleri ve yalıları, fakirlerin sefil kulübeleri, altında uzanan Müslüman mezarlarıyla kasvetli selvi ağaçları; beyaz minareler, sözde canlı bir inanan timsalleri; Hristiyan kiliseleri, Yunan, Rum ve Anglikan, yeni yapılmış saraylar, harabeye dönmüş su kemerleri ve dökülen duvarlar,

Sayfa : 4

an absolute monarch, whose pleasure and caprice are sacred and cannot be touched by law, a dozen nationalities, European and Asiatic, never fused with their conquerors, both ignorant, and consequently hating each other, and all these

Sayfa : 5

things jostling against one another in a chaos of disorder without parallel.

Sayfa 4-5

Ve manevî tablosundaki tezaatlar ve umulmadık şeyler nasıl da çarpıcı: ... Sefası ve kaprisleri kutsal ve yasalara dokunamayacağı nitelikte olan muflak bir monarşi, hiçbir zaman fatihleriyle kaynaşmamış Asyalı ve Avrupalı bir düzine milliyet, her ikisi de cahil, dolayısıyla birbirinden nefret ediyor ve tüm bunlar paralelik göstermeyen bir düzensiz karmaşada birbiriyle ilişip duruyor..."

Sayfa : 5

"My programme," he said, in answer to Dr. S——'s question, "is not changed. My first step will be to put a stop to the robbery of the finances and the corruption which has eaten into all our administrations."

"But what will the Pera shopkeepers

Sayfa : 6

say," asked the Doctor, laughing, "and the ladies of the harem ?

Sayfa 5-6

"Dr. S 'ın sorusuna karşılık olarak "Programım" dedi (Murat). "Değişmedi. Atacağım ilk adım mali saygunlara ve tüm idarelerimize sızmış ve onları kemiren yolsuzluğa son vermek olacaktır."

"Ancak Pera'daki dükkâncılar ne der?" diye sordu Doktor, gülererek. "Ya haremdaki kadınlar?..."

Sayfa : 8

"Christianity," replied his friend, "is essentially the religion of progress. It was its founder who taught us those very ideas

Sayfa : 8

of progress which you so eloquently advocate."

"I know—I know. The Gospel is admirable; the words and sufferings of Christ have brought tears to my eyes. But I have been educated in another belief. Between so many, so many revelations, I hesitate. Which of us is deceived? Which of us has the truth? I am ignorant, and I seek to know. Two things I believe in and two things I will maintain—justice and liberty of conscience. Let us put an end to all this violence and cruelty and fanaticism, leave each religion free, let reason reign, and then we shall see

Sayfa : 9

that all the mists of error which spring from self-interest and political self-seeking will melt away under the sun of toleration,

Sayfa 8

"Hristiyanlık" diye cevapladı arkadaş, "esas itibarıyla bir ilerleme dinidir. Sizin açıkça savunduğunuz ilerleme fikirlerini de bize öğreten onun kurucusudur."

"Biliyorum biliyorum. İncil hayranlık verici; İsa'nın sözleri ve yaptıkları, gözlerimi yaşla doldurdu. Ancak ben başka bir inancın eğitimini aldım. Çok ama pekçok vahiy arasında bocalıyorum. Hangimiz kandırıldık? Hangimiz gerçeği biliyor? Cahilim ve bilgi arayışındayım. İki şeye inanıyorum ve iki şeyi koruyacağım - adalet ve vicdan özgürlüğü. Tüm bu vahşete, zalimliğe ve fanatikliğe son verelim, her dini özgür bırakalım, muhakemenin hüküm sürmesine izin verelim; o zaman kişisel çıkarların ve siyasi menfaatçilikten doğan tüm bu yanlışlık bulutlarının başgörü güneşi altında eriyip gideceğini göreceğiz..."

Sayfa : 9

"Inshallah! Perhaps, too, it will see the emancipation of women."

"Their slavery," answered Murad, "is a legacy which the Greeks left us. Nowhere in the Koran is woman treated with disrespect. But all this surveillance, this confinement, these latticed windows, these veiled

Sayfa : 10

faces, began with the taking of Constantinople, and have grown worse and worse with time. No, no," he added, with a playfulness which shot out now and then fitfully in his conversation, "if a woman has a pretty face, the more we see of it the better. Far from exciting sensuality, it has exactly the opposite effect." * Var

Sayfa 9

"İnşallah! Belki (yeni nesil), kadınların hürriyetini de görecektir."

"Onların esareti" dedi Murat "Yunanlıların bize bıraktığı mirastır. Kuran'da hiçbir yerde kadına saygısız davranmak geçmez. Ama tüm bu gözetim, hapis, kafesi pencere-ler, (sayfa 10) hümetkâr yüzler İstanbul'un alınmasıyla başladı ve zamanla hep daha kötüye gitti." "Hayır hayır!" diye ekledi, birdenbire ortaya çıkan ve sonra konuşmasına yerleşen bir neşeyle, "eğer bir kadının yüzü güzelse onu ne kadar görsek o kadar iyi. Bunun heyecan verici, şehvetin çok uzağında, tam tersi yönde bir etkisi vardır."

Sayfa : 11

"And yet you, who fascinate every one, must have fascinated the women."

"I will tell you," answered the Prince,

Sayfa : 11

laughing, " what happened to me at fourteen. I always loved carpentering, and one day, as I was making a box, I heard the rustling of a robe. My hands stopped, my heart beat, and, with an indescribable feeling of fascination, I heard the door creak open. Then, with a smile on her lips, a young and beautiful Circassian, dressed in silks, entered the room. She advanced with graceful step and

Sayfa : 12

bearing, and without the least embarrassment, sat down beside me. It was the first time that I ever was so near a strange woman. I know not what laughing images of the Koran danced through my head, but I was confused, and could not speak. Perceiving my trouble, the Circassian said to me, ' Effendim, leave your puerile occupation and let us profit by the half hour in which we are thrown together. No one can disturb us ; the eunuch is near, and he will keep away importunate people.' But this amorous parley, instead of firing my blood, froze it completely. I had always dreamt of love under a pure and modest form, and the effrontery of the odalisque only filled me with indignation."

Sayfa 11

"Sizin gibi herkesi büyüleyen biri kadınlar da büyülemiş olmalı."

"Size on dört yaşındayken başımdan geçen bir olayı anlatacağım" dedi Prens gülerek. "Marangozluğu çok severdim. Bir gün kutu yaparken bir fıstın hışırtısı duydum. Ellerim işlemez oldu, kalp atışlarım hızlandı, tarifi imkânsız bir büyülenmişlik duygusuyla kapının gıcırdayarak açıldığını duydum. Sonra, dudaklarımda bir gülümsemeyle ipekler giymiş genç ve güzel bir Çerkes odaya girdi. [sayfa 12] Nazik adımlarla bana doğru ilerledi ve en ufak bir çekingenlik duymadan yanıma oturdu. Yabancı bir kadınla ilk defa bu kadar yakın oluyordum. Kafamdan, Kur'an'dan fırlayan ve kahkahalar atan ne hayaller geçti bilmiyorum ama kafam karışmış ve konuşamıyordum. Çerkes sikuntını anlatarak bana, "Efendim, çocukça uğraşınızı bırakınız, başbaşa bırakıldığımız şu yarım saatten yararlanalım." Kimse bizi rahatsız edemez, harem ağası yakınlarında, bizi rahatsız edenleri uzak tutacak." dedi. Ancak bu aşkâne görüşme kanımı ateşleyeceğine, tamamen dondurdurdu. Her zaman saf ve temiz bir aşkın hayalini kurdum ve bu odaklın küstahlığı beni sadece kızdırdı."

Sayfa :20

CHAPTER III.

IF Abdul Mejid was the pioneer of Turkish progress, Abdul Aziz was its assassin. The former knew how to love, the latter only knew how to hate. Fantastic, capricious, selfish, exacting, with no elevation of character, no wish to improve his people, Aziz had inherited his Kurdish mother's native ferocity, and her coarse and ruthless spirit, which was fostered and grew rapidly under her education. She laughed when she saw her little savage, then five years old, tear a live pigeon to pieces for his amusement, and, when at the age of fifteen, he repeated the process with a young Bulgarian girl who had disdained his advances, she applauded her "young lion" for his high spirit. Abdul

Sayfa : 20

Aziz at matured age did not belie the promise of his youth. The reign of this oriental Caracalla is a record of atrocities and mis-

Sayfa : 21

rule. He had no taste for study, no capacity for diplomacy. He changed Abdul Mejid's stage into an amphitheatre, where slaves in sleeping postures were torn to pieces by wild dogs.

Sayfa 20

BÖLÜM III.

Eğer Abdül Mecit Türklerin ilerlemesinde öncü olsaydı, Abdül Aziz bu ilerlemenin suikastçısı olurdu. Abdül Mecit nasıl sevilleceğini bilirdi, oysa Abdül Aziz sadece nasıl nefret edileceğini biliyordu. Acayip, kaprısız, bencil ve müşkülpesentti, güçlü bir karaktere sahip değildi, halkını geliştirmek için en ufak bir isteği yoktu. Aziz, Kürt annesinin doğuştan gelen gaddarlığını, onun o kaba saba ve merhametsiz ruhunu almış ve bu ruh onun eğitimi altına teşvik edilmiş ve çabucak gelişmişti. O, 5 yaşındaki küçük vahşi oğlunun, sırf zevki için bir güvercini parçaladığını gördüğünde gülerdi ve 15 yaşında aynı şeyi onun iltifatlarını küçümseyen genç bir Bulgar kıza yaptığında "genç aslan"ını, cesaretinden ötürü alkışlamış. Abdül Aziz olgunluk yaşlarında da gençliğindeki voadlerini yalanlamadı. Bu Doğulu Caracalla soykırımları ve kötü idarenin timsaliydi. [sayfa 21] Çalışmaktan zevk almazdı, diplomasi kapasitesi yoktu. Abdül Mecid'in sahnesini, uyuklayan kölelerin vahşi köpeklerce parçalandığı bir amfiteatr'a dönüştürmüştü.

Sayfa : 21

He sent the prince away into the country, ostensibly for his nephew's pleasure; in reality to isolate him, and later, to keep him in permanent confinement. Devoured with secret distrust, he took him for a voyage on the imperial yacht. But, on their return, the

Sayfa :21

suspicious of the tyrant broke out with fresh violence, and he kept his nephew under arrest for three months, till the prince protested. "Ha!" he exclaimed, "he finds

Sayfa :22

my orders unjust, he shall be taught not to murmur; let him be confined for a year in the palace."

Sayfa 21-22

Abdül Aziz, görünüşde yeğenini memnun etmek, gerçekte ise onu tecrit etmek ve daha sonra sürekli hapiste tutmak için prensi (Murat) şehir dışına göndermişti. Bu gizli güvensizlik içini kemirdiğinden, onu imparatorluğun gezinti gemisiyle bir yolculuğa gönderdi. Ancak, dönüşte zalim hükümdarın şüpheleri korkunç bir dehşetle ortaya çıktı ve yeğenini üç ay süreyle hapsedi; ta ki o itiraz edinceye kadar. "Ha!" diye bağırdı, "benim emirlerimi haksız buluyor; homurdanmamayı öğrenecek. Hele bir sarayda bir sene hapis kalsın."

Sayfa :25

She persuaded Aziz to send for Murad, so that they might bring their united force to bear upon him, and persuade the Prince to give up his rights to the crown.

About the time when the heir presumptive was expected, she went into the room where her son sat, his face buried in his hands.

Sayfa 25

... O (Valide Sultan), Aziz'i Murat'ı çağırtmaya ikna etti, böylece birleştirdikleri güçlerini ona çevirecekler ve Prens taht üzerindeki haklarından vazgeçmeye ikna edeceklerdi.

Velihtin beklendiği sıralarda, oğlunun oturduğu odaya girdi; o yüzünü elleriyle kapamıştı.

Sayfa : 58

CHAPTER VII.

UNLIKE Murad, who rejected the stereotyped barbarism of Mahomet, Midhat's character was moulded on that of the cruel and selfish prophet of Islam, whom he somewhat resembled in strength of will, persuasive eloquence, and rare political capacity. But his foresight was too great, and he was far too deeply impressed by a study of the French Revolution not to modify his Mussulman ideas, and accommodate himself to the times. He aimed at establishing a constitution in Turkey, which would, so far as material progress was concerned, keep her on a level with Europe, and which would at the same time maintain Turkish privileges and traditions as much as possible.

But Midhat was a Moslem at heart. Brought up, like other Turks, in the harem, taught by his mother to lie and deceive, corrupted by the intrigues and scandal of the *hanoums*,

Sayfa 58

BÖLÜM VII.

Muhammed'in alışlagelmiş barbarlığını reddeden Murat'ın aksine, Midhat'ın karakteri irade gücü, ikna kabiliyeti ve ender görülen siyasi kapasitesi ile bir şekilde İslam'ın o zalim ve bencil peygamberine benzer nitelikte yoğunlaşmıştı. Ancak o öyle ileri görüşlüydü ve Fransız ihtilali ile ilgili incelemelerinden, öyle derinden etkilenmiş durumdaydı ki kendi İslami fikirlerini değiştirmekle birlikte ve zamana ayak uydurabilirdi. Mod-

di bir gelişme olarak, Türkiye'de, Türkiye'yi Avrupalı bir düzeyde tutacak ve aynı zamanda Türk ayrıcalıklarını ve geleneklerini mümkün olduğunca koruyacak bir anayasa oluşturma amaçındaydı.

Ancak Mithat kalben Müslümandı. Diğer Türkler gibi haremde büyümüştü, annesi ona yalan söylemeyi ve insanları kandırmayı öğretmiş, karakterli hanımların skandalı ve entrikalarıyla bozulmuştu.

Sayfa : 65

if it be your will to change the succession in favour of Prince Youssef Izzedin, let your will be done. But do not ask him to make reforms. He is past management."

"And getting desperate," added Avni. "I did but ask him to defer his intrigues until

Sayfa 65

Eğer verasetli Prens Yusuf İzzettin'in lehine değiştirmeyi irade buyuruyorsanız öyle olsun. Ama ondan reformlar yapmasını istemeyin. "Onun devri kapandı artık" dedi ve devam etti. "Ve giderek umutsuzlaşıyor." "Bunu yaptım, ondan entrikalarını ortalık biraz sakinleşinceye kadar ertelemesini istedim, o ise bana öldürecek gibi baktı.

Sayfa : 68

Midhat. "Curtain rises. First Act. Insurrection in Herzegovina. Servia and Montenegro preparing for war. Second Act. Greeks and Roumanians coming to the rescue. Third Act. Czar throws off the mask. The Bosphorus for Russia, Holy Russia, the symbol of orthodoxy and liberty. The Sultan to his palace at the Seraglio. The Sheik-ul-Islam chosen by the Czar to carry out his orders and dictate to the

Sayfa : 68

humble Mussulman. Russia to be master of the Mediterranean. The Panslavist hordes to swoop down on Trieste. Later, India to be snatched from the English. Of course, his scheme includes the protection of his sacred Majesty the Sultan by 20,000 Russians, who may land here at any time."

Avni frowned like a thunder-cloud as he listened. "All the more reason to act at once."

"If the Sultan gets wind of our conspiracy," coughed Ruchdi, "the bowstring or the Bosphorus for us," and his eyes rolled fearfully.

Sayfa 68

(Mithat) "Perde kalkıyor. Birinci perde, Hersek'de ayaklanma. Sırbistan ve Karadağ savaşı hazırlanıyor. İkinci perde, Yunanlılar ve Romenler kurtarmaya geliyor. Üçüncü perde, Çar maskesini çıkarıyor. İstanbul Boğazı Rusya'nın, Ortodoksluğun ve özgürlüğün sembolü Kutsal Rusya'nın oluyor. Sultan saraydaki Harem'de. Çar'ın seçtiği Şeyh-ül İslâm onun emirlerini yerine geçirecek ve mütevası Müslümanlara emredebek. Rusya Akdeniz'in efendisi olacak. Panslavist ordular Trieste'ye hücum edecek. Sonra Hindistan İngilizler'den alınacak. Elbette planı, kutsal Sultan hazretlerinin buraya her an ayak basabilecek 20,000 Rus tarafından korunmasını içeriyor."

Dinlerken Avni'nin yüzü fırtına bulutu gibi karardı. "Bir an önce harekete geçmek için birçok neden var."

"Eğer Sultan bu gizli anlaşmamızın kokusunu alırsa" diye öksürdü Rüçdi. "Ya ip bekler bizi, ya da Boğaz." ve bakışlarını korkuyla etrafta dolaştırı.

Sayfa : 69

Midhat smiled rather contemptuously at his colleague with the weeping eyes. "It appears you do not know our new Sheik. He is an ambitious prelate, who, to serve his own ends, would pass the Koran through the eye of a needle, or give the sanction of the *Cheriat* (religious law) to the act of independence of the United States, to the doctrine of the *Contrat Social*. He knows well all the cross currents of the Bosphorus, and can steer his bark in them securely. Here is the Fetva." He produced the document and read,—

" ' If the Commander of the Faithful acts like a madman ; if his political knowledge is defective ; if his personal expenses are such

Sayfa : 70

as the nation cannot support ; if his maintenance on the throne will result in disastrous consequences ; ought he, or ought he not, to be dethroned ? The *Cheriat* says—Yes !

" ' Signed, the Sheik-ul-Islam,

" ' HÂIRULLAH EFFENDI,

" ' on whom may God have mercy.' "

We will surround the palace this very night, and send Abdul Aziz Effendi an Irade, from the new Sultan, Murad V., that he must quit the palace at once."

"Will the new Sultan give it?" asked Ruchdi.

Sayfa 69

Mihhat ağlayan gözlerle, oldukça kibirli biçimde meslekdaşına (Rüşdi) gülümsedi. "Yeni şeyhimizi bilmiyormuş gibisin. O, kendi çıkarları için Kur'an'ı iğne deliğinden geçirecek ya da Amerika Birleşik Devletleri'nin bağımsızlık yasasına, Sosyal Anlaşma doktrinine Şeriat (dinî yasa) onayı verecek kadar hırslı bir din adamıdır. Boğazın bütün ters akıntıları çok iyi bilir ve gemisini oradan sağ salım geçirebilir. İşte Fetva burada." Belgeyi çıkarıp okudu;

[sayfa 70] "Eğer Halife deli gibi davranırsa, eğer siyasi bilgisi eksikse, eğer kişisel harcamaları milletin dayanamayacağı kadarıya, onun tahtta kalması felâketlerle sonuçlanıyorsa, tahttan indirilmeli mi, indirilmemeli mi? Şeriat der ki: Evet!"

İmza, Şeyh-ül İslam Hayrullah Efendi

"Tanrı'nın selâmeli onun üstüne olsun."

[Mithat] Bu gece sarayı kuşatacağız ve Abdül Aziz Efendi'ye yeni sultan V. Murat'tan sarayı bir an önce terk etmesini isteyen bir emir göndereceğiz.

"Peki yeni Sultan bunu yapar mı?" diye sordu Rüşdi.

Sayfa : 71

Now I have followed them, step by step, I am able to disclose all their secrets to you ? "

"Do not speak of such a thing, even in joke," said Ruchdi, shuddering. "I give

Sayfa : 72

way. If it is Abdul Aziz's fate to be deposed, deposed he must be."

Sayfa 71-72

[Avni] Padişaha gidip "...onları adım adım izledim, tüm sırlarını size anlatabilirim?" diyeyim mi?

"Bunun şakasını bile yapma" dedi Rüşdi ürpelererek. "Kabul ediyorum. Eğer Abdül Aziz'in kaderi tahttan indirilmekse, indirilmeli o hâlde."

Sayfa : 72

Midhat turned his crafty eye on his colleague. "Did not Abdul Aziz once attempt suicide during a temporary fit of insanity? He did. Ah, well! As you have charge of his welfare, you will, of course, be careful that the dethroned monarch be not irritated into a fresh attack." An ironical smile played across his lips as he spoke.

Sayfa 72

Mihhat kurnaz bakışlarını meslekdaşına çevirdi. "Abdül Aziz bir zamanlar geçici bir delilik nöbeti esnasında intihar girişiminde bulunmadı mı? Bulundu. O hâlde! Bakımını üstlendiğine göre, tabii ki yapacaksın. Dikkat et de bu tahtından indirilmiş hükümdar yani bir krize gimesin." Konuşurken dudaklarına alaycı bir gülümseme takıldı.

Sayfa : 180

CHAPTER XX.

PRINCE ABDUL HAMID, round whom Fate was weaving all this web of intrigue, was the third son of Sultan Abdul Mejid. He was born on the 22nd September, 1842, of an Armenian mother, and his appearance has little in common with that of his father or his uncle, Abdul Aziz. Indeed, he bears but slight resemblance to the robust typical Turk. Spare, nervous, swarthy, with great mobility of feature, he was, his Armenian nose apart, rather the type of the Arab.

Sayfa : 180

His face, marked with lines of thought, bore a pronounced expression of melancholy, and his eyes, a greyish black, were at once profound, restless and suspicious. His nose was of the exaggerated Armenian type, his mouth large, and his under lip protruding. His physiognomy was remarkable, intellectually and physically, and

Sayfa : 181

expressed many varying and contradictory possibilities of good and evil. Indeed those flashes of insight, followed by collapse of will, the indecision and want of continuity in action which have characterized his reign, those long fits of mental despondency, alternating with periods of energetic effort, showed that tenacity of purpose and courage alone were lacking to make him a great sovereign.

Too far removed from the chance of succession to the throne, Abdul Hamid had enjoyed, during the reign of Abdul Aziz, a life of freedom. Unfettered by the strict rules of Oriental ceremony, he had lived in ceaseless ease, little dreaming of the high destiny to which he was to be called. During his youth he gave himself up to the most vulgar

Sayfa :181

debauchery, and utterly neglected those studies and occupations fitted for a young prince. His profligacy was so open, and so cynical, that Scutari and the neighbourhood around still preserve the recollection of it.

Sayfa 180

BÖLÜM XX.

Kaderin tüm bu entrika ağırları etrafında ördüğü Prens Abdül Hamit, Sultan Abdül Mecid'in üçüncü oğluydu. 22 Eylül 1842'de, Ermeni bir anneden doğdu. Fiziksel olarak babasına ya da amcası Abdül Aziz'e çok az benziyordu. Aslında, tipik gürbüz Türk'e çok az benzerlik taşıyordu. İnce yapık, sinirli, koyu esmer, değişken yapıydı. Ermeni burnu dışında, daha çok Arap tipiydi. Düşünceli hatlarıyla belirgin yüzü sert bir melan-koli ifadesi taşıır, grimsi siyah gözleri bir anda derinleşir, huzursuzlanır ve vesveselenirdi. Abartılı bir Ermeni burnu vardı, ağzı kocaman, alt dudağı çıkık. Zihinsel ve fiziksel olarak dikkat çekiciydi ve onda iyi ile kötünün değişkenliğini ve çelişkisini görmek mümkünsdü. İrade çöküşünün izlediği bu zekâ ıstıhları, dönemine özelliğini veren, harekete geçmedeki ve onu devam ettirme isteğindeki kararsızlığı, enerjik çabalama dönemleriyle değişen o uzun bedbinlik nöbetleri gösteriyor ki; amaç azmi ve cesaret onun büyük bir hükümdar olmasını engelleyen eksikliklerdi.

[sayfa. 181]

Tahtın vellahtı alma şansından çok uzak olan Abdül Hamit, Abdül Aziz döneminde özgür bir yaşamın tadını çıkarmıştı. Doğu teşrifatının katı kurallarından kurtularak, sürekli rahat yaşamış, çağınlaçağı o ihtilâmlı hayatı çok az hayal etmişti. Gençliğinde kendini en aşağılık eğlencelere vermiş ve genç bir prensle yakışan çalışmalar ve meş-galeleri tamamen ihmal etmişti. Onun havardallığı öyle açık, öyle kötüydü ki Üsküdar ve civarı hâlâ ondan izler taşıır.

TURKEY. No. 1 (1890-91).

CORRESPONDENCE

Asiatic Turkey, Constantinople	
Kept No	01151
Exp. No	1105
Dist. No	F 44
Kept No	01151
Exp. No	1105
Dist. No	F 44

CONSTITUTIONAL LAW

CONDITION OF THE POPULATIONS

ASIATIC TURKEY,

AND THE

PROCEEDINGS IN THE CASE OF MOUSSA BEY.

(Is continuation of "Turkey No. 1 (1890)." C. 5912.)

Presented to both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.
January 1891.

LONDON.

PRINTED FOR HER MAJESTY'S STATIONERY OFFICE
BY HARRISON AND SONS, 21, MARTIN'S LANE,
PRINTERS IN ORDINARY TO HER MAJESTY.

And to be purchased, either directly or through any Bookseller, from
HARRISON AND SONS, 21, MARTIN'S LANE, LONDON, E.C. 4,
AND
JOHN BARNARD & Co., 10, BARNARD STREET, LONDON, E.C. 4,
AND
ROBERTS, FRANKS, & Co., 10, BARNARD STREET, LONDON, E.C. 4.

[C.—5914.] Price 10½d.

TÜRKİYE NO. 1 (1890-91)

ASYA TÜRKİYESİ'NDE NÜFUSUN DURUMU İLE İLGİLİ YAZIŞMALAR VE MUSA BEY VAKASI RAPORLARI

[Türkiye No. 1 (1890: "C. 5912'nin devamı niteliğinde]
Ekselansların emriyle iki Kamaraya da sunulmuştur.

Ocak, 1891

Londra

Harrison and Sons, St. Martin's Lane, Kraliçenin özel yayıncıları tarafından
Devlet Yayın Müdürlüğü için basılmıştır.

Herhangi bir kitapçı aracılığıyla ya da doğrudan şu adreslerden temin edilebilir.

LYRE and SPOTTISWOODE, EAST HARDING STREET, FLEET STREET, E.C., ve 32,
ABINGDON STREET, WESTMINSTER, S.W., CR

JOHN MENZIES & CO., 12, HANOVER STREET, EDINBURGH ve 21, DRURY STREET,
GLASGOW ya da HODGES, F16615 & CO., 104, GRAFTON STREET, DUBLIN

[C. 6214] Fiyat 10 1/2 d.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/0780

Yazar : ---

Cild : Kırmızı

Ebadı :

En : 21 cm.

Boy : 32.5 cm.

Sayfa Adedi : V + 101

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 10

No. 7.

Sir W. White to the Marquis of Salisbury.—(Received February 7.)

My Lord,

Constantinople, February 3, 1890.

THE peevishy habits and actions of a certain Chieftain in Kurdistan, called Mossun Bey, had attracted much attention during the last few years, not only in Europe, but even in America.

Two American missionaries had suffered at his hands in the year 1883, and the Government of the United States had sought, but hitherto in vain, to obtain an adequate punishment of his misdoings.

We had no special ill-usage of any British subject to complain of in that particular locality, but Her Majesty's Embassy in Turkey had at all times taken a deep interest in the welfare of the population inhabiting the extensive dominions of His Imperial Majesty the Sultan, whether Mussulmans or Christians, and our country has watched, with a constant and sympathetic attention, every improvement gradually reported as introduced in the administration of justice, or any other branch of the Sultan's public service, and on that account I did not fail to follow all the steps taken by the Government of this Empire from the first moment when I learnt that this notorious local miscreant, Mossun, was being brought for trial to Constantinople.

My copious and exhaustive Reports on this subject will have put your Lordship in possession of full and accurate details, both of the different steps taken for the public prosecution of this offender, and to the manner in which I have acquitted myself of my duty of pressing on the attention of the various Imperial Ottoman authorities concerned the importance that there should be no miscarriage of justice in this important criminal case, on which the attention of England and America was fixed.

The accompanying Memorandum, drawn up, at my request, by Mr. Charles Hardinge, will show the consecutive steps taken by me with that view, and I venture to hope that your Lordship will agree with me in thinking that nothing was omitted which could have been properly done in my position as the Representative at the Court of a friendly and allied Power.

I have, &c.
(Signed) W. A. WHITE.

Inclosure in No. 7.

Memorandum.

Sayfa 10

NO. 7

Sir W. White'dan Salisbury Marki'sine
(Mektup 7 Şubat'ta alınmıştır.)

İstanbul, 3 Şubat 1890

Lord'um,

Kürdistan'da Musa Bey adında bir çete reisinin tamahkâr ifyat ve davranışları geçtiğimiz son birkaç yılda sadece Avrupa'da değil, Amerika'da bile çok ilgi çekmektedir.

İki Amerikalı misyoner 1883 yılında onun ellerinde acı çekmiştir; Amerikan Hükûmeti onun suçlarına uygun bir ceza bulabilmek için baş yerde peşine düğmüştür.

Bu bölgede, böyle bir kötü muameleye maruz kalan bir İngiliz vatandaşıyla ilgili özel bir vak'a yoktur, ancak Kraliçe Hazretlerinin Türkiye'deki sefareti, ister Müslüman ister Hristiyan olsun, İmparator Hazretleri Sultan'ın hâkimiyeti altındaki geniş topraklarda yaşayan halkın refahı ile her zaman yakından ilgilenmiştir ve ve ülkemiz Sultanın kamu hizmetlerinde veya adli yönetimindeki her gelişmeyi ekte rapor edildiği gibi sürekli ve özenli bir ilgiyle kademe kademe izlemektedir ve bu sebeplerden Musa'nın bu iflah olmaz mahallî suçunun yargılanmak üzere İstanbul'a getirildiğini öğrendiğim zamandan itibaren imparatorluk tarafından atılan adımları izlemekten geri kalmadım.

Bu konuda çok sayıdaki uzun raporlarım, zatî âlllerinin, bu suçlunun ceza takibatındaki değişik aşamaları ve İngiltere ile Amerika'nın ilgilerini odakladığı bu önemli cürüm vak'asında adli bir hataya mahal vermemenin önemi ile ilgili olarak Osmanlı İmparatorluğu çeşitli mercilerinin alakası için baskı yapmayı kendime nasıl görev atlatmışım konusuyla ilgili, tam ve doğru ayrıntılara vakıf olmasını sağlayacaktır.

Ricam üzerine, Charles Hardinge Beyefendi tarafından tanzim edilen ilişikteki muhtıra, bu görüş ile tarafımda atılan müteakip adımları göstermektedir. Zatî âlllerinin dost ve mütefik bir gücün mahkeme temsilcisi olarak, benim konumumda, yapılabilecek her şeyin ihmal edilmeksizin yerine getirildiği düşüncesinde bana katılacağını ümit etme cürretini gösteriyorum.

Halkum adına,

W.A. White

İmza

No: 7'ye ek muhtıra

Sayfa : 32

Inclosure in No. 54.

Memorandum by Mr. Alvarez on the Mexican Boy Case.

I CALLED upon Jerdet Pasha, Minister of Justice, to-day, in compliance with his request of yesterday at the Porte, but his Excellency did not arrive at his Department till long after the time fixed. He told me that after I had left the Porte yesterday he gave instructions that Hussein Rauschly Effendi, the President of the Correctional Court of Appeal and Chamber of Indictments, should be found and invited to attend the Grand Videt's after that evening, but he did not know if the President had done so. The President of the Court was then presiding and could not leave the Bench, but in his absence the Minister sent for Schabey Effendi, Jela Bey, Director of Criminal Affairs, and the Public Prosecutors of Appeal and First Instance, after consultation with whom the Minister desired me to inform the Ambassador that, in consequence of the opposition made by the plaintiff to the Judge of Instruction's "Ordonnance de Non-Lieu" in favour of Maria Bey, the case of the girl Gulnazar, the only one now remaining, was at present under the consideration of the Chamber of Indictments, which would probably give its decision in the course of one or two weeks. This time might be required on account of the delays inevitable in Ramadan.

(Signed)

J. ALVAREZ

Sayfa : 32

Constantinople, April 28, 1890.

P.S.—I believe the documents in the case of Gülsar were not handed to the Public Prosecutor of the Court of Appeal for the Chamber of Indictments before today, whereas I was last week informed that they had been so disposed of on Thursday last.

J. A.

Sayfa 32

No. 34'e ilâk

Bay Alvarez Tarafından Tenzim Edilen Musa Bey Vak'ası Muhtırası

Dün Babıâli'de rica etmesi üzerine bugün Adalet Nazır Cevdet Paşa'yı ziyaret ettim. Ancak ekselansın makamına kararlaştırılan saatten çok sonra geldi. Bana, dün ben Babıâli'den ayrıldıktan sonra, İstinaf Mahkemesi ve İddianame Odası Reisi Hüseyin Rüşdi Efendi'nin bulunup, o akşam Sadrazam'ın verdiği iftar yemeğine davet edilmesi emrini verdiğini, ancak başkanın yemeğe katılıp katılmadığını bilmediğini söyledi. Mahkeme Reisi o sırada görevi başındaydı; mahkemeden ayrılmamıştı; ancak, onun غيابında Nazır, Şaboy Efendi'yi, Ceza İşleri Amiri Celal Bey'i ve Temyiz ve Asliye Mahkemeleri savcılarını istetmişti ve onlarla istişareden sonra Nazır benden davacının Musa Bey'in lehine sorgu hâkiminin mahkemenin men'i kararına itiraz etmesi sonucunda Gülsar adlı kızın davasının bir ya da iki hafta içerisinde muhtemelen kararını verecek İddianame Odası'nın şu anda incelediği tek dava olduğu konusunda sefiri bilgilendirmemi istedi. Bu süre, Ramazan'da kaçınılmaz olan gecikmeler nedeniyle gerekli olabilir.

İmza J. Alvarez

İstanbul, 28 Nisan 1890

Haşiye: Geçen hafta, bir önceki perşembe, Gülsar davası evraklarının tamamlandığını öğrenmeme rağmen, bu evrakların bugüne kadar İddianame Oda'sına verilmek üzere Temyiz Mahkemesi savasına teslim edilmediğine inanıyorum.

J.A.

Sayfa : 33

No. 36.

Sir W. White to the Marquis of Salisbury.—(Received May 16.)

My Lord,

Constantinople, May 8, 1890.

I HAVE the honour, in continuation of my despatch of the 20th ultimo, to transmit to your Lordship herewith a copy of a Memorandum by Mr. Alvarez, reporting the confirmation by the Chamber of Indictments of the "Ordonnance de Non-Lieu," given by the "Juge d'Instruction" in the case of the girl Gülsar.

This information has since been confirmed to me by the Grand Visier.

I have, &c.

(Signed) W. A. WHITE.

Sayfa 33

No: 36

Sir W. White'dan Salisbury Marki'sine
(Mektup 16 Mayıs'ta alınmıştır.)

Lord'um,

Geçen ayın 29'una alt raporunun devamında Zati Âlilerine bu pusulayla birlikte İddi-aname Odası'nın Gülizar davasındaki sorgu hâkimi tarafından verilen mahkemenin men'î karar onayını bildiren Bay Alvarez'in tanzim ettiği muhtıranın bir kopyasını iletmekten şeref duyarm. Bu bilginin doğruluğu Sadrazam tarafından onaylanmıştır.

Halkum adına,
W.A. White

Sayfa : 34

Inclosure 3 in No. 41.

Consul Lloyd to Sir W. White.

Sir,

Erzurum, April 20, 1890.

THIS Vice-Consul at Van reports to me that on the 18th April sixteen mounted Kurds attacked some Armenian villages situated about 10 miles to the south of Van and carried off 1,120 persons and 3 horses. Firing took place. The villages were

Sayfa 34

No 37'ye yapılan 3. ek

Konsolos Lloyd'dan Sir W. White'a

Erzurum, 29 Nisan, 1890

Bayım,

Van Konsolos Muavini, 19 Nisan'da 16 atlı Kürdün Van'ın güneyine 10 mil uzaklıktaki bazı Ermeni köylerine saldırıp, beraberlerinde 1.120 kuruş para ve 3 at alıp götürdüklerini bildiriyor. Ateş açılmış.

Sayfa : 38

No. 41.

Sir W. White to the Marquis of Salisbury.—(Received May 30.)

My Lord,

Constantinople, May 20, 1890.

SOME time ago the late Minister of Justice furnished me with statistics of the population of those villages principally inhabited by Armenians in support of a conclusion made by his Excellency that the Armenians were in a minority in those provinces.

Sayfa : 38

The figures were based for the most part on the results shown by the last Census. This list I referred to Mr. Clifford Lloyd for comparison with the numbers obtainable by him.

I have now the honour to inclose a copy of his despatch, giving the results he has obtained.

Taking the five principal vilayets and comparing the numbers, there is certainly a difference, but it is not very striking considering the difficulty of collecting statistics.

It is as follows :—

Porte's estimate	..	..	..	..	..	Musulman.
Mr. Lloyd's estimate	..	..	..	..	..	1,432,075
						1,233,402
Difference	..	..	..	..	..	198,673
Mr. Lloyd's estimate	..	..	..	..	..	Non-Musulman.
Porte's estimate	..	..	..	..	..	566,297
						512,372
Difference	..	..	..	..	..	53,925

I have, Sir,
(Signed) W. A. WHITE.

Sayfa 38

No. 44

Sir W. White'dan Salisbury Mark'sine (Mektup 30 Mayıs'ta alınmıştır)

Lord'um,

İstanbul, 26 Mayıs 1890

Bir süre önce, sabık Adalet Nazırı bana, ekseriyetle Ermeniler'in bulunduğu vilâyetlerin nüfusuna dair ve Ekselansları'nın o vilâyetlerde Ermeniler'in azınlıkta olduğu iddiasını destekleyen istatistikleri sundu.

Rakamlar büyük oranda, son nüfus sayımının verdiği sonuçlara dayanmaktadır.

Bu listeyi kendisinin ulaşabildiği rakamlarla karşılaştırması için Clifford Lloyd Beyefendi'ye verdim.

Elde ettiği sonuçları gösteren raporunun bir kopyasını ilâşikte sunmaktan şeref duyuyum. Beş önemli vilâyetin alınıp rakamların karşılaştırılması sonucunda, katî suretle bir fark vardır, ancak istatistikî malûmat elde etme güçlüğü düşünülüğünde bu çok çarpıcı değildir.

Sonuçlar aşağıdaki gibidir:

						Müslümanlar
Babîlî'nin tahmini	..	..	..	..	..	1,432.075
Bay Lloyd'un tahmini	..	..	..	..	..	1,233.402
Fark	..	..	..	..	..	198.673
						Müslüman olmayanlar
Bay Lloyd'un tahmini	..	..	..	..	..	566.297
Babîlî'nin tahmini	..	..	..	..	..	512.372
Fark	..	..	..	..	..	53.925

Halkım adına,
W.A. WHITE

Sayfa : 40

Enclosure 3 in No. 44.

(B.)—COMPARATIVE Estimates of Population within jurisdiction of Kurdistan Consulate.

Vilayets.	Official Figures furnished to Her Majesty's Ambassador by Bahadur Pasha, 1880.		Mr. Clifford Lloyd's Estimates, 1880.	
	Mos.-Moslem.	Moslem.	Mos.-Moslem.	Moslem.
Erzurum	113,488	441,671	113,488	441,671
Bitlis	109,944	167,054	121,082	166,794
Van	135,912	282,582	155,988	115,000
Diarbekir	71,870	240,574	87,584	304,584
Harput (Mamuret Mazk)	81,158	300,194	88,155	205,353
	512,372	1,432,075	566,297	1,233,402

(Signed)

CLIFFORD LLOYD.

Erzurum, May 14, 1880.

Sayfa 40

No. 44'e yapılan 3. ek

Kürdistan Konsolosluğu'na tâbi nüfusun karşılaştırmalı tahminleri

Vilayetler	Kraliçe Hazretlerinin Sefirine Osmanlı Hükûmeti tarafından sunulan resmî rakamlar, 1880		Clifford Lloyd Beyfindinin tahminleri, 1880	
	Müslüman olmayanlar	Müslümanlar	Müslüman olmayanlar	Müslümanlar
Erzurum	113.488	441.671	113.488	441.671
Bitlis	109.944	167.054	121.082	166.794
Van	135.912	282.582	155.988	115.000
Diyanbakır	71.870	240.574	87.584	304.584
Harput	81.158	300.194	88.155	205.353
(Mamuret Elaziz)	512.372	1.432.075	566.297	1.233.402
Erzurum, 14 Mayıs 1890				CLIFFORD LLOYD

WITH THE TURKS IN PALESTINE

By ALEXANDER AARONSOHN

01312

1065

B 174

LONDON (1917)

CONSTABLE & COMPANY LTD

Filistin'de Türklerle

(Alexander Aaronsohn)

Londra 1917

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/0863

Yazar : Alexander Aaronsohn

Cild : Bej rengi

Ebadı :

En : 13 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : 125

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :5

CONTENTS

CHAP.	PAGE
I. ZICRON-JACOB	7
II. PRESSED INTO THE SERVICE	16
III. THE GERMAN PROPAGANDA	31
IV. ROAD-MAKING AND DISCHARGE	38
V. THE HIDDEN ARMS	47
VI. THE SUEZ CAMPAIGN	57
VII. FIGHTING THE LOCUSTS	75
VIII. THE LEBANON	80
IX. A ROBBER-BARON OF PALESTINE	92
X. A RASH ADVENTURE	108
XI. ESCAPE	114

Sayfa 5

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM	SAYFA
1. Zicron - Yakub	7
2. Hizmet Etmeye Zorlanması	16
3. Almanlar Tarafından Yapılan Propaganda	31
4. Yol Yapımı Ve Boşaltım	38
5. Gizlenmiş Silahlar	47
6. Suez Kampanyası	57
7. Çekirgelerle Savaş	75
8. Lübnan	80
9. Filistin'in Hırsız Baronu	92
10. Hızlı Bir Macera	103
11. Kaçış	114

Sayfa : 22

In the course of that same evening we were allotted our uniforms. The Turkish uniform, under indirect German influence, has been greatly modified during the past five years. It is of khaki—a greener khaki than that of the British army, and of conventional European cut. Spiral puttees and good boots are provided: the only peculiar feature is the headgear—a curious, uncouth-looking combination of the turban and the German helmet, devised

Sayfa : 23

by Enver Pasha to combine religion and practicality, and called in his honour “*enverish*.” (With commendable thrift, Enver patented his invention, and it is rumoured that he has drawn a comfortable fortune from its sale.)

Sayfa 22-23

Türk üniforması, dolaylı Alman etkisi altında son beş yıl boyunca büyük ölçüde değişikliğe uğratıldı. İngiliz ordusununkinden çok daha yeşil bir hâki rengine dönüştürüldü ve geleneksel Avrupa kesimiyle hazırlanmaya başlandı. En göze çarpan özellik, türban ve Alman kaskelinin birleşiminden oluşan ve Enver Paşa tarafından din ile kullanışığı birleştirmek amacıyla keşfedildiği için “enveriye” adını alan “başlık” oldu (Övülmeye layık ekonomisiyle tanınan Enver, keşfinin patentini aldı ve söylentilere göre şapka satışından oldukça yüksek bir sermaye kazandı).

Sayfa : 25

So far as my comrades and I were concerned, I must admit that we were generally treated kindly. We knew most of the drill-exercises from the gymnastic training we had practised since childhood, and

Sayfa : 25

✱ the officers realized that we were educated and came from respectable families. The same was also true with regard to the native Christians, most of whom can read and write and are of a better class than the Mohammedans of the country.

Sayfa 25

Bana ve yoldaşlarıma kalırsa, genellikle bize iyi davranıldığı gerçeğini kabul etmiydim. Jimnastik egzersizlerinin çoğunu zaten çocukluğumuzdan beri aldığımız jimnastik eğitiminden dolayı biliyorduk ve subaylar, bizim eğitilmiş olduğumuzun ve saygıdeğer ailelerden geldiğimizin farkına vardılar. Aynı şey, ülkenin Müslümanlarının çoğundan çok daha iyi okuma yazma bilen ve daha iyi bir sınıfa ait olan doğuştan Hristiyan olanlar için de geçerliydi.

Sayfa : 42

The situation grew more and more unbearable. One day a little Christian soldier—a Nazarene—disappeared from the ranks. We never saw him again, but we learned that his sister, a very young girl, had been forcibly taken by a Turkish officer of the Nazareth garrison. In

Sayfa : 43

Palestine, the dishonour of a girl can be redeemed by blood alone. The young soldier had hunted for his sister, found her in the barracks, and shot her; he then surrendered himself to the military authorities, who undoubtedly put him to death. He had not dared to kill the real criminal—the officer—for he

Sayfa :43

knew that this would not only bring death to his family, but would call down terrible suffering on all the Christians of Nazareth.

Sayfa 42

Durum giderek daha dayanılmaz bir hal aldı. Bir gün Nasıra'lı küçük yaşta ki Hristiyan bir asker ortadan bir anda kayboluverdi. Onu bir daha hiç görmedik, ama daha sonradan öğrendiğimize göre, çok genç birisi olan kızıkardeşi, Nasıra Gamizonu'ndaki bir Türk subay tarafından zorla alınıp götürülmüştü. [Sayfa. 43] Filistin'de bir kızın şerefine kirlenmesi, ancak kanla temizlenebilir. Genç asker kızıkardeşini aradı, onu kışlada buldu ve silâhıyla vurdu; daha sonra, onu şüphesiz ölüme mahkûm edecek olan askerî otoritelere teslim oldu. Gerçek suçu olan subayı öldürmeye cesaret bile etmedi, çünkü biliyordu ki bu, ailesinin öldürülmesine yol açmakla kalmaz, Nazareth'in tüm Hristiyanlarının korkunç acılar çekmelerine sebep olurdu.

Sayfa :47

WHEN I finally reached Zicron-Jacob, I found rather a sad state of affairs. Military law had been declared. No one was supposed to be seen in the streets after sundown. The village was full of soldiers, and civilians had to put up with all kinds of ill-treatment. Moreover, our people were in a state of great excitement because an order had recently come from the Turkish authorities bidding them surrender whatever firearms or weapons they had in their possession.

Sayfa 47

Sonunda, Zicron-Jacob'a ulaştığımda gerçekten üzücü olan şeylerle karşılaştım. Silâh yönetim ilân edilmişti. Günbatımından sonra sokağa çıkma yasağı konmuştu. Köy

askerlerle doluydu ve siviller kendilerine yapılacak her türlü kötü davranışa katlanmak zorundaydı. Bundan başka, halkın büyük bir heyecan içindeydi, çünkü son olarak Türk yetkililerinden, halkın elinde bulundurduğu ve saklamakta olduğu tüm silâhları kendilerine vermeleri emri gelmişti.

Sayfa : 48

With the arms gone, the head men of the village knew that our last hold over the Arabs, our last chance for defence against sudden violence, would be gone, and they had refused to give them up. A house-to-house search had been made—fruitlessly, for our little arsenal was safely "cached" in a field, beneath growing grain.

Sayfa 48

Silâhlar gittiğinde, köyün büyükleri de biliyordu ki Araplar üzerindeki son gücümüz, onı bir saldırıya karşı kendimizi savunacak son gücümüz de gitmiş olacaktı. Bu yüzden, silâhları teslim etmeyi reddettiler. Üzerinde tahıl ekili bir tarlada saklanmış küçük askeri teçhizat depomuzu bulmak için evleri kapı kapı aradılar.

Sayfa : 70

Arabs, who take defeat badly, turned against the authorities who had got them into such trouble. Rumours circulated that Djemal Pasha had been bought by the English and that the defeat at Suez had been planned by him, and persons keeping an ear close to the ground began to hear mutterings of a general massacre of Ger-

Sayfa : 70

mans. In fact things came within an ace of a bloody outbreak. I knew some Germans in Jaffa and Haifa who firmly believed that it was all over with them. In the defeated army itself the Turkish officers gave vent to their hatred of the Germans. Three German officers were shot by their Turkish comrades during the retreat, and a fourth committed suicide. However, Djemal Pasha succeeded in keeping order by means of stern repressive methods, and by the fear roused by his large bodyguard of faithful Anatolians.

Naturally we Jews rejoiced at the Turkish defeat. We felt sure that it would put a damper on the arrogance of the soldiery.

Sayfa 70

Kötü bir yenilgiye uğrayan Araplar, kendilerini bu zor duruma sokan otoritelere sırt çevirdiler. Cemal Paşa'nın İngilizler tarafından satın alındığı ve Suez (Süveyş)'deki yenilginin onun tarafından plânkandığına dair söylentiler kulaktan kulağa yayıldı ve bunları duymak için kulak kabartanlar, Almanların yaptığı bir kılıama dair söylentiler de duymaya başladılar. Yenilen ordudaki Türk subayları öfkelerini Almanlar'dan çıkarırlar. Üç Alman subayı, geri çekilme esnasında Türk yoldaşları tarafından vuruldu ve dördüncü bir subay da intihar etti. Bununla birlikte, Cemal Paşa katli ve baskıcı metodları ve inançlı Anadolu'lar'dan oluşan çok sayıdaki insanların verdiği korku sayesinde düzeni sağlamayı başardı.

Doğal olarak biz Yahudiler, Türkler'in yenilgisini sevinçle karşıladık. Bu yenilginin, askerlikteki kendini bilmezliğe bir sürgü çekeceğinden artık emindik.

Sayfa :71

Sayfa :72

The roads and the

fields were covered with dead camels and horses and mules. Hundreds of soldiers were straggling in disorder, many of them on leave, but many deserting. Soon after the defeat at the Canal several thousand soldiers deserted, but an amnesty was declared and they returned to their regiments.

Sayfa 71

Güneyde yenilgiye uğramış ordu bir çözülme yaşarken, Beersheba'yı terkedip eve gitmeye karar verdim. [sayfa 72] Yollar ve tarlalar ölü develer, atlar ve katırlarla kaplanmış. Yüzlerce asker dağınık bir biçimde yürüyordu, fakat bir genel af ilân edildi ve onlar alaylarına geri döndüler.

Sayfa :87

looking forward to the moment when I should find myself among people who were free from the Turkish yoke, in a country where I should be able to breathe freely for a few hours.

But how great was my consternation when, on entering the Lebanon, I saw on all the roads Turkish soldiers who stopped me every minute to ask for my papers! Even then I could not realize that the

Sayfa : 87

worst had happened. Of course, rumours of the Turkish occupation of the Lebanon had reached us a few weeks before, but we had not believed it, as we knew that Germany and Austria were among those who guaranteed the autonomy of the Lebanon. It was true, however ; the scrap of paper that guaranteed the freedom of the Lebanon had proved of no more value to the Lebanese than that other scrap of paper to Belgium.

Sayfa 87

Lübnan'a yaklaştığımda içim beklentiler ve yüksek ümitlerle doluydu. Kendimi, Türk boyunduruğundan kurtulmuş, birkaç saat için rahatça nefes alabileceğim bir ülkede bulacağım anı dört gözle bekliyordum.

Fakat Lübnan'a girerken hayretler içinde kaldım. Yolların tümünde izin kağıtlarını sor-mak için beni durduran Türk askerlerini gördüm. O zaman bile, en kötü şeyin gerçekleş-tiğini farkedemedim. Tabii ki Lübnan'ın Türkler tarafından işgal edildiğine dair söylentiler bir-kaç hafta öncesinde kulağıma gelmişti ama inanmamıştım. Bildiğimiz kadıyla Almanya ve Avusturya, Lübnan'ın özerkliğini garantileyen ülkeler arasındaydı. Bu doğrudu. Bunun-la birlikte, Lübnan'ın özgürlüğünü garantileyen kağıt parçası, Lübnanlılar, Belçikalılara veri-len kağıt parçasından daha fazla değer tezki etmiyordu.

Sayfa :90

An order issued from Constantinople demanded that the official language of the

Sayfa :91

college be Turkish instead of English, and Turkish officers even dared to enter the college premises to search for citizens belonging to the belligerent nations, without first getting permission from the American Consul.

What

1918

1918

1918

Sayfa 90-91

İstanbul'dan gelen bir emir, kolejın resmi dilinin İngilizce yerine Türkçe olmasını istedi ve Türk subaylar, Amerikan Konsolosluğu'ndan izin almadan, savaşa katılmış uluslara mensup vatandaşları aramak için kolej sınırları içine girdiler.

TURKISH EMPIRE:

THE SULTAN,

THE TERRITORY, AND THE PEOPLE.

NEW AND REVISED EDITION.

LONDON:

THE RELIGIOUS TRACT SOCIETY;

25, PATERNOSTER ROW; 42, ST. PAUL'S CHURCHYARD;
AND 42, PICCADILLY.

TÜRK İMPARATORLUĞU

SULTANLAR, TOPRAK VE İNSANLAR

Yeni ve gözden geçirilmiş baskı

LONDRA:

THE RELIGIOUS TRACT SOCIETY;
56. PATERNOSTER ROW; 65. ST. PAUL'S
CHURCHYARD; AND 164, PICCADILLY

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 90K/1098

Yazar : ---

Cild : Bej

Ebadi :

En : 13 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : IV + 315

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil

Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

2. Not: İngilizce olan bu metin eserin nelerinin Atatürk tarafından çizildiği ya da işaretlendiği tam olarak tespit edilmemiştir. Kitabın: 1, 3, 25, 26, 27, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 64, 65, 66, 67, 71, 73, 75, 76, 79, 80, 85, 86, 87, 89, 110, 112, 113, 114, 115, 117, 119, 121, 125, 126, 127, 128, 129, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 172, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 196 ve 203 sayı-
talan işaretlidir. Kitabın çizili, işaretli ya da notlu yerlerinden örnekler alınmıştır.

Sayfa :1

المحتوى

* İngilizce

CONTENTS.

CHAP.	PAGE
I. THE TURKS, SELJUKIAN AND OTTOMAN	1
II. RISE OF THE OTTOMAN EMPIRE	9
III. ESTABLISHMENT OF THE EMPIRE	25
IV. MOHAMMED II.—CAPTURE OF CONSTANTINOPLE	43
V. GENERAL EFFECT OF THE OTTOMAN CONQUESTS	55
VI. GREATEST POWER AND EXTENT OF THE EMPIRE	101
VII. REVERSES OF THE EMPIRE	133
VIII. FURTHER REVERSES OF THE EMPIRE	161
IX. MAHMOUD II.—ABDUL MEDJID I.—ABDUL AMR I.	199
X. THE CAPITAL OF THE EMPIRE	233
XI. TERRITORIAL AND GENERAL VIEW OF THE EMPIRE	265
XII. POPULATION AND PRODUCTS OF THE EMPIRE	291

Sayfa 1

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM	SAYFA
I. TÜRKLER, SELÇUKLULAR VE OSMANILAR	1
II. OSMANLI İMPARATORLUĞUNUN DOĞUŞU	9
III. İMPARATORLUĞUN KURULUŞU	25
IV. İ. MEHMET - İSTANBUL'UN FETHİ	53

V. OSMANLI FETİHLERİNİN GENEL ETKİSİ	85
VI. İMPARATORLUĞUN EN GÜÇLÜ VE EN GENİŞ OLDUĞU DÖNEM	101
VII. İMPARATORLUĞUN MAĞLUBİYETLERİ	133
VIII. İMPARATORLUĞUN DİĞER MAĞLUBİYETLERİ	163
IX. II. MAHMUT - I. ABDÜL MECİT, I. ABDÜL AZİZ	192
X. İMPARATORLUĞUN BAŞKENTİ	235
XI. İMPARATORLUĞUN GENEL DURUMU VE TOPRAKLARI	265
XII. İMPARATORLUĞUN NÜFUSU VE ESERLERİ	291

Sayfa : 27

Western Christendom was too much distracted by its own rival popes, and with the open wars and hollow truces of its states, to interpose effectively on behalf of eastern by any general combination.

— The circumstances of Europe were thus auspicious to the conquest of its eastern peninsula by the Ottomans.

Sayfa 27

Bah Hristiyanlık âlemi kendi rakip papalarıyla, açılan savaşlarla ve devletlerinin boş müdahaleleriyle, herhangi şekilde biraraya gelip Doğu adına etkin bir müdahalede bulunamayacak kadar meşguldü.

Dolayısıyla Avrupa'nın şartları doğu yarımadasının Osmanlılarca fethedilmesine müsaitti.

Sayfa : 29

Threatened by the northerly irruption of the Ottomans, the nations on the banks of the Danube, comprising the Serrians, Bosnians, Hungarians, and Wallachians, formed a league to preserve their independence, set upon the offensive, recover Adrianople, and drive back the advancing enemy.

Sayfa 29

Osmanlıların kuzeyden gelen istilâsının tehdidi altında, Sırpları, Bosnalıları, Macarları ve Eflaklıları içeren Tuna nehri kıyılarındaki uluslar, bağımsızlıklarını korumak, saldırganlara karşı koymak, Edirne'yi geri almak ve ilerleyen düşmanı geri püskürtmek üzere birleşti.

Sayfa : 45

Yet, while outwardly professing the religion of his patron, he secretly clung to the faith of his fathers, and cherished the thought of revolting against him, while accepting the marks of his confidence. Peculiar circumstances offer some palliations for this conduct, but it was essentially wrong; and it remains, along with some ulterior measures, a blot upon his memory. Feats of prowess gained him admiration, and high command, with the name of Scander or Alexander-beg, after the Macedonian conqueror, whom the sultan supposed him to resemble. After the death of his father, the prince plotted his own escape. Suddenly deserting the Ottoman army during an engagement with the Hungarians, he joined their ranks and secured to them the victory. Amurath's principal secretary being taken prisoner, Scanderbeg extorted from him a firman vesting the governorship of Epirus in himself, and then slew the hapless functionary. Armed with this warrant, and aided by a number of partisans, he appeared before the gates of Croya, the capital, which were thrown open to him by the unsuspecting garrison. The prince now cast aside the mask, and put himself at the head of a national revolt, which he conducted with remarkable intrepidity and skill.

Sayfa : 46

donian conqueror, whom the sultan supposed him to resemble. After the death of his father, the prince plotted his own escape. Suddenly deserting the Ottoman army during an engagement with the Hungarians, he joined their ranks and secured to them the victory. Amurath's principal secretary being taken prisoner, Scanderbeg extorted from him a firman vesting the governorship of Epirus in himself, and then slew the hapless functionary. Armed with this warrant, and aided by a number of partisans, he appeared before the gates of Croya, the capital, which were thrown open to him by the unsuspecting garrison. The prince now cast aside the mask, and put himself at the head of a national revolt, which he conducted with remarkable intrepidity and skill.

Sayfa 45

"Bununla birlikte, görünüşte koruyucusunun dininde olduğunu iddia ederken, gizliiden gizliye babasının inancından vazgeçmemişti ve bir yandan onun **güvenini** kazanırken, ona karşı ayaklanma düşüncesini de besliyordu. Özel durumlar bu davranış için **mazeretler** gösterir; ancak özünde yanlışır ve gizlilik payı ile birlikte bu hatırasında **kara bir leke** olarak kaldı. **Yığıtçe kahramanlık**tan, ona hayranlık ve başkomutanlığı kazandı. Sultan'ın ona **benzemesini** umduğu Makedon Fatihinin ardından Scander, Alexander-beg adını aldı. [sayfa 46] Babasının ölümünden sonra, prens kendi **kaçışını plân**ladı. Macarlarla bir çarpışma esnasında oniden Osmanlı ordusunu **bırakarak** Macarların saflarına katıldı ve onların zafer kazanmasını sağladı. Murat'ın baş kâtibi esir alınmış. İskender bey ondan zorla, Epirus valiliğine kendisini yetkili kılan bir ferman aldı ve sonra bu talihsiz memuru öldürdü. Bu yetki ile ve çok sayıda **taraf**tannın yardımıyla, şüphe çekmeyen **garnizon** tarafından, kendisine ordana kadar açılmış olan başkent Croya'nın kapıları önünde belirdi. Prens artık **maskesini** bir yana attı ve göze çarpan bir **cesaret** ve beceri ile idare ettiği ulusal bir ayaklanmanın başına geçti.

Clarendon Press Series

E-238

SHAKESPEARE

SELECT PLAYS

JULIUS CÆSAR

EDITED BY

WILLIAM ALDIS WRIGHT, M.A.

BOX, D.C.L. AND LL.D.

FELLOW, AND TUTOR, OF TRINITY COLLEGE, CAMBRIDGE

1215

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

MCMXXI

[All rights reserved]

JULIUS CAESAR

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1215

Yazar : William Shakespeare

Clid : Lacivert

Ebadı :

En : 12 cm.

Boy : 17 cm.

Sayfa Adedi : XLVI + 203

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

2. Not: İngilizce olan bu metin eserin nerelerinin Atatürk tarafından çizildiği ya da işaretlendiği tam olarak tespit edilmemiştir.

Kitabın: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78 ve 79 sayfaları işaretlidir. Kitabın çizili, işaretli ya da notlu yerlerinden örnekler alınmıştır.

Ön Söz (Özet)

Julius Caesar'ın tragedyası ilk olarak 1623 yılında Heminge ve Condell tarafından yayınlanan Shakespeare'in eserlerinin bulunduğu bir ciltte görülmüştür; ancak bu eser basıldığı bu tarihten en az yirmi yıl önce yazılmıştır. Malone'e göre oyun Antony ve Cleopatra'dan önce ve yaklaşık 1607'de yazılmıştır. Julius Caesar'daki bazı bölümlerin Drayton'ın ismini daha sonra "Baronların Savaşı" olarak değiştirdiği "Mortimeriades" oyunundaki bazı bölümlere benzediği ispatlanmıştır, ancak bu benzerlikler her iki taraf için de tamamen bir tesadüftür.

Onyedinci yüzyılın başlarında Puritanlar, halkın dikkatini oyuncuları izin belgesi konusuna çekti ve sahnenin, küfürü ve ahlaksızlığı cesaretlendirdiği konusunda diretiler. Shakespeare 'infernal' yani 'cehennemle ait' ya da 'şeytani' kelimesini daha sonra Julius Caesar, Hamlet ve Otello'da 'eternal' yani 'ebedi' anlamında kullanmıştır ve böylece küfür-lü sözlerle karşı çıkanların da gönlünü yapmıştır; ancak görülüyor ki Shakespeare, 1600'dan sonra, 'infernal' kelimesi yerine yine 'eternal' sözcüğünü kullanmış, fakat bu sefer kelime oyunu yaparak 'infernal' sözcüğü anlamında 'eternal'ı kullanmıştır.

1600'ü yılların başlarında Caesar'ın oyundaki kariyeri oyun yazarlarının dikkatini çekmiştir. Malone 'Caesar'ın Tragedyası, Pompey ya da Caesar'ın İntikamı' adıyla konuyu ele almış ve oyun Oxford Trinity Koleji öğrencileri tarafından özel olarak sahneye konmuştur. Aynı konuyu ele alan Chapman oyunu aşağı yukarı aynı isimle yazmış, fakat bu oyun 1637'e kadar basılamamıştır.

Siyasal bir tragedya olan Julius Caesar'da Shakespeare, kişileri siyasî bir ortam içinde değerlendirir ve kişilerin kendileriyle nasıl geliştiğini sergiler. Kişiler kimi zaman hem birer siyasal adamı hem de sıradan insanlar olarak sunulur, nasıl ki değişik kişiliğin ortaya çıkabileceği gösterilmeye çalışılır. Örneğin Kral Caesar hem kimi zayıftan olan sıradan bir insan olarak hem de güçlü bir siyasal adamı olarak sunulur.

Kitabın ilk bölümünde başarılı, herkes tarafından sevilen bir kral vardır; ancak bu başarılı krala karşı birleşenler de vardır. Bunların başında Cassius gelir. Cassius demokrasinin hüküm olduğu Roma'da içlerinden birinin, bu kral bile olsa, parlaması hâlinde toplumun içinde kurulmuş olan bu düzenin bozulacağı fikrini etrafındakilere haklı bir neden olarak sunarak taraf kazanmaya çalışır. Yanına çektiği ilk insanlardan biri 'Brutus'dür. Brutus aslında Caesar'ı bir devlet adamı olarak beğenmektedir, ancak maalesef Cassius tarafından aldatılmış ve Caesar'ın Roma için gelecekte bir tehlike arz edebileceğine inandırılmıştır. Gerçekte Brutus Caesar'ı öldürmek istememektedir, ama halkı kurtarmak adına bunu yapması gerektiğine inanır ve sonuçta Caesar'ı öldürür. Diğer tarafta Caesar'ın yakın arkadaşı vardır ve Caesar'ın intikamını almak istemektedir. Diğer taraftan Cassius Brutus'e Antonius'u da öldürmesi için baskı yapmaktadır, fakat Brutus Antonius'u öldürmenin hiçbir şeyi çözümlenemeyeceğinin farkındadır. Antonius Brutus'le yüzleşince, Brutus Antonius'u halkın huzuruna davet eder ve yaptığının doğruluğunu halkın huzurunda anlatmaya karar verir. Önce Brutus neden Caesar'ı öldürdüğünü halka anlatır

ve halk onu anlar; ancak Antonius kürsüye çıkarca halk ona da hak verir. Sonuçta halk Brutus'un hata yapığına inanır ve böylece toplumda bir kargaşa çıkar. Bu sayede Brutus Cassius'un aslında toplumun çıkarı için değil tamamen kendi kişisel çıkarı için kullanıldığını anlar. Antonius da halkın içinde bulunduğu bu kaostan yararlanarak halkı Cassius'a ve Brutus'a karşı ayaklandırır ve Caesar'ın öcünü alır.

Sayfa : 4

SCENE II. *A public place.*

Flourish. Enter CAESAR; ANTONY, for the corpse; CALPURNIA, PORTIA, DECIVS, CICERO, BRUTUS, CASSIUS, and CASCA; a great crowd following, among them a Soothsayer.

Cal. Calpurnia!

Casca. Peace, ho! Caesar speaks.

Cal. Calpurnia!

Cal. Here, my lord.

Cal. Stand you directly in Antonius' way,
When he doth run his course. Antonius!

Ant. Caesar, my lord!

Cal. Forget not, in your speed, Antonius,
To touch Calpurnia; for our elders say,
The barren, touched in this holy chase,
Shake off their sterile curse.

Ant. I shall remember:
When Caesar says 'do this,' it is perform'd.

Sayfa 4

PERDE I

SAHNE II

(Büyük bir kalabalık; Caesar, Antony, Calpurnia, Portia, Decius, Cicero, Brutus ve Cassius ve Casca aralarında bir de kâhin olduğu halde girerler.)

Caesar : Calpurnia!

Casca : Hadi sakın alın, Caesar konuşuyor.

Caesar : Calpurnia!

Calpurnia : Buradayım, efendim.

Caesar : Antonius koşmaya başlayınca tam yolunun üstünde dur.
Antonius!

Antonius : Efendim, Caesar?

- Caesar : Kaçarken yarıta sakın Calpurnia'ya
Dokunmayı unutma; Ne demiş atalarımız,
Kutsal yarıta kısır bir kadına
Dokunmak verimsizlik lânetini yok edermiş.
- Antoniüs : Asla unutmam.
Ne zaman Caesar "yap şunu" der,
Hemen yapılır o iş.

Sayfa : 6

Bra. I would not, Cassius; yet I love him well.
But wherefore do you hold me here so long?
What is it that you would impart to me?
If it be sought toward the general good,
Set honour in one eye and death i' the other,
And I will look on both indifferently,
For let the gods so speed me as I love
The name of honour more than I fear death.

Sayfa 6

- Brutus : Tabii ki istemiyorum, Cassius; ama çok seviyorum onu.
Neden beni bu kadar uzun tutuyorsun burada?
Ne söylemek istiyorsun bana bu kadar?
Eğer halkın yararına bir şeyse
Bir tarafa onuru koy, diğer tarafa ölümü
Ben her ikisine de aynı gözle bakırım
Tanrıların huzurunda şunu söyleyebilirim ki
Onur sevgisi ölüm korkusunu bastırır bende.

THE LOST
CONTINENT OF MU

BY
COLONEL JAMES CHURCHWARD

AUTHOR OF
"THE CHILDREN OF MU"
"THE SACRED SYMBOLS OF MU"

ILLUSTRATED

All material of science in this work is based on the translations of two sets of ancient tablets. These tablets which I discovered in the ruins of the city of Mu, and a large collection of other tablets, were discovered by William Henry in Mexico.

Both sets have the same origin; but both sets are known from the oldest Egyptian writings of Mu.

The tablets which are written with the Mu script, and the tablets which are written with the Egyptian script, are the tablets which were discovered by William Henry in Mexico.

These tablets are written with the Mu script, and the tablets which are written with the Egyptian script, are the tablets which were discovered by William Henry in Mexico.

When the tablets were discovered, they were found in the ruins of the city of Mu, and the tablets which are written with the Mu script, and the tablets which are written with the Egyptian script, are the tablets which were discovered by William Henry in Mexico.

IVES WASHBURN • PUBLISHER
NEW YORK MCMXXXV

1301

KAYIP KİTA: MU

Albay JAMES CHURCHWARD

"MU'NUN ÇOCUKLARI" ve "MU'NUN KUTSAL SEMBOLLERİ"nin
Yazan

(Resimli)

Yayına: IVES WASHBURN
NEW YORK, MCMLXXXV

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1301

Yazar : James Churchward

Cild : Mavi

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 24 cm.

Sayfa Adedi : 334

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 6

Dedicated to my Friend

WILLIAM NIVEN

By Whose Help and Discoveries

I Have Been Able to Bring to

Fruition this Work

Sayfa 6

Yardımları ve keşifleriyle

bu eseri ortaya koymama

sağlayan arkadaşım

WILLIAM NIVEN'e adanmıştır.

Sayfa : 7

All matters of science in this work are based on the translations of two sets of ancient tablets. Naacal tablets which I discovered in India many years ago, and a large collection of stone tablets, over 2500, recently discovered by William Niven in Mexico.

Both sets have the same origin; for both sets are extracts from the Sacred Inspired Writings of Mu.

The Naacal tablets are written with the Naga symbols and characters—and, legend says, were written in the Motherland and first brought to Burma and then to India. Their extreme age is attested to by the fact that history says the Naacals left Burma more than 15,000 years ago.

Where the Mexican tablets were written is problematical. They are mostly written in the northern or Uighur symbols and characters. What actual writing there is on both sets is in the alphabet of Mu, the Motherland. Whether they were written in Mexico or in the Motherland and brought to Mexico I cannot say. They are, however, over 12,000 years old as shown by some of the tablets. Among the Mexican tablets I have found several speaking of Mu, and others that supply missing links in my Naacal tale of Creation. These I have added to the text of this

Sayfa : 7

edition of Mu, giving their dissections, decipherings and translations.

Some of the subjects embodied in these American tablets are:—an account of the Creation, in minute detail, Life and its origin minutely given. The origin and workings of the "Four Great Cosmic Forces." Over 1000 tablets are devoted to this subject and last but not least—*The creation of woman.*

The Naacal tablets which I came across in the Orient were only fragments of the various subjects with many

Sayfa : 8

missing links. The Mexican tablets not only confirm the Naacal but supply many of the missing links.

I spent many years, proving as far as possible, by experimentation, that the facts set forth in these tablets were true. I spent over 50 years in investigation, research and explorations to prove out what I found written on these intensely interesting Naacal tablets. I have yet to find the first one that is wrong.

The Mexican, like the Naacal, indubitably establishes to my own satisfaction that at one time the earth had an incalculably ancient civilization, which was, in many respects, superior to our own, and far in advance of us in some important essentials which the modern world is just beginning to have cognizance of. These tablets, with other ancient records, bear witness to the amazing fact that the civilizations of India, Babylonia, Persia, Egypt and Yucatan, were but the dying embers of the first great civilization.

The Oriental Naacal tablets which formed the foundation of the first edition of this book were a wonderful history of past man. Niven's Mexican Stone Tablets are equally wonderful and instructive, if not more so. They confirm my contention that the oldest records of man are not to be found in Egypt or the Valley of the Euphrates, but right here in North America and in the Orient where Mu planted her first colonies.

Sayfa : 8

I desire here to express my appreciation and thanks for the courtesies and contributions received for the benefit of this book from: The British Museum, London; Bernice P. Bishop Museum, Honolulu; *The American Weekly*, New York; Capt. E. A. Salisbury, Los Angeles, Cal.; Samuel Hubbard, Oakland, Cal., and to William Niven, Austin, Texas, and to Certain Monasteries in India and Tibet whose names are withheld by request.

Sayfa 7

[Ön Söz]

Bu eserdeki bilimsel konuların tümü, iki eski tablet setinin çevirilerine dayanmaktadır. Uzun yıllar önce, Hindistan'da keşiflediğim Naakal tabletleri ve Meksika'da, yakın zamanlarda William Niven tarafından keşfedilen 2.500 yılı aşkın bir taş tablet koleksiyonu.

Her iki set de Mu'nun Vahiy Kaynaklı Kutsal Metinleri özetlediğinden, iki setin de kaynağı aynıdır.

Naakal tabletleri Naga sembolleri ve karakterleriyle ve efsaneye göre anavatanda yazılmış, öncelikle Birmanya'ya, sonra da Hindistan'a getirilmiştir. Bu tabletlerin had safhadaki yaşı, tarihin Naakaller'in Birmanya'dan 15.000 yıldan fazla bir zaman önce ayrıldığını söylemesiyle doğrulanmaktadır.

Meksika tabletlerinin nerede yazıldığı, problemli bir konudur. Tabletler büyük oranda, kuzey ya da Uygur sembolleri ve karakterleri ile yazılmıştır. Her iki set üzerindeki asil yazı anavatani Mu alfabesi ile yazılmıştır. Meksika'da mı, yoksa anavatanda mı yazılarak Meksika'ya getirildiğine dair herhangi bir şey söyleyemiyorum. Ancak, bunlar tabletlerden bazılarının gösterdiği üzere, 12.000 yıldan daha eskidir. Meksika tabletlerinin arasında birkaç tane Mu ifadesi ile Naakal yaratılış hikâyesindeki eksik yerleri tamamlayan diğer bazı ifadeler buldum. Analizlerini, deşifrelerini ve çevirilerini vererek, bunları Mu'nun bu baskısının metnine ekledim.

Bu Amerika tabletlerinde yer alan konulardan bazıları şöyledir: Çok ince ayrıntılarla Yaratılış Nedeni; yine inceden inceye, Hayat ve Kaynağı. "Dört Büyük Kozmik Güç"ün kaynağı ve eserleri. Binin üzerinde tablet bu konuya ayrılmıştır. Sonucusu diğerlerini aratmayacak kadar ayrıntılı, konu ise, Kadının Yaratılışı'dır. Doğu'da rastladığım Naakal tabletleri birçok eksik yeri olan çeşitli konuların yalnızca küçük bölümleriydi. Meksika tabletleri sadece Naakal tabletlerini doğrulamakla kalmayıp birçok eksik yeri de tamamlamaktadır.

[sayfa 8] Uzun yıllarını, mümkün olduğunca bu tabletlerde sunulan bilgilerin doğruluğunu deney yoluyla ispatlamaya çalışarak geçirdim. 50 yılı aşkın süreyi bu son

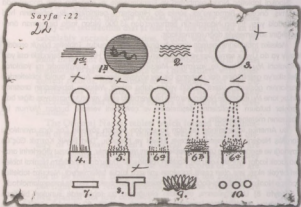
derece ilginç Naakal tabletlerin üzerinde bulduğum yazılan ispatlamak üzere inceleme, keşif ve araştırma ile geçirdim. Şimdiye kadar bir tanesinin bile yanlış olduğuna rastlamadım.

Naakal gibi, Meksika tabletleride, memnuniyet verici şekilde, bir zamanlar dünya üzerinde, birçok açıdan bizim medeniyetimizden üstün olan ve modern dünyanın yeni yeni anlamaya başladığı bazı önemli konularda bizden çok çok öte olan hesap edilemeyecek kadar eski bir medeniyetin olduğunu kesinlikle ortaya koyuyor.

Diğer eski bölgelerle birlikte bu tabletler Hint, Babil, İran ve Yukatan medeniyetlerinin, bu ilk büyük medeniyetin sönmeye yüz tutmuş kıvılcıkları olduğu yolundaki şüpheli gerçeği kanıtlamaktadır.

Bu kitabın ilk baskısının temelini oluşturan Dağuya alt Naakal tabletleri, eski insanın görkemli tarihidir. Niven'in Meksika Taş Tabletleri, daha fazla olmasa da eşit derecede muazzam ve öğreticidir. Bunlar, benim insanlığın en eski belgelerinin Mısır'da ya da Fırat vadisinde değil, hemen burada Kuzey Amerika'da ve Mu'nun ilk kolonilerini kurduğu Dağu'da bulunacağına dair iddiamı doğrulamaktadır.

Bu kitap yararına yapılmış katkılardan ve gösterdikleri incelikten dolayı aşağıda adı geçenlere takdimlerimi ve teşekkürlerimi belirtmek isterim. British Museum, Londra; Bernice P. Bishop Müzesi, Honolulu; The American Weekly, New York; Yüzbaşı E.A. Salisbury, Los Angeles; Kaliforniya; Samuel Hubbard, Oakland, Kaliforniya; William Niven, Austin, Teksas ve isimleri istek üzerine saklı tutulan Hindistan ve Tiberi'deki belli bazı manastırlar.

Sayfa : 22

11.

12.

13.

14.

Drawn by James Churchward

Some Interesting Symbols and Fignettes Found on the Naacal Tablets

Sayfa 22

James Churchward tarafından çizilmiştir. Naacal Tabletleri Üzerinde bulunan bazı ilginç semboller ve vinyetler.

Sayfa : 23

Fignette 3. The circle is a picture of the sun. The sun was the collective symbol of all the attributes of the deity.

Sayfa 23

Vinyet 3: Bu daire Güneş'in resmidir.

Güneş, Tanrı'nın bütün sıfatlarının ortak sembolüydü.

Sayfa : 23

Fignette 6a. Vertical dotted lines from the sun symbolize his forces which are affinitive to the earth's life force.

Sayfa 23

Vinyet 8a: Güneşten çıkan dikey noktalı çizgiler, onun dünyanın yaşam gücüyle ilgili güçlerini sembolize eder.

Sayfa : 23

Vignette 8. The Tau was the symbol of resurrection in Mu. It is a picture of the constellation, the Southern Cross. The Tau also symbolizes "bringing forth," "emerge," etc.

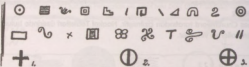

Sayfa 23

Vinyet 8: Tau, Mu'nun diriliş sembolüydü.

Güney Haçı adında bir takım yıldızın resmidir. Tau ayrıca "doğurmak", "ortaya çıkmak" vb.'yi sembolize eder.

Sayfa : 43

Mu's Hieratic Alphabet with Common and Frequent Symbols.

Sayfa 43

Ortak ve tekrarlı sembollerle Mu'nun Hiyeratik Alfabeti

(resim!)

Cliff Dwellers El Yazmaları Arasında Bulunan Semboller

K. Bu, Ah diye okunan, Anavatan'ın hiyeratik alfabetindeki ilk harftir. Bu, ayrıca hun diye okunan bir sayıdır. Anlamı; Krallar Kralı Kral Ahac'a'yı içerecek biçimde genişletti-miştir.

THE CHILDREN OF MU

BY

JAMES CHURCHWARD

AUTHOR OF

"THE LOST CONTINENT OF MU"

"THE SACRED SYMBOLS OF MU"

ILLUSTRATED

IVES WASHBURN • PUBLISHER
NEW YORK MCMXXXIV

1302

MU'NUN ÇOCUKLARI

JAMES CHURCHWARD

"KAYIP KİTA: MU" ve
"MU'NUN KUTSAL SEMBOLLERİ"nin
YAZARI

Yayıncı: İVES WASHBURN
New York, 1934

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1302

Yazar : James Churchward

Cild : Mavi

Ebadı :

En : 16 cm.

Boy : 24 cm.

Sayfa Adedi : VII + 267

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

kapak yanı

Courtesy of George N. Leiper.

One of the two oldest known bronzes in the world—a symbolical figure of Mu as the mistress and ruler of the whole earth. It was made in either Mu or in the Uighur Capital City over 20,000 years ago.

George N. Leiper'in müzadesesiyle

Dünyada bilinen en eski bronzlardan biri. - Tüm dünyanın efendisi ve hakimi olarak Mu'nun sembolik bir figürü. 20.000 yıldan daha önce Mu'da ya da Uygur Başkenti'nde yapılmıştır.

Sayfa : 1

ACKNOWLEDGMENT

I desire to express my thanks to my three great friends, and my thanks and appreciation for the courtesies and contributions received from the following: George Leiper, Philadelphia; Brian Brown, New York; The British Museum, London; The Bulag Museum, Cairo; and The American Weekly, New York, who obtained for me pictures and legends which I could not have obtained otherwise.

Sayfa 1

TEŞEKKÜR

Öç muhteşem arkadaşına teşekkürlerimi; yaptıkları katkılardan ve gösterdikleri incelikten dolayı aşağıda adı geçenlere takdirlerimi ve teşekkürlerimi belirtmek isterim: Bulamayacağım resim ve elsaneleri edinmemi sağlayan; George Leiper, Philadelphia; Brian Brown, New York; The British Museum, Londra; The Bulag Museum, Kahire; The American Weekly, New York'a.

Sayfa : 32

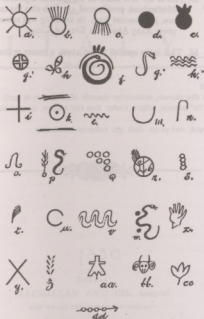
Not one of our prominent archæologists, either in Europe or in America, has been able to decipher a single one of these tablets. This is not surprising for it is impossible for them to decipher any tablet or inscription that is over six or seven thousand years old. To read them one must know the language, the symbols, the alphabet and the cosmogony of Mu. *Mu, the Motherland, is the key to all ancient writings.* The most ancient writings that I have ever seen are of either a religious or a scientific character. Some are about Mu and nothing else.

Sayfa 32

Ne Avrupa'da ne de Amerika'da seçkin arkeologlarımızdan hiçbiri bu tabletlerden bir tanesini bile çözememiştir. Onlar için, altı-yedi bin yıldan daha eski herhangi bir tablet ya da yazıt çözmek olanaksız olduğundan, bu şanssız değildir. Onları okumak için kişinin Mu'nun dilini, sembollerini, alfabesini ve kainatın yaratılış teorisini bilmesi gerekir. Anavatan Mu tüm eski yazıtların anahtarıdır. Gördüğüm en eski yazıtlar dinî ya da bilimsel özellikte değildir. Bazıları sadece Mu hakkındadır.

Sayfa :204

204

Symbols Found Among Cliff Dwellers' Writings

Sayfa 204

Clim Dwellers El Yazmaları Arasında Bulunan Semboller

Sayfa : 205

K. This is the first letter in the hieratic alphabet of the Motherland, pronounced ah. It is also the numeral one, pronounced hau. Its meaning was extended to cover King Ahau, the King of Kings.

M. This is the symbol for an abyu, a valley or hole.

Sayfa 205

K: bu, Ah diye okunan, Anavatan'ın hiyeratik alfabesindeki ilk harftir. Bu, aynı zamanda hun diye okunan "bir" sayıdır. Anlamı; Krallar Kralları Ahau'yu içerecek biçimde genişletilmiştir.

M: Bu, boşluk, vadi ya da delik için kullanılan semboldür.

A-280

GUIDE
TO
ITALY

FOURTH EDITION

1330

London

MACMILLAN AND CO., Limited

NEW YORK: THE MACMILLAN COMPANY

1904

All rights reserved

İTALYA REHBERİ

4. BASIM

LONDRA

MACMILLAN ŞİRKETİ

New York

1904

(Bütün hakları saklıdır)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1330

Yazar : ---

Cild : Bordo

Ebadı :
En : 11 cm.

Boy : 17 cm.

Sayfa Adedi : XCVIII + 351 + 4

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 205

Behind the church may be seen the apse of the E. cella within the Temple of Venus and Roma, erected and designed by Hadrian. It was approached by a flight of steps facing the Colosseum.

Sayfa 205

Kilisenin arkasında Hadrian tarafından tasarlanan ve yapılan Venus ve Roma Tapınağının içerisinde E. odasının yarım daire şeklindeki çıkıntılı kısmı görülebilir. Colosseum'a açılan bir kat merdiven yapılmıştır.

Sayfa : 205

The Arch of Titus was raised in honour of that Emperor after the destruction of Jerusalem. His triumph is represented in the frieze towards the Colosseum.

Sayfa 205

Titus Kemerli Kudüs'ün harap olmasından sonra İmparator'un onuruna inşa edilmiştir. İmparatorun zaferi Colosseum'a bakan duvar süsünde resimlenmiştir.

Sayfa : 206

The Arch of Constantine was erected in honour of that Emperor after his defeat of Maxentius in the plain beyond Ponte Milvio (A.D. 312). Beneath it passed the VIA TRIUMPHALIS, now Via di S.

Sayfa 206

Constantine Kemerli Mülâttan Önce 312 yılında Ponte Milvio'nun ilerisindeki ovada İmparator'un Maxentius'u yenmesinin şerefine dikilmiştir. Anıtın altında şimdi Via dei Gregorio olan VIA TRIUMPHALIS yazıdır.

Sayfa :247

— SALA A CROCE GRECA (17). On the floor are three mosaics—a flower-basket, a large figure of Pallas, and a small figure of a youth. 574 Cnidian Venus, a copy from Praxiteles. 600 River God, restored by Michel Angelo. Sphinxes. Egyptian porphyry sarcophagi of (580) St. Helena and (586) Constantia, the daughter of Constantine the Great.

— SALA ROTONDA (18). In the centre, a large porphyry basin from the Baths of Diocletian. On the floor, a fine mosaic found at Otricoli in 1780. Colossal busts of (554) Julia Domna and (553) Plotina, wife of Trajan. 551 and 550 Claudius. 548 Nerva. 549 Jupiter Serapia. 546 Barberini Juno. 545 Beautiful bust of Antinous. 539 Bust of Zeus, said to be the finest extant. 542 Ceres.

— SALA DELLE MUSE (19). 516 Apollo Musagetes, with the lyre, surrounded by the Nine Muses. Among these statues are portrait-busts of philosophers.

— SALA DEGLI ANIMALI (20), containing figures of animals. 125 Coloured mosaic of a lion and bull from Hadrian's Villa. 124 Sacrifice to Mithras. 139 Commodus on horseback. 138 Centaur and Cupid.

— GALLERIA DELLE STATUE (21). 414 Reclining Ariadne. 416

Sayfa : 247

Small relief of Ariadne. 412, 413 Barberini Candelabra. 248 Pedestal with inscription referring to the obsequies of Caligula. 251 Doryphorus, after Polyclethus. 255 Paris, after Euphranor. 264 Apollo. 265 Amazon. 250 Cupid, or "Genius of the Vatican." 253 Triton. 271, 390 Posidippus and Menander, comedians. On the left is the

GABINETTO DELLE MASCHERE (29). The masks, which give their name to this cabinet, are in mosaic on the floor. 425 Dancing Girl. Chair and Vase, of rosso antico. The adjacent Loggia Sciperta (25 c.) commands a pleasing view.

Sayfa 247

SALA A CROCE GRECA (17) : Zeminde üç tane mozaik vardır -bir çiçek sepeti, Pallas'ın büyük bir tasviri ve genç birinin küçük bir tasviri. 547 Onidion Venus, Proxiteles'in bir kopyasıdır. 600 River God, Michel Angela tarafından restore edilmiştir. Stenkler. Büyük Constantine'nin kızları olan (589) Aziz Helena ve (566) Constantia'nın Mısırlı porfir lahiti.

YUVARLAK ODA (18) : Merkezde, Diocletian'ın hamamlarından **esinlenerek yapılan** büyük bir porfir vardır. Zeminde 1780 yılında Otricoli'de bulunan güzel bir mozaik vardır. Colossal büstleri Trajan'ın eşi olan Julia Domna (554) ve Plotina'nındır (553). 551 ve 550 Claudius. 548 Nerva. 549 Jupiter Serapis. 546 Barberini Juno. 545 Antinous'un güzel büstü. 539 Şimdiye kadar olan en güzel büst olduğu söylenen Zeus'un büstü. 542 Ceres.

MÜZE ODASI (19) : 516 Apollo Musagetes bir lirle birlikte, etrafı dokuz sanat tanrısıyla çevrilmiştir. Bu heykellerin arasında filozofların büstleri vardır.

HAYVAN FİGÜRLERİNİN OLDUĞU ODA (20) : Hayvan figürleriyle doludur. 125 Hadrian köyünden bir aslanın ve boğanın renkli bir mozaği bulunmaktadır. 124 Mithras'a kurban. 139 Commodus at üzerinde. 138 Centaur ve Cupid.

HEYKELİN BULUNDUĞU GALERİ (21) : 414 Arkaya doğru yatmış Ariadne'nin küçük kabaartması. 416 Ariadne'nin küçük bir kabartması. 412 ve 413 Barberini Candelabra. 248 Caligula'nın cenaze törenini anlatan yazıtlarla pedestal. 251 Polyclethus'tan sonra Doryphorus. 255 Euphranor'dan sonra Paris. 246 Apollo. 265 Amazon. 250 Cupid ya da Vatikan Çini. 253 Triton. 271, 390 birer komedyen olan Posidippus ve Menander. Sol tarafta.

MASKE ODASI (22) : İsimlerini bu odaya veren maskelerin mazakleri zeminedir. 425 Danseden kız. Antik Güfün sandalyesi ve vazası. Bitişikte Loggia Scoperta (25.c) hoş bir manzara sunmakta.

Sayfa : 306

Gondola Fares. — By day, for every hour, or part of an hour, with one gondolier (un remo), 1 fr. By night, 1 fr. 30 c. an hour. With two gondoliers the above fares are doubled. Luggage, not carried in the hand, 20 c. each article. Gondola for a whole day of 10 hours, 6 frs. For Torcello, make a bargain.

Sayfa 306

Gondol Fiyatları : Gündüzleri her bir saat veya bir saatten az, bir gondolun fiyatı 1 frank. Geceleri ise saati 1 frank 30c.dir. İki gondolcu olursa yukarıdaki fiyatlar ikkiye katlanır. Bagaj elde taşınmaz, parça başına 20 centecimi alınır. Bütün bir gün için 10 saati 6 frank olur. Torcello için pazarlık yapılır.

Sayfa : 307

Guides. — If a gondola is taken, no guide is required ; the gondolier acts as such, and is generally as well informed as the ordinary guide. A licensed guide, for any number of persons, costs 2 fr. the first hour, and 50 c. for each hour afterwards.

Sayfa : 308

The three chief things to be seen in Venice are *St. Mark's Church*, the *Doge's Palace* and the *Academy*, or Picture Gallery. *St. Mark's* is open all day, while the Ducal Palace and the Academy close at 3 p.m. The Churches are always shut at noon or earlier, and should therefore be visited in the morning.

Sayfa 307

Rehberler : Gondal tutulduğu takdirde rehberlere ihtiyaç yoktur; genellikle gondalcu rehberlik yapar ve bir rehber kadar tecrübelidir. Usansız bir rehber, yolcuların sayısına bakılmaksızın ilk saat için 2 frank alır ve bundan sonraki her saat için de 50cent alır.

[Sayfa 308] Venedik'te görülecek en önemli üç şey, St. Mark Kilisesi, Doge Sarayı ve Akademi veya Resim Galerisi'dir. Ducal Sarayı ve Akademi her gün saat üçte kapanırken, Aziz Mark Kilisesi bütün gün açıktır. Kiliseler her zaman öğleyin ya da daha önce kapanır. Bu nedenle bu yerler sabah saatlerinde ziyaret edilmelidir.

Sayfa : 308

The Canalazzo, or Grand Canal—its tortuous course through the city being in the form of the letter S—divides the city into two almost equal parts, if the projection east of the Arsenal and its canal were eliminated, and is the main thoroughfare for traffic or pleasure. But the city is subdivided by 146 smaller canals (*rii*). These are the water streets of Venice, by means of which passengers can be conveyed to any quarter, for here the canal is the street, and the gondola is the cab or carriage. Access can also be had to all parts of the town by land—across the canals by bridges, and along their banks by narrow passages (*calli*). There are in all 380 public bridges, and of these, three cross the Grand Canal—the *Rialto*, a stone structure, and the most famous; and two iron bridges. Rogers has thus described Venice in his "Italy":—

There is a glorious city in the sea;
The sea is in the broad, the narrow
streets,
Ebbing and flowing; and the salt sea-
wood
Clings to the marble of her palaces.
No track of man, no footsteps to and
fro,
Lead to her gates. The path lies o'er
the sea,
Invisible; and from the land we went,
As to a floating city—steering in,
And gliding up her streets as in a
dream.

Sayfa 308

The Canalazzo, ya da Büyük Kanal'ın şehre doğru bükülüp S harfi şeklindeki rotası şehri hemen hemen iki eşit parçaya böler. Eğer Arsenali'nin doğusu projesi ve buranın kanalı ortadan kaldırılabılırsa ana caddedeki trafik çok rahatlayacaktır. Ancak, şehir 146 küçük kanalla birçok parçaya bölünmüştür. Bunlar Venedik'in suları kaplı sokaklarıdır ve burarlardan yolcular diğer her yere görülebilir. Burada kanal, caddeler, gondal da ulaşım aracıdır. Şehrin her yerine kanalları kesen köprüler bu kanalların kıyılar boyunca devam eden dar geçitler yoluyla karadan da gitmek mümkündür. 380 tane köprü vardır ve bu köprülerin üç tanesi Büyük Kanal'ı keser. Rialto bunların en ünlüsüdür ve taşları yapılmıştır. Diğer ikisi ise demirden yapılmış köprülerdir. Rogers bu nedenle kendi "İtalya"sındaki Venedik'i şöyle tanımlamıştır:

Denizde muhteşem bir şehir vardır.

Geniş ve dar sokaklardaki deniz

Suları çekilmekte ve akmakta: ve tuzlu su yasunu

Saraylarının mermerine fırlanıyor.

Ne bir insan izi, ne bir yol var

Sarayın kapılarına giden, yol, denizin kenarında

Uzuyor görünmeden; gittiğimiz yer

Suları içinde yüzen bir şehir.

Sanki bir rüyadaymış gibi

Sessizce söylüyor sokakları.

Sayfa : 315

The Church of SS. Giovanni e Paolo was erected between the 13th and 15th cent. It is in the form of a Latin cross, and is 290 ft. long by 125 ft. broad. It contains a great number of the tombs of doges, and has been called the Westminster Abbey of Venice.

Beginning at the W. end, on the rt. is the tomb of the Doge P. Mocenigo, with 15 allegorical figures. In the rt. aisle, a fine Madonna with Saints, by *Bissolo*; then the tomb of Marc. Ant. Bragadino, who was flayed alive by the Turks after a valiant defence of Famagosta in Cyprus.

Sayfa : 315

2nd altar, a picture by *Car-puccio*; then, over the doors, the immense tombs of the Doges *Sil-vestro* and *Bertuccio Valler*, and of the wife of the former. In the rt. transept, tomb of *Niccolò Orsini*; over the door, monument of *Gen. Naldo*, a standing figure. S. *Antonino* and other Saints, by *Lor. Lotto*; Christ between SS. *Andrew* and *Peter*, by *R. Mar-comi*. 1st chapel, left, tomb of *P. Loredan*. 2nd chapel, left, monument of *Marco Giustiniani*. Apse, at the rt. of the high altar, Gothic tomb of Doge *Michele Morosini* (who reigned but four months). Tomb of Doge *Leonardo Loredan*, with a statue of the doge by *Campagna*. Left, tomb of Doge *Andrea Vendramin* (the surrounding statuettes are very beautiful). Tomb of Doge *Marco Corner* (14th cent. Gothic). In the chapel of the Trinity, rt., tomb of *Pietro Corner*. 3rd chapel, left, monument of *Andrea Morosini*. 4th chapel, tomb of *Jacopo Cavalli*, a Venetian commander in the war with *Chioggia*; tomb of Doge *Giov. Delfino*; beneath this, tomb of *Marino Caballo*. Left transept,

Sayfa : 316

Vittore Cappello receiving the staff of command from S. *Helena*; over the door, tomb of Doge *Antonio Venier*. Here is the door of the Chapel of the Rosary, which was

Sayfa : 316 ruined by the fire of 1867, when Titian's great painting of Peter Martyr was destroyed. The remains of the beautiful marble reliefs are worth seeing. Tomb of Agnese, wife of Doge Antonio Venier, and their daughter. Left aisle, over the door of the Sacristy, busts of Titian and the two Palmas; tombs of the Doge Pasquale Malipiero, of Senator Bonzio, Doge Michele Steno, and Alvise Trevisan. Monument to Pompeo Giustiniani, his figure on horseback. Monument of Doge Tommaso Mocenigo, a sarcophagus with recumbent figure; monument of Doge Niccolò Marcello, in the Lombardi style. Altar of the Rosary. Here is a copy of Titian's St. Peter Martyr. Monument of Orazio Baglioni, with an equestrian figure. The last altar has a statue of St. Jerome, by *Aless. Vittoria*; monument of Doge Giovanni Mocenigo, by *Fallio Lombardo*. Close to the great door, Doge Luigi Mocenigo, his wife, and the Doge Giovanni Bembo.

Adjoining the W. front of the church is the beautiful façade of the SCUOLA DI S. MARCO, by *M. Lombardi*. The building is now the Town Hospital, containing 100 wards and 2000 beds. S.W. of the church rises the bronze equestrian STATUE OF BARTOLOMEO COLLEONI (1475), one of the finest pieces of sculpture in Italy, designed by *Ferrocchio*, and cast by *Leopardi*.

S. Giorgio degli Schiavoni is the old Scuola, or Guild, of the Slaves from Dalmatia. The walls of the chapel are decorated by *Carpaccio* (1475-1500) with histories of the Dalmatian saints, George, Triphonius, and Jerome. Over the altar, Virgin and Child, by *Catena*.

Sayfa 315

SS. Giovannie Paolo Kilisesi 13. ve 15. yüzyıllar arasında yapılmıştır. Bu kilise Latin haç biçiminde ve 290 ft uzunluğunda ve 125 ft genişliğindedir. İçinde eski Venedik ve Cenova dükalarının çok sayıda mezan vardır ve Venedik'in Westminster Abbey'i olarak adlandırılır. 15 kinayeli figürü vardır. Batı girişinde sağda Dük M. Mocenigo'nun İsailegorik figürle mezan vardır. Sağ geçitte Bissolo'nun yanında Azizlerle birlikte Madonna; devamında Kıbrıs'taki Famagosta'nın kahramanca savunmasında Türkler tarafından canlı canlı derisi yüzülen Marc. Ant. Bragadino'nun mezan vardır. İkinci sunakta Carpaccio'un bir resmi bulunmaktadır. Daha ilerde, kapıların üzerinde Dük Silvestro ve Bertuccio Valier ile Dük Silvestro'nun kansının büyük mezarları vardır. Sağ kanatta Niccolò Orsini'nin mezan vardır; kapının üzerinde General Naldo'nun uzunlamasına duran mezan bulunmaktadır. S. Antonino ve diğer Azizler Lor. Laito'nun yanındadır; İsa, R. Marconi'nin yanında SS. Andrew ve Peter arasında durmakta. Soldaki birinci şapelde P. Loredan'ın kabri bulunmaktadır. Soldaki ikinci şapelde ise Marco Giustiniani'nin anıtı, soldaki sunağın üstündeki çıkıntılı kısımda Dük Michele Morosini'nin Gotik tarzındaki kabri bulunmaktadır, (Dük Michele Morisini sadece dört ay hükümdarlık yapmıştır). Dük Leonardo Loredan'ın kabrinde ayrıca Campagna tarafından yapılan bir heykeli de bulunmaktadır. Solda Duk Andrea Vendramin'in kabri (Kabrın etrafındaki Duk Andrea Vendrami'nin heykelleri çok güzeldir). Dük Marco Comer'in kabri (14. yüzyıl Gotik tarzındadır). Trinity şapelinde, sağ tarafta Pietro Come'nin kabri. Üçüncü şapelde solda Andrea Morosini'nin anıtı. Dördüncü şapelde Chioggia savaşında Venedikli komutan olan Jacoppo Cavalli'nin kabri; Dük Giove Delfino'nun kabri; bunun altında, Marino Caballo'nun kabri. [sayfa 316] Soldaki kanatta, Aziz Helekn'a'dan komutayı alan Vittore Cappello: Kapının üstünde Dük Antonio Venier'in kabri. Burada 1867 yılında Titian'ın olağanüstü Peter Martyr tablosunun mahvolduğu yangında darmadağın olan Gülbahçesi şapelinin kapısı bulunmaktadır. Bu muhteşem mermer rölyeflerinin kalıntılar görmeye değerdir. Dük Antonio Venier'in karısı Agnese ve kızlarının mezan buradadır. Sol geçitte, Sacristy kapısının üstünde Titian'ın [Venedikli Ressam] ve iki Palmalının büstleri. Dük Pasquale, Malipiero, Senator Bonzio, Dük Michele Steno ve Alvise Trevisan'ın kabinleri buradadır. Pompeo Giustiniani'nin atı üzerindeki figürünün yer aldığı anıtı bulunmaktadır. Dük Tommaso Mocenigo'nun üzerinde uzanmakta olan bir heykeli bulunan boylu boyunca uzanmış bir figürü bulunan bir Bahidi vardır. Dük Niccolo Marcello'nun anıtı Lombardi stilindedir. Rosary (gülbahçesi) sunağında Titian'ın Aziz Peter Martyr adlı eserinin bir kopyası vardır. Orazio Baglioni'nin atı üzerinde figürüyle anıtı vardır. Son sunakta Aless. Vittoria tarafından yapılan Aziz Jerome'nin bir heykeli bulunmaktadır. Yine burada Tullio Lombardo tarafından yapılan Dük Giovanni Mocenigo'nun anıtı vardır. Büyük kapının yakınında Dük Luigo Mocenigo'nun, kansının ve Dük Giovanni Bembo'nun anıtları bulunmaktadır.

Kilisenin batı girişinin bitişiğinde M. Lombardi tarafından yapılan St. MARCO. OKUL binasının harikulâde dış cephesi görünmektedir. Bu bina şimdi 100 koğuş ve 200 yatak

ihliva eden bir şehir hastanesi olarak kullanılmaktadır. Kilisenin güneybatısında, Verrecchio tarafından tasarlanan, Leopardi tarafından da dökmü yapılan, İtalya'nın en iyi heykellerinden biri olan BARTOLOMEO COLLEONI'nin (1473) heykeli bulunmaktadır.

5. Giorgio Schiavoni Dalmaçya'dan gelen Slavlara ait eski bir okul ya da bir Lonca'dır. Şapelin duvarları Carpaccio (1475-1500) tarafından Dalmaçyalı azizler Triphonius ve Jerome'nin tarihi olaylarını resimleyen figürlerle dekore edilmiştir. Sunağın üstünde Catena tarafından yapılan Meryem Ana ve İsa'nın figürleri vardır.

Sayfa : 317

The Frari, so called because it was built (1250-1350) for the

Sayfa : 318

Franciscan friars, is a large and interesting church in the Italian Gothic style, containing many sepulchral monuments and pictures.

RIGHT AISLE. — Monument of Titian (1477-1576), erected by the Emperor Ferdinand I, with a sitting statue of the painter, and figures of Sculpture, Architecture, Painting, and Wood-Carving. On the walls are reliefs of the three most celebrated pictures of Titian,—the Assumption, St. Peter Martyr, and Martyrdom of St. Lawrence. 2nd altar, Presentation of the Virgin, by *Salviati*. Monument of Almerico d'Este, a general of the republic. 3rd altar, St. Jerome, by *Vittorio*, said to represent Titian in his 98th year.

RIGHT TRANSEPT. — Sarcophagus of Jacopo Marcello; altar-piece by *Bart. Vivarini*. Over the door of the sacristy, monument of Benedetto Pesaro. In the SACRISTY, Virgin and Child, with four saints and two angels, by *Gios. Bellini*. In

Sayfa : 318

the church, to the left of the entrance to the sacristy, monument of Paolo Savelli.

CHOIR CHAPEL.—2nd, on the rt., Monument of Duccio degli Alberti. CHOIR: Tomb of the Doge Francesco Foscari (1457), and of the Doge Niccolò Tron (1473), both by Antonio Rizzo. On the left: Virgin and Child, with eight saints, by *Pordenone*; monument of Melch. Trevisano, by *Dentone*, with St. John the Baptist in wood, by *Donatello*. 3rd, St. Ambrose enthroned between eight Saints, by *Vissarini* and *Marco Basaiti*.

LEFT TRANSEPT.—St. Mark between Saints (1474), by *Bart. Vissarini*.

LEFT AISLE.—Baptistery: marble altar, with St. Peter and four Saints (15th cent.); over the font, a statue of St. John the Baptist, by *Sansovino*. Further on, Madonna, with saints and members of the Pesaro family, a very celebrated altarpiece by *Titian*, painted for Jacopo Pesaro, the Lishop-admiral. Monu-

ment of the Doge Giov. Pesaro, huge and tasteless, with unpleasant figures of negroes, by *Longhena*. Monument of Canova, erected in 1827 by pupils of the great sculptor. Near the W. portal, sarcophagus of Pietro Bernardo, by *A. Leopardi*.

In the CHOIR, which encroaches upon the Nave, are finely carved stalls by *Marco da Vicenza*. Fine carvings in low relief upon the white marble screen. In the adjacent convent are deposited the

Sayfa : 318

Archives of Venice, dating from the year 883.

Just behind the lofty Gothic apse of the Frari are the church and Scuola di S. Rocco. The former contains several fine pictures by Tintoretto. The latter, besides the council rooms of the brotherhood, and a remarkable staircase, has still more noted pictures. On the stairs, Annunciation by Titian. The ceilings and walls of both floors are adorned with pictures by Tintoretto. On the upper floor, in a small room on the left, is the Crucifixion, Tintoretto's masterpiece. In an adjoining room is an Ecce Homo (early work) by Titian.

S. of the Scuola, beyond the Campo S. Margherita, is the Church of S. M. del Carmine, with good paintings by Cima da Conegliano and Lor. Lotto. Further S. is S. Sebastiano, the burial-place of Paolo Veronese, and a perfect museum of his paintings.

Sayfa 317-318

Frari, böyle adlandırılmakta, çünkü (1250-1350) tarihleri arasında Franciscan rahipleri için yapılmıştır. Bu kilise İtalyan Gotik tarzında inşa edilmiş olup, bir çok mezar anıtının ve resimlerin bulunduğu geniş ve ilgi çekici bir yerdir.

SOL GEÇİT

İmparator I. Ferdinand tarafından yapılan heykeltçilik, mimarî, resim ve aymacılık sanatlarından figürler taşıyan, ressamın oturan heykeliyle birlikte.

Duvarlarda Titian'ın üç ünlü röllyesi vardır. Bunlar Oruç yortusu, Aziz Peter ve Aziz Lawrence'in şehit oluşlarını anlatır. Meryem'in ikinci sunağın üzerinde Salvator tarafından yapılan tasviri bulunmaktadır. Ayrıca burada, bir general olan Almerico d'Este'nin anıtı vardır. Vittoria tarafından yapılan üçüncü sunak yani St. Jerome'nin Titian'ın doksansekizinci yaşının simgelandiği söylenir.

SAĞ KANAT

Jacopo Marcello'nun Lahidi vardır; Mihrabın üzerindeki heykel Bart. Vivarini tarafından yapılmıştır. Kiliseye ait eşyaların muhafaza edildiği yerin kapısının üstünde Benedetto Pesaro'nun abidesi vardır. Bu yerde Giov Bellini tarafından yapılan Meryem ve İsa'nın dört azizle ve iki melekla birlikte heykelleri vardır. Buranın sol girişinde ise Paolo Savelli'nin abidesi bulunmaktadır.

Koro Şapelleri: İkinci kat sağ tarafta Duccio degli Alberti'nin abidesi vardır.

KOROYA AİT YERDE: Dük Franc. Foscari'nin (1457) ve Niccolò Tran'un (1473) Antonio Rizzo tarafından yapılan mezarında vardır. Sol tarafta Pordenone tarafından yapılan Meryem ve İsa'nın sekiz azizle birlikte figürleri vardır.

Dentone tarafından yapılan Melch. Trevisano'nun ve Donatello tarafından yapılan Vaffizci Aziz John'un armada figürleri vardır.

Üçüncü katta Vivarini ve Marco Basaiti tarafından yapılan sekiz Aziz'in Aziz Ambrose'yi tahta oturtuşunu gösteren resmi vardır.

SOL KANAT

Bart. Vivarini tarafından yapılan Aziz Mark'ın diğer Azizler arasında resmi vardır. (1474)

SOL GEÇİT

Vaffizhane: Aziz Peter ve dört Aziz'in olduğu mermer sunak (15. yüzyıl); vaffiz kurbanının üstünde Sansovino tarafından yapılan vaffizci Aziz John'un bir heykeli. Daha ilerde Titian'ın Piskopos Jacobo Pesaro için yaptığı Madonna'yı azizlerle ve Pesaro ailesinin üyeleriyle yaptığı meşhur gösteren resim vardır. Dük Giov Pesaro'nun Longhena tarafından yapılan pek hoş olmayan zenci figürleriyle birlikte kocaman ve çok da zevksiz olan bir abidesi vardır. Canova'nın abidesi, 1827 yılında bu büyük heykeltıraşın öğrencileri tarafından yapılmıştır. Kuzey kapısının yakınında Pietro Bernando'nın A. Leopardi tarafından yapılmış lahidi vardır.

Kilsenin diğer kısımlardan daha yüksek olan uzun ve orta kısmına doğru uzanan koro odasında Marco da Vicenza tarafından çok güzel bir şekilde oyularak yapılan kilise korosunun oturduğu kapalı yer vardır. Alçaktaki röliefin üzerindeki ince oymalar beyaz mermer zemin üstüne yapılmıştır. Yakındaki manastırda 883 yılından bugüne kadar muhafaza edilen Venedik Arşivleri vardır.

Frari Kilisesi'nin yüksek Gotik tarzındaki kısmının kıvrımlı çıkşının tam arkasında bir kilise ve S. Rocco Okulu vardır. Bu arkadaki kilisede Tintoretto tarafından yapılan çok güzel resimler vardır. Okulda ise kardeşlik konseyi odalarının yanı sıra ve göze çarpan merdivenler ve hâlâ çok meşhur olan resimler vardır. Merdivenlerin üzerinde Titian tarafından yapılan Meryem'in Hz. İsa'ya hamile olduğunu haber verilişini resimleyen bir tablo vardır. Her iki odanın duvarları ve tavanı Tintoretto tarafından yapılan resimlerle süslenmiştir. Üstteki katta soldaki küçük bir odada, Tintoretto'nun baş yapıtı olan İsa'nın çarmıha gelişi tablosu vardır. Yandaki odada Titian'ın ilk eserlerinden biri olan [ECCE Homo] vardır.

S. Margherita bölgesinin arkasındaki S. Okulu Cima da Conegliano ve Lor. Lotto ta-

rafından yapılan çok hoş tablolarla donanan S.M. del Carmine Kilisesi vardır. S. S. Sebastiano anlamına gelip Paolo Veronese'nin gömüldüğü yerdirdi ve bu yer O'nun resimlerinin sergilendiği harika bir müzedir.

Sayfa : 320

The last
doge of Venice was a Manin, and
lived in this palace.

We have now reached the **BRIDGE OF THE RIALTO**, until 1854 the only bridge over the Grand Canal. This part of the city is called the Rialto (*Rivolto*), and was the centre of trade and business. Shakespeare refers to this quarter when he makes Shylock say—

"Signor Antonio, many a time and oft
In the Rialto you have rated me
About my monie."

Sayfa 320

Şimdi ise Büyük Kanal'ın üzerinden geçen ve 1854'e kadar tek köprü olan RIALTO KÖPRÜSÜ'ne varmış bulunmaktayız. Şehrin bu bölümü Rialto (*Rivolto*) olarak adlandırılır ve şehrin iş ve ticaret merkezidir. Shakespeare Shylock'a şu dörtlüğü söyler:

"Bay Antonio, beni birçok kereler

Rialto'da para yüzünden azarlamışsındır."

Bu köprü 1588-91 yılları arasında Dük Pasquale Cicogna tarafından yaptırılmıştır.

Sayfa : 323

THE ARSENAL.—A small canal leading out of the Lagoon, about half-way between the Piazzetta and the Public Gardens, leads in a few minutes to the Arsenal. It was begun in 1300, and is nearly two miles in circuit. In the time of the Republic 16,000 workmen were employed in it. It is now used as a dockyard and arsenal by the Italian

Sayfa : 323

Government. The Docks are shown only by special permission, but the Museum is open every day, except Sundays and festivals, from 9 to 3. At the outer entrance are the four ANTIQUE LIONS, brought here in 1687 from the Piræus.

The lion, in a sitting posture and 10 ft. in height, stood on the inner shore of the Piræus harbour, which it seemed to guard. From that statue the harbour itself derived the name of Porto Leone, which it bore among the Franks all through the Middle Ages, and down to our times. As such it is mentioned by Lord Byron in "The Giaour."

The second statue, also of Pentelic marble, was nearly equal to the first in point of art, but far less good in point of preservation. The travellers of 1675 saw it on its original base, a little outside the city, near the ancient "Sacred Way." The animal is represented as couching and at rest; and Spon says that he felt inclined to address it in the following words: "Sleep on, Lion of Athens, since the Lion of the Harbour watches for thee."

Close observers must from the first have noticed with surprise that the statue of the sitting lion bore around each of its shoulders, and in serpentine folds, the remains of barbaric inscriptions. These strange characters were after a time recognised as Norwegian runes. Their interpretation is due to Mr. Hafer, an antiquary of Copenhagen. If reduced to straight lines, the inscription on the lion's left shoulder is as follows:—

"Hakon combined with Ulf, with Asmund, and with Orn, conquered this port (the Piræus). These men and Harold the Tall imposed large fines on account of the revolt of the Greek people. Dalk has been detained in distant lands. Egil was waging war, together with Ragnar, in Roumania

Sayfa : 323

and Armenia."

We will give now the inscription from the right shoulder of the lion :—

"Asmund engraved these runes in combination with Aegler, Thorlief, Thord, and Ivar, by desire of Harold the Tall, although the Greeks on reflection opposed it."—*Quarterly Review*.

The interior contains an interesting collection of weapons and curiosities; among them, in the LOWER HALL, Model of a Venetian house, showing the piles on which

Sayfa : 324

it is built; Mast of the Bucentaur; Model of the Bucentaur (see below). In the UPPER HALL, Banners taken at the Battle of Lepanto; Armour of Sebastiano Venier, the hero of Lepanto; Armour given to Henry IV of France by the Republic in 1603; Sword of the Doge Pesaro; Armour used in torture; Doge's chair, used when he visited the arsenal; Revolvers and breechloaders of the 16th cent. The attendants in each of the halls expect small fees.

The BUCENTAUR was used in the ceremony of Wedding the Adriatic, enjoined by Pope Alexander III after the victory of the Venetians under Doge Sebastiano Ziani over the fleet of Frederick Barbarossa, to proclaim the naval supremacy of Venice before the world. This annual celebration on Ascension Day was attended by the Papal Nuncio and the whole of the diplomatic corps, who, without protest, witnessed the dropping of a sanctified ring into the sea, accompanied

Sayfa : 324

by the prescriptive formula: "Desponsatus te, mare, in signum veri perpetuique domini" (We espouse thee, sea, in sign of true and lasting dominion). The ship was destroyed during the French occupation.

Sayfa 323

TERSANE: Piazzetta'yla Halk Bahçeleri'nin hemen hemen ortasında olan Lagune'dan çıkan küçük bir geçitle Tersaneye birkaç dakika içerisinde varabilirsiniz. Yapımına 1300 yılında başlanmış olup ve neredeyse iki millik bir alanı kaplar. Cumhuriyet zamanında bu tersanenin yapımında 16.000 işçi çalışmıştır. Şimdi de İtalyan Hükümetince yine bir tersane olarak kullanılmaktadır. Doklar sadece özel bir izinle halka gösterilir, ancak müze, pazarlar ve festivaller dışında her gün 9 ile 3 arasında açıktır. Müzenin dış girişinde 1687 yılında Piraeus'dan getirilen dört tane antik aslan figürü vardır.

Piraeus limanı kıyısında 10 fit yüksekliğinde ve oturur pozisyonda duran aslan sanki bir muhafız gibi durmaktadır. Bu liman yukarıda sözü edilen heykelden esinlenerek Porto Leone ismini almıştır ve bu aslan figürleri bütün ortaçağ boyunca Frenkler arasında yaygın olup günümüze kadar gelmiştir. Bu aslan figüründen Lord Byron "Gavur" adlı eserinde de bahsetmiştir.

Pentelik mermerden yapılmış ikinci heykel sanat bakımından hemen hemen ilkinin eşittir. Ancak ilki kadar iyi korunmamıştır. 1675'de gelen ziyaretçiler bu ikinci heykeli şehrin biraz dışında eski "Kutsal Yol"un yakınlarında ilk haliyle görmüşlerdir. Hayvan figürü biraz uzanmış ve dinlenir pozisyondadır. Spon aşağıdaki dizelerde ona seslenmiştir. "Uyu, Atina'nın Aslanı, Çünkü Harbour Aslanı Seni İzliyor."

İlk heykeli inceleyenler oturan aslanın her iki omuzunda Barbar kavimler tarafından kıvrılarak yazılan yılan gibi bir yazı görünce oldukça şaşkınlılar. Bu ilginç yazı karakterlerin bir süre sonra Norveç alfabesiyle yazıldığı anlaşılmıştır. Bunların çözülmesini Kappnhongli bir antikacı olan Mr. Rafur'a borçluyuz. Aslanın sol omuzundaki yazı düz yazıyla çevrildiğinde şunların yazıldığı görülmektedir:

Hakon Ulf, Asmund ve Orn ile bu limanı fethetmiştir (Piraeus limanı). Bu adamlar ve Uzun Harold Yunanlıların isyanı nedeniyle çok büyük bir miktarda para cezası talep etmiştir. Dalk çok uzak yerlere gönderilmiş ve hapsedilmiştir. Egil, Ragnar'la birlikte Romanya'da ve Ermenistan'da savaşmakta."

Şimdi ise aslanın sağ omuzunda yazılanları okuyacaksınız:

"Asmund bu harfleri, Yunanlıların ayıplayarak karşı çıkmalarına rağmen, Uzun Harold'un isteği üzerine Asgier, Thorlief, Thord ve Ivar'la birlikte kazmıştır." Quarterly Re-

view.

Müzenin içinde silâh ve nadir sanat eserlerinin bulunduğu koleksiyonlar vardır; bunların arasında, en alttaki salonda üzerine inşa edildiği direklerin de gösterildiği bir Venedik Ev Modeli vardır; [sayfa 324] Bucentaur'un gemi direkleri vardır; Bucentaur'un modelini aşağıda görebilirsiniz. Yukandaki salonda, Lepanto savaşında çekilen sancaklar; Lepanto kahramanı Sebastiano Venner'in silâhı; 1603'te Fransız Cumhuriyeti tarafından IV. Henry'e verilen silâh; Duk Pesaro'nun kılıcı; işkencede kullanılan silâhlar; Dük'ün tersaneyi ziyaret ettiği zaman oturduğu sandalye; 16. yüzyılın silâhları ve toplamıdır. Bu salonları ziyaret etmek isteyenlerden her bir salon için küçük bir ücret alınmaktadır.

BUCENTAUR, Venediklilerin Dük Sebastiano Ziani'nın tüm dünyanın önünde Frederick Barbarossa'nın donanmasına üstünlüğünü ilan ettiği zaferin ardından Papa III. Alexander'in emirleriyle Adriatik Dügün töreni için kullanılmıştır. Miroç günündeki yıllık kutlamaya papanın elçisi ve aşağıdaki evlilik andıyla kutsal yüzüğün denize atılmasına tanık olan bütün diplomatlar katılmıştır. Bu reçetede evlilik andı şöyledir:

"Gerçeğin nişanesi hep devam etmesi için seninle evleniyoruz, ey deniz." Gemi Fransız işgalinde harap olmuştur.

THE ROMANCE OF THE JEWEL

BY
FRANCIS STOPFORD

1436

LONDON

PRINTED FOR PRIVATE CIRCULATION, AND PUBLISHED AT
158-162, OXFORD STREET, IN THE COUNTY OF LONDON

MXMXX

MÜCEVHERİN HİKÂYESİ

FRANCIS STOPFORD

LONDRA

Özel dağıtım için basılmıştır

Londra Şehrî'nde

158-162 Oxford Street'te

Yayınlanmıştır

MXMXX

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1436

Yazar : Francis [Powys] Stopford

Cilt : Krem Rengi

Ebadı :

En : 21 cm.

Boy : 28.3 cm.

Sayfa Adedi : 96

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : I

مَجْدُودُ حَفَایِی (نَریکِی)

* Mücevherin hikayesi (tarihîyyesi)

THE ROMANCE OF THE JEWEL

Sayfa I

MÜCEVHERİN HİKÂYESİ

Sayfa : II

BY
APPOINTMENT

TO
H.M. THE KING.

*With the Compliments of
Messrs. Mappin & Webb Ltd.*

London: 159-161, Oxford St. W. 2 Queen Victoria Street - 172 Regent St. W.

JEWELLERY - SILVERWARE - DRESSING-BAGS - TORTOISESHELL - ETC.

Sayfa II

SÖZLEŞME
MUCİBİNCE

KRAL
HAZRETLERİNE

Messrs Mappin & Webb Ltd'nin
HEDİYESİDİR

Londra: 158-162 Oxford St. W. 1-2

Queen Victoria St. E.C. 4-172

Regent St. W. 1

MÜCEVHER-GÜMÜŞ EŞYA - ABİYE ÇANTA - BAĞA/IL vs.

Çeviriminin Notu: (I): Başa: Deniz kaplumbağası kabuğundan yapılmış süs eşyası ya da aksesuar.

Sayfa : 1

List of Illustrations

I.	PENDANT JEWEL OF THE RENAISSANCE	-	-	16	نقش و نگار
II.	INDIAN JEWELS DECORATED WITH ENAMEL	-	-	17	نقش و نگار
III.	ORNAMENTAL RINGS OF THE RENAISSANCE	-	-	18	نقش و نگار
IV.	THE COLLIER'S DIAMOND	-	-	18	
V.	THE EMPRESS JOSEPHINE'S NECKLACE	-	-	32	+ Rönesans
VI.	THE EGLINTON BLACK PEARLS	-	-	35	devri'nin
VII.	A VENETIAN PENDANT	-	-	40	mücevherân
VIII.	A PAIR OF PERMAN EAR-RINGS	-	-	42	kitabân olup
IX.	TIARA AND ORNAMENT OF BLACK PEARLS	-	-	44	berây-i zînet
X.	THE RED-CROSS PEARL NECKLACE	-	-	48	sakılan bir Hint
XI.	JEWELS FROM THE TREASURY OF THE MOGOL EMPERORS	-	-		mücevherân
	AT DELHI	-	-	52	
XII.	INDIAN JEWELS OF JADE SET WITH PRECIOUS STONES	-	-	56	
XIII.	OLD CARVED INDIAN EMERALDS	-	-	62	
XIV.	NECKLACE WITH JEWELLED CLASPS	-	-	64	
XV.	ENAMELLED GOLD NECKLACE	-	-	68	
XVI.	AN AMETHYST PARURE	-	-	72	
XVII.	A PARURE OF PINK TOPAZ	-	-	76	
XVIII.	THROUGH EAR-RINGS FROM INDIA	-	-	80	
XIX.	FINE OPALS	-	-	84	
XX.	A CHRYSOPRASE PARURE	-	-	88	
XXI.	LOVE RINGS	-	-	90	
XXII.	PAPAL RINGS	-	-	94	

Sayfa : 11

* Rönesans Devrinin zinet yüzükleri
 ** Kullinan Elması
 *** İmparatoriçe Josephin'in Gerdanlığı
 **** Eglinton'un Siyah İncileri
 ***** Venedik pandori
 * Bir çift İran küresi
 * Siyah inciler zinet
 * Salib-i ahmer İnci gerdanlığı

Sayfa 1

Kişe Tekabül eden sayfa

I.	Pendantif Rönesans Mücevheri	4
II.	Mineyle Süslenmiş Hint Mücevherleri	6
III.	Rönesans Yüzükleri	16
IV.	Cullinan Elması	18
V.	İmparatoriçe Josephine'in Gerdanlığı	32
VI.	Eglinton Siyah İncileri	36
VII.	Bir Venedik Pandantifi	40
VIII.	Bir Çift İran Küresi	42
IX.	Mücevherli Taç ve Siyah İncili Ziyet	44
X.	Kızıl Haç Şeklinde İnci Gerdanlık	48
XI.	Delhi'deki Moğol İmparatorları Hazinesinden Mücevherler	50

XII. Değerli Taş, Yeşim Setlerden Hint Mücevherleri	56
XIII. Eski Oyma Hint Zümrütleri	62
XIV. Mücevherli Klipsli Gerdanlık	64
XV. Mineli Altın Gerdanlık	68
XVI. Ametisi Bir Taka Seti	72
XVII. Pembe Topazdan Taka Seti	76
XVIII. Tibet'ten Turkuaz Küpeler	80
XIX. Ateş Opalleri	84
XX. Krizopras Bir Taka Seti	88
XXI. Aşk Yüzükleri	90
XXII. Papa Yüzükleri	94

Foreword

WITH the opening of branches in all parts of the world, we have been deeply impressed by the universal interest that is taken in the Story of Jewels and of Precious Stones. They are regarded not only for their intrinsic beauty and value, but also as representing one of the oldest fine arts in the world. Time and again we have been consulted as to where the full story of some gem may be read. We have felt impelled to prepare "The Romance of the Jewel" and to present it in a manner worthy of the subject in order to please this perfectly natural curiosity.

This is how this book came to be written. We have been fortunate in enlisting the interest of Mr. H. Clifford Smith, of the Victoria and Albert Museum, the well-known author of "Jewellery." Mr. Clifford Smith has made a careful revision of the proofs, and has helped with advice and in other ways, especially in the matter of the illustrations; and we would take this opportunity to offer our grateful thanks to the owners of the jewels here illustrated who have placed their precious possessions at his disposal for this purpose. No attempt is made in these pages to go into the more mechanical or commercial side of gems or gem setting. It is with the singular Romance of the

Jewel, which is often fascinating and attractive as the jewel itself, that they are almost entirely concerned.

MAPPIN & WEBB, LTD.

Ön Söz

Dünyanın her yerinde mağazaların açılmasıyla, Mücevherin ve Değerli Taşların Hikâyesi'ne gösterilen evrensel ilgiden son derece etkilenmiş bulunuyoruz. Bunlar, yalnızca özündeki güzellik ve değeri açısından değil, ayrıca dünyadaki en eski güzel sanatlardan birinin temsilcisi olarak düşünülmektedir. Tekrar tekrar, bazı cevherlerin tam hikâyesinin nerede okunabileceği konusunda bize danışıldı. "Mücevherin Hikâyesi"ni hazırlamak ve bunu, bu son derece doğal merakı gidermek üzere konuya layık bir biçimde sunmak için kendimizi mecbur hissettik.

İşte bu kitap böyle yazılmıştır. Victoria ve Albert Müzesi'nden "Mücevher"in tanınmış yazarı Sayın H.Clifford Smith'in ilgilendiği parçaların listesini sunabildiğimiz için şanslıyız. Sayın Clifford Smith kanıtları özenle gözden geçirmiş ve özellikle resimler konusundaki tavsiyeleriyle ve diğer biçimlerde de bizlere yardımcı olmuştur; değerli parçalarını bu amaçla onun hizmetine sunmuş olan, burada gösterilen mücevherlerin sahiplerine minnet dolu teşekkürlerimizi sunma fırsatını bulmuş olduk. Bu sayfalarda cevherlerin veya cevher yuvalarının daha mekanik yahut ticari yönüne girmek için bir çaba gösterilmemiştir. Bunlar, neredeyse tam olarak, genellikle mücevherin kendisi gibi büyüleyici ve cezbedici olan Mücevherin Hikâyesi ile ilgilidir.

MAPPIN & WEBB, LTD.

THE BIRTH OF YUGOSLAVIA

BY

HENRY BAERLEIN

VOLUME I

LONDON

LEONARD PARSONS

DEVONSHIRE STREET

1734

Yugoslavya'nın Doğuşu

Henry Baerlein

Cilt 1

Londra

Leonard Parsons

Devonshire Street

1734

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1734

Yazar : Henry [Philip Bernard] Baerlein

Cild : Kırkız

Ebadı :

En : 15 cm.

Boy : 22.6 cm.

Sayfa Adedi : 308

1. Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

2. Not: : İngilizce olan bu metin eserin nerselerinin

Atatürk tarafından çizildiği ya da işaretlendiği tam olarak tespit edilmemiştir.

Kitabın: 29, 54, 55, 56, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 188, 189, 194, 195, 196, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 218, 219, 221, 222, 223, 224, 233, 245, 248, 251, 252, 253, 254, 258, 259, 260, 261, 262, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 282, 283, 289, 290, 291 ve 296 sayfaları işaretlidir. Kitabın çizili, işaretli ya da notlu yerlerinden örnekler alınmıştır.

Ön Söz (Özet)

Ümit eredin ki bu kitap, kardeş ve komşu Yugoslavlar'ın yüzyıllar boyunca nasıl birbirlerinden ayrı bir biçimde yaşamış olduklarını, birleşmek için -en azından bir dereceye kadar- ne kadar çaba harcadıklarını ortaya açık bir şekilde koyacaktır. 15. yüzyıla yakın bir süredir, Yugoslavlar'ın büyük bir bölümü, kendilerini yöneten yabancı güçlerin baskısından kurtaramadılar. Büyük savaşın sonuna kadar, bu güçlerin onların üzerindeki hâkimiyetleri devam etti ve akraba olan Sırlar, Hırvatlar ve Slavaklar sonunda hayallerini gerçekleştirilmeye koyuldular.

Konuyla ilgili olarak bu kitapta, Orta Çağla ilgili gelişmelere dair açıklamalar oldukça kısa olacaktır. Sadece günümüzdeki durumu anlamaya yetecek kadar. Günümüze yaklaşıncan, hikâye giderek daha detaylı bir hâl alacaktır.

Ne kadar gecikmiş ve kaçınılmaz olsada, hiçkimse, oldukça fazla miktarlarda bir iç ve dış sürtüşme olmaksızın yeni bir devletin ortaya çıkmasını bekleyemez. Belkide, çevrelerini kuşatmış, dost olmayan pekçok devlet yüzünden, Yugoslavlar içişlerindeki bazı farklılıklardan feragat edecekler. Onları ciddiye almamızı beklemiş gibi görünen belirli sayıdaki pek çok insan, bir İngiliz yazarın, İtalya'nın emperyalistik amaçlarına karşı yorumlar yapmak için yetkisi olmadığını iddia etmektedirler. Çünkü savaşın bir sonucu olarak İngiliz İmparatorluğu pek çok Türk eyaletini ve Alman kolonisini ele geçirdi.

Konuyla ilgili olarak çıkartılacak başka bir sonuç da ki bu sonuç özellikle Sırbistan'da pek çok tepki alacaktır, büyük savaşın doğurduğu acıklı olayların bir sonucu olarak, geçen pek çok yıldan sonra, Bulgaristan'ın Yugoslav devletine katılmasıdır. Bu sözleri bir kaç ay önce yazdım. Şu an için zaten bir geçerliliği yok.

Sayfa : 55

It is hardly worth while inquiring whether the Venetians or the Turks wrought more evil against their Yugoslav subjects. But though the modern Italian claim to Dalmatia and the islands may appear to us—in so far as it is based on historical grounds—to have small weight, nevertheless we must not allow it to make us insensible to the Venetian's good qualities. It may not nowadays be reckoned as meritorious that, after her own interests had been safeguarded, she did not interfere with the privileges of the small class of nobles, the "magnifica comunità nobile," but at any rate it could be said of her that she left intact the local privileges. One must also bear in mind that the majority of her subjects in those parts had, through one cause or another, a prejudice against innovations which could only be broken down very gradually.

Nor were the Turks altogether vicious. Those who came first into the Yugoslav lands were under a severe discipline, and, preserving the austere habits of a warlike race, they were not guilty—generally speaking—of

Sayfa : 55

excesses. As the first comers were not very numerous, they contented themselves with occupying the strategic points; and as the Yugoslavs were accustomed to the life of a State not being very prolonged, they were cheered by the thought that their subjugation to the Turk would fairly soon come to an end.

Sayfa 55

Yugoslav tebaasına karşı Venedikliler'in mi yoksa Türkler'in mi daha fazla kötülük yaptığı konusunu araştırmak çok önemli değildir. Çağdaş bir İtalyan çıkıp da tarihi zeminlere dayandırıp, Dalmasya ve diğer adalar üzerinde hak iddia etse de yine de bu durumun bizi, Venedik'in yüksek sınıfına karşı duyarsızlaşmasına izin vermemeliyiz. Bugünlerde övülmeye değer bir şey vardır ki bu da, kendi menfaatlerini güvence altına aldıktan sonra küçük soylu sınıfının ayrıcalıklarına müdahale etmemesidir. Ama her halükârda onun yöresel imtiyazlara el sürmediği iddia edilebilir. Onun, o kısımlarda bulunan tebaasının çoğunluğunun şu veya bu sebeple yeniliklere karşı, ancak zamanla ortadan kalkabilecek bir önyargısı bulunmaktaydı.

Türkler'in hepsi kötü niyetli değildi. Yugoslav topraklarına ilk gelenler çok katı bir disiplin altındaydılar. Savaşçı bir ırk olarak sert alışkanlıklarını hâlâ koruyorlardı. Genel olarak söylemek gerekirse, yaptıkları aşırılıklardan dolayı onlar suçlu değillerdi. İlk gelenler, ayrıca az olmalarına karşın, stratejik noktaları ele geçirerek kendilerini sevdirmeye çalıştılar. Bir devlet yaşantısını sürdürmeye almış olan Yugoslavlar, Türklerle boyun eğmelerinin bir süre sonra biteceğini düşünerek seviniyorlardı.

Sayfa : 56

After the Turk had made himself master of Bosnia and Herzegovina he enrolled among his janissaries 30,000 of the young men, and in other parts of Yugoslavia showed himself inclined at first to permit the people to follow their own traditions, their religion,¹ their language and their customs, so long as he was maintained in luxury and so long as a sufficient supply of young men was forthcoming. The abominable acts of cruelty, by which he is now remembered in the Balkans, appear to have started at a later period, when he had himself degenerated, when his lawless soldiery provoked the people, when the people rose and he suppressed them in a manner that would make them hesitate to rise again. But from the first he saw to it that there should be recruits; many a young Slav taken early from his home was transformed at Constantinople into a redoubtable janissary who fought against Europeans; these troops, who were not allowed

Sayfa : 56

to marry, gave an absolute obedience. They were perhaps the finest infantry in the world—for two hundred years they formed the strongest prop of the Turkish Empire. Paulus Jovius, the historian, says that in 1531 nearly the whole corps of janissaries spoke Slav. Other young men were received into the Government offices—the Porte, until the end of the seventeenth century, used the Serbian language for its international transactions; its treaties with the Holy Roman Empire, for example, were all made out in Serbian and Greek. Finally there were not wanting Southern Slavs who rose to high distinction in the Sultan's service, such as Mehmet Sokolović, who, after being thrice pasha of Bosnia, was elevated to the post of grand vizier; Achmet Pasha Herzegovit (son of the last chief of Herzegovina), whose conversion was followed by an appointment as Bey of Anatolia; he became brother-in-law of Sultan Bajazet II. and likewise grand vizier.

Sayfa 56

Türk, Bosna ve Hersek'e hakim olduktan sonra 80.000 genç Türk'ten oluşan yeniçerilerinin arasına karıştı. Başlangıçta Yugoslavya'nın diğer kısımlarında; kendisi lüks içinde yaşadığı ve adamları için yeterli olacak erzığın gelmesini garantilediği sürece, Yugoslavyalılara kendi geleneklerini, dinlerini, dillerini ve törenlerini istedikleri gibi devam ettirebilme hakkını verdi. Öğrenç gaddarlıklar, ki Balkanlar'da şu anda böyle hatırlanıyor, daha sonraki bir dönemde başlamış gibi görünüyor. Kendisi yazıştığında, onun kural tanımaz askerleri, insanları kızdırttığında, insanlar ayaklandığında onları öyle bir bastırdı ki bir daha ayaklanmaya cesaret bile edemediler. En başta acemi asker yetiştirebileceğini düşündü; pek çok Slav genci sabahın erken saatlerinde evlerinden alındı ve Bizans'a götürülüp, Avrupalılara karşı savaşan heybetli Yeniçerilere dönüştürüldü. Evlenmelerine izin verilmeyen bu askerler, mutlak bir itaat gösteriyorlardı. Onlar, belki de dünyadaki en iyi piyadelerdi ve iki yüz yıl boyunca Türk ordusunun en güçlü desteğini oluşturdular. Tarihçi Paulus Jovius'a göre 1531 yılında tüm yeniçeriler Slavca konuşuyorlardı. Diğer gençler ise hükümet bürolarına alındılar. Babıâli, yani Osmanlı Devleti on yedinci yüzyılın sonuna kadar uluslararası işlemlerde Sırp dilini kullandılar. Örneğin, kutsal Roma İmparatorluğu ile yaptıkları anlaşmaların tamamı Sırpça ve Yunanca idi. Sultan'ın hizmetinde yüksek bir mertebeye erişmiş güneyli Slavlar'ın sayıları az değildi. Örneğin, üç defa Bosna Paşası olduktan sonra Mehmet Sokolović, sadrazamlık makamına yükseltildi. Ahmet Paşa Herzegovit (Herzegovina'nın son yöneticisinin oğlu) dinini değiştirmesini müteakip Anadolu Bey'i olarak tayin edildi. II. Sultan Bayazıt'ın hem eniştesi, hem de sadrazamı oldu.

Sayfa :90

SLAVE WEEP FOR THE FALL OF VENICE

EARLY in 1797 the weak French garrisons which had been left in certain towns of Italy were massacred by the

Sayfa :91

Venetians, who displayed no mercy either to the wounded soldiers or the women who were with the troops. Napoleon would come back no more, thought the Venetians. But he heard of what had happened as he was engaged upon the clauses of the Treaty of Leoben. No sooner had that courier brought him the dispatches than the Venetian envoys were ushered into his presence. They had been entrusted by the Senate with the task of following the armies and congratulating Napoleon or the Archduke, according to which of them had won the last battle. These envoys may have taken a despondent view of what would be the fate of the Serene Republic; but when, a short time afterwards, the perfumed and dishevelled citizens, stamping on the masks of last night's ball, were weeping pitifully in their palaces, the Slovenes and the Morlaks, who had fought for them so well, were weeping in the streets. Sadly and solemnly at Zadar—in taste disputes—the flag of Venice was hoisted; at other parts of the Dalmatian coast the nobles scarcely had to say a word before the peasants had snatched arms to fight the French and their allies. The Venetians had, after all, been there a long time, even if they had not risen to the heights of Dubrovnik, which, as we learn from a traveller in 1805, kept no secret police and no gendarmes, and where a capital sentence pronounced at the time was the first in twenty-five years. (The city went into mourning on account of this, and an executioner had to be imported from Turkey.)

Sayfa 90-91

Venedik'in çöküşü için ağlayan Slavlar.

1797'nin başlarında, İtalya'nın belirli şehirlerinde konuşlanmış zayıf durumdaki Fransız Garnizonları, yaralı askerlere, ya da askerlerle birlikte orada bulunan kadınlara hiç acıması olmayan Venedikliler tarafından katliamdan geçirildi. Venedikliler, Napolyon artık geri dönmez diye düşündü fakat, O Leoben antlaşmasıyla ilgilenirken ne olduğunu öğrenmişti. Kurye ona mektubu ulaştırır ulaştırmaz, elçiler onun huzuruna getirildiler. Bu elçiler cumhuriyetin kaderi hakkında ümitsiz bir görüşe kapılmış olabiliyorlardı. Ama çok kısa süre sonra, perişan bir haldeki vatandaşlar, geçen gece baloda takındıkları maskeyi yerlerde çöğüyor, saraylarında acınacak bir şekilde ağlıyorlardı.

Zadar'da ağırlıklı ve üzüntüyle Venedik Bayrağı göklerden indiriliyordu.

(Dalmaçya kıyılarının diğer kısımlarında sayılurlar, köylülerin silahlara sarılıp Fransız yönetimine karşı savaşmalarından önce güçlölükle ağızlarını açıp birşey söyleyebildiler.

Tüm olan bitenden sonra, Venedikliler, Dubrovnik'in **dağlık bölgelerine** çıkmamaş olsalar bile oradan uzun bir süredir aradaları. 1805 yılında bir gezginden öğrendiğimize göre, Dubrovnik'te hiç gizli polis ve jandarma yoktu ve idam cezası uygulamaya konmuştu (Bundan dolayı, tüm şehir **materna** büründü. Türkiye'den bir celiât getirilmeliydi).

Sayfa : 94

These colonists," explained the Archduke, "by their culture and laboriousness, by their devotion to the House of Habsburg would give to the Dalmatians a most valuable example and would soon persuade them thoroughly to merge themselves among the mass of peoples faithful to the Emperor." But this plan could not be carried through, because the people of Dalmatia would have risen in revolt; moreover, the most fertile regions had been so neglected that too many of them were now marshes or through other causes uninhabitable. Thus von Thurn assisted the Italianized party: they would, at any rate, unlike the other Serbo-Croats of Dalmatia, not strive for union with anybody else.

Sayfa 94

Bu sömürgeci devletler, kültürleri ve çalışkanlıklarıyla, Habsburg Sarayı'na olan bağlılıklarıyla, Dalmaçyalılara çok iyi bir örnek olacaktı ve hemen akabinde onları imparatorluğa bağlı olan insan toplulukları ile **iyice birleşmeye** ikna edecekti. Ama bu plan, **baştan sona** gerçekleştirilemedi. Onlar, her halükârda, Dalmaçya'daki Sırp-Hırvatların aksine, başka insanlarla birlik için **uğraşmayacaklardı**.

A BRIEF SURVEY OF BRITISH HISTORY

BY

GEORGE TOWNSEND WARNER, M.A.

*Sometime Fellow of Jesus College, Cambridge
Assistant Master at Harrow School*

WITH MAPS AND PLANS

1776

BLACKIE AND SON LIMITED

39 OLD BAILEY LONDON

GLASGOW AND BOMBAY

İNGİLİZ TARİHİ ÜZERİNE KISA BİR İNCELEME

1776

Cambridge'deki Jesus Koleji'nin

Eski Öğretmenlerinden

Harrow Okulu Müdür Yardımcısı

Uzman GEORGE TOWNSEND WARNER

HARİTALI VE RESİMLİ

BLACKIE AND SON LIMITED

50 OLD BAILEY LONDON

GLASGOW AND BOMBAY

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1776

Yazar : George Townsend Warner

Cild : Kırmızı

Ebadı :

En : 12 cm.

Boy : 18 cm.

Sayfa Adedi : 280

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

PREFACE

I have aimed, in this book, at making a simple selection of the most important factors, or chain of events, in each period, and have treated these in more detail, to the exclusion of others which seem to me less characteristic of the period. It has sometimes been taken for granted that the right method of teaching history is to lay down a preliminary groundwork of facts and dates and miscellaneous scraps of important information, before making an attempt to awake interest in the connection of historical events by the process of reasoning. The principle is somewhat akin to the mode of teaching languages by grinding over grammar and accidence; it is at any rate time-honoured. But the value of history as an educational subject, even for the young, cannot, I think, be fully realized, unless some stress is placed upon the sequence of cause and effect, so as to exercise not merely the memory but the reason.

Understanding is a far more attractive process than merely learning; young minds are by nature curious, and are receptive enough of an explanation, provided it be simple; and the difficulties of remembering are much lessened when events in history are presented, not as isolated, but as the causes or consequences of other events. It is this object that I have tried to keep before me.

Ön Söz

Bu kitapta, her bir dönemdeki en önemli etkenleri veya olaylar zincirini seçmeyi amaçladım ve diğerlerine göre, dönemin daha az ayırdedici özelliği gibi gözüklerini dışarda tutarak, bunları daha ayrıntılı işledim. Bazen, tarih öğretiminde doğru yöntemin, muhakeme yöntemi ile tarihsel olaylara dair ilgi uyandırma girişiminde bulunmadan önce gerçekler, tarihler ve çeşitli önemli bilgi parçacıkları açısından bir başlangıç temeli almak olduğu kabul edilir. Yöntem, bir anlamda gramer ve morfoloji üzerinde durarak dil öğretim tarzına benzer; bu, her halükarda eski ve geçerli bir yöntemdir. Ancak, kanımca, yalnızca hafıza değil, muhakeme alıştırması yapmak üzere sebep-sonuç sıralaması üzerinde durulmadığı takdirde, bir eğitim alanı olarak tarihin değeri gençler açısından bile tam olarak

anlaşlamaz.

Anlama, öğrenmeden çok daha çekici bir süreçtir; genç dimağların doğasında meraklı olmak vardır ve genç beyinler, basit olması koşuluyla açıklama açısından yeterince alimleyicidir ve tarihteki olaylar birbirinden kopuk olarak değil, diğer olayların sebep ya da sonuçları olarak sunulursa, hatırlama güçlüğüleri çok azalmış olur. Ulaşmaya çalıştığım hedef budur.

Sayfa :26

Even at this fatal moment, while William was preparing his fleet and mustering thousands of soldiers, not from Normandy alone but from all parts of France, England was not united. Harold's brother Tostig, whom he had driven into exile, suddenly landed in Northumbria, bringing with him the King of Norway and a host of Norse warriors. Harold had to march north to fight them. He met them at Stamford Bridge and utterly defeated them. Tostig and the Norwegian king were both slain. The vast army which came in three hundred ships was so shattered that twenty-four were enough to carry it away.

Sayfa 26

İngilizlerin Ayrılığı, Stamford Köprüsü

"...Bu hayati anda bile, William donanmasını hazırlarken ve sadece Normandiya'dan değil Fransa'nın her yerinden binlerce asker toplarken, İngiltere birleşmemişti. Harold'ın sürgüne göndermiş olduğu erkek kardeşi Tostig, beraberinde Norveç Kralı ve İskandinav askerlerinden oluşan bir ordu getirerek, apansız, Northumbria'da karaya çıktı. Harold onlarla savaşmak için kuzeye yürümek zorunda kaldı. Onlarla, Stamford Köprüsü'nde karşılaştı ve onları mutlak yenilgiye uğrattı. Tostig de, Norveç Kralı da öldü. Üçyüz gemi ile gelen bu büyük ordu öylesine kayıp vermişti ki orduyu geri götürmek için yirmi dört gemi yeterliydi.

TALES OF THREE CAMPAIGNS

MAJOR C. B. BRERETON

*12th (Nelson) Company
N.Z.E.F.*

1890

LONDON:

SELWYN & BLOUNT, LTD.,

TWENTY-ONE, YORK BUILDINGS, ADELPHI, W.C.2.

ÜÇ SEFERİN HİKÂYESİ

Binbaşı C.B. Brereton

On ikinci (Nelson) Bölük
Yeni Zelanda Ordusu

Londra

Selwyn & Blount, Ltd.,

Twenty-one, York Buildings, Adelphi, W.C. 2.

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1890

Yazar : C.B. Brereton

Cild : Lacivert

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 22 cm.

Sayfa Adedi : I + 2 + 290

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

136

His Excellency
Mustapha Kemal Pas

With the respect and g
wishes of

C.B. Breton

Orinoco, Mor

1. 5. 34

el yazısı

Ekselânsın Mustafa Kemal Paşa'ya saygılarımla ve en iyi dileklerle.

C.B. Breton

Orinoco, Mor

1.5.1934

Sayfa : VII

PREFACE

MUCH of this book simply relates the part taken by the 12th (Nelson) Company, which I had the honour and pleasure of commanding. I regret I cannot give an adequate idea of my comrades' splendid service and devotion, or an impression of the hardship and suffering they cheerfully endured. Infantry N.C.O.s and privates bore the brunt of the war—physically and mentally—living in an extreme of discomfort, often facing the enemy at a few yards' distance, expecting no recognition of their services and satisfied to fight

Sayfa :VII

and often die in obscurity. Among the millions of allied soldiers similarly placed the 12th (Nelson) men played their part, cheerful, steady in action, and gallant to recklessness when necessity arose ; the admiration and pride of their officers.

Brave men and brave acts were too numerous to mention, but one man may be taken as typical of the rest. He was no braver than others, where so many were perfectly fearless, but his long service, serene temper, and unselfish good nature gave him a host of friends.

He always seemed curiously unaware of danger and I never saw him duck for a shell. If one arrived when he was in the middle of a sentence, it made no difference, he just continued as if unconscious of it. Sergt.-Major Guy preferred it "when things were moving."

Sayfa :VIII

and "we mustn't make a hard war of it" was a very frequent remark of his ; to the last he was smiling and serene as he climbed into that fatal trench, swinging his tin hat in his hand. He met an old friend a few minutes earlier and told him, "When you hear of me next, I will be pushing up the daisies," so he had received his warning. His remark had reference to the soldier's common expression when a man made a trivial complaint—"You will want flowers on your grave next."

He was wounded at Quinns and killed at Passchendaele. His great friend, Captain Jim Barton, found him still standing, gazing steadily over at the Huns, unconquered in death. His full water-bottle was taken to quench his friend's thirst, which would have given 'Old Hec' great pleasure had he known.

Sayfa : VIII

Little mention is made of casualties, but it may be understood that they occurred constantly. In my regiment, which did not average two battalions throughout the war, very nearly 10,000 men were killed or wounded.

No attempt is made to point a moral, so I venture to stress one point.

Some day the Empire will again be at war, and the Dominions will send their men to fight. The crisis may come earlier than it did in the Great War, leaving little time for training after it begins.

New Zealand men require one condition to become first-class fighting troops. This condition is training—a reasonable training in peace time. No one can count on there being sufficient time after war begins.

Sayfa : IX

Great wars have been lost and won in two months. In modern war a man must have a stout heart, a strong body, and sufficient training. With training, the New Zealander may cheerfully face any enemy, confident that with his brave heart and strength he will bear himself manfully and effectively. Without it he would not flinch, but it would be a useless sacrifice.

Our men play football and they know that to play it effectively requires training and discipline. Just the same is required in an army, but to a greater extent, because the numbers are many thousand times greater, the risks are greater, the goal is greater, and the game infinitely more intricate.

C. B. B.

Ön Söz

Bu kitabın büyük bir bölümü, komuta etmekten büyük bir zevk ve onur duyduğum 12. Nelson Bölüğünün yer aldığı kısımla ilgilidir. Size, arkadaşlarımla olağanüstü hizmeti, kendilerini yaptıkları işe adanmaları ya da katlandıkları büyük zorluk ve acıları yeterince ifade edemeyeceğim için üzgünüm. Fiziksel olarak ve zihnen savaşın asil yükünü taşıyan, büyük zahmetler çeken, sık sık düşmanlarıyla birkaç metrelik mesafelerde yüzyüze kalan piyade astsubaylar ve erlek hizmetlerine hiçbir karşılık beklemeden savaşmaya ve belirsizlik içerisinde ölmeye razıydılar. **Milyonlarca müthefik askerin arasında 12. Nelson Bölüğünün askerleri, gerektiğinde hiçbir şey düşünmeden, kahramanca savaşmaya hazır olarak, subaylarının büyük beğenisini kazanarak üzerlerine düşeni yaptılar.**

Cesur askerler ve cesur eylemleri saymakla bitmez, ama bunların arasından bir asker örnek olarak seçilip gösterilebilir. O çoğu tam anlamıyla korkusuz olanlardan daha cesur değildi. Ama uzun hizmeti, sakin mizacı ve bencil olmayan iyi tabiatı, onun çok fazla sayıda arkadaş kazanmasını sağladı.

O daima, tehlikenin farkında değilmiş gibi görünürdü ve ben onu asla kabuğuna çekilmiş olarak görmedim. O, tam bir cümle söylerken birisi geldiğinde hiçbir şey farketmezdi, sanki farkında değilmiş gibi sözlerine devam ederdi. Başçavuş şöyle dardi: "Etraf hareketlendiğinde, hiçbir şey yokmuş gibi davranmalıyız." Bu onun sık sık kullandığı bir deyişti. En sonunda ölümcül siperine tımanırken çelik başlığını elinde sallayarak gülüyordu. Birkaç dakika öncesinde eski bir arkadaşıyla karşılaşmış ve ona "Benden bir daha haber aldığında, bahçeden papatya topluyor olacağım" demişti. Eski arkadaşı onun aslında ne demek istediğini anlamıştı. Onun söylediği sözler; askere, bir adamın önemsiz bir şeyden şikâyet etmek istediğinde kullandığı yaygın bir deyişi çağrıştırmıştı. "Bir dahaki sefere çiçekleri mezanına isteyeceksin."

"O, Quinns'te yaralandı ve Passchendaele'de öldü. Onun yakın arkadaşı, yüzbaşı Jim Barton onu hâlâ ayakta, barbarlara sabit bir şekilde bakarken ölüme yenik düşmemiş glarak buldu. Onun su dolu şişesi, arkadaşının susuzluğunu gidirmek için kendisinden alındı ki bunu bilseydi bu durumdan çok büyük bir haz duyardı.

Savaşta ki yaralı ve kayıplara çok az değinildi. Ama sürekli bir biçimde yaralı ve kayıp verildiği anlamak mümkündür. Savaş boyunca yaklaşık iki taburdan oluşan benim alayım da, yaklaşık 10.000 kişi yaralandı ya da öldürüldü.

Bu durumda ders alındığını gösteren hiçbir teşebbüsle bulunulmadı. O yüzden bir noktayı vurgulamak isterim.

Bir gün, imparatorluk yine savaşa girecek ve dominyonlar askerlerini savaşa gönderecekler. Savaş başladıktan sonra eğitime çok az zaman bırakacak biçimde, kriz, büyük savaşta olduğundan çok daha erken patlak verebilir.

Yeni Zelanda askerlerinin birinci sınıf savaşçılar olabilmek için bir koşula ihtiyaçları vardır. Bu koşul; eğitim, yani barış zamanındaki makul eğitilimdir. Kimse savaş başladıktan sonra eğitim için yeterli zaman kalacağına güvenemez. İki ayda büyük savaşlar kaybedildi ve kazanıldı. Modern savaşta bir asker, dayanıklı bir kalbe, sağlam bir vücuda ve yeterli eğitime sahip olmalıdır. Eğitim sayesinde, Yeni Zelandalılar cesur bir kalbe ve büyük bir

güce sahip olduklarından bir biçimde, kendilerine güvenerek düşmanla yüzleşecekler. Eğitim olmadan, bunların hiçbirisi gerçekleşmeyecek ve düşmanla savaşmak, boşuna kurban vermekten farklı bir şey olmayacaktır.

Adamlarımız futbol oynarlar ve başanlı bir biçimde futbol oynamanın disiplin ve eğitim gerektirdiğini bilirler. Aynı şey askerlik için de geçerlidir; ancak çok büyük bir ölçüde, sayı binlerce kez daha büyük olduğu için, riskler daha büyük, hedef daha büyük ve ayun çok daha karmaşıktır.

C.B.B.

"On Beforen Hildyoni."

Feniceislands ordusundan Binbaşı C.E.Brereton tarafından yazılan bu kitap, kahramanları ve tarihleriyle beraber Feniceislandu Hararetlerinin takdim ediyor.Kitap Feniceislands ordusunun Büyük Harpteki iştirak hisselerinden bahistir. İki kitap,Feniceislandslıların Gelibolu'da yaptıkları harplere tahsis olmuştur.Biterek bir lisansla yazılmıştır.Bogazdan dogruya birisi alabilir edebilecek kisilari sagladir:

Baker, 1997]

Türklerin âdet ve etwari hakkında mebsul malumate sahiptik.
Halk arasında maruf olan edebiyette, Türk, tefsiketeninden bahsedil-
meri bile ocais olağan femalıkları irtikâp autadı olan "ağac
alıman" bir iniden olarak taswir olurur.

Fürbün herpteki hayvancı itişmelerine dair bize resul ihterette bulundular,esir olunduğumuz takdirde hiç bir merhamet resul etmeyorduk.Febistiyile derin bir nefret duyduğumuzdan,cekleşme bütün bütün acı olacaktı.

Türkiyede balandığım olan bir çok İngilizler, Türkiye edifik bir
insan olduğumu söylemişlerdi. Fakat biz bunu da, Türkiye cümmeel
bir askeri vicilli olduğumu da ve uzun müddet İngiliz mütefiki
olarak balandığımı da unuturduk.

Te notisemiz tut bir deşaragı olacağından emir belanayorduk.

Fakat diğer taraftan Syle şüpheler meydana tırmsıyordu ki, bu hususta dđđlmekten sarfi nazar ediyorduk.

Page 71

En aırada iki yapısalıyla bısın rGoudımdan bıhaber,sıldeıın
qlırak,ellerında bır aadıa ile ve yukarıdan yGalarca Türkın
gırebıleceğı bır çakılde gıdıler.Gıverılerına bır tek sılah
sıldeıın.En kúđk bır ıctıal gıstermekılın,yarıllıya dığru
yıldeıerek,onu aadırea kıydılar ve sıp gıđrđlerE.

References

Bir tarafta, iki Türkü esir etmiştik. Yanlarından geçerken, muhafızın-
na "Ufak bir hareketle bulunacak olurlarsa derahen ölümlüyle ceza",
dedim. Esirlerin güllerindeki bekâkten öcülerinin anasını pek iyi
sevdikleri ve buna pek fazla buldukları anlaşıyordu. Lâkin kaçıp
ta arkadaşlarına bulunduğu mevki ile hakkınıda malumet verme-
leri hiç te imkân gelmedi. Onları karargâha göndermek kolay idi
ise de, yolda kaçmaları tehlikesi mevcuttu.

Sahife:80

İlk bir kaç gün sarfında, Türklerin geceleri malumet edilmek için
aramında mertbeste dolaşmakta oldukları şüphesi pek fazla tesbiyet
tevlit ediyordu.

Sahife:86

Çalı çarşılarla irtidâ bir tepenin aşağı kısmında, Türklerin
kendilerini göstermemekle beraber etrafında dolaştıkları bir yerde
bulunuyorduk. Ordu teçhizatı ile hayvanların ve kıtaatın soldardığı
kumal ve vadileri tepeden seyretmek Türklerin hayretlerini mucip
olmuş ve haftalarca bu kalabalık kütleye tesbiyet içinde atıp atmak
çok hoşlarına gittiği ve onlar hisis, buns, bisin sipirlerle mülahaz
etmekten daha zevkli bulmuş olmaları gerektir.

Düğüme bisin kumalları döğmek için çimel ve cemup sehillerine
top yerleştirmiş olmaları bîhakkân mahoc bir vaziyet hasıl ediyordu.
Sahile ayak bastıktan sonra, Lord Kitchen'in mevzisi bir nazar
atfederek, "Aman Yarabbi" şeklindeki hitabı vaziyeti hülasa ediyor-
du.

Sahife:87

Bir kaç gün sonra gemiciler isabetli bir atış yaptılar. Türkler bir
takım etin yardımı ile ağır bir topu Suvla Koyuna doğru sürükli-
yorlardı ki, bu sırada karakol gemilerinden biri tarafından görüldü
ve üç ve ya dörtüncü mermi, takımın ortasında patladı; onlar daras
dağın olup muhtelif istikamette kaçtılar.

19. 8. 19

amkash
vering
19. 8. 19

1459

STAMBUL

di

RENATO BOVA SCOPPA

1464

CASA EDITRICE GIACOMO AGNELLI
MILANO

1933 - XI

İSTANBUL

Renato Bova Scoppa

Giacomo Agnelli Yayınevi

Milano

1933 (Kasım)

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1464

Yazar : Renato Bova Scoppa

Cild : Bordo

Ebadi :

En : 12.5 cm.

Boy : 18.5 cm.

Sayfa Adedi : 327

Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 309

Girandole luminose rischiarano intensamente i tre monumenti del Gazi tra cui la bella statua equestre dello scultore Canonica collocata su una delle colline dominanti la città.

L'Occidente si fa strada a gran passi. Lo stile di tutte le feste e le cerimonie non ha più nessun punto di contatto con quello delle vecchie funzioni orientali così lente disorganizzate e pantagrueliche. A pochi anni di distanza dalla costituzione in stato repubblicano, la Turchia può vantarsi d'aver fatto passi da gigante anche in

Sayfa : 310

questo senso; sì che gli stranieri non han più nulla da dire e da criticare in materia di disciplina, di ordine, e di buona organizzazione d'ogni cerimonia.

***

Ho ben guardato il Gazi durante uno dei tanti balli che si sono tenuti ad Ankara per cerimonie ufficiali in questi ultimi anni. Lo rivedo, come se fosse ora, nella possente e scultorea quadratura del suo volto leonino, il naso largo, la bocca sottile, gli occhi verdazzurri. Tiene circolo al centro del buffet. Con un bicchiere di champagne in una mano e una sigaretta nell'altra discorre con qualcuna delle più graziose signore turche intervenute alla festa. Poi, quando le danze riprendono nel salone, resta in piedi nella grande sala del buffet, circondato da un numeroso cerchio di ascoltatori.

Ha scelto per interlocutore l'Ambasciatore di Gran Bretagna, che col petto carico di decorazioni, il muscolo all'occhio, la magra altissima figura sembra uscito fresco fresco da una stampa inglese di Grant.

Il Gazi parla a scatti. I suoi periodi sono brevi in terrotti da pause durante le quali sembra che il viso con la mimica degli occhi continui il senso della frase. Le sopracciglia folte terminano con una piegatura all'indietro che danno ai suoi occhi una luce metafisica. Alza il

Sayfa : 310

suo dire con l'ansia delle mani mai ferme che scandiscono l'aria in gesti netti taglienti nervosi. Ogni tanto porta l'indice alla tempia quasi a fissare l'idea che esprime.

Sayfa : 311

me, in un punto. Parla in turco e il Segretario Generale alla Presidenza, traduce frase per frase le sue argomentazioni all'Ambasciatore britannico. Quando la traduzione non è esatta il Gazi toglie la parola all'interprete e rettifica precisa corregge in buon francese. L'argomento della discussione è piuttosto astruso. Si parla dell'origine dell'uomo e di quella delle razze, di Galli e di Celti.

Il Gazi infiora il suo discorso di citazioni storiche e fa il nome di autori francesi e tedeschi dando prova di una non comune erudizione. Ogni qual volta finisce una sigaretta, fra i deputati che lo attorniano è una gara per toglierli dalle mani il mozzicone. Accarezza per riconoscenza qualcuno dei parlamentari più fidi e più solleciti nel servirlo e ascoltarlo, i quali gli ricambiano il gesto con un baciamenti profondo in cui è tutta l'umiltà e la devozione di questi uomini verso il loro capo. Ogni qual volta egli fa il gesto tagliente con le mani che sono maschie ma sapientemente curate dall'opera certo vigile di una manicure, socchiudo gli occhi e rivedo come doveva essere quest'uomo quando con lo stesso gesto dettava ordini ai suoi battaglioni e ai suoi squadroni laggiù verso il Sakaria e nella cocente stretta di Dumlupınar. Eppure ora afferma che se gli uomini sapessero trovare nell'identità della loro origine la base d'un'universale solidarietà il mondo cambierebbe aspetto! Ogni tanto qualche dama incuriosita cerca di farsi largo attorno al circolo nell'illusione forse di richiamare l'attenzione del Capo. Ma gli occhi del Gazi

Sayfa : 312

sono fissi sul suo interlocutore e sul traduttore. Quando sembra stanco dal lungo dire s'avvicina al tavolo, ottiene tutti una coppa di champagne, beve lentamente, poi riprende senza riposo la discussione. Galli, Celti, Galati, Lidi tutti i nomi di antichi popoli ripassano tra le sue labbra.

Sayfa : 312

Ora dai grandi finestroni aperti, vedo nella notte estiva dietro la testa del Gazi il cielo ardere di stelle e l'ombra immensa della terra anatolica. Sul filo della brezza notturna si sfilano come in una tumultuosa cavalcata di Valkirie e Galli e Celti e Galati... Mi sembra che galoppino anch'essi dietro quegli squadroni della riscossa laggiù verso il Mediterraneo.

***

Bisogna riconoscere che il « Vittorioso » che ha restituito ai Turchi una patria, proprio mentre erano in procinto di perderla irrimediabilmente, è profondamente amato dal suo popolo. Inutile aggiungere che la sua popolarità è illimitata nell'esercito. Certo, v'ha anche in Anatolia e soprattutto all'estero, chi non gli perdona d'essersi insediato in veste di dittatore ad Angora, chi non gli perdona d'aver mandato a spasso il califfo e di perseverare in una politica laica, quando il senso di Dio è ben saldo nel cuore del popolo e molte moschee continuano ad avere fedeli nell'ora della preghiera. Ma si tratta d'una minoranza esigua e se anche la dittatura pesa su alcuni scontenti, nessuno disconosce al Vittorioso

Sayfa : 313

le sue grandi benemeritenze, militari e civili, verso la Patria.

Quando il Gazi scende d'estate al palazzo di Dolma Bagçe sul Bosforo egli occupa una sola stanza del grande edificio sul mare fresco e argenteo, con la veranda volta verso l'Anatolia grigia ed arida che è stata la terra della sua vittoria e della sua ascesa, la piattaforma che lo ha portato quasi alle soglie del trono.

Tutti i giornali di Costantinopoli recano ogni giorno, in prima pagina, al posto d'onore e a grossi caratteri un comunicato sulla « Giornata del Gazi », la giornata del Vittorioso. E quasi sempre la notizia è la stessa: « Il Gazi oggi non è uscito dalla sua stanza di lavoro dove ha ricevuto i tali ministri o i tali deputati ».

Sayfa : 313

Ma spesso sulla piccola « mouche » che lo attende, ancorata davanti al palazzo e che si paventa di non esser mi bandiere rosse all'imbarco dell'ospite illustre, Mustafa Kemal, seguito da un piccolo stuolo di fedeli, se ne va in giro pel Bosforo. Incantevoli sere d'agosto, in cui il mare al tramonto diventa color d'ardesia e in cui è dolce andare senza meta, errando lungo questa specie di grande canalazzo azzurro che si costella lungo i bordi di lampade e di lumini come in una festa veneziana!

Il Vittorioso non disdegna ogni tanto d'intervenire ai balli che le varie istituzioni sportive o di beneficenze organizzano e a Stambul e nei dintorni e sovente in sue onore. Questo prode soldato che, nella sua uniforme kaki e col suo kalpak di nero astrakan, in soli quattordici giorni ridusse al mare un poderoso esercito che

Sayfa : 314

s'era addentrato fin al Sakaria, nel cuore dell'Anatolia, finita la guerra ha posto quasi in disuso l'uniforme militare e non l'ha indossata più. Ha voluto, così, abolendo anche nella forma esteriore ogni pompa e ogni durezza, dare personalmente l'impronta democratica al regime da lui instaurato. E interviene in tutti i balli, vestito con una marsina dal taglio irreprensibile.

Ottimo giocatore di poker, spesso si siede, durante una festa notturna, dinanzi al tappeto verde: gioca fino a tarda ora, vince quasi sempre, e non perchè per facile cortigianeria lo lascino vincere, e divide poi la vincita tra i giocatori che gli sono compagni.

Ogni tanto nella stampa straniera, come accade anche per altri grandi uomini di Stato, circolano voci allarmanti sulla sua salute. Qualche volta si cura egli stesso di smentire tali voci, come accadde tempo fa, durante un ballo ad Angora, allorchè essendogli stato presentato il corrispondente d'un grande foglio francese, che aveva annunciato la gravità della sua malattia, lo apostrofò con aria ironica dicendogli che la morte era ben decisa a non volerlo! Poi aggiunse: « La mia salute è ottima, ho lavorato e continuo a lavorare. Le persone che come

Sayfa : 314

me hanno sfidato la morte la vincono sempre. Io non sono credente e con la morte ho perciò scarsi rapporti. Durante la mia carriera di soldato, esposti cinquantotto volte a un fuoco micidiale, una sola volta una palla mi colpì, ma fu arrestata dal mio orologio. Sapete comunque che se io dovessi perire, stasera stessa vi sarebbero mille persone in Turchia capaci di sostituirmi ».

Sayfa : 314

Pera, mondana e pettegola, trafficante e chiacchierina, s'interessa alla vita del Gazi come a quella di un sovrano.

Le donne turche hanno una particolare adorazione per questo soldato semplice e solitario, forte e rude. Forse qualcuno vorrebbe veder risorgere nel grande palazzo di Dolma Bagrè l'harem sultaniale e trasformerebbe volentieri il Presidente democratico in un Sultano assoluto e magari in un crudele tiranno, pur d'essere — tra uno stuolo di belle donne, tra i profumi del sandalo e dell'ambra, nelle stanze morbide di tappeti, di sete moruche e di velluti — la favorita del potente Signore dagli occhi glauchi.

Ma il Signore dagli occhi glauchi non mostra d'essere troppo sensibile all'interesse e all'omaggio del mondo femminile. Vive la sua vita semplice senza lusso né stanzo, nel grande palazzo silenzioso.

Egli sa d'essere uno degli uomini ai quali la storia del mondo deve uno dei suoi più brillanti capitoli e, ben a proposito, parlando di lui mi tornano alla mente le splendenti parole con cui il nostro ex Ministro degli Esteri İsmet İnönü lo salutò, entrando nella sala della semplice casa di Çankaya, or è qualche anno. « Felicitetemi, Signor Presidente — disse allora il nostro giovane ed illustre Ministro — di salutare in voi il più grande soldato dell'epoca moderna! »

E queste parole meglio d'un lungo capitolo definiscono l'uomo e la sua gloria.

Sayfa : 315

Pera, mondana e pettgola, trafficante e chiacchierina, s'interessa alla vita del Gazi come a quella di un sovrano.

Le donne turche hanno una particolare adorazione per questo soldato semplice e solitario, forte e rude. Forse qualcuno vorrebbe veder risorgere nel grande palazzo di Dolma Bagçe l'harem sultaniale e trasformerebbe volentieri il Presidente democratico in un Sultano assoluto e magari in un crudele tiranno, pur d'essere — tra uno stuolo di belle donne, tra i profumi del sandalo e dell'ambra, nelle stanze morbide di tappeti, di sete meresche e di velluti — la favorita del potente Signore dagli occhi glauchi.

Ma il Signore dagli occhi glauchi non mostra d'essere troppo sensibile all'interesse e all'omaggio del mondo femminile. Vive la sua vita semplice senza lusso né darsi, nel grande palazzo silenzioso.

Egli sa d'essere uno degli uomini ai quali la storia del mondo deve uno dei suoi più brillanti capitoli e, ben a proposito, parlando di lui mi tornano alla mente le splendide parole con cui il nostro ex Ministro degli Esteri Dino Grandi lo salutò, entrando nella sala della semplice casa di Cankaya, or è qualche anno, « Permettetemi, Signor Presidente — disse allora il nostro giovane ed illustre Ministro — di salutare in voi il più grande soldato dell'epoca moderna! »

E queste parole meglio d'un lungo capitolo definiscono l'uomo e la sua gloria.

Sayfa 309

İplik tınıdaklar Gazî'nin üç anıtını yıkdattılar. Bunların arasında, şehve hâkim olan tepelerden birinin üzerine yerleştirilmiş, Canonica'nın eseri olan, Gazî'nin at üzerindeki güzel heykeli de vardır.

Bahışlaşma çok önemli yol kat eder. Bütün bayramların ve törenlerin, öylesine yavaş ve düzensiz olan eski Doğu'lu tarzdaki kullamaları artık hiç ilgisi yoktur. Birkaç yıl arayla Türkiye, Cumhuriyet devleti yapısından da bu anlamda dev adamlar atmakta yararlanır; öyle ki yabancıların artık törenlerin düzenlenişine ilişkin söyleyecek bir sözleri, disiplinin eleştirilecek hiçbir yanı yoktur. Bu son yıllarda Ankara'da resmi törenler için verilen birçok danışan biri boyunca Gazî'yi iyice izledim. Onu, sanki bugünmüş gibi tek-

rar görüyorum; aslansı yüzünün heykelsmi ve güçlü çevresinde (dikdörtgeninde), geniş burnu, narın ağız ve yeşil-mavi gözleri. Toplantı yerinin ortasında bir elinde bir kadeh şampanya, diğerinde bir sigarayla partiye katılan en hoş Türk hanımlarından biriyle konuşuyor. Sonra, danslar yeniden başladığında, büyük salonun büfesinde çevresinde sayısız dinleyiciyle ayakta. Dinleyici olarak kendisine, düzgün fizikleriyle Grant basınından yeni çıkmışa benzeyen, süslemelerle dolu olan göğsüyle ve gözünde bir monoklü olan Büyük Britanya ekşisini seçti.

Gazi tane tane konuşur, cümlecikleri kısıdır ve duraksamalarla kesilir. Bu sırada yüzü gözlerin hareketleriyle, mimiklerle cümlelerin anlamını devam ettirir gibidir. Gür kaşları, gözlerine şeytansı bir (Mefisto'ya özgü) ışık veren yukarı doğru bir kıvrımla sona erer. Kaskın, net, sinirli hareketlerle havayı heceleyen, asla hareketsiz olmayan ellerinin kaygısıyla, sözlerine yardımcı olur. Arasra, bir noktada ifade ettiği fikri neredeyse sabırlıca, işaret parmağını şakağına götürür.

Türkçe konuşur ve Cumhurbaşkanı, Genel Sekreteri, İngiliz Büyükelçisi'ne, konuyu cümle cümle İngilizce'ye tercüme eder. Tercüme tam olmadığında Gazi, kelimeyi tercümandan çıkar ve iyi bir Fransızcayla düzeltir. Konuşmanın konusu oldukça karanlıktır. İnsanın kökü, soygar, Galyalar ve Keltler hakkındadır.

Gazi konuşmasını tarihi alıntılarla süsler ve Fransız ve Alman yazarların isimlerini sıralar. Her defasında bir sigara bitirir. Çevresindeki vekiller arasında, elinden sigara izmaritini almak bir yarışır. Kendisini dinlemekte olan ve hizmette en güvendiği ve sevdiği vekillerinden birini bilgisinden ötürü ödüllendirir. Onlar da tüm bağlılıklarını ve alçakgönüllülüklerini gösteren bir el öpmeye başkanlarına karşılık verirlir. Her seferinde erkeksi, fakat becerikli bir manikürcü tarafından bakımı yapılmış elleriyle sert, keskin bir hareket yapar. Gözlerini hafifçe kapatıyorum ve onu alması gerektiği gibi, aynı hareketlerle taburlarına ve takımlarına Sakarya'ya doğru ve Dumlupınar'ın kazın insan kalabalığında emir verirken görüyorum. Şimdi bile insanların kimliklerinde, köklerinde evrensel dayanışma bulabilirlerse dünya görüşünü değiştireceğini iddia eder. Arada sırada meraklı bir bayan kendini toplantının odak noktası yapmaya ve belki de Başkan'ın dikkatini çekmeye çalışır.

Ama Gazi'nin gözleri çevirmenin ve muhatabının üzerindedir. Uzun konuşmadan yorgun düşmüş gibi görünürken masaya yaklaşır, herkese birer kadeh şampanya ikram eder, yavaşça içer, sonra dinlenmeksizin konuşmaya devam eder. Galyalar, Keltler, Galatlar, Lidler, tüm antik halkların adları dudaklarından dökülür.

Şimdi bir yaz gecesinde büyük açık pencerelerden Anadolu topraklarının engin gölgesini ve yıldızlarla yanan gökyüzünü Gazi'nin başının arkasından görüyorum. Valkiriler, Galyalar, Keltler ve Galatlar gece melteminin esintisiyle gürültülü bir geçit töreninden geçer gibi akıp geçiyorlar. Güneyde, Akdeniz'e doğru başkaldıran o süvari birlikerinin arkasından da dörtmala gidiyorlarmış gibi geliyor.

Türlere, bir daha geri alamayacak şekilde tam kaybetmek üzere oldukları sırada vatanlarını geri veren "Muzaffer"ın halkı tarafından yürekten sevildiğini kabul etmek

gerektir. Türk Ordusundaki tanınmışlığının sınırsız olduğunu eklemek gereksizdir. Kuşkusuz Anadolu'da özellikle yurt dışında kendini diktatör olarak tayin ettiği için, Allah inancının halkan kalbinde sarsılmaz bir şekilde yer ettiği ve bir caminin namaz saatlerinde inananları barındırdığı zaman halifeyi kovduğu için, laik bir politika izlediği için onu affetmeyenler de vardır. Ama bu konuda önemsiz bir azınlık söz konusudur. Her ne kadar diktatörlük bazı memnuniyetsizleri rahatsız etse de hiç kimse "Muzaffer"ın vatanına yaptığı sosyal, askerî, övgüye layık hizmetleri yadsıyamaz.

Gazi Boğaziçi'nde Dalmabahçe Sarayı'na gittiği zaman, büyük binanın kendisini hükimiyetinin zirvesine çıkaran düzlüğü gören; yükselişinin ve zaferinin yeri olan Çorak ve Gri Anadolu'ya bakan verandalı, gümüş renkte, berrak denize doğru uzanmış bir odasında kalır.

İstanbul'un tüm gazeteleri her gün birinci sayfalarında, onur köşesinde büyük harflerle Muzaffer hakkında, "Gazi'nin Günü" isminde bir haber yayınlar. Haber hemen hemen her zaman aynıdır: "Gazi bugün bazı bakan ve bürokratları kabul ettiği çalışma odasından hiç çıkmadı."

Ama sık sık sarayın önüne demirleyerek kendisini bekleyen; az sayıdaki devlet adamlarının takip ettiği seçkin konuşun gelmesiyle, gemi ile Boğaziçi'nde geziye çıkar: Mustafa Kemal geldiğinde gemi üç büyük bayrakla süslenir. Venedik'le bir şenliği andıran ışıqlarla ve lambalarla, kıyılan parlayan boğaz boyunca amaçsızca, avare bir şekilde dolaşmaya tad veren denizin güneşin batışıyla kurşunî renge büründüğü büyüleyici ağustos akşamları.

Muzaffer onuruna verilen, çevrede veya İstanbul'da değişik spor ve hayır kurumlarının düzenlediği balolara arada bir katılmaya önem verir. Üniforması ve siyah astragan kalpağıyla sadece 14 gün içinde Sakarya'ya sokulan koca bir orduyu denize indiren gözüpük asker, savaş sona erince askerî üniformasını kaldırır ve glymedir.

Dış görünüşteki tüm tantana ve şatafatı kaldırarak kurduğu rejime demokratik bir özellik vermek istedi ve bütün balolara mükemmel kesimli bir frakla katıldı.

Mükemmel bir poker oyuncusudur, gece partileri sırasında yeşil örtünün karşısına sık sık oturur; geç saatlere kadar oynar, hemen hemen her zaman kazanır, ama etrafındaki dalkavukların onun kazanmasına izin verdikleri için değil. Sonunda kazandıklarını kendisine eşlik eden oyuncular ile paylaştır.

Arada sırada yabancı basında, diğer büyük devlet adamları hakkında olduğu gibi, onun sağlığı hakkında da endişe verici haberler dolaşır. Bir süre önce Ankara'daki bir baloda olduğu gibi, bu söylentileri yalanlamakla bazen bizzat kendisi ilgilenir. O sırada, hastalığının ağırlığı hakkında bir yazı yazmış olan büyük bir Fransız gazetesinin muhabiri kendisine takdim edildiğinde, ölümün kendisini istememekte kesin kararlı olduğunu söyleyerek ona alaylı bir tavırla çıkmıştı. Sonra şunları ekledi: "Sağlığım mükemmel, çalıştım ve çalışmaya devam ediyorum. Benim gibi ölüme meydan okuyan kişiler ölümü her zaman yenerler. Ben inançlı değilim ve bu yüzden ölüm beni çok ilgilendirmiyor. Askerî kariyerim boyunca elli kez ölümcül ateş altında kaldım, yalnızca bir

kere bir kurşun beni vurdu, ama o da saatim tarafından durduruldu. Yine de biliniz ki eğer ben yaralanmış olsaydım, hemen bu akşam Türkiye'de yerimi alabilecek binlerce kişi olurdu."

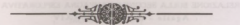
Düşüncesiz, gösteriş sever ve dedikoducu, laf taşıyıcı ve çok konuşan bir hanım, Gazî'nin hayatıyla bir hükümdarın hayatıyla ilgilenmiş gibi ilgileniyor.

Türk kadınları bu gösterişsiz ve yalnız, kuvvetli ve sert asker için özel bir hayranlık besliyorlar. Hatta bazıları Dolmabahçe Sarayı'nda bir sultanın haremının doğmasını görmek istiyor olabilir ve demokrat cumhurbaşkanını mutlak bir sultana, belki de zalim bir hükümdara seve seve dönüştürebilir, -bir sürü güzel hanımın ortasında, sandal ve amber kokulan arasında, yumuşak halılı, mağrip usulü ipekli ve kadifeli odalarda- gök yeşili gözlü kudretli Beyefendinin gözdesi olsa bile.

Ama gök yeşili gözlü Beyefendi, kadın dünyasının bu ilgisine ve saygısına karşı çok fazla ilgili görünmez. Büyük ve sakın sarayında lüksten ve şatafattan uzak, sade hayatını yaşar.

O, dünya tarihinin en parlak zamanlarını borçlu olduğu insanlardan biri olduğunu bilir. Bu konudan bahsederken onun hakkında eski Değişleri Bakanımız Dino Grandi'nin Çankaya'daki sade eve girerken onu selamladığı sırada sarfettiği muhteşem sözleri aklına geliyor. O zaman genç ve mümtaz bakanımız: "Sizin şahınızda modern çağın en büyük askerini selâmlamama izin veriniz, Sayın Cumhurbaşkanım" demişti.

Bu kelimeler bu insanı ve onun zaferini uzun bir makaleden daha iyi betimliyor.

H-379

R. ISTITUTO D' ARCHEOLOGIA E STORIA DELL' ARTE

GIULIO JACOPI

Direttore della Missione Archeologica Italiana in Anatolia

ESPLORAZIONI E STUDI
IN
PAFLAGONIA E CAPPADOCIA

RELAZIONE SULLA SECONDA CAMPAGNA ESPLORATIVA

Agosto - Ottobre 1936 - XIV

1667

ROMA
MCMXXXVII
XV

SANAT TARİHİ VE ARKEOLOJİ ENSTİTÜSÜ

GIULIO JACOPI

Anadolu'daki İtalyan Arkeoloji Çalışmaları Müdürü

KASTAMONU VE KAPADOKYA'DAKİ KEŞİFLER VE ÇALIŞMALAR

İkinci Keşif Bölgesiyle İlgili Rapor

Ağustos - Ekim 1936 - XIV

**ROMA
MCMXXXVII [1937]
XV**

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1667

Yazar : Giulio Jacopi

Cild : Sıyah

Ebadı :

En : 18 cm.

Boy : 27 cm.

Sayfa Adedi : 43

**Not : Kitabın ilgili bölümleri Ankara Ü. TÖMER Dil
Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.**

Sayfa 9

Birçok noktada yazı çok açık değil. Bu yüzden aşağıdaki kelimelerin şöyle okunduğunu belirterek kendimi burada kısıtlıyorum.

Sayfa : 34

Le parole dell'apostolo Paolo si riferiscono esplicitamente alle vedove ultra-sessantenni, quelle dell'epistola non parlano di tale condizione.

L'importanza dell'iniziazione che ora si aggiunge alle fonti per lo studio del diaconato femminile risiede in ciò, che troviamo attribuite a una diaconessa le disposizioni per il riconoscimento ufficiale del vedovato. Ciò può condurre alla risoluzione della dibattuta questione dell'identità vedova diaconessa.

Riassumiamo brevemente i termini di tale questione.

Il cristianesimo aveva prodotto un nuovo ideale femminile. La donna assumeva per sua virtù una personalità morale con destinazione eterna. Questo ideale s'incamava nei primi secoli nelle vedove, e il quadro del loro stato era tracciato nel passo citato dell'Apostolo: lavoro e tendenza alla perfezione, da non confondersi coll'asceti, ma da non separare neppure dall'asceti stessa. Al principio del II secolo però le due attività, pratica e ascetica, prima equi-librate, tendono a perdere dal lato dell'asceti sessuale. Tale tendenza si manifesta specialmente nelle comunità anatiche.

Tuttavia le vedove, secondo il precetto dell'apostolo, vengono attivamente impiegate in prestazioni per conto della comunità: cura degli orfani, esercizio dell'ospitalità, assistenza ai malati, ai bisognosi e ai prigionieri. La Chiesa pensa al sostentamento. La spiritualità dei compiti della vedova va aumentando di pari passo con la sua ascetizzazione (la vedova è ora depositaria di rivelazioni, profetessa, penitenziera, coopera in misura limitata alla dottrina ecclesiastica fra le donne, assume missioni, soprattutto tutela la spiritualità domestica).

Sayfa 34

Havari Paolo'nun kelimeleri, açık olarak 60 yaş üzeri dul kadınları kast ediyor, mektuplarında böyle bir durumdan bahsedilmiyor.

Kadınlar için Hristiyanlığın şartları hakkındaki çalışmaların kaynaklarına eklenen yazının önemi, şu konunun içindedir: Dulluğun resmen tanınmasına meyilli Hristiyanlık şartlarına buluyoruz. Bu dulluk ve Hristiyanlık kimliği arasındaki çatışmayı bir çözüme götürebilir.

Bu durumun terimlerini kısaca özetleyelim.

Hristiyanlık, yeni bir kadın ideali üretmiş. Kadın, erdemleriyle ilâhî olarak ahlâkî bir kıpıllık kazanıyordu. Bu ideal, ilk asırlarda dullarda görülüyordu ve onların bu durumunun tablosu havarinin mektubunda tasvir edilmişti; iş ve mükemmeliyete olan eğilim, inzivaya çekilip kendini kaybetmeden, ama yine inzivadan kendini tamamen koparmadan. Fakat II. yüzyılın prensibine göre iki aktivite, uygulama ve inziva, ilk önceleri dengeliydi; cinsel bakımdan inzivaya çekilmeye meyilliydi. Aynı eğilim, özellikle Anadolu toplumlarında ortaya çıkıyor.

Bununla birlikte dul kadınlar, havarinin talimatına göre, aktif olarak toplumun hesabına hizmet vermeye memur ediliyorlar: Öksüzlerin bakımı, misafirperverlik, hasta bakıcılık, muhtaçlara ve tutuklulara yardım. Kilise bunu destelemeyi düşünüyor. Dul kadının görevlerinin ruhaniliği inzivasıyla aynı oranda artmalıdır (Dul kadın artık kendini açığa çıkarmayan, azize, tövbekâr, kadınlar arasındaki dinî doktrine kısıtlı ölçüde katkıda bulunan, misyonlar üstlenen, her şeyden önce aile hayatının ruhaniliğini gözetken birisidir).

**Türk Çocuklarına
tarih notlar**

TÜRK ÇOCUKLARINA
TARİH NOTLARI

TEŞKİLATI ESASLIYLA

KANUNU

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1018

Yazar : ---

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 13 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : 96

Sayfa : 32

— 32 —

33 Sayfada
demir devri
yazısının
enel yazıla
Cank.

10 — Tunç devri. — Hakiki maden devri tunç istimalinden sora başlar. Fakat, tunç yapmak için lâzım olan kalay tabiat-
ta nadiren bulunduğundan, tunçtan silah
ve aletler imalatı mahdud idi. Bu sebeple
daha uzun zamanlar yontma ve cilalı taş-
tan yapılmış şeylerin istimaline devam
edildi. Bulunmuş olan tunç kaplar üze-
rinde bir takım sahneler arzeden, karışık
resimlerin mahkûk olduğu görülür.

TEŞKİLÂTİ ESASÎYE
KANUNU

TEŞKİLÂTİ ESASÎYE
KANUNU

Çankaya Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 626

Yazar : ---

Gild : Yeşil

Ebadı :

En : 12.8 cm.

Boy : 28.3 cm.

Sayfa Adedi : 24

Sayfa :25

Yetmişinci madde — Şahsî masuniyet, vicdan, tefekkün, kelâm, neşir, seyahat, akit, sây, ve amel, temellük ve tasarruf, içtima, cemiyet, şirket hak ve hürriyetleri Türklerin tabîî hukukundandır.

Hukuku-
tabîîye

Yetmiş birinci madde — Can, mal, ırz, mesken hertürlü tasarruzdan masundur.

Masuniyetler

Yetmiş ikinci madde — Kanunen muayyen olan ahval ve eşkâlden başka bir suretle hiçbir kimse derdest ve tevkîf edilemez.

Masuniyeti şahsiye

Kan Gurupları Hakkında

KAN GURUPLARI HAKKINDA

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1315

Yazar : Prof. Dr. Şevket Aziz [Kansu]

Gild : Bordo

Ebadı :

En : 21 cm.

Boy : 28.5 cm.

Sayfa Adedi : 11+2

(TABLO I)

Akşam	A	B	AB	O	İsm	Müellif
İngilizler	43, 4	7, 2	3, 0	46, 4	4, 5	H. ve L. Hirschfeld
Fransızlar	42, 5	11, 2	3, 0	43, 2	3, 2	— —
İtalyanlar	42, 4	11, 9	7, 8	37, 9	2, 6	Mitau.
Almanlar	42, 3	11, 3	5, 7	36, 0	3, 1	V. Dungen ve Hirschfeld
Avusturyalılar	40, 0	10, 0	8, 0	42, 0	2, 7	Landsteiner.
Alman - Avusturyalılar	37, 4	17, 4	2, 6	42, 6	2, 0	Decastello Starli
Genel Amerikalılar	40, 0	7, 0	10, 0	43, 0	2, 9	Moss.
Çekler	40, 0	12, 4	6, 2	39, 2	2, 4	Kossowitch.
Sırpçılar	40, 0	14, 2	6, 2	39, 0	2, 3	H. ve L. Hirschfeld.
Yunanlar	41, 8	15, 6	4, 6	38, 0	2, 3	— —
Latınmerkahlar	36, 7	12, 0	4, 0	47, 2	3, 5	Johannsen.
İkandınayalılar	48, 6	13, 7	4, 3	33, 4	2, 9	Buchanan ve Hipley.
İskoçyalılar	33, 9	16, 8	5, 7	43, 6	1, 8	Alexander.
Polonyalılar	37, 5	20, 8	9, 1	32, 5	1, 2	Halber ve Mpa-larsk.
Ruslar	31, 2	21, 8	6, 3	40, 7	1, 3	H. ve L. Hirschfeld
Polonya Musevileri	42, 4	17, 4	8, 1	33, 1	1, 9	Halber ve Mad-larsk.
İspanya Musevileri	33, 0	23, 2	5, 0	38, 8	1, 3	H. ve L. Hirschfeld.
Macarlar	38, 0	18, 8	12, 2	31, 0	1, 6	Versar ve Waa-yasky.
Romanyalılar	41, 16	19, 0	6, 3	33, 49	1, 8	Popovitch.
Norveçliler	49, 4	10, 3	4, 3	36, 0	3, 0	Jervell.
İsviçreli	31, 3	15, 8	8, 2	44, 7	1, 6	Manafu.
Kuşuk Ruslar	38, 2	22, 5	20, 3	18, 0	1, 1	—
Japonlar	40, 5	18, 0	20, 0	54, 0	1, 7	Nara ve Kaba-yasky.
Avusturyalılar	36, 9	8, 5	2, 0	22, 6	3, 7	Felbui.
İsviçreli	46, 9	9, 7	6, 4	36, 9	2, 3	Hass...
Genel Çinliler.	38, 8	19, 7	9, 8	31, 8	1, 6	Li Chi Pan.
İslandalılar	32, 1	9, 6	2, 6	55, 6	2, 0	Johannsen.
Waller	38, 54	4, 17	1, 04	56, 25	7, 5	Felbui.
Quensland	38, 42	5, 76	1, 05	54, 97	5, 8	—
Türkler	38, 0	16, 6	5, 6	36, 8	1, 7	H. ve L. Hirschfeld
Araplar	32, 4	19, 0	3, 0	43, 6	1, 5	—
Malaylar	26, 2	23, 7	4, 5	45, 5	1, 4	—
Senegaliler	22, 4	29, 2	5, 0	43, 2	0, 8	—

C. 8

T. D. K.

B

BEHCET - ÜL - LUGAT

(Çağatay lûgatı).

Tertip eden : Théry Jozsef

Türkçeye çeviren: T. D. K.

Macar İlim Akademisi neşriyatından :

BUDAPEST

1903.

1899

BEHCET - ÜL - LUGAT (Çağatay Lûgatı)

Tertip Eden: Thury Jozsef
Türkçeye Çeviren: T.D.K

Macar İlim Akademisi neşriyatından
BUDAPEST
1903

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 1844

Yazar : Thury Jozsef

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 13 cm.

Boy : 19 cm.

Sayfa Adedi : 72

Not : Kitabın ilgili bölümleri Bekir Koç tarafından
tercüme edilmiştir.

* Muradbaşı Tepesi

** Eğri Çayı

*** Patnos

* Nemrud Dağı

** Haşâb Deresi

*** Salan Dağı

**** Başkale

* Calemerek

Külliyyat-ı Fenn-i Eslîha

Külliyyat-ı Fenn-i Eslîha

Çankaya Atatürk Kütüphanesi Bilgileri

Envanter No : 1260

Yazar : Ahmet Muhtar Paşa

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 21 cm.

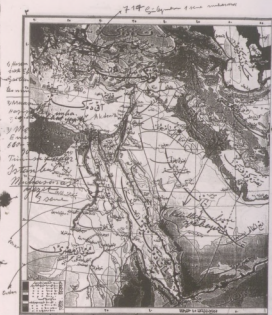
Boy : 28.5 cm.

Sayfa Adedi : 484

Not : Kitabın ilgili bölümleri Bekir Koç tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 3

— Akba bin Nafi —

Sayfa : 13

تاریخ پچی
جِلْدِ اَوَّل

PEÇEVİ TARİHİ

I. Cilt

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 2018

Yazar : İbrahim Peçevi

Cild : Siyah

Ebadı :

En : 14 cm.

Boy : 21 cm.

Sayfa Adedi : 10 + 504

Not : Kitabın ilgili bölümleri Bekir KOÇ tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa :1

۷۹ وزیر اعظم شدن مقتول ابراهیم پاشا
.. وخائن اجد پاشایه مصر باقی تعیین یورلدینی
۸۰ سوره حور وزیر اعظم ابراهیم پاشا

Sayfa 1

79. Vezir-i Azam Mektul İbrahim Paşa ve Hain Ahmet Paşa'nın Mısır Eyaletine tayin edildiği

80. Vezir-i Azam (Birinci vezir, sadrazam) İbrahim Paşa'nın eğlenceli düğün şenliği

Sayfa :2

- ۲ -

۸۲ قلوز پر فرهاد پاشا وزیر ابراهیم پاشا ملک مصر
.. توجه ایندی
۸۱ اجل سفر مهاج وقتو حات سازه وعزیمت همایون
۸۵ فتح قلعه وارادین
۸۶ فتح قلعه ایلوق وعزیمت قرال در صحرای مهاج

Sayfa 2

82. Vezir Ferhat Paşa'nın öldürülmesi ve Vezir İbrahim Paşa'nın Mısır'a hareket ettiği.

84. Mohaç Seferi'nin kısaca özetli, ele geçirilen yerler ve Padişahın gelişi.

85. Varadin Kalesi'nin alınması

86. İlk İlyuk Kalesi'nin alınması ve Mohaç Ovası'nda Kralın yenilgiye uğraması.

Sayfa :2

۱۲۳ محار به دن فرار و ترك غیبت و عار ایدنك تعقیبی
۱۱۲ علیا زمره سندن قابض نام بیاهلك مدعای و حقدن
... کائنات
۱۲۶ خروج سیدی وانجیر بر

Sayfa 2 ۱۲۷ سلطان سليم مرصومك جامع شرقي قريبه برضاة

۱۰۰ باصلی و قتل فاضل حلب

۱۲۸ صلب مهلوی اسکندریه بلک و صدر اعظم ابراهیم

Sayfa : 3

۰۰۰ پاشایه سرعسكر لك رانی احوالی

۱۳۰ فتح قلعهٔ یابجده واجال سفر یح و عزیمت همایون

۱۳۴ فتح قلعهٔ بدون و قرال یانوش بدون

۰۰۰ قرالغهٔ نصب اولد یغیدر

Sayfa 2

123. Savaştan kaçanların, kaçma çabasında olanların ve utananların denetlenmesi.

124. Bilgin sınıfından Kâbiz adındaki cahil bir kişinin haksız iddiası ve hakkundan gelinmesi.

126. İncir Yemez ve Seydî'nin ortaya çıışı.

127. Merhum Sultan Selim'in camisi yakınındaki bir evin basılması ve Halep Kadı-sı'nın öldürülmesi.

128. İskenderiye Sancakbeysi Bali Bey'in idamı ve Sadrazam İbrahim Paşa'ya ser-as-kerlik (başkomutanlık) görevinin (berât) verilmesi.

[Sayfa 3]

130. Yayça Kalesi'nin alınması, Bec Seleri'nin özeti ve Padışahın gelmesi.

134. Budin Kalesi'nin alınması ve Kral Yanoş (Janos)'un Budin (Macaristan) kralığına atanması.

Sayfa : 4

۱۸۰ فتح بغداد

۱۸۵ حضرت امام اعظم رحمه الله عليه قبر شریفی

۰۰۰ تحقیقده در

۱۸۷ عزیمت همایون از بغداد بدار السلطنة

۱۸۸ مظهر غضب شدن سرعسكر ابراهیم پاشا

۱۹۰ حکایت ابراهیم پاشا

۱۹۱ اقبین بولایت کوردستان و فتح قلعهٔ قشند و بولایه

Sayfa 4

183. Bağdat'ın alınması.

185. İmam-ı Azam Hazretleri'nin (Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun) şerefeli kabirleri [mezar] hakkındadır.

187. Padişah'ın Bağdat'tan İstanbul'a hareketi.

188. Vezir-i Azam Başkomutan İbrahim Paşa'nın öfkesinin ortaya çıkması.

190. İbrahim Paşa'nın biyografisi.

191. Gürcistan Vilâyetlerine yapılan akınlar ve Kaştalya ve Polye'nin alınması.

Sayfa : 5

۲۷۰. اجمال احوال سفرهایون بیجاپ دارالملک عجم

۲۷۱. ضبط وتعظیم ممالك شیروان

۲۷۲. عزیمت سلطان جهان بیجاپ تبریز

۲۷۳. قطع قلعه وان

۲۷۴. سردار شدن وزیر ثانی احمد پاشا بیجاپ ارزنجان

Sayfa 5

270. Padişah'ın İran (Acem) memleketine yaptığı seferin özeti.

271. Şirvan memleketlerinin zabi ve ele geçirilmesi.

272. Dünya Sultanının Tebriz tarafına hareketi.

273. Van Kalesi'nin alınması.

274. İkinci vezir komutan Ahmet Paşa'nın Erzincan tarafına gitmesi.

Sayfa : 8

۳۸۴. محاربة شهزاده سلطان سليم شهزاده بايزيد

.... و عاقبت او

۳۹۱. اجمال عزیمت هایون باسکدار

۳۹۲. جنگ شهزادگان در صحرای قونیه

۳۹۳. شهزاده سلطان بايزيد که قزلباشه فرار ايشدوی

۳۹۵. لا لا پاشا لالانقدن رفع اولدییی

Sayfa : 8

- ۲۹۶ شهراده سلطان بایزید کاجدود محمد بهرگزشتی
 ۳۹۹ جانب پادشاهیدن ایلچیلار سالیه شهراده تک
 ۴۰۰ طلب اولد یغی
 ۴۰۷ سادتلو پادشاه جایتیدن اکنجی دفعه ایلچی ارسلان
 ۴۰۹ ماطه ققصد عسکر کوندر یلوب و بی قمع عودت
 ... اولد یغی
 ۴۱۲ اجمال سفر همایون سکوار و عزمت همایون

Sayfa : 9

- ۴۲۰ قمع قلعه کوله و بانو و دلاغوش
 ۴۲۱ وفات سلطان سلیمان خان
 ۴۲۳ در ذکر خیرات و حسنات پادشاه معفور
 ۴۲۵ خیرات و حسنات خاصکی سلطان
 ۴۲۸ حصر همایون: زند، اولان صلح و صلاح
 ۴۳۳ سکوار ققصد نصکره منعقد اولان صلح
 ۴۳۸ در ذکر سلطنت سلطان سلیم خان ثانی فی سنه ۹۷۴
 ۴۳۹ زمان شریفقرند، اولان و وزیرای عظام ذکرند، در
 ۴۴۶ در ذکر دفتر داران و نشانجیان
 ۴۴۹ ذکر بعض مشاهیر امراء
 ۴۵۰ ذکر بعض مشاهیر علماء
 ۴۶۰ ذکر بعض مشاهیر حکما
 ۴۶۲ ذکر بعض مشاهیر مشایخ کبار
 ۴۶۷ زمان سلطان سلیم خانیده و قزو عبولان غزوات

Sayfa : 9

- ... و نحو ما تذكّر مدد ر
 ۱۶۸ سفر از دره‌هان و غازان
 ۱۶۶ دفع اختلال ممالک میں
 ۱۸۱ بعض وقایع سردارین سنان پاشا
 ۱۸۵ اسبابیادہ اہل اسلامک غرناطہ شہرینہ ظفر بولدقلری
 ... و امداد طلب ایند کلری
 ۱۸۶ فتح جزیرہ قبریس و توابعها
 ۱۹۱ فتح تونس و اقلیم افریقاید قلیچ علی پاشا
 ۱۹۵ انہرام دوستای ہمایون
 ۱۹۹ وقعہ سفر دوستای ہمایون
 ... امیر سطح مکہ مکرمہ و چاقون تاتار بولایت مسکو

Sayfa 8

384. Şehzade Sultan Selim ile Şehzade Bâyezîd arasında yapılan savaş ve Bâyezîd'in sonu.

391. Padîşahın Üsküdar'dan yola çıkışının özeti.

393. Konya Ovası'nda Şehzadelerin Savaşı.

393. Şehzade Sultan Bâyezîd'in Kızılbaş'a (İran'a) kaçması.

395. Lâlâ Paşa'nın Lâliklik görevinden alındığı.

396. Şehzade Sultan Bâyezîd'in İran sınırındaki serüveni.

399. Padîşah tarafından elçiler gönderilerek şehzadenin geri istenildiği.

407. Padîşah tarafından ikinci defa elçi gönderilmesi.

409. Malta'nın alınması için asker gönderilmesi ve ele geçirilmeden geri döndüğü.

412. Padîşahın Zigelvar Seferi hakkında özet bilgi ve Padîşah'ın sefer için hareket etmesi.

[Sayfa 9]

420. Güle, Yanova ve Dilgüş Kalelerinin alınması

421. Sultan Süleyman Han'ın ölümü.

423. Tanrı tarafından günahları bağışlanmış olan merhum (ölmüş) Padîşah'ın güzel

ve iyi işleri hakkındadır.

425. Haseki Sultan'ın güzel ve iyi işleri.

428. Sultan Süleyman'ın saltanat döneminde yapılan barış ve anlaşmalar.

433. Zigevar'ın ele geçirilmesinden sonra yapılan barış.

438. H. 974 (M. 1566) yılında Sultan II. Selim Han'ın tahta geçmesi hakkındadır.

439. II. Selim döneminde görevde bulunan Vezir-i Azamlar hakkındadır.

446. Defterdarlar ve Nişancılar hakkında

449. Önlü bazı emirler hakkındadır.

455. Önlü bazı bilginler hakkındadır.

460. Önlü bazı hakimler hakkındadır.

462. Önlü bazı büyük şeyhler hakkındadır.

467. sultan II. Selim Han'ın saltanat döneminde olan savaşlar ve yapılan fetihler hakkındadır.

468. Ejderhan ve Gazan Seferi

476. Yemen'de meydana gelen karışıklığın bastırılması.

484. Yemen Serdan (komutanı) Sinan Paşa'nın bazı olayları

485. İspanya'da Müslümanların Gernata şehrine karşı zafer kazanması ve Gernata'nın yardım istekleri.

486. Kıbrıs adası ve çevresinin alınması.

491. Kılıç Ali Paşa tarafından Tunus ve Afrika memleketlerinin alınması.

495. Osmanlı donanmasının yenilgiye uğraması.

499. Osmanlı donanmasının sefer sırasında başına gelen olay.

500. Donanmanın Mekke-i Mükarreme dışında onarılması ve Moskova vilâyetlerine Tatar akınları.

Sayfa : 28

خائن احمد پاشا آر نوود جنسندن ایدی حرمندن چیقوب بکچیری
اغاسی بعده بلفراد قمتنده روم ابلی بکتر بکی صکره وزارت ثانی
زبدسته وصول بولوب ابراهیم پاشا وزیر اعظم اولدقده کندو
مصره طالب اولوب وائده عامی اولوب قتل اولندی
کوزجده قاسم پاشا حرم محترمندن چیقوب و صکره وزیر
اولوب بعده عزل اولوب و صکره موره سنجاغی اقطاعیت الیه
توجیه اولوب و اتابولی قلعه سنئی اوج ییل محاصره ایلوب

صکرة امان ايله قمع ايتشدور استابول قریند، قاسم پاشا جامع
 وقصه سی مر حومه اضافت اولور
 حاجی محمد پاشا بونلر صوفی محمد پاشادر مراتب حبیله رتبه
 وزارته صعود ایدوب صکرة معزول اولوب بدون ویرلشدر
 ویدونده جوار رحنه انتقال ایتشدور منقولدرکه مرضی موئنده
 بر یهودی حکیم زهرلو شربت ویرمکله فوت اولدقده یهودی
 اخذ اولوب سؤال اولدقده بونکله قرق محمد نامنده کسندک
 قتله سبب اولدم دینو اعتراف ایدر

وزیر ذیالعه خسرو پاشا سردار لالامصطفی پاشا تک کوچک
 برادریدر ابتدا جانشینکیر باشی بعده فوجیلر کهنداسی صکرة روم
 ایل بکلر یکی آندن وزارت ايله مصره واروب آستانه سعادت
 کلد کدنصکرة وزیر تاقی پایه سه واصل اولدی اول زمانده
 وزیر اعظم سلیمان پاشا ایدی رستم پاشا وزیر ثلث اولوب بونلرک
 ایکسی فوت اولوب بلعل اولنجیه کند ویه وزارت عضوی
 حیسر اولینه جفته جازم اولوب عاقبت بر تدبیر ایدرکه دیوانده
 خسرو پاشا خبر ايله سلیمان پاشایه قصد ایدر وینه کندوسی
 منع ایدر احوال پادشاه ذیشانه منعکس اولدقده ایکسی دخی
 عزل اولوب رستم پاشا وزیر اعظم اولور

یحیا الو محمد پاشا سلطان بایزیدخان عصرند وزیر اعظم ایکن بوسه
 سنجاقی بروجه تقاعد عنايت اولان یحی پاشا تک ولد نجیبدر
 ومهاج طابوری جنگنده سمندره یکی اولان کوچک بال بکلر برادر
 که فریدر بال بک مر حوم سنه ۹۳۳ تاریخنده جوار رحنه
 انتقال ایندکده مزبور و دین سنجاقده متصرف ایکن سمندره
 عنايت اولدنی انکروس سرحد لنده غزوات عظیمه یه موفق
 اولشدر قونجیان لعینک اولک اوزینه کلان طابورین بوزوب

Sayfa 28

Hain Ahmet Paşa Amavut asıllıydı. Harem'den yetişerek Yeniçeri Ağası olmuştur. Belgrad'ın alınmasından sonra Rumeli Beylerbeyi, daha sonra ise İkinci Vezirlik rütbesini almıştır. (Frenk) İbrahim Paşa'nın Vezir-i Azam olması üzerine Mısır'a atanmasını istemiştir. Orada (devlete karşı) ayaklanması üzerine de öldürülmüştür.

Güzelce Kasım Paşa Harem'den yetişerek vezirliğe getirilmiş, sonra bu görevinden alınmıştır. Daha sonra Mora Sancağı İktâ (Hâss) olarak kendisine verilmiştir. İnebolu Kalesi'ni üç yıl kuşatma altında tutuktan sonra, kale aman yolu ile savaş yapılmaksızın ele geçirilmiştir. İstanbul yakınlarındaki Kasım Paşa Camii ve kasabası ismini merhumdan almıştır.

Hacı Mehmet Paşa'ya Sofu Mehmed Paşa'da denilir. Derece itibarıyla vezirlik rütbesine yükseldikten sonra görevden alınarak kendisine Budin verilmiş ve Budin'de ölmüştür. Bir Yahudi hekimin zehirli şerbet vermesi sonucu öldüğü, ölüm nedeni olarak anlatılır. Yahudi alınıp sorguya çekildiğinde; Kırk Mehmet adındaki kimsenin ölümüne sebep oldum diye suçunun kabul etmiştir.

Divan Veziri Hüsrev Paşa, Serdar Lâlâ Mustafa Paşa'nın küçük kardeşidir. Başlangıçta Çarşnırbası (Padışahın yemeklerinin tadına bakan görevli) sonra Kapıcılar Kethüdâsı, daha sonra Rumeli Beylerbeyi olarak görevde bulunduktan sonra vezirlik rütbesiyle Mısır'a atanmıştır. İstanbul'a döndükten sonra ise İkinci Vezir rütbesini almıştır. O sırada Vezir-i Azam Süleyman Paşa idi. Rüstem Paşa ise üçüncü vezir idi. Bunların ikisi de ölmeyince ya da görevden alınmayınca kendisine Vezir-i Azamlığın gelmeyeceğine karar veren Hüsrev Paşa, nihayet bir önlem olarak divan da hançer ile Süleyman Paşa'yı öldürtmeye kalkışmış, ancak bunu yine kendisi durdurmuştur. Durum şanlı padişah tarafından öğrenilince her ikisi de görevlerinden alınarak Rüstem Paşa Vezir-i Azam olmuştur.

Yahyalı Mehmet Paşa, Sultan Bâyezîd Han döneminde Vezir-i Azam iken emekli olduğunda Bosna Sancağı kendisine ihsan olarak verilen Yahya Paşa'nın soyu soppu temiz oğludur ve Mohaç Savaşı sırasında Semendire Beyi olan Küçük Bali Bey'in de kardeşidir. Merhum Bali Bey H. 933 (M. 1527) yılında öldüğünde Yahyalı Mehmet Paşa Vidin Sancağı'nın tasarruf ederken kendisine Semendire de verilmiştir. Macaristan sınırlarında büyük gaza faaliyetlerinde bulunarak başarılı olmuştur. Kocyan Lâin'in Ösek üzerine gelen taburunu bozmuştur.

Sayfa : 32

اويس پاشا بمن بکفر بکسی ایکن اول دیار اشقیاستدن بهلوان
حسن نام شق بعض اشقیای دخی تحریک ایدوب علی النغله
سراین باصوب زمرة شهدایه الحاق وجهه ما ملکتی نهب
وغارت واتلاف ابتدیل

Sayfa : 32

اوز تيمور پاشا من بور مصر قهند . اولان چرا كسه بقيه سندنر
خادم سليمان پاشا من قمنه سردار اولد قد . اوز تيمور دخی
يله كیده چك اولدی قاما آتندن ایرلزم دیو آن کی به یرلندر مکه
سی ابتدی اگر چه سار عسكر دل چركس دیو كولو شديار
اما سليمان پاشا بر دیوانه چركسدر دیو حر كندن حفظ ایدوب

Sayfa : 33

- ۳۳ -

كندو آنی پانچ چرك كندخی آنی یرلشون دیو فرمان ابتدی قره به
چمنق لازم كلد كچه من بور آن یوزدودوب یله چقار وعدویه
مأموردن زباده به سادر لاله چقاردی سليمان پاشا وضعندن
حفظ ایدوب یته واردینی کی قول اغاغین وردی بعده سنجاقی
وریرلوب اویس پاشای قتل ایدن بهلوان حاك باشین كسدى
كالم مر نه شهرت بولوب چوق كجمدی بمن بلكر بكیلكی وریرلوب
جشی دخی قمع ابتدی كاه . یته كاه حبشه بلكر بکی اولوردی
و بو حالده ایكن جوار رجته اتقال ابتدی منقولدر كه الی آیده برطون
و كوكلك تیدیل ایدرمش و یاز وقیش اول دیار ك شدت حرد .
كورك غاپلو چوقه كیرمش و مصر ده نسبی حضرت عباسه
منتهی بر صالحه خاتون المش برایکی كره معزول اولوب مصره
كلد كچه اوئده اولوب صدراعظم عثمان پاشا و ممشره سی
مهاجم دوشینه صفت نما ائدن وجود . كلش بس بمن وجبند .
مائك اولدینی اموال مصره كوندركله عثمان پاشا مرحوم
ایچون مال فراوان احضار و ادخار ایش

Sayfa : 33

خاسم باشای غازی رحمة الله علیه اوسك قلعہ سی مهاج جگنہ
 کیدر کن قلعہ اولتوب خاکہ برابر قلنش ایدی بیج سفری عودتده
 ساداتلو پادشاه تخت سعادت بختارینه وصول بولیحق سرم ولایتی
 و سائر مرحد منصوره ضبطنه اوسك قلعہ سی تعمیر اولسی لازمدر
 دیو بجدا تعمیر اولتوب و ایچنه اوج یک آدم وضع اولتوب
 مشارائیه بر بهادر آدم اولغله بشوز عزیزه اغا نصب اولتوب
 اتدن پیجوی اطرافلرین و سکار و طولنه جابیلرغی غارت ایتمکدن
 خال دکل ایدی حتی قرال ضال ایله ینہ مدارا اوزره اولوب
 کندویه اوسك مقابلہ سنده اوج باره قریه هبه و تحلیک ایدر
 صکره ساداتلو پادشاه عالیشانہ دخی تملیکنامہ همایون عنایت

Sayfa : 34

بیورر غایک ایندوکنده دلیل بو که بومملکتنده اولان جمیع قری
 و مز ارعک کفره ده سپاهیبی وارددر فرصت بولدجه
 ویرکولرغی الورل مز بور قرایی قرال مملکتی دفتزدن اخراج
 ایتمکله کفره ده سپاهیلری یوقدر صکره سکجوی قلعہ سنه
 ارقولندقدہ مرقومه سنجاغی عنایت اولتور الان دفتز سلطانیده
 مهاج یازلز سکجوی سنجاغی یاز بلور بعده پیجوی و سکار دخی
 کند و سنجاغنه ضم اولتور صکره ییجی پاشا زاده محمد پاشا
 برینه بدون ویر بلور بعده طمشوار عنایت اولتور بر مجاهد و غازی
 آدم ایدی طمشوارده وفات ایتمشددر رحمة الله تعالی علیه
 کوز باه رستم پاشا حرم محترمه حسن جمال ایله شهرت
 بولشیدی عاقبت اغاقلی ایله طشره چیقوب بعده بدون بکلر بکیسی

Sayfa : 34

اولدی مصرده متقاعد مولانا حسی اقدینک بدر بزرگوار پدر
سلیمان پاشا بودخی حرمدن چقبوب بعض اغاقلره واصل صکره
قرمان بکدر بکیسی ایکن سیکتوار قعنده استونی بلغراد ده کول
باشنده محافظه اوزره ایکن وفات ایغندر آل آن استونی بلغرادده
قبوسی اوکنده مدفوندر

عثمان پاشا بودخی سرای عامره ده نشوونما بولوب اغاقله بعده
حلب بکدر بکیلکنه واصل اولنددر چرکسی الاصلدر غایت
اشجع آدم ایدی شیخون ایچون بحجوان سفرده کره بار کیرره
قلابلو باقر قابار بغلیوب کجه ایله شاه اردوسنه صالیو یروب
خیلی اورکوندو ایدوب اوج بیک برار جان وباشه قالمز آدم ایله
اردونک برطرفندن اوروب وافر دالر الوب باشلر کسر اول مقابله ده
سعادتلو بادشاهک اغاقلرینه مظهر دوشلر

غازی حسن یاشا مر قوم هر سک ولایتدن قومه در بعده
عربستان ومصر ویمنه واروب خیلی سلطشورلق تحصیل ایندی

Sayfa : 35

صکره طمنوار بکدر بکیسی اولوب غازی اقیهه تلقیب اولندی
مولوق فرهاد پاشا این بکدر بکیسی اولوب قوزیه صحراننده
شهراده جنگنده قرمان بکدر بکیسی ایدی و محاربه ده زخماک
اولکیدی صکره بغداد بکدر بکیسی اولوب انده وفات ایندی صالح
ودیندار و طمع خامدن بری و برهبر کار بررار و نامدار آدم ایدی
بالطبعی محمد پاشا بوسوی الاصل حرم همایونده زیاده درسکوی
اولفله هر سوزی بر بالاعده در دیهرک بالاطه جی ایله ملفب اولدی
بغداد دن مرزول ایکن استانبولده وفات ایندی

Sayfa :35

خرم پاشا بوستوی الاصل ایدی سرای عامر مدن چیغوب نیجه
ایکله منصرف ایکن ایلت شامه واصل اولش ودر وزیرلایله
عظیم جنگ ایدوب اول زمرة ذمیه تک جزارین ویرمندر
پیری پاشا دودمان رمضانیا ندن اولوب بیلسی حلب و مصر
قنده شهید اولندر مرحوم سلطان سلیم بابازی اولکارین
قرق کره یوزیک ایله یازو ایله کندوره ورمش عظیم شاهه
مشهور و نم و افره ایله قبوسی معمر صاحب کمال و ادیب
کمنه ایدی

قباد پاشا خالف اند کر پیری پاشا تک لاب قرنداشیدر اما
اولکاسن تصرف ایتمکله اوامرد. جناب ایله تعظیم اولمزدی
باقی اتدی مرحومک قصیده لایمسی بونک حقه درلکن
اول وادیدن بی خبر اولغله مرحوم اولیابد. یهوده زجت
چکمندر برخونی بی پاک شخص ایدی

موسی پاشا آل استدیاردن قزل احمدلو نامنده امرای کباردن
ایکن ارضروم ایالتنه بکله بکی اولدی و کورسی کفره سی
مجاره سنده نهزم اولوب شهید اولدی جمله اوقاتی صید
و شکاره مصروف اولغله اعدا قنده اعتباری یوغیدی

Sayfa 32

Öveys Paşa Yemen beylerbeyi İken, bölgedeki eşkiyadan Pehlivan Hasan adındaki şa-
ki bazı eşkiyayıda kışkırtarak gallekte bulunup Öveys Paşa'nın sarayını bastı ve onu şehitler
sınıfına kattı. Bütün malını ve mülkünü de yağma edip telef ettiler.

Özdemir Paşa, Mısır'ın fethinde bulunan Çerkezler'in geride kalanlarından. Hadım
Süleyman Paşa Yemen'in fethine sendar olunca Özdemir Paşa dahi onunla gidecek oldu.
Ama atından ayrılmam diyerek atını geriye yerleştirmeye çalıştı. Bu duruma diğer askerler
Deli Çerkez diye güldüler. Fakat Süleyman Paşa, bir Deli Çerkez'dir deyip onun hare-
ketinden haz duyarak [Sayfa 33] kendi atının yanına Çerkez'in atı da yerleştirilsin diye

emir verdi. Karaya çıkmak gerektiğinde Özdemir Paşa ahır yüzdürerek bile çıkar ve düşmanın üzerine umulandan daha fazla bir cesaretle giderdi. Süleyman Paşa, gemiye konulmasından haz duyup, Yemen'e varıldığı gibi onu Kolağalığı'na getirtti. Daha sonra kendisine sancak verilip, Üveys Paşa'yı öldüren Pehlivan Hasan'ın başını kestti. En yüksek derecede şöhret bulup, çok geçmeden kendisine Yemen Beylerbeyliği verildi ve Habeşî dahi fethetti. Bazen Yemen'e bazen de Habeş'e Beylerbeyi oldu. Bu görevdeyken de öldü. Nakledilir ki; altı ayda bir den ve gömlek değiştirmiş, yazın ve kışın o bölgenin şiddetli sıcağında kürk kaplı yün kumaştan yapmış elbise (çuha) giymiş, Mısır'da soyu Hazretî Abbas'a kadar giden dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan iyi bir kadın almıştır. Bir iki defa görevden alınıp Mısır'a geldiğinde onunla yaşamış. Sadrazam Osman Paşa ve namus sahibi bakine bir kadın olan Hümâ adındaki kızkardeşi ondan olmuştur. Sonra Yemen ve Habeş'de sahip olduğu malları Mısır'a göndererek Merhum Osman Paşa için bol miktarda mal hazırlamış ve biriktirmiştir.

Gazi Kasım Paşa (Tanrının rahmeti üzerine olsun), Mohaç Savaşı'na giderken Ösek Kalesi'nin alıp Osmanlı topraklarına katmıştır. Bec (Viyana) seferi dönüşünde geleceği mutluluk olan tahtına (İstanbul'a) giderken Padişah, Sirem Vilâyeti ve sınırındaki diğer yerlerin zabtı için Ösek Kalesi'nin onanılması lâzım gelir diyerek kaleyi yeniden tamir ettirmiş ve içine üç bin adam koymuştur. Yiğit bir adam olan Kasım Paşa'ya beş yüz bekar (azab) ağa tayin edilmiş, o da Peçuy çevresi ile Seksar ve Tolna taraflarını yağmalamaktan geri kalmamış. Hatta kral ile düşmanlığını gizleyip görünürde dostluk kurmuş ve kendisine Ösek karşılığında üç adet köy verilmişti. Sonra dünyanın sığındığı yer olan saadetli Padişah da kendisine temliknâme (bir kişinin mülkü olduğunu gösterir belge) vermişti. Mülk olarak (sayfa 34) tasarruf ettiğine dair kanıt şudur. Bu memlekette olan bütün köy ve mezarların kafirlerden sipahisi vardır ve fırsat buldukça vergilerini alırlar. Adıgeçen köyleri kral kendi ülkesi için tuttuğu defterden çıkardığı için bu köylerin kafirlerden sipahileri yoktur. Sonra Segeçuy Kalesi alınınca Kasım Paşa'ya sancak olarak verilmiştir. Şimdi Padişah'a ait sayım (tahrir) defterinde Mohaç yazılmaz, Segeçuy Sancağı yazılır. Sonra Peçuy ve Seksar da kendi sancağına ilave edilir. Daha sonraları Yahya Paşa-oğlu Mehmet Paşa'nın yerine kendisine Budin verilir; arkasından Temeşvar verilir. Kendisi müeahhit ve gazi bir adam idi. Temeşvar'da ölmüştür. Yüce Tanrı onu esirgesin ve bağışlasın.

Güzelce Rüstem Paşa Harem'de yüzünün güzelliği ile şöhret bulmuştu. Buradan ağalık ile taşraya çıkıp daha sonra Budin Beylerbeyi olmuştu. Mısır'da emekli Mevlânâ (efendimiz) Hasbi Efendi'nin büyük oğludur. Süleyman Paşa da Harem'den çıkıp bazı ağalıklarda bulunduktan sonra Karaman Beylerbeyi iken Zigelvar'ın fethinde İstani Belgrat'ta, Gölbazında görev yaparken ölmüştür. Şimdi İstani Belgrat kapısı önünde mezar bulunmaktadır.

Osman Paşa da sarayda yetişip ağalığa sonra ise Halep Beylerbeyliğine ulaşmıştır. Çerkez asıllı gayet yiğit ve cesur bir adamdı. Şeyhler için Nahçıvan seferinde beygırlere defalarca kalayı bakar kapılar bağlayıp geceleyin Şah ordusunu üzerine salıvermiş ve bir hayli öfkemelerine neden olmuştur. Üç bin yarar adam ile ordunun bir tarafından vu-

arak çok sayıda esir almış ve başlar kesmiştir. Bunun karşılığında da Saadetli Padişah'ın iltifatlarını almıştır.

Gazi Hasan Paşa, Hersek vilâyetinden çıktı. Sonra Arabistan, Mısır ve Yemen'e giderek buralarda bir hayli silâhşörlük eğitimi aldı.

Sayfa 35

Daha sonra Temeşvar Beylerbeyi olarak gazi lâkabını aldı.

Solak Ferhat Paşa Yemen Beylerbeyi olup, Konya Ovası'nda Şehzadelerin yaptığı savaş sırasında Karaman Beylerbeyi idi ve bu savaşta yaralanmıştı. Sonra Bağdat Beylerbeyi olup orada öldü. İyl, dindar, olmayacak isteklere sahip, dince yasak olan şeylerden tamamıyla uzak, yararlı ve ünlü bir adamdı.

Baltacı Mehmet Paşa Bosna asıllı olup, Harem'deyken çok dürüst olması nedeni ile her sözü bir balta gibidir diyerek Baltacı adı ile lâkaplandı. Bağdat'taki görevinden alındıktan sonra İstanbul'da öldü.

Hürrem Paşa Başnak asıllıydı. Saraydan çıkıp, nice eyaletleri tasarruf ettikten sonra, Şam eyaletinde görevde bulunmuştur. Dürziler ile büyük bir savaş yaparak bu kötü grubun cezasını vermiştir.

Piri Paşa, Ramazan Oğulları'ndan olup, babası Halep ve Mısır'ın fethinde şehit olmuştur. Merhum Sultan Selim, babalarının ülkesini dört milyon akçe yazı ile kendilerine vermiştir. Şanının yüceliği ile bilinen, nimetlerinin bolluğu ile kapısı mamur (bayındır, şenlikli), olgunluk sahibi, terbiyeli bir kişiydi.

Kubad Paşa, yukarıda adı geçen Piri Paşa'nın aynı babadan olma kardeşidir. Ama ülkesini yönetirken verdiği emirlerde şerefli bir şekilde kendisine saygı gösterilmezdi. Merhum Baki Elend'inin kağıyeli kasidesi bunun hakkındadır. Fakat, o vadiiden habersiz olduğundan o konuda boş yere sını çekmiştir. Kan dökmeye eğilimli korkusuz bir kişiydi.

Musa Paşa, İstendiyar Oğulları'ndan Kızıl Ahmetli adındaki büyük emirlerden biri iken Erzurum Beylerbeyi oldu. Gürcü kafirleri ile yapılan savaşta yenilgiye uğrayıp şehit oldu. Zamanı av ve avcılıkla geçirdiği için düşmanların katında itibarı yoktu.

Sayfa : 40

(پادشاه مغفورك عصر شریفینده اولان)

(دفتردارك و نشاخیلرك مشاهیری ذكرنده در)

اولا دفتردار اسکندر چلبی بوزمره نك بهتری و ذاتا و عنواتا
سر دفتریدر خان احمد پاشا تریه سیله ذاتنده مرکوز اولان
قابلیت سییه دفترخانه شاکرد لردن ایکن باش دفتردارلق
رتبه سنه ایرشدی وزیراعظم ابراعیم پاشا سرعسکرلك عوانه
لایق کورلکده مذکورہ دخی عسکر کتھدالقی فرمان اونیدی

Sayfa : 41

وعسكر بادشاهی به متعلق امور بونك رأى رزىنه تفویض
اولئوب آزمىنده برعظیم الشان دفتردار عالیوقار اولدیگه بودولت
عليه ده دفتردار و بکلر بکيلرد ، دکل وزدای عظامده دخی
بوغبىدى نقل اولئور که وزیر اعظم محمد پاشای طویل یرینه
وزارت صدرینه کچن اجد پاشا مرحوم کئندو قوللردن ایش
مرحومك قدرت و مکنتی حالا دیوانده جالس اولان یدى وزیر
جمله عزك قدرلردن زیاده ایدی خصوصاً وزیر اعظم مرحوم
دخی بو حسابده داخل ایدی خصوصاً که انك قدرتی سائر
زمالكون وزیرینی قدرلردن افزون ایدی عجم سفرینه حاضرلئق
ئاناشنده ، کتخداسنه بزم ایله سفره کیده جک آدملر عجمی کور
اتلری برار چینه کوچکلو سلطانور و نامدار بمقدار آدم اولئور دیو
کتخداسی دفتزین کئوردکده قره قولقچی نامنده اولئوردن
ضیی یك ایکوز آدمك دفتزین و برر مرحوم بغداد سفرند
ابراهیم پاشا القاسیه صلب اولئشدر و بی کناه اولدیفته صکره
علم پادشاهی دخی لاحق اولئشدر بالکریوز ارج اوغلانی
بولئش ابراهیم پاشا اون نفرین پادشاه خزینه سنه کوندروب
ماعداسن کچینی کئندویه کچینی سائر ارباب دولته و یرمش اول کون
پادشاه دېشان بونلرک آداینه نکران اولغله ابرته سی جمله سن
کئوروب حرم همایونه الش سابق الذکر وزیر اعظم اجد پاشا
و وزیر تاق بیله پاشا و کلای پاشا و بهرام پاشا و اروس حسن
پاشا مرحومك حین وفاتنده ائان قوللردن ایش اول حینده
الئ یك ایکوز عبید مملوک دفتزنده بولئش که جواریری
بو حسابده داخل اولئش و هر سنده طر بزوندن برکی قولاری
ایچون بزکلور مشینه طون و کوملکلرینه کفایت ایتموب کاهی
شکیل اولئق ایچون بازار دن دخی التورمش

Sayfa 40

Merhum Padişah'ın (Kanunî Sultan Süleyman) Allah onun günahlarını bağışlasın! şerefli dönemlerinde görev yapan ünlü defterdarlar ve nişancılar hakkındadır.

İlk önce Defterdar İskender Çelebi bu sınıfın en iyisi olup, zaten kendisi başdefterdir. Hain Ahmet Paşa terbiyesiyle, kendisinde var olan yetenek nedeni ile defterhane çarlarından biri iken Başdefterdarlık rütbesine erişti. Vezir-i Azam İbrahim Paşa, Ser-askerlik unvanına layık görüldüğü zaman [sayfa 41] Hain Ahmet Paşa'ya da asker kethüdalığı görevi verildi ve padişahın askerlik ile ilgili işleri bunun sağlam fikrine ihale edilip kısa sürede şairi yüce çok ağırbaşlı bir defterdar oldu. Bu Osmanlı devletinde beylerbeyi ve defterdarlardan değil Vezir-i Azamlarda dahi yoktu. Naklolunur ki; Vezir-i Azam Uzun Mehmet Paşa yerine vezirlik makamına geçen merhum Ahmed Paşa kendi kullarındanmış, merhum güç ve kuvveti hâlâ divanda oturan yedi veziriz hepimizin kuvvetinden fazla idi. Özellikle onun gücü diğer zamanların on vezirinin gücünden daha fazlaydı. İran Seferi'ne hazırlanıldığı sırada kethüdasına bizim ile sefere gidecek adamlarımızı gör, atılan çifte atmaya yarar köçekli silâhşör ve ünlü ne kadar adam olur diye sorunca, kethüdası defteri getirip Karakul-lukçu alanlar dışında bin iki yüz adamın defterini verir. Merhum, Bağdat Seferi'nde İbrahim Paşa tarafından idam edilmiştir. Günahsız olduğu bilgisi daha sonra padişaha ulaşmıştır. Yalnız yüz iç oğlanı bulunmuş, İbrahim Paşa on neferini padişah hazinesine göndermiş, diğerlerinin kimini kendisine kimini ise diğer devlet erbabına vermiştir. O gün şanlı Padişah bunların terbiyelerine bakarak ertesi gün hepsini getirip Harem'e almıştır. Eskiden olduğu gibi Vezir-i Azam Ahmet Paşa İkinci Vezir, Piyale Paşa, Gülabi Paşa, Behram Paşa ve ölmeden önce Merhum Rus Hasan Paşa, Harem'e alınan kullarındanmış. O sırada defterinde altı bin iki yüz Memlük kölesi bulunmuştur ki; küsûrah bu hesaba dahil edilmemiştir. Her sene Trabzon'dan kulları için bir gemi bez gelirmiş, don ve gömleklerine yetmez ise tamamlanması için pazardan dahi alınmış.

Sayfa : 128

(صدر اعظم ابراهيم پاشايه سرعسكرلك براتی احوالی)

في ٨ رجب المرجب سنة ٩٣٥ جلال زاده مرحوم نشانی
مصطفی بك تواربخلرند. عینله بو تعمیر دلیز یرایله تهریر
بور مشلرکه برکون دیواندن وزرا دولت خانه لی جانبه
کند کدنصرکه حضرت خداوندکار عاطفت نشان ابدالله
الملك الشان بوکینه بندلرینی عز حضور موفور الجبور لینه
دعوت ایلوب کلام دربار کوهر نظام الیه تشریف خطاب
ارزانی قلیدیلر مشیت الهی به اکثرانی مملکتیز اوزایوب مصالح

Sayfa 128

(Sadrazam İbrahim Paşa'ya Ser-asakerlik Görevinin verilmesi)

H.8 Recep 935 tarihinde Merhum Celal-zâde Nişancı Mustafa Bey tarihlerinde aynen gönüle hoş gelen bu tabirle yazmışlardır ki; bir gün divandan vezirlerin devletkhanelerine gittikten sonra amacı karşılık beklemeden gösterilen sevgi olan Padışah hazretleri bu aciz kullarını şerefli huzurlarına davet edip inci gibi cevherli sözler söyleyerek lâyik olduğu şekilde kendilerine hitab ettiler.

۱۹۲۵ آغستوس

برای چپ

نویکات مجموعی

استانول دارالفنون نویکات استنبوس طرقتی ندر ابریل

نویکات

کوسری زاده طرقتی

استانول دارالفنون • نویکات استنبوس طرقتی • نویکات

استانول - مطبعه فارس

۱۹۲۵

Ağustos 1925

Birinci Cilt

TÜRKİYAT MECMUASI

İstanbul Darülfünunu Türkiyat Enstitüsü Tarafından Neşredilir.

Müdürü

Köprülüzâde Mehmet Fuat

İstanbul Darülfünununda "Türk Edebiyatı Tarihi" Müderrisi

İstanbul-Matba'a-ı Âmire
1925

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : S/2134

Yazar : ----

Cild : Kahverengi

Ebadı :

En : 15 cm.

Boy : 23 cm.

Sayfa Adedi : Dergi.

2

Çiğlet ve Çakırların açıklanması
 Hıç'ın Öngölün adıdır hay' belkileti:

Öngölün	Çiğlet	Fransızca	Çiğlet
Arata	çong	Blair	akıntı
Gal	çin	Pen	alay
Chai'	ka	Çura	toprak,
Gemin	Çihak	Pa	demir
Quon	Çahon	Ça	da

Anlatın ay isimleridir. Çiğlet 10 ay sayıldığına göre - çak' da

~~Çiğlet~~ 12 ay sayıldığına göre - çak' da
 ay isimleri şunlardır:

Öngölün	Çiğlet	Fransızca	Çiğlet
1 Kulanukhana	Chi-ua	Çauri	siyan
2 Çaklı	Long	Çanf	Çing
3 Bara	Çak	Çip	Kaplan
4 Çak	yon	Çiye	Çayra
5 Çau	Çehand	Çayon	Çifdar
6 Çaklı	Çehand	Çayon	Çifdar
7 Çaklı	Çiye	Çaval	at
8 Çaklı	Çand	Çaklı	Kay
9 Çaklı	Çau	Çay	Çayın
10 Çaklı	Çia	Çaklı	Çavak
11 Çaklı	Çak	Çiye	Çipak
12 Çaklı	Çak	Çak	Çayın

4

Kaukumori. Birkita. Elapinal. karatim.
Kjordi gäl

1. *Thalassidroma*
 2. *Phaethon rubricauda*
 3. *Phaethon rubricauda*
 4. *Phaethon rubricauda*
 5. *Phaethon rubricauda*
 6. *Phaethon rubricauda*
 7. *Phaethon rubricauda*
 8. *Phaethon rubricauda*
 9. *Phaethon rubricauda*
 10. *Phaethon rubricauda*
 11. *Phaethon rubricauda*
 12. *Phaethon rubricauda*
 13. *Phaethon rubricauda*
 14. *Phaethon rubricauda*
 15. *Phaethon rubricauda*
 16. *Phaethon rubricauda*
 17. *Phaethon rubricauda*
 18. *Phaethon rubricauda*
 19. *Phaethon rubricauda*
 20. *Phaethon rubricauda*
 21. *Phaethon rubricauda*
 22. *Phaethon rubricauda*
 23. *Phaethon rubricauda*
 24. *Phaethon rubricauda*
 25. *Phaethon rubricauda*
 26. *Phaethon rubricauda*
 27. *Phaethon rubricauda*
 28. *Phaethon rubricauda*
 29. *Phaethon rubricauda*
 30. *Phaethon rubricauda*
 31. *Phaethon rubricauda*
 32. *Phaethon rubricauda*
 33. *Phaethon rubricauda*
 34. *Phaethon rubricauda*
 35. *Phaethon rubricauda*
 36. *Phaethon rubricauda*
 37. *Phaethon rubricauda*
 38. *Phaethon rubricauda*
 39. *Phaethon rubricauda*
 40. *Phaethon rubricauda*
 41. *Phaethon rubricauda*
 42. *Phaethon rubricauda*
 43. *Phaethon rubricauda*
 44. *Phaethon rubricauda*
 45. *Phaethon rubricauda*
 46. *Phaethon rubricauda*
 47. *Phaethon rubricauda*
 48. *Phaethon rubricauda*
 49. *Phaethon rubricauda*
 50. *Phaethon rubricauda*
 51. *Phaethon rubricauda*
 52. *Phaethon rubricauda*
 53. *Phaethon rubricauda*
 54. *Phaethon rubricauda*
 55. *Phaethon rubricauda*
 56. *Phaethon rubricauda*
 57. *Phaethon rubricauda*
 58. *Phaethon rubricauda*
 59. *Phaethon rubricauda*
 60. *Phaethon rubricauda*
 61. *Phaethon rubricauda*
 62. *Phaethon rubricauda*
 63. *Phaethon rubricauda*
 64. *Phaethon rubricauda*
 65. *Phaethon rubricauda*
 66. *Phaethon rubricauda*
 67. *Phaethon rubricauda*
 68. *Phaethon rubricauda*
 69. *Phaethon rubricauda*
 70. *Phaethon rubricauda*
 71. *Phaethon rubricauda*
 72. *Phaethon rubricauda*
 73. *Phaethon rubricauda*
 74. *Phaethon rubricauda*
 75. *Phaethon rubricauda*
 76. *Phaethon rubricauda*
 77. *Phaethon rubricauda*
 78. *Phaethon rubricauda*
 79. *Phaethon rubricauda*
 80. *Phaethon rubricauda*
 81. *Phaethon rubricauda*
 82. *Phaethon rubricauda*
 83. *Phaethon rubricauda*
 84. *Phaethon rubricauda*
 85. *Phaethon rubricauda*
 86. *Phaethon rubricauda*
 87. *Phaethon rubricauda*
 88. *Phaethon rubricauda*
 89. *Phaethon rubricauda*
 90. *Phaethon rubricauda*
 91. *Phaethon rubricauda*
 92. *Phaethon rubricauda*
 93. *Phaethon rubricauda*
 94. *Phaethon rubricauda*
 95. *Phaethon rubricauda*
 96. *Phaethon rubricauda*
 97. *Phaethon rubricauda*
 98. *Phaethon rubricauda*
 99. *Phaethon rubricauda*
 100. *Phaethon rubricauda*

Centris, larva:
Centris, larva

Tiger - 1000
 Black - 1000

K. m. = 100 ppm pinnules de sel
dans une solution aqueuse de
chlorure de sodium.

Rest	Stappen	Meilen
1	1	1
2	2	2
3	3	3
4	4	4
5	5	5
6	6	6
7	7	7
8	8	8
9	9	9
10	10	10
11	11	11
12	12	12
13	13	13
14	14	14
15	15	15
16	16	16
17	17	17
18	18	18
19	19	19
20	20	20
21	21	21
22	22	22
23	23	23
24	24	24
25	25	25
26	26	26
27	27	27
28	28	28
29	29	29
30	30	30
31	31	31
32	32	32
33	33	33
34	34	34
35	35	35
36	36	36
37	37	37
38	38	38
39	39	39
40	40	40
41	41	41
42	42	42
43	43	43
44	44	44
45	45	45
46	46	46
47	47	47
48	48	48
49	49	49
50	50	50
51	51	51
52	52	52
53	53	53
54	54	54
55	55	55
56	56	56
57	57	57
58	58	58
59	59	59
60	60	60
61	61	61
62	62	62
63	63	63
64	64	64
65	65	65
66	66	66
67	67	67
68	68	68
69	69	69
70	70	70
71	71	71
72	72	72
73	73	73
74	74	74
75	75	75
76	76	76
77	77	77
78	78	78
79	79	79
80	80	80
81	81	81
82	82	82
83	83	83
84	84	84
85	85	85
86	86	86
87	87	87
88	88	88
89	89	89
90	90	90
91	91	91
92	92	92
93	93	93
94	94	94
95	95	95
96	96	96
97	97	97
98	98	98
99	99	99
100	100	100

Fig. 6. - *Myrica macrocarpa* bei
Eindringen, Zugspitze

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 2679, 26

Klass: Padmi ingressande
Käppen: vinnande för sig

Kassidy - Kass's
Kass's the doll Kapi-
olyth - Kass's the
Kass's the doll Kapi-
olyth - Kass's the
Kass's the doll Kapi-
olyth - Kass's the

Karmanak - det er godt kun
Karmanak - at komme i hals
og til sidst. Blev
Lange kan ikke i jorden
af en anden.

Reverend: My dear
 your cabinet is
 your noblest
 habit.

Sümer dişi:
- sümer dişinde - sapsı, cimsiz
ayrılmaz ve bel. Dışarı . M.

French style;
 French style, with a
 capital letter.

Man - hai - uggja agraında
lin qıl -

Thema - Islam
 Ist. Ngoporan ya ditati
 dan bu' ² pami
 asalulahi illi dindi
 Minal mawad' al' ...

64

Kayn. - Qazipene -

Çinlelerin de, hai dedikleri, yahut garp deniz; namini verdiler.
Bahr-i Haysa Çinlele Kuzgun deniz; derler. Kuzgun deniz;
deneydi. Bu, Bahr-i Amur'a adınıdır. Kuzgun kelimesi
dağların gürültüsünü anımsatır da ifade eder.

Beyazın I. 179

Kayn. denizine Haysa garkinde oturan Çinlele ^{Türkçesi:} "Haysa"
deneydi. - Kamusalatülm -

Abdül

Çarlar - İki Ortaçınca, Kısır
dağlarında mabut olan bir kabile

Çarlar, - tatar ?

Çarlar - Abdülkadir Hanattanlar
birinci ismi - Kısır denir.

Çarlar, Çarlar, dah
Çarlar, de kıl kıl

Çarlar - İki Ortaçınca, Kısır
bir kaval ismi

Çarlar, Çarlar, Çarlar

Lazlar - Abdülkadir Hanattanlar
bir kaval ismi

1) Çarlar, Çarlar ?
2) Çarlar, Çarlar, Çarlar

Beyaz - Lazlar, Çarlar, Çarlar
namini garkinde oturan

1) Çarlar, Çarlar : Çarlar, Çarlar
2) Çarlar, Çarlar, Çarlar
3) Çarlar : Çarlar, Çarlar, Çarlar
- garkinde oturan - Kısır ismi

Mısırın veya Ormanın
iki kaval ismi - Çarlar
Çarlar, Çarlar
Çarlar, Çarlar, Çarlar

Orman, Çarlar, Çarlar

Nammami - Ragata silah ami.

Wayman, L. C.
Tully, Wm. 1881

[illegible]

~~It is the best of~~
~~the world.~~

Amelanchier

Maday - *Asplen. Madag.* in Ch. F. zone
Asplen. in and *in* Madag.
Asplen.

Dratay, Fort de la
Wagon Fort de la
" Sprague's Lin.
1898

Mama - (a liquid stone at the)

3) *Promastix* - apical; *Stegomyia*
the pin set below the apical
4) *Promastix* - *Babesia* *microti*
microti *pallidus*

Task. At Kardin. Orogel enjoying
his own lot

Hand: Presby, when given

Kashai - rocky, open hill side.
ab. F. June 1944

Figure 1

Amend Gas Ret: Radon Output. The gas
1 2 produced when the fuel

Es. hist. Ruvembicus alfredianus

Mazjmarutla, offi' dinal Kinnigedun
be jehi ilak President's bula string
indur kufu: ad. T. gam.

1. Grund: Kern, Haupt, Zentrum
und spirituelles
Merkmal, das das ganze ?

II/ Pickel - schlechte Wetter
Freizeit aktiv aktiv aktiv
aktiv aktiv aktiv aktiv

Ramen = all that is left over

Reference: 424

Coc - na - ai feldins Achtin dakt
 , August 8. September 1.
 Aukt. F. Jan. 1904.

1/ Economy: financial crisis
 pay less;
 2/ stability: stability?
 3/ Target: target is to
 be a low inflation rate

Lara Uluma 40 Halkından
ad. 2. sayfa 100

1) Karay ki kıl kıl
2) Karay : aya ki kıl kıl
200 - 1000

Parahen : Ulum'da sun günde
ku munda, kıl kıl
kıl kıl.

Parahen : 100 kıl kıl
200 - 1 - 1000

1) Uğut : Alavun fimal ve fimal
gashinda ku munda
kıl kıl 2000 sayfa 1000
2) Uğut : Kıl kıl - aya munda
3) Uğut : Kıl kıl - aya munda
4) Uğut : Kıl kıl - aya munda

Uğut : Kıl kıl - aya munda
Kıl kıl - aya munda
Kıl kıl - aya munda

Kıl kıl
Kıl kıl

Sayfa : 259

200

200 kıl kıl

200 kıl kıl

200 kıl kıl
200 kıl kıl
200 kıl kıl

200 kıl kıl

200 kıl kıl
200 kıl kıl
200 kıl kıl

200 kıl kıl
200 kıl kıl
200 kıl kıl

200 kıl kıl

200 kıl kıl

200 kıl kıl

200 kıl kıl

Sayfa 259

Türk kabile isimlerine dair

Kazak-Kırgızlar.

"Uluğyüz" şu kabilelerden oluşmaktadır:

1) **Duvlât (Duğlât)**, 3) Adbân, 33) Sövân, 4) Çapraş, 5) Esti, 6) Ocakı, 7) Sanıysun

(Uşsun=Usun), 8) Cälâyır, 9) Kanık, 10) Çançıklı, 11) Sirkeli.

(Uluğyüz)de en büyük kabile (Urux=Urux) "**Duvlât**"dır. Son istatistiklere göre nüfusu 460 bindir

Duvlât kabilesinde olan aymaklar:

Buylay, Çimer, Seykem, Canıs.

Başka kabilelerin küçük aymakları hakkında daha sonra başka bilgiler yayımlanacaktır.

Sayfa : 260

ایمان

ایمان قبیلہ اساسی ۱۲ شعبہ آریلو :

آلی چورا ، چولائی ، تیرس کشمال ، تور توول ، کوک بول ، ایرگن کئی ، سپر بلال .

*Amaday !
Amadiya*

Sayfa 260

Nayman

Nayman kabilesi 12 şubeye ayrılır:

Akbora, Bolata, Tirs Tamgalı, Turtaval, Kökçarı, Ergenekti, Simez Bağanah.

Sayfa : 261

*Amacan
(Amaghijar)*

• چاچاق ، اورغاد ، اولان کو بولق اورباز :

ومال ، آتار بول ، کوچدی ، باق ، بوزدی ، آلی تازو ، نعت ، قارا باش ، قاتقار .

بلی امت ، تورباز .

• موس شعبہ دانیل دانا پوتاج کو بولق شیراز وار .

آبدارک ، قاتقار ، شاپور ، تولا کئی .

• آریلین ، قیسی ، ۵۶۰ بیگ توسون جارتو .

Sayfa 261

Çakçak oymağında olan küçük oymaklar:

Tuman, mançul, Göçey, Bakay, Cüzey, Aknazar, Tenet, Karabaş, Kalkaman, Bayamat, Kaçkar, Muman şubesine dair birkaç küçük aşiretler var:

Aydarke, Kalkaman, **Madyar**, Tölek gibi.

"Argın" kabilesi 890 bin nüfustan ibarettir.

Sayfa : 262

• **Bayasun** • Şubesinde **Arslan Arıslar** :

Kenek • Kirman • **Sumruk** • Andarçay • Kaldıkay • Karagöz • Kalkaman

Baybaki şubesinde : Kantu (Gölü Sundak, Baybek, Alaz), İlteke (Culdıgul, Mamat, Kadrembet), Batak (Çabaç, Kolçuk, Sagay, Cavgatı, Tokabay, Boğanay, Göçmen, Ayltemekel).

Çirkes şubesinde :

Kusun - (Samay, Umurzak, Otaken, Olcabay), Cavkaçık - (Börilbay, Baçık), Kaşkistek - (Kaçkar, Suyunçbay), Köyus - (Karakandak, Darbaş), **İlmen**.

Sayfa 262

Çakçak oymağında olan küçük oymaklar:

• **Cabyas** şubesinde olan oymaklar:

Kenek, Kirman, **Sumruk**, Andarçay, Kaldıkay, Karagöz, Kalkaman

Baybaki şubesinde: Kantu (Gölü Sundak, Baybek, Alaz), İlteke (Culdıgul, Mamat, Kadrembet), Batak (Çabaç, Kolçuk, Sagay, Cavgatı, Tokabay, Boğanay, Göçmen, Ayltemekel).

Çirkes şubesinde:

Kusun - (Samay, Umurzak, Otaken, Olcabay), Cavkaçık - (Börilbay, Baçık), Kaşkistek - (Kaçkar, Suyunçbay), Köyus - (Karakandak, Darbaş), **İlmen**.

Sayfa : 263

صول

• **صول** • ده اولان قشقلار :

ساری • قوشچی • سوندوز • قرق اولعل • سراققل • تودای • بیدی • موگدی • تونلورت •

کولپش • تازالای • قورالال •

Sayfa : 265

Halide Kaldı
Halide Kaldı

Meriye Arslan : ده اولان اوردان :

يش قاق و حاشق و كالدی و اولون بوت .

« مراد علی » : ده اولان اوردان :

« آلاچین » (ساریقای ، اولجایی ، بركيمهك و پوش موی)

« نوحای بیردی » : ده اولان اوردان :

كشمه بيكر و چالامور و نازار بك و بستان .

مير گری : ده اولان اوردان :

برك بك و ساقو و اولونور و قانداكمان و قول قولاق و باغلی و جولدا باغلی .

« قاراچال » : ده اولان اوردان :

تای و قوشچی و جولان .

تای اوردانده گوجور اوردان : تیرا و تونوهار و قاراقای و توروش و آق توبی و بركيمه .

Sayfa 265

Sol

"Sol"da olan kabileler:

San, Kuşçu, Munduz, Kırkoğul, Murad Ali, Tuğaybeydi, Mukdi, Tunturt, Külpeş, Tazanay, Karatal.

"Kırkoğul"da olan aymaklar:

Bişkabak, Maşak, Kaldı, Uzunbut, "Murat Ali"de olan aymaklar: Alakaçın (Sarıkay, Olçacı, Borkimek, Başmevin.

"Nogaybiridi"de olan aymaklar: Genceciker, Bolasonu, Nazarbey, Bostan.

"Mukdi"de olan aymaklar Bulaktal, Sakal, Oğutur, Kaşkataman, Kızılkulak, Balıq, Çul-dacakçı.

"Karatal"da olan aymaklar:

Kılay, Kuşçu, Çuvaş.

Kılay aymağında küçük aymaklar:

Kayra, Tuntugar, Karakatay, Turduş, Aktonlu, Bukecema.

برنجی جلد

بروک ملت مجلسی

ضبط جریدهسی

برنجی جلد

۳۳۸

۳۳۶

بروک ملت مجلسی مطبعی : آتیه

Reis Paşa Hazretlerine Mahsustur

**Türkiye
Büyük Millet Meclisi
Zabıt Ceridesi**

Birinci Cilt

336

338

Büyük Millet Meclisi Matbaası: Ankara

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 2146

Yazar : ---

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 27 cm.

Sayfa Adedi : 475

Not : Kitabın ilgili bölümleri Bekir Koç tarafından
tercüme edilmiştir.

Sayfa 3

Büyük Millet Meclisi

Zabıt Ceridesi

Birinci Cilt

Birinci Toplantı

İkinci Celse

23 Nisan 36 Cuma- Öğleden sonra 2 buçuk

Reis: Sinop Mebusu Şeref Bey

Reis Sinop Mebusu Şeref Bey- Muhterem Üyeler, İstanbul'un geçici kaydıyla yabancı kuvvetler tarafından işgal olunduğu bütün esaslarıyla hilâfet makamının ve hükümet merkezinin bağımsızlığının iptal edildiği malumunuzdur. Bu vaziyete seyirci kalmak milletimizin teklif olunan yabancı esarefini kabul etmesi demektir. Ancak tam bağımsız yaşamak azim ve gayretinde olan ezelden beri hür ve özgür milletimiz esaret vaziyetini şiddetle ve kesinlikle reddetmiş ve derhal vekillerini toplamaya başlayarak bu meclisi meydana getirmiştir. Bu yüce meclisin başkanı sıfatıyla ve Allahın yardımıyla milletimizin dahili ve harici bağımsızlığını, kaderini tayin ve idare etmeye başladığını bütün cihana ilân ederek Büyük Millet Meclisini açıyorum. Bütün Müslümanlar'ın halifesi ve Osmanlılar'ın Padişahı Sultan 6. Mehmet Han Hazretleri'nin ecnebinlerin dayatmalarından kurtulmasına ve Osmanlı Devletinin ebedî başkenti olan İstanbulumuz ile işgal altında ve furiî zulüm ve belâ içinde maddî ve manen insafsızca imha edilmekte bulunan bütün mazlum vilâyetlerimizin kurtulmasına yardım etmesini Cenab-ı Allah'tan niyaz ederim (Allâhlar).

Mustafa Kemal Paşa (Ankara)- Yüce Meclisin bildiği gibi olağanüstü yetkilere haiz olarak yeniden seçilen değerli mebuslar ile saldın ya uğramış olan başkentten kendini kurtararak buraya gelen değerli mebuslardan oluşmaktadır. Buraya gelebilecek olan mebuslar ile birlikte bir meclis vücuda getirilmesi, ancak tercih edilen seçimle getirilen seçim tarzında mevzu bahis olmuştur. Bu anda meclisimiz oluşmuştur. Evvelce seçilen mebusların dahi aynı ölçüde yetkili olarak görev yapmasının mebusların seçim tarzından daha ziyade şümullü (kapsama, içine alma) olduğu için buna ... (uygun, uygun sadâları)

Mustafa Kemal Paşa (Ankara) Devamla- Uygun olacağı kanatındeyim. Bu hususu açıklığa kavuşturmak isterim. Mebusların mazbatalarını tedkik etmek üzere encümen oluşturulması kabul olunursa o meseleye geçilsin.

Reis-i Sinn (Yaşlı) Bey- Yalnız mazbataları mı tedkik edilecek?

Mustafa Kemal Paşa (Ankara)- Elendim diğer bir şey hatırlatmak isterim. Encümen teşkilini arz etmiştim. Bu hususta gençlerden iki kâtip zât-ı âlinize (Mazbataları kontrol edecek encümeni) yardım eylerse (Tamamen uygundur. Uygundur sadâları)

Mustafa Kemal Paşa (Ankara) Devamla- Zaten bu iş ile uğraşmış olan Muhiddin Baha Bey birisi olabilir zannedirim.

Bazı sesler- Diğerleri de Cevdet Bey olsun.

Sayfa : 5

جيد بك، كرميه كلارك، — بوكون انتخاب چيوتان
 قانوني موجوددر، ياخود دكلار. اكر انتخاب چيوتان
 قانوني موجوددر احكامه هر حاله. عايت لازمدر. اكر
 دكله، او وقت پاشا حصر نلر نيك تكليف وارد اوله بيلير.
 شاه علي بنده كز انجمن مضطربك اصوله موافق
 بر صورتده نظام ابدلديكي ادا و ايكنجه درجه حائر
 اكثريت اولان ذالك كلامه مني طافداري م.

مازامكه برنجي درجه حائر اكثريت اولان ذات مستعفا
 اختصار. مادامكه انتخاب چيوتان قانونده ايكنجه درجه
 حائر اكثريت اولانلرك او مضطربه ايله مجلس مبدوءا داخل
 اوله ماسي. صر صدر و انتخاب چيوتان قانوني موجوددر
 او حاله احكامه رعيت در صر صدر، هر حاله ايكنجه
 درجه حائر اكثريت اولان ذالك گلسي طوغري دكلار.
 مفيد افندي (قير هري) — سوز ايسترم رئيسك
 مفيد افندي (كرميه) — بر پاييلان انتخابك انتخاب
 چيوتان قانونه نيمأ پاييلديكي و قانون اوله يني حاله اويدن
 انحراف ابدلاماسي جيد بك ديفيقمز تكليف چيوتان
 حاكمه حيث محترمه بك معلوميدرك بو دفعه كي انتخابات
 چيوتان قانونيك فوئده بر انتخابدر. معلوم عاليوري
 چيوتان انتخابنده كي اصول بالكر مستخيب تانييلر طرفدن
 داي وراك مودنيه ياديريلور. حالوكه بوراده كي
 اصول ممدافعه حقوق دايه جوق هفت محترمه مني
 دم مجلس اداره حيثلري، ممدافعه حيثلري طرفدن

Sayfa : 5

bayıldır ki انتخاب بموتان قانونند. بر قید و صراحت
بوده. بر مسکن بر موقده. فالديغز انجمن ملك
پشون انكارنى قبول ايد. ملك اعضاي محترمة ملك بورا
كلى آرزو ايندهكز ماسله بر بايلان اتحاد. همز
انزدهكى مضابط فوقالها. ايله كلك. بناء على باشا
حضر نلرى الك. تسجيل بر زمانه. مبعونلرى بورا. كور ملك

آرزو ايندهكز ماسله بر بايلان اصول وضع بيورده. ماسله
عليه با ملك وضع بيورده اصول الزد. و جود انتخاب
برموتان قانونك فوقده. و وظيفه مرد. اولك فوقده
اولديندن دولاي او اصول دائرهنده. بايلان انتخابك
قبولنى نعتت محترمة تكليف ايد بيورم.

Sayfa 5

[Kabul, kabul sesleri]

Haydar Bey (Kürsiye gelerek) - Bugün Mebus seçme kanunu ya mevcuttur ya da değildir. Eğer mebus seçme kanunu mevcut ise hükümlerine her hâlde uymak lâzımdır. Eğer değilse, o vakit Paşa Hazretlerinin teklifi geçerli olabilir. Bundan dolayı bendeniz encümen mazbatasının usulüne uygun bir şekilde tanzim edildiği iddia ve ikinci sırada oy alan kişinin gelmemesinin taraftayım.

Mademki en çok oy alan kişi istifa etmiştir. Mademki İntihâb-ı Me'bûsan'a girememesi hükmü vardır ve İntihâb-ı Me'bûsan Kanunu mevcuttur, o hâlde hükümlerine uymak doğru olacaktır. Herhâlde ikinci sırada oy alan kişinin gelmesi doğru değildir.

Müfîd Efendi (Karşılıklı) - Söz isterim Reis Bey.

Müfîd Efendi (Kürsüde) - Bu yapılan seçimin Millet Vekili Seçilme Kanunu'na göre yapıldığı ve kanun olduğu halde ondan ayrılmamasını Haydar Bey arkadaşımız teklif buyuruyor. Hâlbuki muhterem heyetin malumudur ki, bu defaki seçim, Seçim Kanunu'nun üstünde bir seçimdir. Bilindiği gibi mebus seçimindeki usûl yalnız müntehib-i sâniler [iki dereceli seçimde müntahib-i evvelerin seçtikleri kimse] tarafından oy verilmek suretiyle yapılır. Hâlbuki buradaki usûl hem Müdafaa-yı Hukuk-ı Milliye Cemiyeti muhterem heyeti ve hem Meclis idare heyetleri, hem belediye heyetleri tarafından yapıyor

ki, İntihâb-ı Me'bûsân Kanunu'nda bu kayıt ve açıklık da yoktur. Biz, zor bir durumda kaldığımız için milletin bütün fikrini temsil edecek muhterem üyelerin buraya gelmesini arzu ettiğimiz için bu yapılan seçimde hepimiz elimizdeki olağanüstü mazbatalarla geldik. Bundan dolayı Paşa Hazretleri en acil bir zamanda Mebusan burada görmek arzu ettiklerinden dolayı bu usûlû vaz buyurmuşlardır. Binaenaleyh Paşa'nın vaz buyurduğu usûl elimizde mevcut İntihâb-ı Me'bûsân Kanunu'nun üstünde ve vazifemizde onun üstünde olduğundan dolayı o usûl dairesinde yapılan seçimin kabulünü muhterem heyete teklif ediyorum.

Sayfa : 6

وچدان ملىك اراده عليه تابع اولهرق ملتى مستقل
وطنى مىصون كودونجه به قدر چاليشىق عهديه
۱۹ مایس ۳۵ كوني درسعادتي ترك ايلدم . سامسون .
ایشه باشلادم .

Sayfa 6

Vicdân-ı milliyenin irâde-i aliyesine tâbi olarak milleti müstakil vatanımızı masûn iko-runmuş, sâkdanmış görünceye kadar çalışmak ahdiyle 16 Mayıs 35 günü Dersa'âdet'i terk eyledim. Samsun'da işe başladım.

Sayfa : 6

بوصره لوده ایدی که محوم بلدیہ ریاستلرینه درسعادتم .
انکله مجملری جیمی تشکی یتدیکی وهر طرفده بوجیت
اشراق ایله انکله مظاهرتهک طاب . ایدلسی . لزومی
حقده (سعید مثلا) امضاسیله بر قلفراف کلائی . و
ستیده حکیمهک علقه سنک درجه سنی آکلامق ایچون

Sayfa : 7

بعد اعظم اولان فرید پاشان کیفیت استعلاام ایندم هیچ
بر جواب آلهدم .

کندیستک اشخاص مجهوله طرفدن بویله غیر مطرد
و مختلف سیاسی جمرالره توجهنده کی تشبیهاتک عظیم فلاکتله
سبب اولاجقنی تقدیر این ملت سید منالیک تیلیقه حواله
سمع اعتبار ایندی .

یککجه تجاوز و حق سرقلر آلتده اینکلرین و از میر
وقته فیجیتسی قارشوسنده قان آغلایان ملت حکومت
مرکزیه و اشلاف دولتری مختلرندن آغلایه رق استمداد
واستدای حق ایدرکن متعدد بلدییه ریاستلری و بر جوق
مدافعه حقوق ملیه جمعیتلری معرفتیه آلدیم تلفرقنامه .
لرده حقمنده اعتماد بیان اوله ورق بندن ده بو خصوصده
خدمت و فداکارلقی طلب ایدیلوردی .

حیات و شخصیتیم گندی مالی اولان تحیب و مظلوم
ملتیزک بو حق طلبی اوزرینه آرتق نیم ایچون الک مقدس
و خلیفه اراده ملییه مطاوعی هر شیک فوقده کورمکدی .

[سوره کلی آفیشلر]

بولک اوزرینه یاپدیتم بر تعبیه ملت قطنی سوزی
وردیم . لشیو تعبیهک صولک جهلری شو ایدی :
یکیردیگنر شو حیات و نبات کونلرنده عموم ملتجه هر
طرفده کی آمال و نظامرات ایله تأیینه عزم ایدیلن استقلال
ملیمز اوغرینده بتون موجودیتله جالیشدیمسی تأمین
ایلدیم .

Sayfa : 7

بوامل . قدس اوغرىندە منڭە برابرنايتە قدر چاليتە .

چىنمەدە مقدسنام نامە سوز وىرىم .

۲۷ مائىس سنە ۳۵ تۈركيا ھواس رويىزە نامىدە

ائىتلاف دوللىرىنىڭ تائىبىس ايتدىكلىرى آتائىرى مەلۇم ھالەتتىكى

ۋجھە اتقارادىن شوراي سلطنت حقدەكى مەيىلانمە

ھەقىقەت ھەمىيەتكە فەكرى تۈركىيەتكە دول مەظھەرنى بىرىك

مظالمەتق تائىبى مەركىزىدەدەر . قىدىنى ئىشەنچ ۋەھىم

الھىدى .

Sayfa 6

Bu sıralarda idi ki, tüm belediye başkanlıklarına Dersa'da'da İngiliz Muhibleri Cemiyeti teşkil ettiği ve her tarafa bu cemiyete iştirak ile İngiltere korumasının talep edilmesi lüzumu hakkında Said Molla imzasıyla bir telgraf geldi. Bu meselede hükümetin alakasının derecesini anlamak için [Sayfa 7] Sadrazam olan Ferit Paşa'dan keyfiyeti yazı ile sordum. Hiç bir cevap alamadım.

Kendisinin bilinmeyen şahıslar tarafından böyle uygun olmayan ve muhtelif siyasî meşeralara teveccühündeki teşebbüslerin büyük felâketlere sebep olacağını takdir eden millet, Said Molla'nın tebliğine itibar etmedi.

Binlerce tecavüz ve haksızlıklar altında inleyen ve İzmir faciası karşısında kan ağlayan milletime merkezî hükümet itilaf Devletleri temsilcilerinden ağlayarak anlayış ve hak talep ederken, çeşitli belediye başkanlıklar ve birçok Müdafaa-ı Hukuk-ı Milliye Cemiyetleri marifetiyle aldığım telgraflarda, hakkımda itimat beyan olunarak benden de bu hususta hizmet ve fedakâriyet talep ediyorlardı.

Hayat ve şahsiyetim kendi malı olan necip ve mazlum milletimizin bu haklı talebi üzerine artık benim için en mukaddes vazife millî iradeye uymayı her şeyin üzerinde görmektir [Süreklî alkışlar].

Bunun üzerine hazırladığım bir genelge ile millete kesin sözümlü verdim. İşbu genelgenin son cümleleri şu idi: "Geçirdiğimiz şu hayat ve memat günlerinde umum milletçe her taraftaki âmal [ümit, istek] ve tezahürat ile temine azmedilen milletin bağım-salığı uğrunda bütün mevcudiyetimle çalıştığımı temin eylerim.

Bu mukaddes emel uğrunda milletin beraber nihayete kadar çalışacağına da mukaddesatım adına söz veririm.

27 Mayıs 35 yılında "Türkiye Havas Reiter" adında ittifak Devletleri'nin kurdukları ajans, malum olduğu gibi toplanan Şura-yı Saltanat hakkındaki açıklamada, "Heyet-i Umumiye"nin fikri, Türkiye'nin Düvel-i Muazzama'dan (Büyük Devletler) birinin korumasını sağlamak merkezindedir, kaydını tamim etlemişti.

Sayfa : 9

۲۷ حزران ۳۵ - سیواسه مواصلت ایتشدم . عزلی
ایدلیمکدن باحت علی کمال بکاک برقمیمک دها وارد
اولدیمنی اوکرندم . ۲۳ حزران ۳۵ تاریخلی اولان بو
شفره لی لایمیده :

Sayfa 9

27 Haziran 35'te Sivas'a gitmiştim. Azledildiğimden bahseden Ali Kemal Bey'in bir genelgesinin daha geldiğini öğrendim. 23 Haziran 35 tarihli olan bu şifreli genelgede:

Sayfa : 10

داخیه ناظمی علی کمال بکاکه حرییه ناظمی شوکت
طورغود باشاک قایینه دن استعنا ایدلکلی ازانلردن
آکلاییدی . اون ساعت قدر صکره ۲۸ حزران ۳۳۵
تاریخلی وشوکت طورغود امضاسیه آلدیم شفره ده :

Sayfa 10

Dahiliye Nazırı Ali Kemal Bey'le Harbiye Nazırı Şevket Turgut Paşa'nın kabineden istifa ettikleri ajanslardan anlaşıldı. On saat kadar sonra 28 Haziran 335 tarihli ve Şevket Turgut imzasıyla aldığım şifrede:

Sayfa : 17

استانبولده فرید پاشا قایمقامیه‌لرک و بالجه‌لرؤ-ای
 مایکینک وازدونک زابطه‌سی بوسورته انقطاعه اوغرد
 دای . ورجال نامر ۲۳ کن دوام ایتدی . ۲۳ کن
 طرفده جله‌مزجه معلومدرک ملتز مقاصد مقدسه‌سی
 استحصاله وحدت وئادینق ندرجه‌یه قدر کورسره
 بیلجکین امدت طرفده کی آثارله و مناقبه اظهار
 ایتشدی . ابو و ملت ایچون و جله‌مز ایچون جالب شکر
 و عمت بر حالدر . نهایت ۲۳ کن سوکره فرید پاشا
 ارتکاب ایتدی جنابک ملت و عملکنت ادولک ابدیکه
 ملتک عنم و حالقون کیری طوریه‌جه قیامت
 کنوردیکندن دولای استغاثه ایچک مجبور اولدی .
 بونی متعاقب موقع اقتداره علی رضا پاشا گشدی . علی رضا
 پاشا متعاقب موقع اقتداره علمی و ایستادیه دواندن معلومکنز
 اولان قایمقامی تشکیل ایتدی حقه سیواس قونفره‌سک
 و اخود سیواس قونفره‌سک توکیل ایلدیکی هیئت تنبلیه‌ک
 هیچ بر علاقه و مناسبی اولدینق معلومکنزدر . بناء
 علیه قونفره هیئت تنبلیه‌سی کنه‌لرکدن قارشی قارشی
 گلش اولدی ، ایلک نظرده علی رضا پاشا قایمقامیه‌سک
 ارکانی فرید پاشا قایمقامیه‌سک حدود کوروندی . بوجه‌له
 اعیانر ایچکده بر آرزود حاصل اولدی . ایشت بوندن
 دولای اوزمان علی رضا پاشا قارشی بولنق لزومی حشر
 ایدلشدر . اساس اولدینق ایچون تساعده کنرله عیناً او قویه‌حکم
 موقع اقتداره کلن علی رضا پاشا ۳ تشرین اول
 کونی شو تلغرافله معروضاتده بولندق .

Sayfa 17

İstanbul'da Ferit Paşa kabinesiyle millet, bütün mülkî emirlerin ve ordunun bütünlüğü kesintiye uğratıldı. **Ve bu hâl tam 23 gün devam etti.** 23 gün zarfında cümlemizce malumdur ki milletimiz kutsal amacını elde etmekte birlik ve dayanışmasını ne dereceye kadar gösterebileceğini o müddet zarfında sergiledikleriyle, metanetiyle göstermişti. Bu millet için, cümlemiz için şükür ve hamd edilecek bir durumdur. Nihayet 23 gün sonra Ferit Paşa işlediği cinayetlerin millet ve memleketin idrak eylediğine millet, azim ve kahramanlığın-
dan geri durmayacağına kanaat getirdiğinden dolayı istifa etmeye mecbur oldu. Bunu müteakip iktidar mevkîine Ali Rıza Paşa gelmişti. Ali Rıza Paşa'nın iktidara gelmesi ve iste-
diği kişilerden bildiğiniz kabineyi kurması hakkında Sivas Kongresi'nin veyahut Sivas Kongresi'nin vekil tayin ettiği Heyet-i Temsiliye'nin hiçbir alâka ve münasebeti olmadı-
ğı malumunuzdur. Bundan dolayı Kongre Heyet-i Temsiliyesi kendiliğinden karşı karşıya gelmiş oldu. İlk bakışta Ali Rıza Paşa kabinesinin erkânı Ferit Paşa kabinesinden devretmiş gibi göründü. Bu cihetle itimat etmekte biraz tereddüt hasıl oldu. İşte bundan dolayı o za-
man Ali Paşa'ya karşı bulunmak lüzumu hissedilmişti. Esas olduğu için müsaadenizle ay-
nen okuyacağım.

İktidar mevkîine gelen Ali Rıza Paşa'ya Teşrin-i Evvel (Ekim) 35 günü şu telgrafla maruzatta bulunduk.

Sayfa : 18

- بنامہ علیہ حیث قلمی و صریح اولہرق
دات سامی حضرت صداریناہیلرندن بروجه آن
خصوصاتک حکومت جدیدہ جہ تصویب و قبول ایدیلوب
ایدیلہ جگنی کال حرمتہ آکلامنی وجہدن عدایدو
۱ — حکومت جدیدہ از ضرور و سیواس قونفرہ
رندہ لیمین و تدیت ایدیلان تشکیلات و مقاصد مشروعة
متہ رعایتکار قلمی
۲ — مجلس ملیتک انقادیدہ مراقبہ قلمیہ باشلاجمہ
حدود مقدرات ملت حقندہ برکوتا لہمد قلمی و رسمہ
کیریمسو
۳ — صلح قونفرانسندہ لیمین مقدرات ملت

Sayfa : 18

و محکمہ مأموز اولہ حق سرخصک سابقہ کہنا اہل اردن
دین ایدلہ یوب ملتک بحق آیانق مدرک واعتبارہ مظهر
اعل وفوق اقتداردن انتخاب جوورلسی

Sayfa 18

Bundan dolayı Heyet kesin ve açık olarak Sadrazamlıktan aşağıdaki hususları yeni hükümetçe tasvip ve kabul ediliş edilmeyeceğini anlamayı gerekli sayar:

1-Yeni hükümetin Erzurum ve Sivas Kongreleri'nde tayin ve tespit edilen milletin meşru amaç ve teşkilâtına uyması.

2-Millet Meclisi'nin toplanmasıyla hareket filen başlayıncaya kadar milletin geleceği hakkında resmî ve kesin taahhüd e girilmemesi.

3-Bağış Konferansı'nda millet ve devletin geleceğini tayine memur olacak üyelerin eskileri gibi ehil olmayanların tayin edilmeyip milletin hakk isteklerinin farkında ve itimadını kazanmış bilgili ve iktidar sahibi olanlardan seçilmesi.

Sayfa : 19

جیمیزک

جیت وکلای حاضرہ احکام قانونیہ دائرہ سندہ ہر درلو
تہمدات و مظاہر ایدہ بولہ بیاسق ایچون اولہ حکومتک
شروع وقانون اولان تشکیلات مہمیزی حسن قبول
ایلدیکنی صریح وقطعی بر لسانہ افادہ جوورمسی لازمدر.

Sayfa 19

Cemiyetimizin mevcut Vekiller Heyeti'ne her türlü yardım ve taahhütte bulunabilmesi için evvela hükümetin meşru ve kanunî olan teşkilât-ı milliyemizi kabul eylediğini açık ve kesin bir dille ifade buyurması lazımdır.

Sayfa : 20

بوندن سکرہ تفریادہ جائد بعض نقطہلر وارددر .
اقدام ! علی رضا پاشا بو جوابمزدن سکرہ بر فاج کون

Sayfa : 20

اختیار۔ کوٹ ایتدی۔ نہایت اوچ کون سکر۔ قارشومزہ
مخاطب اولقی اوزدہ حریبہ ناطری جمال پاشا چیڈدی۔

X

Sayfa 20

Bundan sonra teferruata ait bazı noktalar vardır. Efendim! Ali Rıza Paşa bu cevabımızdan sonra birkaç gün susmayı tercih etti. Nihayet üç gün sonra karşımıza muhatap olmak üzere Harbiye Nazırı Cemal Paşa çıktı.

Sayfa : 22

صالح پاشا.

ضرر تلویح همان اوچ کون کیجه درام ابدن ملاقاتیز
انسانده دمین المضاح ایتدیکم قونفرلرک تقیت ایتدیکی
برنییلر ونشکیلات نظامه سک مواد مهمه سی برورور
او قوندری مناققه ایلده غایما شحد قالدی و مذاکره
عنایت اولسوردی

X

Sayfa 22

Salih Paşa Hazretleri'yle hemen üç gün üç gece devam eden mülakâtımız esnasında demin izah ettiğim kongrelerin tespit ettiği prensipler ve teşkilât nizamnamesinin mühim modelleri birer birer okundu ve münakaşa edildi ve tamamen fikir birliğine varıldı ve müzakaremiz aynen zabt olundu.

Sayfa : 23

کمال پاشا — . . . که بزم مطالبه مندر .

(فرانسه دوامه) حالو کقول ایتلافه مک مجلسی شروط وطنه
اداره اولانی جهته مجالس مایه مک هر درلو تعرضد

Sayfa : 23

مجلس من انظر حقا لم يجد في بوليه ومما ملك
عالم بدعت لظرفه نادره سوء تأثير حاصل ابدى جكيده
كندىل نجه منلو بدر . بناء على مجلس مبعوثانك سلامت
مذاكره منك خلقدار امنلسي وارد دكلدر . دول استلامه
طر قادن شغلين منلسي منلسي منلسي منلسي منلسي منلسي
ذوات اساسا لك محدود اولديندن بودا نك سلامت ملك
ومات امجون بر فداكارلق دها ابرازيه دعوتلقدن اشتغا
اقلرى صورتيه بو محدود دغى رفع وازاله اوله بينير و
بوله راز تلوجتاب حيلردن بحق متظر در .

Sayfa 23

Kemal Paşa- ... ki bizim mütalaamızdır.

(Okumaya devam ederek) Hâlbuki İtilaf Devletleri'nin hapsi Meşrutiyetle idare alunduğu cihetle Meclis-i Milliye'nin her türlü taarruzdan korunması onlar tarafından doğal olarak takdir olunacağı gibi böyle bir muamelelerin medeniyet âleminin gözünde ne derece kötü tesir hasıl edeceği de malumdur. Bundan dolayı Meclis-i Mebusan'ın müzakeresinin zarar görmesi mümkün değildir. İtilaf Devletleri tarafından şahıslarına karşı bir muamele yapacağı açık olan kişiler esasen pek sınırlı olduğundan bu kişilerin milletin selâmeti ve millet için bir fedakarlık daha göstererek mebusluktan istifa etmeleri suretiyle bu sakınca dahi ortadan kaldırılabılır ve böyle bir alıcenap davranış kendilerinden beklenebilir.

Sayfa : 23

مجلس مبعوثانك طنرمده اجباى حانده وگلانك قبا
ودوا نر حكومتك دغى اورايه نقلى ايجاب ابدى جكندن
توك بحسرت وعدم امکان ايله راز مرگنر حكومتك
نقله بر مقدمه اولده تاقير ابدى جكي واورستغايادر

Sayfa 23

Meclis-i Mebusan'ın taşrada toplanması halinde vükelânın kısmen ve hükûmetin dahi oraya nakli icap edeceğinden ve bunun da zor ve sıkıntılı olmasıyla beraber hükûmet merkezinin nakline bir başlangıç olarak algılanacağı açıktır.

Sayfa : 25

هذه الحاج كشيك شخص لم يته قاضي وهو عنه احتمال
ويرى ان معاهدة لك سببي بو ذالك دولت وملك و مقام
سلطت و خلافت استقلال و تماميتي او غيرده في مجاهد
ومبايعلي ايسه بونلردن بشقه عيني روح وقائده
بولو مان ذوات سائر ملكه هدف تعرض اوليه جفتي
كديرمك وتأمين ايدمت بالطبع ممكن اوله مان

Sayfa 25

Birkaç kişinin, şahıslarına karşı ortaya çıkmasına ihtimal verilen işlemin nedeni, bu kişilerin devlet ve ulusun ve saltanat makamı ve hilafetin bağımsızlığı ve bütünlüğü uğrunda savaştığını ve çalışmalarını ise, bunlardan başka aynı ruh ve düşünceye sahip diğer kişilerin de sakin hedefli olmayacağını kestirmek ve sağlamak doğaldır ki mümkün olamaz.

Sayfa : 25

هذهك انقاد و صلحه قدر موقت طشرده حاجتاي
حائده ايضا ح يوريلان محاذيردن و كلالك قضا و على الدوام
دورمانق ترك ايجملري ضرورتق موجود دكلدر بعض
ناظرلك كيدوب ككلري وبا قوميسر براقالري مركز
حكومتك نقل معناسق هيچ بروقت تضمين ايدمن
بولدن ماندا مجلس مليك طشرده حاجتاي برضرورت
اطليه دستد اولاجندن انا اولان به قهره بكرده مان
احا اكرده اسقده ارا مان اكرده ولا اكلده بالمانده مان
دكر اولان انا "هذهك ككل مقيده مان معلوم اولدك
معاذك اكرده مان بر محمدن محمد حائده مان مقصدى
نامن اكرده مان

Sayfa 25

Meclisin toplanması ve banya kadar geçici olarak taşrada biraraya gelmesi hâlinde açıklanan sakıncalardan Bakanların kısmen ve sürekli olarak İstanbul'u terketmeleri zorunluluğu yoktur. Bazı Bakanların gidip gelmeleri veya komiser bırakmaları Merkezi Hükûmetin taşınması anlamını hiçbir zaman içmez. Bundan başka Ulusal Meclis'in taşrada toplanması bir mutlak zorunluluğa dayanmış olacağından İstanbul'dan başka bir merkez daha oluşturulmasını ima etmemesi gerekir. Özellikle geleceği belirsiz olan İstanbul'un, ancak geleceği bilinen ve kesin bir güvenlik içinde bulunan bir yerden kurtarılmaya çalışılması, amacı sağlayabilir.

Sayfa : 25

مشروطیتی و حقوقی و اداری اولان هیچ بیر
دشمن ایچنده دشمن قضیق آلاسه کندی حقوقی مداف
ایتمک اولدیه اجهت ایتمک ایستیه چکنی قبول ایتمک دوش
اولاماز اولدیه کون ایستایولده اجهت ایتمک ایستیه مک باطل
قوای تمسکیتی بورا. جمع ایتمک یوقونلری مفولج قیلد
تجهده اتمک ایستیه ایتمک دیکدر .

Sayfa 25

İstisnaiyetin ve hâdîsânın bilincinde olan hiçbir ulusun düşman içinde, düşman baskısı altında kendi hâdîsânını savunmak üzere toplanmak isteyeceğini kabul etmek doğru olmaz. Bugün İstanbul'da toplanmayı istemek, bütün ülkenin gücünü burada toplamak, bu güçleri kimildamaz duruma sokmak, sonuç olarak da intihar, düşünmek demektir.

Sayfa : 25

فرق سیاسی سائره مزید بعضی لریک آناطولی

Sayfa : 26

ایستیه ملری باطبع قوای ملیه تأثیری آئنده قالمق
آندیشه سندن اولاجقدیر مدخلوکه مللک اصل قاهر اکثریتی
قبیل ایدن ملتیورور . معنی تان ده انکله لریک تأثیری و قضیق
تسلیم سندن دولای ایستایولی ایستیه مله چکدر .

Sayfa : 26

جيتارو جتي محدود القداو ميموثانك بر قدم مهني هيچ
شيم منر مثله برابر اولاجنه نظر آطشر به كله چكار در.

Sayfa 25-26

Siyasal partilerimizden bazılarının Anadolu'yu istemeleri, doğal olarak Kuva-yı Milliye etkisi altında kalmak kaygısından olacaktır. Oysaki, ulusun asil ezeli çoğunluğunu oluşturan, ulusunu seven milletvekilleri de İngilizlerin etkisi ve baskısı tehlikesinden dolayı İstanbul'u istemeyeceklerdir.

Sayfa : 26

ميشتمك ورميكي سوزى طونان ذواندن متشكل اولديقه
اعمار بورورولسي خاصه استرجام ايلرز . ده ائتلاف
محتول بولويغن كون ، بوتون موجود خزله مظالمات
ومعاوضي همس و وعد اتش ، كيئي بوتون مله
تعميم ايله ميشيد . آرمدن يكرسي بش كون كجهي .
بومدت طرفنده بوتون افعال و حركات خزله وظائف حكومتي
نسوبه ، قوه حكومتي ترسيه جايشيدرز . بوكا دغا
قايه لك حالا خلوص نيتزدن شهنه بولونماسي ،
الان اجراءات نامه ادم انعامش بولونماسي تازمعي
هو جب اولقدردر.

Sayfa 26

Kurulumuzun verdiği sözü tutan kişilerden oluştuğuna güvenilmesini özellikle rica ederiz. Daha uzlaşma gerçekleştiği gün, bütün varlığımızla destek ve yardımımızı sunmuş, durumu bütün ulusa bildirmiştik. Aradan yirmi beş gün geçti. Bu süre içinde bütün eylem ve hareketlerimizle hükümetin görevlerini kolaylaştırmaya, hükümetin gücünü sağlamlaştırmaya, artırmaya çalışıyoruz. Buna karşın, kabinenin hâlâ iyi niyetimizden kuşku duyması, henüz icraat adına adım atmamış bulunması üzüntüye kapılmamıza neden olmaktadır.

Sayfa : 26

هیت تئلییه فرید پاشا قایم سینگ ایمیش
 اولدنی حتمنقلدک اعدوی جهت الآن کیده میش
 اولسنی کوزمکه مشاؤی بولمقدرد . مجلس مل
 حتمه هیت تئلییه مزلک قاط نظری روجه بالا عرض
 ایلدک . مع هذا خط حرکتی افکار عمومی ملت
 اوزرینه استوار ائدیرمک بزرجه دستورالحرکت
 اولمیشین تئلییه ولایت هیت سران سینگ بولمیش
قاط نظر عده آرزوه صورتلشدن

Sayfa 26

Heyet-i Temsilîye Ferid Paşa kabinesinin yapmış olduğu haksızlıkları onanmış yönüne henüz gidilmemiş olmasını görmekle üzüntü duymaktadır. Ulusal Meclis hakkında Temsil Kurulu'muzun bakış açısını yukarıda açıkladık. Bununla birlikte, tutacağımız yolu, **ulusun kamuoyuna dayandırmak**, bizlerce hareket ilke ve kuralı olduğundan bütün illerin merkez kurullarının bu konudaki görüşleri de ayrıca sorulmuştur.

Sayfa : 26

بو کون پای تحت خلطت
 سنیه و مجلس ملینک استابولده اجتهاج ایتمه می فکر می قسید
 اجتهاجلرده عمومیته همان همان عینی نقطه ماستاد آسرد مطالعه
 بتمشلرد . بوندن سوکره رجلا پاشا قایم می نقطه نظرنده
 اصرار ائیدی . بومطالعات اوزمان بالکسر بزم هیشمزلک
 نقطه نظری ایدی . بالطبع قرار قطعی قبولی ماحرته مکلیدی
 اولنک ایچون غنیاف و پاتطله بونون ملنک افکار و تابلایق
 اکلامه چالیشیوردیم . موجوده اولدنی کی نصریح و کلمه
 ایتدی . و صورتی محل اجتهاج نوده اولمی ؟ وورد .
 ایدن جوابلرده هر طرفده صورت عمومیته بوضعیت
 اوداک ایدلیدی . حقیقه استابولده اجتهاجک فلاکت
 ز اولدنی هر کس طرفدن اعتراف ایدلیدی . آئیق اورتدیم
 : میشک واردنی اوده حکومت مرکزیه نک عدم موافق

Sayfa 26

Bugün yüce saltanatın ve Ulusal Meclisin İstanbul'da toplanmaması düşüncesini uygun bulmayanlar da hemen hemen aynı noktaya dayanarak görüş bildirmişlerdir. Bundan sonra Rıza Paşa Kabinesi görüşünde ısrar etti. Bu düşünceler o zaman yalnız bizim kurulumuzun bakış açısı idi. Doğal olarak bu, kesin ve son kararın kabulü anlamında değildi. Onun için çeşitli araçlarla bütün ulusun düşüncelerini ve eğilimlerini anlamaya çalışıyordum. Burada olduğu gibi, konuyu hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak biçimde, ortaya koyduk, inceledik ve sorduk, toplantı yeri nerede olmalı? Gelen yanıtlarda her tarafa genel olarak bu durum anlaşılmış, kavranmıştı. Gerçekten İstanbul'da toplanmanın açık bir felâket olduğu herkes tarafından itiraf edilmişti. Ancak ortada bir sorun vardı, o da Merkezî hükûmetin onay ve olurunun olmaması.

Sayfa : 27

استانبولك اشغالك سبب بكانه حكومتك برطاق واهی و چوروك
مطالعه صابرق ضعیف كوسته عشر اولمىندن ذولايدى .

Sayfa 27

İstanbul'un işgalinin tek nedeni, hükûmetin birtakım saçma ve çürük düşüncelere saparak zayıflık göstermiş olmasından dolayıdır.

Sayfa : 27

بو تدابيرك برنجیسی و كرك ایدكچیسی
فسماً اولدی بورایه ككن بمعونان كرامه مداوله افكار
ایدلدى بوتون بو آجی احتیالار موضوع بحث اولدی و آتییه
مائدیه تداییرده دروشونلدى . خاطر لاییده كوره هریشیدن
اول مجلس بمعونانده بر غروب وجوده كیتیمك شرطانی
ایدلدى . چونك بمعونانك هیئت عمومیسی مناسبتیر حالده
بولغزسه هیچ بر مقصدك مدافعه و محافظه نك امکان
قلزدی . وینه بوراده كوروشیلمشدی كه تشكیل ایدك
غروب بوتون مناسیله وضوحیله و ظواهریله قوای ملییه
مسند اوله چقدر ، بوتون دنیا بیله چقدر ؟ بو بمعونان

Sayfa : 27

ملاك. قوتنه استقباد ايجكدن قورقان مبعوثلر هيچ ب
 كيمه نك عندنه ، معبر اوله اياز (سورگلي آقيشلر)
 بوراده مداكره به اشتراك ايدن دفعاهلر بوحقيقى تماماً
 تسليم ايتشلر و اوصورتله استابوله گيتشلر در فقط خارجه
 كودلر بكنه نظراً بوقرارده قطعيتاً ثبات ايدله مشدر .
 رثبات ايدله به پشتك سيني ده عرض ايتديكم كي ظاهرأ
 قواى مليه منسوب تلقى ايدله ميدر . هرايكى طرفه
 متوجه برجهبه كي در ، اوزمان نعل اولدى ؟ ايتديلر :
 خارجاً حكيم اولدى كه بوجاهت وكيللرى تشكيلات مليه
 دينان شيله اوقدر . علاقه دار دكل احوالده يا تشكيلات
 مليه بو قدر و يا ضعيفدر ، شايان خوف برشي دكلدر . و يا خود
 و نه ييله بو مبعوثان ايله اونك علاقه سي بو قدر ؛ بنا عليه
هرايك طرفه عاجز و ضعيف بوقوت حكيم اولدى ، هم ده

Sayfa 27

Bu önlemlerin birincisi ve gerek ikincisi kısmen oldu, buraya gelen saygın milletvekilleriyle görüş alış-verişinde bulunuldu, bütün bu acı olasılıklar görüşme konusu oldu ve geleceğe dönük bazı önlemler de düşünüldü. Anımsadığıma göre herşeyden önce Millet Meclisi'nde **bir grup oluşum** zorunlu görüldü. Çünkü Meclis Genel Kurulu dayanışma içinde bulunmazsa hiçbir amacın savunulması ve korunmasının olanağı kalmazdı. **Ve yine burada görüşülmüşü ki kurulacak grup bütün anlamıyla, açıklığı ile ve görünüşüyle Kuva-yı Milliye'ye dayanacaktır, bütün dünya bilecektir; bu milletvekilleri, ulusun gücüne dayanmaktan korkan milletvekilleri hiçbir kimsenin gözünde, itibar sahibi olmaz.**

Burada görüşmelere katılmış olan arkadaşlarımız bu gerçeği bütünıyla kabul etmişler ve o şekilde İstanbul'a gitmişlerdir. Ancak, dışardan bakıldığına göre bu kararda kesinlikle kararlı davranılmamıştır. Ve kararlı davranılmayışının nedeni de belirttiğim gibi görünüşte Kuva-yı Milliye ile bağlantılı, ilişkili kabul edilmesidir. Her iki tarafa yönelik bir cephe gibidir, o zaman nasıl oldu? Elendiler dışardan yargıya vardı ki bu milletvekilleri ulusal örgüt

denilen şeyle o kadar ilgili değil, o hâlde ya ulusal örgüt yoktur ya da zayıftır. Korkulacak bir şey değildir. Ya da varsa bile bu milletvekili ile onun ilgisi yoktur, bundan dolayı her iki taraf için zayıf bir güç olduğu yargısına varıldı.

Sayfa : 28

مصطفى كمال باشا ، موقع خطابه فكلرك - محترم ارقدل
 شرمز ، انگلیزلك موجودتیزی امه ایتمک ایچون تطیقه
 نوسل ایزدکلری کیزلی و کیزلی نامتلی تداییر اولدیغی
 حله کیزلی بیکسز . ایسته بوجله دن اولق اوزومانگلیز
 استابولده هیئت تشریعیه مزه تعرض حاضر لقی اولق اوزده
 ده اوجله هیئت اجرائیه به تعرض ایتمکی تصدیق ایتمشلدی .
 بو تعرضک انک باوزشکل حریبه ناظری اولان حاله باشا
 ارکان حریبه محرمیه رئیس اولان جواد باشا به قاضی
 ایدقاری تعرض ایدی . حله کیزجه معلومدور انک انگلیزلك
 بو ایکی ذاتک منافع حقیقیه ماته مطابق اولان انمال
 و حرکتی کندی منافعیه مضر اولدیغی کوردکلرندن
 بردفیه بونلری اسقاط ایتمک ایسته یلر .

Sayfa 28

Mustafa Kemal Paşa, kürsüye gelerek Sayın arkadaşlarımız, İngilizler'in varlığını ya-
 kelmek için uygulamaya koymak istedikleri gizli ve kırı sınırsız önlemler konusunda İngiliz-
 ler İstanbul'da Yasama Meclisimize saldırı hazırlığı olmak üzere, daha önce Hükûmete sal-
 dırmayı kararlaştırmışlardı. Bu saldırının en açık şekli Harbiye Bakanı Cemal Paşa ile Ge-
 nerkurmay Başkanı olan Cevad Paşa'ya karşı yaptıkları saldırı idi. Hepinizce bilinmekte-
 dir ki İngilizler'in bu iki kişinin ulusun gerçek çıkarlarıyla uyuşan eylem ve hareketlerinin,
 kendi çıkarlarına zarar verdiğini gördüklerinden bunları bakanlıktan düşürmek istediler.

Sayfa : 28

عجلی و خاشا حاضر تلمی و فوجی اولان بو تجاوز
 اجنیه قارشى حيث عمومیه سیله بلیک بر قایه مسئله سی ،
 بر تجاوز بر ترمش مسئله سی یاپاردی . فقط اکثر اولدنی
 کی قایه لر مز بعض توحته و اداره مصاحبت یولقیه نه ده
 چوق اهمیت ویردی . مستقیم آیدنه مناسف صورتله
 بیتلانی قایدی . بونی متعقب ایدی که انگلیز لار ظاهراً
 طائل . بشون افکارای لطیب اید . جک بر تبلیغه بو لیدیلر :
 انگلیز مثل سیاسی بوندرده کی خارجیه نظارتی طرفدن
 حکومتمزه بر تبلیغه بولدی ویمدی که بو قایلر ده داخل
 ارمیق اوزده متلافی قوتلریته قارشى باشلامش اولان حرکات
 تسبیل ایدیکزه ایکنجیسی تون کیده اومیلر قارشى اجرا
 ایدیلکده بولان قتل عامدن جیرف نظر ایدیکز ! ایش
 وایکشی "ایدیکز حالده استابول سزه ترک اوله جقدور .
 فقط بو ایکی حرکته بولندیکز قدرده صلح شر اعلی
 فوق العاده فنا اوله جقدور .

اقدیلر ! بو تکلیف بالطبع یک خاشا و غیر سببی
 بر تکلیف ایدی . چونکه هر ایکی تکلیفه حقیقته غیر
 وارد ایدی . برنجیسی یونان داخل اولدنی اشتلاف
 حکم مندرسه قارشى حرکات اجه مک ! نه من اجه مک .
تجاوز اجه مک ، ذاتاً بولم برشی واقعه دکلر

Sayfa 28

[Sadrazam] Ali Rıza Paşa Hazretleri gerçekleşen bu yabancı saldırıyı bütünüyle belki bir kabine sorunu, bir saldırı, sorunu yapardı. Ancak, çağınlukta görüldüğü gibi kabinelerimiz bazı kuruntulara ve her iki tarafı idare etme politikasına daha çok önem verdi **ve düşmanın arzusunu yerine getirmekle sorunu kapattı.**Buna müteakip idi ki İngilizler görünüşte tatlı, bütün kamuoyunu hoşnut edecek bir bildirimde bulundular: İngiliz siyasi temsilcisi, Londra'daki Dışişleri Bakanlığı tarafından hükûmetimize bir bildirimde bulundu ve dedi ki: "Yunanlar da dahil olmak üzere Uzdlaşma Devletleri'ne karşı başlamış olan harekâta ara veriniz, erteleyiniz, ikincisi Türkiye'de Ermenilere karşı yürütülmekte olan katliamdan sakının! İşte bu iki şeyi yaptığınızda, İstanbul size bırakılacaktır. Ancak bu iki harekette bulunmadığınız takdirde başı koşulan olağanüstü kötü olacaktır.

Efendiler! Bu öneri doğal olarak pek haince ve içtenlikten yoksun bir öneri idi. Birincisi Yunan (İlânın da) içinde olduğu İtilaf Hükûmetleri'ne karşı hareket etmemek; saldırı-mak, aslında böyle bir şey olmamıştı.

Sayfa : 28

بوگون

Sayfa : 29

ملکتمزده بوکی جاپانک اجرا ایدلهکنی اودا ایدلهک
 بوندن خرف نظر ایتکیزی طلب ایدیورلردی شبه
 بوق علی رضا پاشا قاینسی بوتکالیف قارشینده جواب
 وررش اوله -غنی قبول ایدیوروز . آنجق بده علی رضا
 پاشا قاینده منسوب اولان فاضلر کندی مذسویه ،
 کیدی مائورلرینه ، کندی مائورلرینه نککلرلک اطرب
اولان وعده منقسمه ایدلهکنی نککلرلک ایتش
والتمس منقسمه ایدلهکنی نککلرلک ایتش ایدی .

Sayfa 28-29

Bugün ülkemizde bu gibi faciaların yapıldığını savunarak bundan sakınmamızı istiyor-lardı. Kuşku yok Ali Rıza Paşa Kabinesinin bu öneriler karşısında yanıt vermiş olacağını ka-bul ediyoruz. Ancak yine Ali Rıza Paşa Kabinesindeki bakanlar, kendi memurlarına, ken-di altındaki görevlilerine İngilizler'in ciddi olmayan vaatlerini en başa yerleştirerek iki öneriyi bildiri haline getirmiş ve sonuç olarak bunlardan sakınılmasını istemişlerdi.

Sayfa : 29

الب حكومت رجالك بایدین بوتیمیلر ایسه دشمنار
جه معلوم اولمشدر . بونی تعمیم اجیش اولیق بالطبع
تکلیفك حقیقتنی قبول اجتمك دکلدی . بوقدر عماشانکار
حرکاته کوزه انکلیزلر لطیب ایدله مشدر . برآز صکره
عل رضا پاشا قاییمت یونانیلر قارشیدمشه . بولان قوتلرک
کریه چکلمه سی طلبی وقوع اولمشدر . جه نرجه معلوم
(میلن) خطه چکلمک مسئله آستنا رضا پاشا
یونانیلر قارشیدمشه یونانیلر قارشیدمشه یونانیلر قارشیدمشه
یونانیلر قارشیدمشه یونانیلر قارشیدمشه یونانیلر قارشیدمشه
یونانیلر قارشیدمشه یونانیلر قارشیدمشه یونانیلر قارشیدمشه

X

Sayfa 29

Elbette hükümet üyelerinin yaptığı bu bildiri ise düşmanlarca öğrenilmiştir. Bunu bildiriye dönüştürmek doğal olarak önerinin gerçekliğini kabul etmek değildi. Bu kadar uysal hareketler İngilizleri hoşnut etmemiştir. Biraz sonra Ali Rıza Paşa Kabinesi'ne, Yunanlılar karşısında bulunan güçlerin geriye çekilmesi isteği ortaya çıkmıştır. Hepinizce bilinen (Milne) hattına çekilmek sorunu. Artık Ali Rıza Paşa böyle bir öneriyi, uygulamasını olanaksız gördüğünden ve belki başka nedenlerden dolayı bu saldırıyı gereği gibi ortaya sererekten makamını terketti. İstifa etti.

Sayfa : 29

نایب قایمک موقه آخای و قیبه اینجکی بحران

Sayfa : 30

گوئلرند فرید پاشا تک حضور شاهانه قبول ایدیلرک
 ساعتیله اجرای مذاکرات ایش اولمسه نظر آمان
 ملیه ییقایق مخالف بر قایمک رأس کاره کسلی موضوع
 بحث اولمیشی ظن ایتک با کیش بر شی اولمالایقدی
بوک بر قایمک موقع اقتداره کسلی قیجه سنده نحدث
ایده چک وضعی اکلایق کوچ دگادر .

Sayfa 29-30

İstifa etmiş olan kabinenin geçici olarak görev yaptığı bunalım günlerinde Ferid Paşa'nın Padişah'ın huzuruna kabul edilerek saatlerce görüşmelerde bulunmuş olmasına bakılarak ulusal istek ve umurları yıkacak muhalif bir kabinenin iktidara gelmesinin söz konusu olduğu sanmak yanlış bir şey olmayacaktır. Böyle bir kabinenin iktidara gelmesi sonucunda ortaya çıkacak durumu anlamak güç değildir.

Sayfa : 30

ایسته صالح پاشا قایمکی بو شرائط آئنده تشکیل
 ایدرک ایضای وظیفه به باشلامتی .

انکلیز لر بر طرفدن موقع خارجیمیزی یکی تکل عام
 پتانلری آله ساز صفت دیکر طرفندن قایمکی به محاسن
 بعوانیمیزی موقع فعالیتدن اسقاط صورتیه وضعت
 باخلیه مزده وخیم بحر اظرف احداثت چالیشمیه رق نصیم
 بلدکاری استنبول اشغالی سهولته تطبیق ایدرک بر
 زمین احضار ایلورلردی . بونک بزم المزه کجه بیان ایتک
 دلیل دهاعل و ضابطا قایمکی اسقاطی مصمم بلدکاری
 سربرلده بر طرفندن استنبول اشغاله حاضرلق اولوق

Sayfa : 30

وزده آناتولی مخبره تلغرافیه شبکسی حقهده ختوده
ایملری و یوسته تلغراف مدیر عمومیسی زبانت ایدمده
آناتولی تلغراف مراکزی حقهده تدقیقاده بولونمالری
رسی تلغراف خریطه نریسی مدیریت عمومیسیدن طلب
واخذ ایللریدی .

انکلیز لر ۱۲ مارنده خطوط تلغرافیه من حقهده تکرار
تبعاده بولونمشلرد . مخبرات تلغرافیه نك خطی ایچون
استانبولدن وقوع بوله حق اشتباهه قارشى تدابیر لازمه
اتخاذی حیث . تذلیله نظر دقتی آلتشد . درسیدادن
آلان ۱۱ مارث تاریخا شیفر مدیمه توقو برمندهن آلتان
میلر حیات قیلمده دامتده کده قیلمده توقو اوله ناخره ذکر
ایدلوردی .

Sayfa 30

İçte Salih Paşa kabinesi bu koşullar altında kurularak göreve başlamıştı.

İngilizler bir taraftan dış durumumuzu yeni kaftiam iftiralara ile sarsmaya, diğer taraftan da kabineyi, Meclis-i Mebusanımızı etkinlik gösterme konumundan düşürmekle, iç durumumuzda vahim bunalımlar yaratmaya çalışarak kararlaştırılan İstanbul işgalini kolaylıkla uygulayacak bir ortam hazırlıyorlardı. Bunun bizim elimize geçebilecek ilk kanıt, daha Ali Rıza Paşa Kabinesi'nin düşürülmesini kararlaştırmış oldukları sıralarda bir taraftan da İstanbul işgaline hazırlık olmak üzere Anadolu telgraf haberleşme şebekesi hakkında etüt yapmaları ve Posta ve Telgraf Genel Müdürü'nü ziyaret ederek Anadolu'da telgraf merkezleri hakkında incelemelerde bulunmaları, resmi telgraf haritalarını Genel Müdürlükten istemeleri ve almalarıdır.

İngilizler 12 Mart'ta telgraf hatlarımız hakkında yeniden incelemelerde bulunmuşlardır. Telgraf haberleşmesinin kesilmesi için İstanbul'da yapılacak girişimlere karşı gerekli önlemlerin alınması Heyet-i Temsiliyece dikkate alınmıştır. İstanbul'dan alınan 11 Mart tarihli şifrede güvenilir bir kaynaktan alınan bilgiye göre İstanbul'daki arkadaşlarımızın tutuklanacağı belirtiliyordu.

Sayfa : 30

فرانسىز تىلى (بروازو) دىنى حرىك ايتىش وقوتى
 جوارىنىڭكى ايتالانلار كەندە نىد سعادته حرىكى تىغىر آلتىش
 اولدىنىڭدىن استانبول حقتەكى سۈرە قىددىك علاقى بارى
 سۈرەتە محسوس اولمىغانلاشلىق ايدى. وضىيت طرقتىن
 شۇ سۈرەتە مطالابە ايدىلىش : دول استلافىيە بىر ياندىن خطاوط
 تىلغرافىيە مىنى تىق ايدى كىرىدىن دە آناطولى دىكى تىرق
 خايطلارنى وقوتلارنى استانبولە جلب ايدىيورل .
 زمانە آناطولىنىڭ خەندۈر ماقىلاتى قىطعە خايطلار
 ومجلس مېوتانە حقوقىيە مىنى مەنەيدىن ارقىداشلىق
 بىزى توقىف ايتىشكى تىسىم ايدىيورل . بو وضىيت تىلغراف
 قىر بىر اوقايغى فوق المادىيە انتظار ايتىشكى لازم كىلىور . تىخىدە
 كۈرە استانبولە بىكى بو وضىيت احداث ايدىدىك آناطولى
 تىلغراف تىخايراتە وضع يە ايدىچكىر ، مجلسەدىكى ازان
 مەيدىنى توقىف ايلەچكىر . قىرەدىن دىگۈدىن آناطولى
 مواصلەسى قىطعە ايدىدىك محسوس بو مەيدىدە بو (بلوكوس)
 ابلوقە اعلان وماتىك غايان شىدىق قارشۇسىندە موقع
 سىدارتە كىتىرمەكە موقع اولامد قىلدى فرىد پاشا قايتىسى
 بو سۈرەتە موقع اقتدارە اسىمداد ايلە آمال ومقصدىرى
 تىطبق وىلىككە مىنى بو شىكلە احضار ايدىلىككە بولان
 شرائط صلحىيەدە حكومتە تىبلىغ ايدىچكىر بو شىدىق
 تىضىق كەندە بو آناطولىنىڭ اىتلاق انتظار بو لىج
 وضىيتى دامە ايتىشكى وياخود استانبولە رجوارىندە تىكىف
 ايتىدىكىرى الكلىز ، فرانسىز ، يونان قىطعاتىيە شىمالدىن

Sayfa : 30

و از میر جبهه منده کی بر نان اوده و تپه خیزیده آتیده کی
فرانسه قوتیده چو بدین بناله تعرض ایدرک و بنگده
بر قسم قوتله فرزند کر ساحلرئذ چو به اجرای قایم
ایدرک نائل مقصد اولق ایستیه جگر .

ایستیه بو مطالبه استاداً بی درلو تدایره توسل
و استانبول کی رفقا اناطول به حرکت کشیده ایدلر .
۱۶ مادت سه ۲۶ ساجمتر اوده استانبول انکارا .
طیلمدن (استنی شمدی نویلده به حکم) صاحب حین

Sayfa : 31

بر فایک اقرمه زراعت مکتبده کی مرکز ویردکی و
سرویس استانبول اشغالک قانایر مجبورئده ایشلادیق
اخبار ایدلر

Sayfa 30-31

Eransız temsilcisi (Duvazo) dahi hareket etmiş ve Konya çivarındaki İtalyanlar'ın da İstanbul'a hareketli haber alınmış olduğundan İstanbul hakkındaki suikastin belirtileri açık bir şekilde hissedilmeye başlamış idi. Durum tarafımızdan şu şekilde görülmüş ve anlaşılmıştır: Uzlaşma Devletleri bir yandan telgraf hatlarını inceleyen, bir yanda da Anadolu'daki şurada burada bulunan bulunan subaylarını ve birliklerini İstanbul'a çağırıyorlar, aynı zamanda Anadolu'nun demiryolu ulaşımını kesmeye hazırlanıyorlar ve Meclis-i Mebusan'da ulusal haklarımızı savunan arkadaşlarımızı tutuklamayı kararlaştırıyorlar. Bu duruma göre, yakında olağanüstü gelişmeleri beklemek gerekiyor. Tahminimize göre İstanbul'da yeni bir durum yaratarak Anadolu telgraf haberleşmesine el koyacaklar, Meclisteki milletvekillerini tutuklayacaklar. Kara ve denizden Anadolu ulaşımını keserek genel anlamda bir (Blocus) abluka ilân ve ulusun şiddetli çışkulu tepkisi karşın-da Sadaret makamına getirmeği başaramadıkları Ferit Paşa Kabinesi'ni böylelikle iktidara getirerek, emellerini ve amaçlarını uygulamaya sokmak ve belki de olumsuz bir şekilde hazırlanmakta olunan barış koşullarını da hükûmete bildirecekler ve bu şiddetli baskı altında ya Anadolu'nun çöküşüne göre bu feci durumu sürdürmek ya da İstanbul'da ve çivarında topladıkları İngiliz, Fransız, Yunan birlikleriyle kuzeyden ve İzmir cephesindeki Yunan ordusuyla batıdan, Adana'daki Fransız gücüyle de güneyden kuzeye saldırarak ve belki de bir kısım güçlerle Karadeniz kıyılarından güneye etkinlik

göstererek amaçlarına ulaşmak isteyeceklerdir.

İşte bu düşüncelere dayanarak her türlü önlemin alınmasına girildi ve İstanbul'daki arkadaşlar Anadolu'ya geçmeğe teşvik edildi. 16 Mart yıl 36 (1336=1920)'nin ilk saatlerinde İstanbul telgrafçılarından (adını şimdi söylemeyeceğimi) erdem sahibi [sayfa 31] bir kişinin Ankara'da Ziraat Okulu'ndaki merkeze verdiği bir servis İstanbul işgalinin kanlı bir şekilde başladığını bildirdi.

Sayfa : 31

بوساعتدن سكره ارقق استانبولده مخابرده مقام اولمش
واستحضارات فكره منظر آباي تحنك وضعت محله
وآناطوليك وضعت نظر دقه آله رقي تدابير لازمه بنوسلك
صردسي گشدي . آنان باشليجه مهم تدابير بوجه آتيدر .
آ ازير جبهه نك ارقه نتي تهديد ايدن بيضا
حوالبه نك ازاوور حر كانه قوتل برمسند تشكيل
ايدن واحتمالك استانبولدن آناطوليه وقوع بوله جق
قواي استلافه سوقياتي تأمين و حيايه ايله جك اولانليك كشي
واقبون قره حصار نك انكليز قطعاتك سلاحدن

ب — استانبولده اجبي تضيق قارشوسنده فوران
ايدن حك آناطولى افكارنى تضيق وتهديد ايلك اوزره
استانبولدن و كليكيان وقوعى ملحوظ دشمن سوقيات
نصكره سنه امكان برافاق و آناطوليك قاط مهمه سنى
قوتل بر اشغال واستيلا تهلكه سنه مروضيتدن قور تاروق
اوزدم كده دالوقشله حوالدر نسه شندوقر خطرونك

تخري .

تلغراف مراكرى انكليز لوكاله كجديكي ايجون
استانبولدن وقوع بوله جق مره هانكي برتبيليك م شروع بر
بقامدن اعطاسى امكان اوله به جقندن انكليز تبليغيه

Sayfa : 31

دخان اعلیٰ تشوئند وقایعیمون استاسول المخابرات
 تفرافه نك قطس ايجاك مقایات ملكیه و عسكریه
 نیازات لازمه اجرایی. تدابیر ابتدایه من میانه مسائل
 دلیله بماناق ایدن باشنجه قاطی ده اعمال اجه دك از جمله
 آماطولی ده موجود رسی و غیر رسی بالعموم مؤسسات
 مالیه نك احتوا ایلدیکی قدسویا قدر مقابلی ذیقیت اشیا
 سفدار لری ولایتدن صوریق و صحر و مؤسسندن
 در سادق پارتو کوندرلوسی لرو مقی تعمیر ایلدك . دیگر

طرفدن مخابرات تفرافه نك قوتزولی ساحل اسکله لرندن
 وداختندن کله جك اشخاصك تدقیق و شبه لیلرک تعینی
 پست خانه لرد . مهملی مکتوبلرک کشادی کی تدابیر لازمه
 اتحاد و ایجاب ایلدیر اجرای بیلیات اولدی .

Sayfa 31

Bu saatten sonra artık İstanbul'da haberleşme kesilmiş ve düşündüğümüz hazırlıklara göre, başkentin olası durumu ve Anadolu'nun durumu dikkate alınarak gerekli önlemleri almaya girişmenin sırası gelmişti. Alınan başlıca dikkate değer önlemler aşağıdadır:

A- İzmir Cephesi'nin arkasını tehdit eden Biga yöresindeki Anzavur hareketına güçlü bir dayanak oluşturan ve olasıdır ki İstanbul'dan Anadolu'ya ulaşma devletleri güçlerinin gönderilmesini sağlayacak ve koruyacak olan Eskişehir ve Afyonkarahisar'daki İngiliz birliklerinin silâhtan arındırılması.

B- İstanbul'da yabancı baskısı karşısında öfkeyle coşacak olan Anadolu kamuoyunu baskı ve tehdit altında bulundurmak üzere İstanbul'dan ve Kilikya'dan gerçekleşmesi beklenen düşman askerlerinin gönderilmesine olanak bırakmamak ve Anadolu'nun önemli noktalarını güçlü bir işgal ve istila tehlikesine uğramaktan kurtarmak üzere **Geyve ve Uluşla civarında demiryolu hatlarının tahribi.**

Telgraf merkezleri İngilizlerin eline geçişi için İstanbul'dan gelebilecek herhangi bir bil-

dirinin yasal bir makamdan çıkması olanağı olamayacağından İngiliz bildirileriyle halan zihnini karıştırmamasından korumak için İstanbul ile telgraf haberleşmesinin kesilmesi için askerî ve mülkî makamlara gerekli bildirimlerin yapılması.

İlk önlemlerimiz arasında malî sorunlara ilişkin başlıca noktaları da ihmal etmedik. Başlıca Anadolu'da var olan resmî, resmî olmayan bütün malî kurum ve kuruluşların para ve para karşılığı değerli eşya miktarlarının illerden sorduk ve hiçbir kuruluştan İstanbul'a para gönderilmemesi gereğini karara bağladık. Diğer yandan telgraf haberleşmesinin kontrolü, kıyı işkalelerinden ve içeriden gelecek kişilerin araştırılması ve kuşku uyandıranların izlenmesi, postanelerde koşkulu mektupların açılması gibi gerekli önlemlerin alınması ve gerekenlere bildirimde bulunuldu.

Sayfa : 31

در سعادت و قوچولان توقیفه مقابل رهینه مقامند
اولی اوزره اتا طولیده کی دول اتلافیه ضابطاتک توقیفی ده
ایجاب ایلووردی . آله بولانلرک توقیفی ایجاب ایدنلره
تسلیم ایدک .

Sayfa 31

İstanbul'da gerçekleşen tutuklamalara karşılık rehine biçiminde olmak üzere Anadolu'daki Uzlaşma Devletleri subaylarının tutuklanması da gerekiyordu. Elde bulunanların tutuklanmasını gerekenlere bildirdik.

Sayfa : 31

۱۶ مارچ
۱۱ ساعت مکره ده استانبول نلر افغانه سی آقره مرکزیه
رتابع رسمی ویرمک ایسته بوردی . استانبول مرکزیه
تلغراف اشد . ر انکلیز ضابطی بولور و بوتون آنا طولی
بو بدینی نشر ایچکک چالیشوردی .
بو بیانامه لشکیزت ملیه متشیلر نی خلق نظرند انعام
جیلقه اتهام ایدرک آنا طولی ده برقاق و فترقه احداث ایچک
و استانبول اشغال فعیسنی موقت کوستره دک حقوق خلافت
وسلطته ایدیر یلن ضربه دک ماحبت طبعه سی تحریف ایچک

Sayfa : 31

و بالتیجه بوتون نجاوزانی ملتزمه طیبی تلقی ایدریمک
مصدق به ترتیب اولدیی اکلایا یوردی. بوتیلنک امضاسی
(دول استلافه منظری) اوله رق ووردی

Sayfa 31

... 16 Mart saat 11 sonra da İstanbul telgrafhanesi Ankara merkezine bir resmi bildiri vermek istiyordu. İstanbul merkezinde telgraf başında bir İngiliz subayı bulunuyor ve bütün Anadolu'ya bu bildiriyi yayınlamaya çalışıyordu.

Bu bildiri, ulusal örgütlerin girişimlerini halkın gözünde ittihamçılıkla suçlayarak, Anadolu'da anlaşılmazlık ve ayrılık yaratmak ve İstanbul'un gerçekleşen işgalini geçici gösterecek Saltanat ve Hilafetin haklarına indirilen darbenin feci niteliğini değiştirmek ve sonuç olarak bütün soldanları ulusumuza doğal bir şey olarak kabul ettirmek amacıyla düzenlenmiş olduğu anlaşıyordu. Bu bildirinin imzası (Uzlaşma Devletleri Temsilcileri) olarak verildi.

Sayfa : 31

نکلیزلرک اضیفیه اوزدرلدیغده شه اولیان
حکومت (استانبول استانده کی ماهیت موقتک دوامنه
بیست ورمه ک اوزره داخل ملکته سکونتک محافظه سی
لوزمنی) ناطق ربیلغ رسن استانبولدن اناطولیه ویرلسک
نشت نولنشریمده عینی محذوددن دولانی تمییت مساعده
لوفندی. انکلیزلر اناطولی افکارین آوزتمق اوزره نشت

Sayfa : 32

ایندکری اشبو تبلیغ دسی لویوند، مووفق ایله مد قظر
کوردو نجه اناطولینک استانبول غایه سی قارشوسنده کی وقار
و تمکینی، عزم و جلادتی اخلاص ایچون زهر آلود افکار
فسادکارانلرینک نشرینه شمندوفر انفراف خطلری تو سیط
پارامنه توسل ایدریمک. آقره استانبولنده کی انفراف

Sayfa : 32

مرکزنده شمدوفر مستخدمیندن براتالانک انگلیز نیای
رسمینک فرانسیزجه بر صورتی الدینی استخبارایدیلدیک
در دست والیده کی تلغرافقاهه انطال اولدی .

Sayfa 31-32

İngilizlerin baskısıyla yazdırıldığında kuşku olmayan Hükûmetin (İstanbul'un) işgalindeki geçici özelliğin, sürmesine neden olmamak üzere ülke içinde sükunetin korunması gerektiğini ifade eden bir resmi bildiri, İstanbul'dan Anadolu'ya verilmeğe çalışılmışsa da aynı sakıncadan dolayı genelleşmesine izin verilmedi.

İngilizler Anadolu kamuoyunu ayutmak üzere giriştikleri iş bu resmî bildiri oyununda başarılı olamadıklarını görünce, Anadolu'nun İstanbul faciası karşısındaki ağırbaşlı ve ölçölülüğünü kararlılığını ve yığılmasını bazmak için zehirli konşıklık çıkartıcı düşüncelerinin yayılmasına yönelik demiryolu telgraf hatlarını kullanmak çözümüne başvurudular. Ankara İstasyonundaki telgraf merkezinde demiryolu hizmetlilerinden bir İtalyan'ın İngiliz resmî bildirisinin Fransızca bir örneğini aldığı öğrenilerek yakalandı ve elindeki telgraf metni iptal olundu.

Sayfa : 32

کلیکیا وحوالینسد .

وشرق حیدردمن خار جند کی رسمی وغیر رسمی ارمی
قوتلرینک دیندش و عرقداشلرمنه قارشى وقوعبولان
تجلاوات جنایتکارانلری قارشوسنده دخی ملکتمزده
باشایان ساکن ارمیلرک هر دلو لمر خسدن مصوخللرین
تأمین ایلکی بک مهم بر وظیفه مدنیه تاق اولدک
واناطولرینک عالم خارجه اید عیابنک منقطع اولدینی بر
کوتارد . منافع عالیه وطنین استبدالی الدین تدایر میاند
ارمنی احالیک محافظه سلاطه لزوم برتون مقامه
سلرودک .

Sayfa 32

Kilikya ve yöresinde ve doğu sınırlarımız dışındaki resmi ve resmi olmayan Ermeni güçlerinin dindaş ve ırkdaşlarımıza karşı gerçekleştirdikleri canice saldırılar karşısında dahi ülkemizde yaşayan sakin Ermenilerin her türlü saldırıdan korunmalarını sağlamayı pek önemli bir uğrar görev olarak kabul etmek ve Anadolu'nun dış dünya ile ilişkisinin kesildiği bu günlerde vatanın yüksek çıkarlarını amaç edinen önlemler arasında Ermeni halkının esenliğinin korunması gereğini bütün makamlara bildirdik.

Sayfa : 32

استانبول اشغالك بو كون . ملككتده توليد اينديكى
وضيئت انخا ايلديكمز نداير موقت ايله قابيل اعاده بر ملكيتده
ازليوب بو وضيتك دوامى قدير بئده . ملككتده كي لداره
ملككتده سايه ريكالليك ايجاب ايلوردي .
قارشيزده هيچ بر عهد و پاكون طائيلان و بشون حركاتي كندى

منافع مخصوصه لرندن . بشقه هيچ بيقيد انبان و حقوق ايله
مفيد كورمدين بر هيچ اختلافيه ، باشمزدده حقوق وطني
مدافعه ، عقد ايلديكمز احكام مناركيكي تطبيق ، اجني
تجارت و اتق تحديد ايجون هر دولو و سائنطن تماماً محروم
اسير بر حكومتدر . . . . . بونلرون برنجييصنك لايهد
تضيقاتي ، ايكنجيصنك نه اسارق قابيتينده مرجعسز ،
متحير و مضطرب بر ملت ! . . . . .

استانبول باحه مديه آقايوليد . تبارز ايدن وضيت
بو ايدى ، بو وضيتك دوامى قدير بئده . وطنمزدده مدحت
و طبع را آتار شينك حكمران اولاسى طيبى ايدى . ايسته
بو ملاحظات قيجه ينده قطنى برقرار و بر ملك ايجاب ايدى .
در حال ايجاب ايدن . قانات ملكيه ، و عسكره ايله كورويده .

Sayfa : 32

رك علكتك اداره سنى آمارشيدن قورتارمى اوردۇ
 بۇساي مذكورەك بزمە توحيد حركات ايجمى تكييف
 ايدلدى . بو تكييف كمال صديقتە مر طر لجه حسن
 قبوله مظاهر اولدى .

Sayfa 32

İstanbul'un işgalinin bugün ülkede ortaya çıkadığı durum, aldığımız geçici önlemler ile sürdürülebilir bir nitelikte olmayıp, bu durumun devamı hâlinde ülkedeki yönetim makinesinin sağlam bir esasa bağlamak gerekiyordu. Karşımızda hiçbir söz ve yasa tanımayan ve bütün hareketleri kendi özel çıkarlarından başka hiçbir insanî ve hukukî kısılla sınırlanmış görmeyen Uzlaşma Devletleri grubu, başımızda vatanın haklarını savunma, imzaladığımız silâh bırakması hükümlerini uygulama yabancı saldırıları sınırlama için her türlü araçtan yoksun, tutsak bir hükûmettir... Bunlardan birincisinin sayısız baskıları, ikincisinin de tutsaklığı karşısında başkuracağı yeri olmayan, şaşkın ve acı çeken bir millet.

İstanbul faciasıyla Anadolu'da belirginleşen durum bu idi ve bu durumun sürmesi hâlinde vatanımızda müthiş ve feci bir anarşinin egemen olması doğaldı. İşte bu düşünceler sonucunda kesin bir karar vermek gerekti. Derhal gerekli mülkî ve askerî makamlar ile görüşerek de ülkenin yönetimini anarşiden kurtarmak üzere adı geçen başkanların bızimle birlikte hareket etmesi önerildi. Bu öneri içtenlikle her tarafça iyi karşılandı.

Sayfa : 32

استانبول وضیته دائر معلومات الحق معتمد
 مانع من محروم ابدك .

بجانبه معلوم اولش بولان خصوصاً كيب اطلاق
 كيمى سويلك و فتياس ابدى

Sayfa : 32

ابدائی . بو مابعد : مجلس مبعوثانک باشبه تحاوز

دارشدند تعطیل مذاکرات لایسکی آکلاشیلدی .

۷ بونک لوزونته ۱۹ مارس ۳۳۶ تاریخده :

مکالم خلافت و مابطنک مصویت استقلالیه ایستقلال

مل و میل حدود لارمز دایماتده ایستقلالیه جان بخش ایستقلال

برصلی تلمین ایدم بونک تملیری قامل و تطبیق ایتمک لوزره

ملت طرفدن مسیلاحت قورالعه ایستقلالیه جان بخش ایستقلال

Sayfa : 33

آخریه اجتماعی لزونه مملکت نظرده قنی جلب ایتمک

مخصوصه مملکتی و خطبه دایه و وطنیه مزیه ایضا ایستقلال

Sayfa 32-33

İstanbul'un durumuna dair bilgileri alacak güvenilir kaynaklardan yoksun idik.

18-19 Mart 1336 gecesi ilk kez bağlanış kuruldu ve herkes tarafından bilinen konular öğrenildi. Bu arada, Meclis-i Mebusan'ın işbu saldı karşısında görüşmeleri tatil ettiği de anlaşıldı.

Bunun üzerine 19 Mart 1336 tarihinde:

Hilafet ve Saltanat makamının bağımsızlığının korunması, ulusal bağımsızlık ve ulusal sınırlarımız içinde yaşama olanağı verecek bir banşı sağlayacak önlemleri etrafıca düşün-
mek ve uygulamak üzere ulus tarafından olağanüstü yetkilere sahip bir meclisin Ankara'da
toplanması gereğine ulusun dikkatini çekmek konsundaki ulusal ve vatanî görevimizi yap-
tık.

Sayfa : 33

اولا مجلس

مبعوثان جبراً اسقاط ایداشدر . شو حاله قوه کشریه

موجود دکلدور .

Sayfa : 33

کامیاباً؛ قوه اجرائیه اسلات سیاسیه آنه قونولشدور
چونکه : هرکیم اولورسه اولسون اجنبی قانون تبعاً محاکمه
اوله بیه حکم اعلان اولمش ، بنون محاکرات و موابلات
تحت مراقبه آتش ، مدافعه قضا عائد لشکیلاتی دوشمردن
دو ضروریه ابطال ایدلمش و تجاوز لرتک تماماً تحت تابعیت
موقوفولمش در . بناء علیه بوزلیلاته وضعیتی ترویج و قبول
ایتش اولان قریب پاشا حکومتی استقلاله بکشدید و بک
سمیه مربوط اولان ملتله ارمسنده کی هر درلو روابط
و مناسبانی بالطبع ضایع ایتمش و مات علم ده دستمه
بالاتفاق حرکت اتمکده بولونمشدور .

Sayfa 33

İlk olarak Meclis-i Mebusan zorla aşağı edilmiştir. Şu hâlde yasama gücü yoktur.

İkinci olarak; Yürütme gücü siyasal esaret altına konulmuştur. Çünkü: Her kim olursa olsun yabancı yasaya bağlı olarak yargılanabileceği açıklanmış, varlığını korumasına ilişkin örgütü doğrudan doğruya iptal edilmiş ve saldırganların bütünüyle bağlılığı altına sokulmuştur. Bununla birlikte bu aşağılık durumu destekleyen ve kabul etmiş olan **Ferit Paşa Hükûmeti**, bağımsızlığına çok sıkı ve çok içtenlikle bağlı olan ulusla arasındaki her türlü bağları ve ilişkileri doğal olarak kaybetmiş ve ulus aleyhinde düşmanlık ittifak halinde hareket etmekte bulunmuştur.

Sayfa : 33

استانبول قایمقامی تعقیب ایدن گونلردن شمدیه قدر
هفت نفره من ملت ارمسنده کی رابطه وحدت و تسادی
مخالفت ایدتی

Sayfa 33

İstanbul faciasını izleyen günlerden şimdiye kadar Heyeti-i Temsiliyemiz ulus arasındaki birliktelik bağı ve dayanışmayı korudu.

Sayfa :34

XX
 بكونى مشكل وضعت اينجده وطن نهلكه نخلال
 واضمحلالدن قورتارمق ايجون انخاڭى لازم كان نداير
 بالطبع هيئت محترمه ليريه فائد اوله جلددر . آنجق بو
 خصوصده كندى تدقيقات ومعلوماتره استناد ايدن
 قاعدلر مى مجلس عاليكزه عرض ايتكى فائدول عد
 اينكده يز . كرك حقوق اساسيه قواعديه كرك ناريكده كي
 امثال ابدويه و كرك زمانزده عيني شرائط ائجه اينجده
 معروض انهدام قالمش اولان ملئلك تشكيلى ايتديكى
 عبرت مؤثره نظرأ ملككى اقدام وانخلالدن قورتارمق
 ايجون درحال قواى عموميه عليه اساسى تشكيلات
 ايله توحيد اينكدن باشقه چاره يوقدر . بونك شكلى
 مالومق لازمكاي . ايشه مسله بوراددور .

Sayfa 34

"Bugünkü zor durum içinde vatani parçalanma ve yokolma tehlikesinden kurtarmak için alınması gereken önlemler doğal olarak muhterem Meclis Genel Kuruluna aittir. Ancak, bu konuda da kendi incelemelerimiz ve bilgilerimize dayanan görüşlerimizi Yüce Meclisinize sunmayı yararlı görmekteyiz. Gerek Anayasa Hukuku kurallarına, gerek tarihteki pek çok örneklere ve gerek zamanımızda aynı acıklı koşullar içinde çöküntüye uğramış ulusların ortaya koyduğu acı derslere bakarak, ülkeyi parçalanma ve yokolmadan kurtarmak için hemen ulusun genel gücünü esaslı bir örgüt ile birleştirmekten başka çare yoktur. Bunun şekli ne olmak lazım gelir? İşte sorun buradadır.

Sayfa :34

جلس عاليكزه تكليف ايدن لراادة عاليه عليه استدار
 ايتك صورتيله مشروعاتك و قانوننى وينه هيئت محترمه
 كزده نيجل ايلدين وئيلان ملئلك هئاكته مربوط
 يولوننى چينيله . مسؤيتنى تدير و قيتت ابدوجن

Sayfa : 34

بر قوتك اداره امور ایمنی ضروریدر بو قوتك شكل
طبیعی الیه بر حکومتد .

Sayfa 34

Yüce Meclisinizde toplanan ulusun yüce iradesine dayanmak suretiyle, meşruiyet ve yasallığını ve yine muhterem heyetinizde beliren ulusun vicdanının akıl yürütmesine bağlı bulunması yönüyle de sorumluluğunu takdir ve belirleyecek bir gücün işbaşına geçmesi zorunludur. Bu gücün doğal şekli ise bir hükümdür.

Sayfa : 34

خلافت و سلطنت مقامك تحلیف موقیت حاصل
اوله قدن موكره بادشاهمز و خلیفه مسلمین اقدمز هر نوع
جبر و اكراهدن آزاده و غامیله و حر مستفل اوله رق كنیدی
ملتك اغوش صداقتك كوردیك كون مجلس عالیكوزك
تنظیم ایدوچك ایسیات قانونه دائره سنده وضع محترم
مجلس اعلیٰ ایدر .

Sayfa 34

Hilalet ve saltanat makamının kurtarılmasında başan elde edildikten sonra Padişahımız ve Müslümanlar'ın Halifesi Elendimiz her türlü zorlamadan uzak ve bütünüyle özgür ve bağımsız olarak kendini ulusun sadık başında gördüğü gün, Yüce Meclisinizin düzenleyeceği yasal ilkeler çerçevesinde, saygın ve yüceliğini alır.

Sayfa : 34

بز اخلاق جمهوره هر قوتدن زیاده صلاحیت بخش ایدن
اسلامیت اساسی نظردیك آلاوق مجلس عالیكوزی كافه امور
ملته طوغریدن طوغری به واضم الدطاغیق طر فدار یز.

Sayfa 34

Biz, halkın birlikte hareket etmek üzere birleşmesine her kuvvetten çok yetkin veren İslâmiyet'in) ilkelerini dikkate alarak yüce Meclisinizin ulusun bütün işlerine doğrudan doğruya el koymasını, tanımak yanlısıyız.

Sayfa : 35

بويكده هيت اجرائيه مجلس عاليكزك تصويبه
توكيل ايديلايك و هيت همويه قارني مسئول اوله جق
اعضاي محترم من عبارت اوله جق و حق اسماري ده (وكيل)
تسميه ايديلايك حيدر . رئيس اوله جق ذات واقعا اغير
مسئوليت آلتده بولم جقدر . چونكه هيت اجرائيه و ويكلر
ايده هيت محترمه كر آراسنده بشون مسئوليت اوله اسرده
كنديه راجع بوو مسئوليت هم مجلس عاليكزده كي هم
هيت و كيلده كي رياست مقامك ايكيه بردين سايدير .
منك انتخاب اينديكي هيت تشريعه ايده موازنه
حكوم رياستي مقامك تشكيل اينديكي قعطة وحدتده
بولور . حكومت تشكيلاتك بو قبود اساسيه كورده
ايچنده بولديفمز بحرانه و مملكتكزك احوال خصوصيه نه
نظر آرم ايچين قابل تطبيق اولوب اولمديفني دوشونمك
جبور قنده بولور

Sayfa 35

Bu şekilde Yürütme Kurulu, Yüce Meclis'in anayısıyla vekil edilecek ve Meclis Genel Kuruluna karşı sorumlu olacak sayın üyelerden ibaret olacak ve hatta adları da [Vekil] olarak adlandırılacaktır. Başkan olacak kişi gerçekten ağır bir sorumluluk altında bulunacaktır. Çünkü Yürütme Kurulu ve Vekiller ile muhterem Meclis Genel Kurulunuz arasındaki bütün sorumluluk öncelikle ona dönük ve bu sorumluluk hem Yüce Meclisinizdeki hem de Bakanlar Kurulundaki başkanlık makamının ikisini birden kapsamaktadır.

Ulusun seçmiş olduğu Yasama Kurulu ile dengesini, Hükümet Başkanlığı makamının

oluşturduğu birlik noktasında bulunur. Hükûmet örgütlenmesinin bu temel ilkelerin sınırlarına göre, içinde bulunduğumuz bunalıma ve ülkemizin özel durumuna bakarak bizim uygulanan olup olmadığını düşünmek zorundayız.

Sayfa : 35

محادثاتكم برنجي

طعنكم الى سلاطنتكم و خلافتكم مقابلتكم قهرقني
استدافى ابدن دشمنان من ارادة ملككم "و كما مساعد
اولدني كوني ستمك و مقامات مقدسه في اسارت اجنبه دن
تخليص ابدرك اولي الامر ك صلاحتي دشمنك تهديد
وا كراعتدن ازاده قيلمقدر .

Sayfa 35

Savaşımızın birinci amacı ise saltanat ve hilafet makamlarının ayrılmasını hedefleyen düşmanlarımıza, ulusun iradesinin buna uygun olmadığını göstermek ve bu kutsal makamları yabancı tutsaklığından kurtararak Halifenin yetkilerini düşmanın tehdit ve zorlamasından uzaklaştırarak özgür kılmaktır.

Sayfa : 35

نهات اسلاميتك شرائط

اساسيه مراجعتكم مجلس عاليكزده تكليف ايدلش
اولان وبتون جمهور اسلامكده مظاهرات ومواقفه
ظهر بولتان ارادة مبدية في القبول مقدرات وطنك واضم الد
طاعتكم حمودة اساسيه قبول ايدسوز .

Sayfa 35

Sonunda İslâmiyetin temel ilkelerine başvurarak Yüce Meclisinizde toplanmış olan ve bütün İslâm halkının da destek ve aluruna sahip bulunan ulusal iradenin gerçek biçimde vatanın yazgısına el koymasını tanımak temel ilkesini kabul ediyoruz.

Sayfa : 35

مجلس عالیکمز، حاضر لولہ فی صلاحیت فوق العادہ بہ
 بناء قارینہ چیقاجق بر قوت اجرائیہ الکرز مراقبہ
 اہمک ومسائل حیاتیہ مات اوزرندہ بویہ بر حیثہ مجاہدہ بہ
 مجبور ملحق کبی وضعت حاضرہ ملک متحمل اولامہ جی
 حدود بر وظیفہ تشہیمہ ایلہ دکلہاء ادارہ عمومیہ ملحق
 عملاً درعہدہ وسلامت مملکت وخلافی بالذات تأمین
 ومداہمہ وظیفہ وصلاحتہ شکل اعتمدہ . واراق مجلس
 عالیکمز فوقندہ بر قوت موجود دکلہاء .

Sayfa 35

Yüce Meclisiniz, sahip olduğu olağanüstü yetkiye dayanarak karşısına çıkacak bir yürütme gücünü denetlemek ve ulusun hayatı çıkarları üzerinde böyle bir kurulla mücadele-ye mecbur kalmak gibi şu anki durumun taşıyamayacağı sınırlı bir yasama görevi ile değil, ulusun genel yönetimini gerçek biçimde üstlenmesi ve ülkenin esenliğe çıkması ve hâfeliğ-in savunma görevi ve yetkisiyle oluşmuştur ve artık Yüce Meclisinizin üstünde bir güç yoktur.

Sayfa : 37

مصطفی کمال پاشا — محترم ملت وکیللری آرقدا —
 شہر ملک حقمندہ اظهار بو یوردقلری توجہ واعتقاددن
 طولانی بوتون صمیمیتلہ عرض تشکر ایدرم . ہم ایچون
 دنیادہ اکیویوک مکافات ملک الکافوق بر تقدیر والتفاتدن
 مجلس عالیکمز تشکیل ایلدن انحصای کرام بوتون ملک
 ممثل اولحق اعتبارلہ توجہاتی عموم ملک توجہاتی کبی
 تلقی ایدرم .

Sayfa : 37

(آقیشلر)

بنا آهیه بو دقیقه ده حس ایندیکم سعادتمک ، عظمتی
 لرین ایدم . یالکنر حیاطده الذوقل بر آن یشادینسی
 هر ضایعکه کسب مباحات ایلرم . (آقیشلر) شکر ایمی
 ا کال اینک ایچون شونی علاوه ایچلیم که بن دیگر
 ملد اشلر مدن فضلہ بو وطنه و بو ملتہ مدیون اولدیم
 و طیفه دن ده فضلہ بر سی یایمش دلم اگر منظر اهر بر
 محصله وارسه بونی به ماتک بکا متوجه اولان انظار
 اعتدابه مدیونم و ملت اساس اولدقدن سوکره مر
 فردنک اعظمی محصله سندن استفاده ایدنک بک طبعده
 تکرار شکر ایدوم اقدم .

(شدلی آقیشلر)

Sayfa 37

Mustafa Kemal Paşa - Sayın Milletvekilleri arkadaşlarının hakkında gösterdikleri yakın ilgi ve güvenden dolayı bütün içtenliğimle teşekkürlerimi sunarım. Benim için Dünya'da en büyük ödül, ulusun ufak bir takdir ve iltifatıdır. Yüce Meclisinizi oluşturan sayın Üyeler bütün ulusun temsilcisi olmak itibarıyla yakın ilgilerini genel olarak ulusun yakın ilgileri gibi kabul ederim.

Bununla birlikte bu dakikada hissettiğim mutluluğun, büyüklüğünü tanımlayamam. Yalnız hayatımda en zevkli bir an yaşadığımı belirtmekle övünç duyarım. Teşekkürlerimi tamamlamak için şunu eklemeliyim ki ben diğer bu ulusun mensuplarından fazla, bu vatan ve bu ulusa borçlu olduğum görevden daha fazla bir şey yapmış değilim!

Eğer ortaya çıkan bir sonuç varsa bunu yine ulusun bana yönelik olan güven duyulmasına borçluyum ve ulus asil ve temel olduktan sonra (ulusun) her bireyinin olabildiğince ortaya koyduğu sonuçlardan yararlanmak pek doğaldır. Tekrar teşekkür ederim.

(Şiddetli alkışlar.)

Sayfa : 42

مصطفى كمال پاشا حضرتلری - افندیلر ! بوتون
مادی منوی مسئولیتی هیئت تمثیایه نامی آئنده بولان
هیئت اوزرینه آلتش ۱۶۰ مارت ۳۶ تاریخدن بودیقچه
قدر شون آچی صفحهلره منظره لره قارشی ابقای وظیفه یی
فوق العاده روحیفه ییلمشدر بو مسئولیت چوق اغیردر .
بوناک آئنده بودیققدن اشاراً تکلیف ایدیوردم در حال
مقدرات مالکیتی درعهده پیوریکنز .

Sayfa 42

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri - Efendiler! Bütün maddi ve manevî sorumluluğu Heyet-i Temsiliye adı altında bulunan Kurul üzerine almış ve 16 Mart 36 [1336-1920] tarihinden bu dakikaya kadar bütün acı evrelere görüntülere karşı görevi yerine getirmeyi olağanüstü bir görev bilmıştır. Bu sorumluluk çok ağırdır. Bunun altında bu dakika-dan itibaren öneriyorum ki hemen ülkenin yazgısını üstleniniz.

Sayfa : 42

جیدربك (كو ناهیه) - مذاكره نك كهابته قرار ویریدی
نكری بك (طرزون) - مناعده سوریكن حكومت
نكك ایدسو رتغن اساسی ایلداوقو نسوز رای وضع ایدلسون

Sayfa 42

Haydar Bey (Kütahya) - Görüşmenin yeterliliğine karar verildi.
Şükrü Bey (Trabzon) İzin veriniz. Hükümet kuruluyor. Ad belirlenmesi ile okunsun oya sunulsun.

Sayfa : 44

مصطفى كمال پاشا حضرتلری رئیس اول (۱۱۰)
رأی ایل (آلفیشلر) چالال دین مارف بك ائدی
(لشروم * رئیس تائی (۱۰۹) رأی (آلفیشلر)

Sayfa 44

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Birinci Başkan (110) oy ile (alkışlar) Celalettin Arif Beyefendi (Erzurum) İkinci Başkan (109) oy. (Alkışlar)

Sayfa : 44

دین معانی کال پانا — محترم اقدیر! ملوک ممدوران
 صوبه سہ فلان و تمام و شہید ایدرک مقام
 خلافت و سلطنت و چار اولدنی اسارتدن تخلص
 و ملکک غایت و سلامتی اوغرنده هر فدا کارانی
 بیک درخشاں ایدرک صوبه سہ ممدوران مجلس مالک
 راسته انتخاب ایدرک صوبه سہ ممدوران ایدرک
 اعتماد و رجحان مشکری و ممدوری (مسئله استغناء)
 حیاتک بشون صفحات اولدنی کئی صوبه سہ ممدوران
 و فلاکتی آرد. سندده برقیه مکیه، شہر کفر و لوسه و
 و اسفراحتی، هر نوع شخصی طریقور می ملک ممدوران
 و ممدوران فدا ایدرک و قیام اولدنی (اشخاص الی)
 و التیشی) کرک حیات عسکره و کرک حیات سلبه ملک
 بشون ادوار و صفحاتی اشغال ایدرک مجاہدانه ممدوران
 حرکت اراده ملیه باستاد ایدرک ملک و وطنک محتاج
 اولدنی طایره بوز و ملک اولدند. بو کون هیئت محترمه کرک
 آزادی صوبه سہ تخیل آیش اولان اعتماد ملیه باقیات
 چو فوئده کو مکتب برابر شخصیم ایچون برغایه اولدنی
 دکل مشرک کبریت بکمز مجاہدانه ممدوران ملک ممدوران
 اولدنی نایاری استحصال ایچون ملک مجلس ایدرکی
 راسته کار اولدنی تلقی ایدرک. بو انحصار ملیت
 بکا تحصیل ایدرکی مسئولیت ایدرک و بکمزده بیلور.
 سکر کایک ایدرک. ایچنده ایدرک نادر الامثال ممدوران
 و نامده رخا بو آغیر مسئولیت ملیتک آئنده آتیق هیئت
 محترمه کرک سلطنت و مملکتک دائما و داغما حقیر ایدرکی

Sayfa : 44

جماعتہ دہخا عون وعنايت سبحانيہن اميدوار اوله رق
 جاليتہ جنم . انشاء بادشاہ عالميائہ افتدمن حضر تاريك
 صخر وعافيتہ وهر دولو قيودات اجنيہن آزاده اوله رق
 تحت حمايتہن دہ دائم قاناسي الطاق الہيہن نضر ع ايلرم .

Sayfa 44

Başkan Mustafa Kemal Paşa - Muhterem Efendiler! Ulusun genel yazgisına gerçek biçimde ve bütünüyle el koyacak hilafet ve saltanat makamının içine düştüğü tut-saklıktan kurtarılması ve ülkenin bütünlüğü ve esenliği uğrunda bir özverili büyük bir kararlıkla göstermeye karar vermiş olan Yüce Meclisinizin başkanlığına seçilmekle hakkımda esirgemediğiniz güven ve yakın ilgiye teşekkür borçluyum ve minnettayım. Hayatımın bütün evrelerinde olduğu gibi, son zamanları bunalmış ve felâketleri arasında da bir dakika geçmemiştir ki her türlü huzur ve istirahatimi, her türlü kişisel duygulanımı ulusun esenliği ve mutluluğu adına feda etmekten zevk duymamayım. Gerek askerlik hayatı ve gerek siyasal hayatımın bütün dönem ve evrelerini oluşturan mücadelelerimde daima hareket ilkem ulusal iradeye dayanarak ulusun ve vatanın ihtiyacı duyduğu amaçlara yürümek olmuştur. Bugün muhterem kurulunuzun genel oylamasında belirmiş olan ulusal güveni iyâkatimin çok üstünde görmekle beraber şahsım için bir amaç olarak değil, ortaklaşa giriştiğimiz kutsal savaşın yöneldiği amaçlara ulaşmak için ulusun verdiği bir dayanak noktası olarak kabul ediyorum. Bu ulusal birliğin bana yüklediği sorumluluk, biliyorum ve hepiniz de bilirsiniz ki pek ağırdır. İçinde yaşadığımız benzeri hemen hemen olmayan dakikalara güçlüğüne karşın bu ağır ulusal sorumluluğun altında ancak muhterem kurulunuzun yardım ve desteğinin daima ve daima hak yolundaki savaşa karşın, Allah'ın yardımından umutlu olarak çalışacağım. İnşallah Padişahımız Efendimiz Hazretleri sağlık ve esenlikle ve her türlü yabancı sınırlamalardan uzak olarak makamlarında sürekli kalmasını Allah'tan yakararak dilerim.

بَیِّنَاتُ دَلَالَتِهِ

توتوك ملت مجلسی

ضبط جردہ

ایکینجی جلد

۳۳۸

۳۳۶

توتوك ملت مجلسی مطبعہ : انقرہ

Reis Paşa Hazretlerine Mahsustur

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

İkinci Cilt

336

338

Büyük Millet Meclisi Matbaası: Ankara

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 2146

Yazar : ---

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 27 cm.

Sayfa Adedi : 475

Not : Kitabın ilgili bölümleri Bekir Koç tarafından
tercüme edilmiştir.

Sayfa : 231

لوتوزنئى اجتماع - ايكنجى جيل

۵ تۈز - ۳۶ - نچىمە - سائەت ۱۰ - ۱۱ - پەنارۋال

مەنس : دىئىس ئالى جلالەتدين مەرفىك مەندىق

كەتەپ : دىيىق بك (ھوبە) جۈدەت بك (كۈتەپە)

Sayfa 231

Otuzuncu toplantı - İkinci celse

8 Temmuz 36- Perşembe- Öğleden sonra saat 5- 10

Reis: İkinci Reis Cemaleddin Arif Beyefendi

Kâtip: Refik Bey (Konya) Cevdet Bey (Kütahya)

Sayfa : 236

بەسەم اتالاي بك (كۈتەپە) - جۈدەت فەكرىمى مەرس

ايدەم جەكەتەم . اولجەدەم كۈسەدە سۈپەتەم نەپەلەم

اينەك الە عشقە كەندى قەتەرلەم ياپالم كەندى قوتۇرە

كەندى سەلەمەزە يەتەك ايدەم الە يەلەم كە عشقە سەند

امەدەكە يەلم ؟ (بەكەدەكە تەلەپ ايدۇز . امەدەكە كەتەرەن

غەزەن ئەمەدەكە بەكەدەكە)

مەسلىق كەلە ياشا (آقرە) - مەرسى بك ئەفەندى ايدەلم

تەبەدەكە مەنقەبە خەلە سەلەتە واپەتەزى ائەدە ايجۈن ب

قەدەر قوتۇندەلم . يەدەرەكە بۈگۈن ئەلەكەتەزەك مەشغول

اولان ائەسەمى جەتە ھەمەبەتە نەبەتە ايدە بىر قەدەر

اولەمەز

Sayfa 236

Besim Atalay Bey (Kütahya)- Son fikrimi arz edeyim çekileyim. Evvelce de bu kürsüde söylemiştim. Ne yapacak isek Allah aşkına kendi kuvvetlerimizle yapalım. Kendi kuvvetimize kendi silahımıza istinad [güvenme, dayanma] edelim. İyi bilelim ki; başkasından ümit bekemeyelim. (Beklerse kaybederiz. Ümidin kes zaferden, başkasından imdat bekler-

sen)

Mustafa Kemal Paşa (Ankara)- Sım Bey takip edilen gayedeki başarıya ait kuvvet ve imanımızı ifade için bir tabir kullandılar. Buyurdular ki, bugün memleketimizin işgal altında-ki kısmi geneline göre ellide biri kadar olamaz.

Sayfa : 237

کمال باشا دوامه — مثلا : اقتدیر بلکه بشه
برمانتهده عرض اجندم . وقته مدینه بولان
قوای عسکره منی اوزان آقوب سوریهی مدافعه
تخصیص ایتکدن اجتاب ایدلندی . چونکه بونون
الحکار عومیه منده مدینه نصل ترک اولورده دوشونلندی
حالوکه طولایسه سوریهی تهلکهیه قویغه مدینه مک
تهدید ایدلش اولدینن هیچ که نظر دی آلق ایت میوردی.

Sayfa 237

Kemal Paşa devamla- Meselâ: Efendiler belki başka bir münasebetle de arz etmiş-tim. Vaktiyle Medine'de bulunan askerî kuvvetlerimizi oradan alıp Suriye'yi müdafaa'ya tahsis etmekten kaçınılmış. Çünkü bütün kamuoyumuzda Medine nasıl terk olunur di-ye düşünülmüştü. Halbuki dolayısıyla Suriye'yi tehlikeye koymayla Medine'nin tehdit edilmiş olduğunu hiç kimse dikkate almak istemiyordu

ایکنجی اجتماع مناسی :

نوبت
بویوک ملت مجلسی

ضبط جریدهسی

اون ایکنجی جلد

۱۱ آگستوس ۲۲۲ ده شلشد ایکنجی اجتماع مناسیته نالک
آغوش برنجی اجتماعدن ۲۲ اپرول ۲۲۲ نوره شلشد شلشد
سکاتهری اجتماعه قدر

۱۳۳۹
۱۳۳۷

Reis Paşa Hazretlerine Mahsustur

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

On ikinci Cilt

14 Ağustos 1337'de toplanan ikinci içtima sermesine ait altmış birinci içtimadan 22 Eylül 1337 tarihinde toplanan sekseninci içtimaya kadar.

1338

1339

Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Matbaası

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 2146

Yazar : ---

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 27 cm.

Sayfa Adedi : 475

Not : Kitabın ilgili bölümleri Bekir Koç tarafından tercüme edilmiştir.

Sayfa : 209

ایکینچا ایجاب نامی

تورک ایتکچی چله :

تورکيا بو بولک ملت مجلی

تورک ایتکچی چله

تورک ایتکچی ایجاب

مقدمه جات

باش قوماندان مصطفی کمال پاشا صدر تورکک ایستادیس و
اوراقی وارید
دیوان دایمیه مدراتی .

برخی چله

تورکک : برخی و تورکک : برخی
کابل : مکتوبک (تورکک) و کابلک (تورکک)
۱۰ جول ۱۳۳۲ - تورکک

و استقلال ملتکک خداکوار عاقبتی اولان اردومیزی
ایها ایتک ایستین یونان اردوسی ، یکریمی برتون - دام
ایدن یکه قاتی عیارلاردن صوکره عون حلقه مغلوب
ایلدندور .

اردومیزک مقابل نمرجه کیکیمی اولدیزه یوز کیزی
ایجت صودیه قهرمان تورکک عسکرکک سونکولاردن
تورکک ایستین دندن لودوسه ایتای وچنده آمان
ورلدیش وچم قورقاری سقاریشقده ایها اولمشور .
سقاریدن کیکیمکک شلقین وئیر متعلم غریبه توجیه ایدن
قسیملرکک دخی آراسی راقیدری مقصود تورکک
مستکک حیات و استقلالکک جانوارچه کیکیمور
ایلدنر . لایق جزای ورمکک ایچون اردومیز سوتیز بر
عزم و جلدانکک وفاقیشی ایجاب و نام ایچیدور . استالوکه

دخی - مجلس ککساد ایلدی . ضبط سابق
لوقو خچق . (ضبط سابق خلاصه می لوقو ندی)
ضبط سابق سقاده مطالعه واری اقدم ۱ ضبط سابق
خلاصه می عتاً قول ایلدنر لقطاً ال قوروسون : (عتاً
قول ایلدی)

دخی - باش قوماندان مصطفی کمال پاشا صدر تورکک
ملت بر ایستادیس و اورد . رای مطومات جیلت عوبیده
لوقو نهقدور .

عرب تورکک
۱۰۱۱ - ۱۳۳۲

تورکک ایتکچی چله

ایجاب

مقدمه . طور افترقی چیکککک آفریده کیکیمک

Sayfa 209

İkinci İctima Senesi

On ikinci cilt

Türkiye
Büyük Millet Meclisi
Zabıt Ceridesi
Yetmiş altıncı ictima
İçerik

Başkumandan Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin beyannamesi

Gelen evrak

Başkanlık Divanı kararları

Birinci Celse

Reis: Birinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi

Kâtipler: Atrf Bey (Kayseri), Ragıp Bey (Kütahya)

15 Eylül 1337 - Perşembe

Reis- Meclis açıldı. Eski zabıt okunacak. (Eski zabıt özeti okundu)

Eski zabıt hakkında mütalaa var mı efendim? Eski zabıt özeti kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Aynen kabul edildi)

Reis- Başkumandan Mustafa Kemal Kemal Paşa Hazretlerinin millete bir beyanname-si vardır. Bilgi için genel kurulda okunacaktır.

Harb Karargâhı

14. 9. 1337

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüce Başkanlığı'na

Millete Beyanname

Mukaddes topraklarımızı çiğneyerek Ankara'ya girmek ve memleketin bağımsızlı-ğının fedakâr muhafızı olan ordumuzu imha etmek isteyen Yunan ordusu, yirmi bir gün devam eden pek kanlı muharebelerden sonra Allah'ın yardımıyla mağlup edilmiştir.

Ordumuzun karpı taarruza geçmesi üzerine geri çekilmek suretiyle kahraman Türk askerinin süngülerinden kurtulmak isteyen düşman ordusuna geri çekilme sırasında aman verilmemiş ve mühim kuvvetleri Sakarya'nın doğusunda imha olunmuştur. Sa-karya'dan geçerek şaşkın ve düzensiz olarak batıya yönelen kısımlarının dahi arkasını bırakmayarak masum Türk milletinin hayat ve bağımsızlığına canavarca tecavüz eden-lere hak ettikleri cezayı vermek için ordumuz sönmez bir azim ve kahramanlıkla vazî-fesini ifaya devam etmektedir. İstanbul'da [Sayfa 210] o zaman kendisine Türk hükû-meti adını veren ve fakat yabancılara hoş görünmek gayretiyle Türk milletinin en mu-kaddes menfaatlerini ayaklar altına alan ve vatan sevgisinden mahrum bir takım dev-let adamlarının canice müsamahasından istifade ederek İzmir'e çıkan düşman bundan evvel dahi İnönü'de ve Dumlupınar'da Türk azim ve imanı karşısında yenilmiş ve yok edilmişti. Ancak bu derslerden ibret almayan ve hiçbir hakla yokken mübarek vatani-mize tecavüz etmekte ısrar eden Yunanlılar bu defa Kral Kostantin'in saltanat hırsını tatmin için memleketlerinin bütün kaynaklarını açılar. Ve para, asker, malzeme husu-

sunda hiçbir fedakârlıktan çekinmeyerek aylarca hazırlandılar. Ayrıca Doğu'daki siyasi çıkarlarını muhafaza etmek için masum kanların dökülmesini arzu eden bazı yabancı dostlarının gizli ve açık yardımlarına, teşviklerine dayandılar. Bu surette vücuda getirdikleri düzenli ve donanımlı büyük bir ordu ile pervasızca Anadolu içlerine saldıldılar. Düşünmediler ki; Türkler'in vatan sevgisi ile dolu olan göğüsleri kendilerinin melun ihtiraslarına karşı daima demirden bir duvar gibi yükselecektir. Gerçekten milletimiz düşmanın hazırlıklarına karşılık vermek için hiçbir fedakârlıktan çekinmedi. Ordumuzu desteklemek için para, insan, silâh, hayvan, araba ve hâsıl her ne lâzımsa büyük bir istekle yağdırdı. Avrupa'nın en mükemmel araçlarıyla donanmış olan Kostantin ordusundan ordumuz teçhizat itibarıyla geri kalmaması hatta ona üstün gelebilmesi gibi inanılmaz mucizeyi Anadolu halının fedakârlığına borçluyuz. Millî amaç uğrunda millet fertlerinin şahsî çıkarlarını düşünmemek konusunda gösterdikleri harikalar insanlığımızın ve gelecek nesillerin sonsuza kadar övünebilecekleri sermaye olacaktır. Bu umumî gayretler sayesinde ki: Ordumuz şahsî çıkarlarını gözetmeyen bu fertler için hiçbir dakika tereddüt etmeyecek surette yüksek bir manevî kuvvetle düşman üzerine atıldı. Canımızı ve malımızı almak üzere Haymana ovalarına kadar gelen düşmanları esir düştükleri zaman âlîcenap askerlerimizden ilk istek nidası olarak bir parça ekmek istemeleri manzarası mağrur düşmanlarımızın akûbetini gösteren manidar bir manzardır. Bu derece büyük bir fedakârlık hissi ile topraklarını müdafaa eden milletimiz, ne kadar iftihar etse haklıdır. Bağımsızlık mücadelemizde yardımını Türk milletinden esirgemeyen Cenâb-ı Hakka hamd ü senâ etmeyi asla unutmayalım: Bizler, esasen meşru olan davamızda Allah'ın yardımından hiçbir zaman ümidimizi kesmedik, hiç kimsenin hakkına tecavüz etmek istemediğimiz gibi, diğerleri tarafından da hayat hakkı ve bağımsızlığımıza saygı duyulmasından başka bir davamız yoktur. Millî sınırlarımız dahilinde yabancı mücadelelerden uzak olarak her medenî millet gibi hür yaşamaktan başka gayesi olmayan Türk milletinin meşru hakkı sonunda insanlık âlemi ve medeniyet tarafından teslim olunacaktır. Ancak silâhlarımızı amacımıza ulaştıktan sonra bırakacağımızdan pek yakın olan bu mesut âna kadar eskisi gibi bütün milletin azami gayret ve fedakarlık göstermesini bekleriz.

Cenâb-ı Hak yardımlarını esirgemesin. Amin.
Türkiye
Büyük Millet Meclisi Reisi
Başkomandan
Mustafa Kemal

Sayfa : 229

اول ايجام جلد

ایکینجی ايجام جلد

تورکيا بو يون ملت مجلی

چیت ساق

بتش یدنجی ايجام

مقدرات

باش قومادان باشا حیرتیه بلخان لشکر تله .

اوراق وارده

استداده اولان حطره کی احوال اولانک ماروکاتله صورت اوارسی شطرنجک لایحه قانونیک مذاکره سی .

برسد عرت پشاکه چیه شطرنجک ایشاقی .

برنجی چله

دش : برنجی دیش وکیل حسن قومی ملک افندی

کاتب : راحب ملک (کوناقه)

۱۶ - اپریل - ۱۳۳۶ - جلد نهم

تقرای صورتی

احتیاج حالتده ایلروده تکرار خدمت وجاهدنه

وطنپرورانه لرندن مستفید اولوق اوزده شمعیرک ذات

عالیرتک بیوک ملت مجلسندکی وظیفه نه هودنی حطنه

باش قومادانلیک امراری اوجنچی مرتب قول اوردو

قومادانلیک ۱۱ - ۹ - ۳۷ تاریخلی ویلا نومردلی تل

ایله تیایج ایدلدی . سقاریه هساربالی آتاشنده اوردو

داخل اولاراق استعصال ظفر اوغرنده خدمت وطنپر

درانلرندن اولای غریب چیه سی قومادانلی عرش لشکر

اینگهدور .

دش - مجلس کشداد ایدلدی . خط ساق

شلامه سی اوتونجه . (خط ساق خلاصه سی اوتوندی)

خط ساق حطنه سقاریه وتری اقدام ۱ خط ساق

عینا قبول ایدلدی .

آنداشلارندن چورقده بیوتی - سلیمان سری ملک

چیه ده وظیفه سی عینا ایضا اجات اوزده اردو به التحال

ایقندی . بو کونه قدر وظیفه سی ایضا ایدلدی . فرقه کتله

بعضی لارامی تأمین ایچون یانلوتا بر دایه کلدی . فرقه دن

آنداشی و تکرار قادی ریاست واسطه بیله مجلس خلیفکزه

عرش ایدیلور . تسمیه میوردوسه کیز تقراری عینا

اوتوندم : (اوتوندم سقاری)

Sayfa 229

İkinci İçtima Senesi

Türkiye

Büyük Millet Meclisi

Zabıt Ceridesi

Yetmiş yedinci içtima

İçerik

Başkumandan Paşa Hazretlerine yazılan teşekkürname.

Gelen evrak

Geri alınan yerlerde terk edilmiş olan mülk ve emlakın idare şekli hakkındaki kanun

lâyihasının müzakeresi

Yusuf İzzet Paşa'nın cepheyle ilgili açıklamaları

Birinci Celse

Reis: Birinci Reis Vekili Hasan Fehmi Beyefendi

Kâtip: Ragıp Bey (Kütahya)

17 Eylül 1337- Cumartesi

Reis- Meclis açıldı. Eski zabıt özeti okunacak. (Eski zabıt özeti okundu) Eski zabıt hakkında mütalaa var mı efendim?

Eski zabıt aynen kabul edildi.

Arkadaşlarımızdan Yazgat mebusu Süleyman Sırn Bey cephede vazifesini ifa etmek üzere orduya katılmıştı. Bugüne kadar vazifesini ifa etti. Fırkanın bazı malzemelerini temin için izini olarak buraya geldi. Fırkasından aldığı bir telgrafi başkanlık aracılığıyla yüce meclise arz ediyor. İzin verirsiniz telgrafi aynen okuyalım: (Okunsun sesleri)

Telgraf sureti

İhtiyaç halinde ileride tekrar vatanperverliklerinden istifade etmek üzere şimdilik zât-ı âlîlerinin Büyük Millet Meclisi'ndeki vazifesine dönmesi hakkında Başkumandanlığın emirleri Üçüncü Kolordu Kumandanlığı'nın 14/15 -9- 37 tarihli ve numarasız telgraf ile tebliğ edildi. Sakarya Muharebeleri esnasında orduya dahil olarak zaferin kazanılması uğrunda vatanperver hizmetlerinden dolayı Bah Cephesi Kumandanlığı teşekkür etmektedir.

Sayfa : 231

وسب عزت پاشا (دوامه) - آرقمیشلر
برآزده حرب میدانلرندکی احوالندن بحث ایتجت ازم.
قارشومزده بولان دشمن هیچ بر وقنده مدتی بردشمن

Sayfa : 231

دکدی، دشمن کیره ییلدی کویلری عامه یاقشدور.
 راست کلدی قویتلارمیزک هر خنه تجاوز ایتشدور. (الله
 قهر ایتسون سسلی) دنیا ده اک بار بار وحشی تانی
 ایتدیگنیز وحشیلرک بیه ایمادی خاشاقری یاقشدور.
 اونون بری مدیتی اعلان ایدن اودو یا بویله بردشمن
 سربست بر اقدینی ایچون جیا ایتلیدر .

Sayfa 231

Yusuf İzzet Paşa (Devamı)- Arkadaşlar! Biraz da harp meydanlarındaki durumdan bahsetmek gerek. Karşımızda bulunan düşman hiçbir vakitte medenî bir düşman değildi. Düşman girebileceği köyleri tamamıyla yakmıştır. Rast geldiği kadınlarımızın ırzına tecavüz etmiştir. (Allah kahretsin sesleri) Dünya'da en barbar, vahşî telakki ettiğiniz vahşilerin bile yapamadığı kötülükleri yapmıştır. Öteden beri medeniyetini ilân eden Avrupa böyle bir düşmanı serbest bıraktığı için utanmalıdır.

Amatörlük Arşivleri Kütüphaneleri

Sıra No : 2145

Yazar :

Çiz :

Eski :

Sayfa Adedi : 473

Not :

اوجنچي ايتياع نيسي

تورکيا پارلامنت مجلئ

ضبط جردئسي

اون سكرنجي جلد

بو جلد ۱ مارتن ۱۹۳۶ ده نئشد اوجنچي ايتياع نيسه
ماله برنجي ايتياعقون ۱ نيسان ۳۳۶ ده نئشد يكرنجي ايتياع
تورک مجلئ ضبطقون عيرمور .

۱۳۱۰
۱۳۳۸

تورکيا پارلامنت مجلئ ضبطقون

Üçüncü İctimai Senesi

Reis Paşa Hazretlerine Mahsustur

Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi

On Sekizinci Cilt

Bu cilt 1 Mart 1338'de toplanan üçüncü ictimai senesine ait birinci ictimadan 4 Nisan 1338'de toplanan yirminci ictimaya kadarki meclis zabıtlarını mühtevirdir.

338

334

Ankara: Büyük Millet Meclisi Matbaası

Anıtkabir Atatürk Kitaplığı Bilgileri

Envanter No : 2146

Yazar : ---

Cild : Bordo

Ebadı :

En : 20 cm.

Boy : 27 cm.

Sayfa Adedi : 475

Not : Kitabın ilgili bölümleri Bekir Koç tarafından tercüme edilmiştir.

I

 A- Demokrasîmiz
 nazari icaplarına
 göre intitap ~~etmek~~ hakkı
 nın her Vatandaş
 tehrîksiz ve dercessiz her
 Vatandaş şamil olması
 lazîm mutalâa olmuştur
 Bir defa dereceli
 intitap işçilerine
 mutalâa te tehrîkî-
 miyi tespit edelim.

 Vatandaş intihap
 edeceğimi, intihap
 edebileceği zatı tanıya-
 bilerek vasıflar, ~~ve~~
 şartlar ve vasıtalarla
 mücehhez olmalıdır.
 Hemiz hü ~~vasıflarla~~
 ve ~~şartlarla~~ suretle
 mücehhez değilse,
 Ondan nazari
 taleplerin kabulünü

 İstemek onun
 muammasa tabiri
 sena etmek demektir.
 Memleketimizde bu
 bulut bertaraf edilen
 eze kadar vatandaşları
 tanıdığı ve emniyet
 ettiği insanları intibah
 etmekte serbes olarak
 makul haklarını demata
 rı icabıdır.

4

Cinsiyet meselesine
 gelince Türk milleti
 bu hususta fark
 gösterir bu ırk değildir.
 Omür, yekak ve
 derin tarihinele bunı
 müayyet misal
~~her~~ karamaya lüzüm
 yoktur. Çünkü Türk
 içtimai hayatı her
 noktai nazarıdan bu

5
 birliğe istinat
 edelmistir. Ancak
 son bir kağıda
 Türk öjünü hep
 türlü gösterebilecek
 terakatin manzara-
 ları hep ilmi Türk
 hayat saflarını
 okudak ummuhum
 kurti linsleri

5
 (66) Gençlerin ahlakı
 ve fîli sahnada
 ithya edinceye kadar
 C. H. F. Hendi mi
 dişkahlı lûlu'mıya
 meclûs his etmiştir.

Ömerî ve şerifli
 tayatı müze yeri
 şeraite mutabık
 ve fakat tarihî
 ahlaklı bir şekilde

 Ve ⁴ Kahramanlık
sımarile ityaz
etmek yüksek
emellerinizdendir.

Alfabetik Fihrist

A

Afganistan	17 Cilt	329-336
Agram Mumyası Etrüsk Metni	<i>Hilaire de Barenton</i> 11. Cilt	19-23
Akl-ı Selim	<i>Jean Meslier</i> 8. Cilt	387-407
Aklı Selim	<i>Jean Meslier</i> 9. Cilt	123-125
Almanca-Fransızca Sözlük	<i>Fr. Schmalz</i> 24. Cilt	131-133
Almanya	<i>Jean de Grandvilliers</i> 19. Cilt	343-346
Altay-Aladağ Türk Lehçeleri Lügatı-1	<i>Vasilij Ivanoviç Verbitskiy</i> 9. Cilt	321-335
Altay-Aladağ Türk Lehçeleri Lügatı-2	<i>Vasilij Ivanoviç Verbitskiy</i> 9. Cilt	337-346
Altı Ciltte XX. Yüzyıl	<i>Pierre Larousse</i> 19. Cilt	489-493
Altıncı Yüzyılda Bizans Hayatı	<i>Agustin Maras</i> 15. Cilt	253-258
Anadıldan Derlemeler	<i>Hamit Zübeyr [Kuşay] - İshak Rafet [İyitman]</i> 9. Cilt	317-319
Anadolu Halk Türköleri	<i>Rauf Yekta</i> 6. Cilt	349-483
Anadolu İnkılabı	<i>Mehmet Arif</i> 2. Cilt	122-133
Anadolu'da Gazî'nin Türkiyesi	<i>Noelle Roger</i> 18. Cilt	157-166
Anayasa Hukuku Özlü Eseri	<i>Prof. Maurice Houriau</i> 21. Cilt	264-279
Anayasal Haklardan Alıntı	<i>Prof. Joseph Barthélemy</i> 21. Cilt	216-223
Ansiklopedik Sözlük	<i>Pierre Larousse</i> 20. Cilt	105-108
Antalya Lıvası Tarihi	<i>S. Fikri Ertan</i> 1. Cilt	188-196
Antik Dünya'nın Sonu ve Orta Çağ'ın Başı	<i>Ferdinand Lot</i> 11. Cilt	103-114
Arap Medeniyeti	<i>Dr. Gustave Le Bon</i> 16. Cilt	257-273
Arapların Genel Tarihi	<i>Luis Pierre Eugene Sedillot</i> 16. Cilt	367-432
Arifler ve Turanıklar	<i>Prof. Yusuf Ziya</i> 24. Cilt	149-153
Asya Tarihi	<i>Dr. Herbert H. Gowen</i> 14. Cilt	1-17
Asya Tarihi	<i>Prof. Dr. Herber Gowen</i> 13. Cilt	391-494
Asya Tarihine Giriş	<i>Léon [David] Cahun</i> 12. Cilt	475-484
Asya Türkiyesi İdarî Coğrafyası	<i>Vital Cuinet</i> 18. Cilt	123-125
Asya Türkiyesi'nde Nüfus Durumu ile İlgili Yazışmalar		24. Cilt 260-267
ve Musa Bey Vakası Raporları	<i>Vital Cuinet</i> 24. Cilt	13-26
Asya Türkiyesi İdarî Coğrafya		
Asya'nın Uyanışı İngiliz Sömürgeciliği ve Halkın İsyanı	<i>René Grousset</i> 18. Cilt	483-494
Atalar Sözü	<i>Velet İzbudak</i> 9. Cilt	217-223
Atilla'nın Hayatı	<i>Marcel Brion</i> 15. Cilt	333-402
Avrupa Devletleri Tarihi	<i>N. Jorga</i> 24. Cilt	155-159
Avrupa	<i>Édouard Herriot</i> 18. Cilt	181-186
Avrupa ile Münasebet-i Hariciyemiz Nokta-yı Nazardan Tarih-i Osmani	<i>Ali Rıza</i> 7. Cilt	329-334

Avrupa Milletleri Ruhiyahı	<i>Alfred Fesillet</i>	5. Cilt	303-354
Avrupa Politikası	<i>Emilio Castelar</i>	18. Cilt	205-216
Avrupa Tarihi	<i>Alfred Stern</i>	24. Cilt	181-196
Avrupa ve Dünya Birleşik Devletleri	<i>Prof. Victor Costin</i>	19. Cilt	5-9
Avrupa'nın Entelektüel Gelişiminin Tarihi	<i>J.W. Draper</i>	12. Cilt	469-474
Avrupa'nın Siyasal Tarihine Genel Bakış	<i>Prof. Ernest Lavisse</i>	24. Cilt	27-36
Azeri Edebiyatına Ait Tefkîler	<i>Küprülüzade Mehmet Fuad</i>	6. Cilt	263-282

B

Balkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler	<i>Kâmil Su</i>	9. Cilt	281-284
Barbarlar	<i>Prof. Louis Halphen</i>	14. Cilt	213-483
Baş	<i>André Tardieu</i>	15. Cilt	7-29
Baron De Toff'un Türkler ve Tatarlarla İlgili Yazıları	<i>Baron François Toff</i>	16. Cilt	433-473
Başlangıcından Günümüze İngiliz Tarihi	<i>Prof. F. York Powell - Prof. T. F. Tout</i>	15. Cilt	57-64
Batı Asya	<i>Prof. Raoul Blanchard</i>	18. Cilt	1-29
Batı İmparatorluğu'nun Son Dönemleri	<i>Amédée Thierry</i>	11. Cilt	407-456
Bedâyi-i Edebiyye	<i>Bulgarlızâde Rıza</i>	7. Cilt	5-18
Behcet-ül-Lugat	<i>Thury Jozsef</i>	24. Cilt	373-376
Beyaz Dünyanın Üstünlüğüne Karşı Renklerin Yükselen Gelgiti	<i>[Theodore] Ludrop Stodder</i>	24. Cilt	217-225
Bilme Göre İnsan	<i>Prof. Dr. Ludwig Büchner</i>	22. Cilt	125-224
Bin Sekiz Yüz Seksen Bir Yılında Türklerde	<i>Albert Renouard</i>	16. Cilt	197-204
Bir Askerin Düşüncümleri	<i>General Fan Zekt</i>	9. Cilt	209-216
Bizans Yükseliş ve Çöküşü	<i>Ch[arles] Diehl</i>	15. Cilt	223-248
Blachenne'lerin Kilisesi ve Sarayı	<i>[Léon] Gustave Schlumberger</i>	16. Cilt	205-227
Buğünkü Almanya	<i>Selim Sirri [Tarcan]</i>	9. Cilt	113-121
Burjuva Demokrasisi ile Proleterya Diktatörlüğü Üzerine Tezler	<i>Vladimir İliç Lenin</i>	7. Cilt	343-347
Büyük Ahter-i Kabir	<i>Mustafa Karahisari [Ahteri]</i>	7. Cilt	19-27
Büyük Elçi Morgenthau'nun Hatıraları	<i>Henry Morgenthau</i>	15. Cilt	417-434
Büyük Müptediler	<i>Édouard Schuré</i>	19. Cilt	39-52
Büyük Tarih-i Umûmî	<i>Ahmet Refik [Alınay]</i>	6. Cilt	65-98

C

Cemiyet-i Akvam		6. Cilt	99-102
Çihan Tarihinin Umûmî Hatları	<i>H. G. Wells</i>	2. Cilt	134-490
Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi		9. Cilt	241-243
Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi ve Programı		9. Cilt	245-252
Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi ve Programı		9. Cilt	253-263
Cumhuriyet Halk Fırkası Nizamnamesi ve Programı		9. Cilt	265-268

Ç

Çağdaş Avrupa Siyasal Tarihi	<i>Charles Seignobos</i>	14. Cilt	169-211
Çağdaş Düşünce	<i>Paul Gaultier</i>	20. Cilt	295-300

Çağdaş İncelemeler	<i>Émile Faguet</i>	20. Cilt	395-401
Çağdaş Tarih	<i>Josef Labomirski</i>	15. Cilt	31-56
Çanakkale		15. Cilt	403-406
Çanakkale Muharebeleri	<i>General Cecil Faber Aspinall Oglander</i>	9. Cilt	63-71
Çin	<i>Gerges Maspero</i>	14. Cilt	19-34
Çin	<i>M. G. Pauthier</i>	13. Cilt	355-389
Çince Yazıtlar	<i>Dr. Gustav Schlegel</i>	24. Cilt	161-175
Çuvas Grameri Özeti	<i>S. A. Uhanov</i>	9. Cilt	373-375
Çuvas Söz Kökleri Lügah	<i>N. I. Zolotarevskiy</i>	9. Cilt	285-299
D			
Danimarka	<i>[Yayınlayan: Danimarka Dışişleri Bakanlığı]</i>	18. Cilt	55-68
Darvıncılık	<i>Édouard de Hartmann</i>	23. Cilt	31-35
Denge Politikası	<i>Gabriel Hanotaux</i>	18. Cilt	433-471
Denge Prensibi ve Westfalya Barış'ından Algesiras Antlaşması'na	<i>Charles Dupuis</i>	21. Cilt	234-242
Kadar Avrupa Ulusları Arasındaki Uyuşma	<i>Lütfi Simavi</i>	6. Cilt	123-127
Devri İnkılâb	<i>Maxime Gorki</i>	19. Cilt	479-488
Devrimle İlgili Yazılar	<i>Prof. J[oseph] Vendryes</i>	19. Cilt	169-188
Dil-Dilbilimin Tarihe Girişi	<i>Hilaire de Barenton</i>	22. Cilt	57-62
Dillerin Dinlerin ve Halkların Kökeni	<i>Prof. Ernest Hackel</i>	20. Cilt	263-277
Din ve Gelişim	<i>Rüseni</i>	8. Cilt	459-467
Din Yok Milliyet Var	<i>Mehmet Seyyit Pertev Paşa</i>	6. Cilt	251-264
Divan-ı Pertev	<i>Ernest [Charles Francois] Babelon</i>	11. Cilt	69-75
Doğu Arkeolojisi El Kitabı	<i>G[aston] Maspero</i>	11. Cilt	389-405
Doğu Halklarının Eski Tarihi		15. Cilt	1-5
Doğu Ordusu	<i>Amédé Le Faure</i>	16. Cilt	275-306
Doğu Savaşının Tarihi		15. Cilt	407-412
Doğu Savaşı	<i>Eduard Driault</i>	16. Cilt	355-366
Doğu Sorunu			
Doğu Sorunu ile İlgili Seçilmiş Diplomatik Dosyalar	<i>Dr. Karl Strupp</i>	24. Cilt	127-130
	<i>René Grousset</i>	20. Cilt	219-230
Doğu Uygarlıkları - Hindistan	<i>René Grousset</i>	20. Cilt	231-236
Doğu Uygarlıkları - Japonya	<i>Dr. Ch[ares] Aimond</i>	11. Cilt	323-359
Doğu ve Yunan			
Dördüncü Yüzyıldan Günümüze Kökler	<i>Ernest Louisse - Alfred Rambaud</i>	12. Cilt	457-467
Dün ve Yarın	<i>Dr. Gustave Le Bon</i>	7. Cilt	481-485
Dünya Savaş Tarihini İçeren Anılar Koleksiyonu	<i>Henry Morgenthau</i>	15. Cilt	435-465
Dünya Tarihi (Prolegomenler)	<i>Prof. Eugéné Cavaignac</i>	11. Cilt	77-102
Dünya Tarihi II. Cilt	<i>Prof. Louis de la Vallée Poussin</i>	22. Cilt	103-124
Dünya Tarihi IV (Eski Çin)	<i>Henri Maspero</i>	12. Cilt	197-207
Dünya Tarihi ve Coğrafya Sözlüğü	<i>Marie Nicole Rouillet</i>	12. Cilt	403-407
Dünya Tarihinin Müstakbel Safhası		8. Cilt	327-337
Dünya Tarihinin Özeti	<i>H[erbert] G[eorge] Wells</i>	12. Cilt	433-455
Düvel-i İslâmiyye	<i>Poole Stanley Lane</i>	6. Cilt	129-137

E

Ege Denizi Havzasında Helenistik Dönem Öncesi Uygarlıklar

	<i>René Dussaud</i>	11. Cilt	 3-10
Ege Medeniyeti	<i>Gustave Glotz</i>	11. Cilt	 239-285
Ekonomik Doktorinler	<i>Prof. Charles Gide</i>	18. Cilt	 187-204
Elegitirilen Ordumuz	<i>Louis Victor Biotot</i>	21. Cilt	 280-288
En Son İki Savaşın Bilgileri	<i>Gael. H [ippolyte] Langlois</i>	21. Cilt	 365-371
Endaht Talimnamesi		7. Cilt	 419-449
Endüüs Tarihi	<i>Ziya Paşa</i>	5. Cilt	..... 1 - 277
Eski Asya	<i>André Berthelot</i>	18. Cilt	 127-156
Eski Çağ Doğu-Yunan-Roma	<i>Albert Malet</i>	11. Cilt	 361-387
Eski Çağ'da İran ve İran Medeniyeti			

Prof. Clément [Imbault] Hart 11. Cilt 193-237

Eski ve Modern Türkler	<i>Mustafa Crelahtin</i>	17. Cilt	 337-404
Evrensel Dilin Tarihi	<i>L. [ouis] Couturat- L. [opold] Leau</i>	19. Cilt	 159-167
Evrensel Tarih ve Coğrafya Sözlüğü	<i>M[aire] N[icolas] Bouillet</i>	12. Cilt	 393-401
Evrensel Tarihin Özeti veya Tarihi Tablo	<i>[Louis Pierre] Anquetil</i>	11. Cilt	 115-143
Eylem Üzerine Açıklamalar	<i>Bernard Grasset</i>	20. Cilt	 245-250

F

Faşizm ve Onun Devlet Sistemi	<i>Nüşet Haşim Sinanoğlu</i>	9. Cilt	 87-91
Feminist Kongresi	<i>Markis Giorgio Quartara</i>	20. Cilt	 392-394
Fenn-i İnşaat	<i>Osman Nuri Bin Ömer Şevki</i>	9. Cilt	 13-48
Fenn-i Ruh	<i>Ludwing Büchner</i>	8. Cilt	 437-442
Filistin'de Türklerle	<i>Alexander Aoranzohn</i>	24. Cilt	 268-278
Fransa Nereye Gidiyor? Avrupa Nereye Gidiyor?	<i>J[oseph] Cailaux</i>	14. Cilt	 83-114
Fransa Tarihi	<i>Henri Martin</i>	15. Cilt	 287-331
Fransa'da İktisadi Gelişmeler		8. Cilt	 19-144
Fransız Bıçembilimi Kitabı	<i>Prof. Ch[arles] Bally</i>	20. Cilt	 1-4
Fransız Dil Dersi	<i>Charles Maquet - Léon Flot</i>	19. Cilt	 303-306
Fransız Dil Evrensel Eş Anlamlı Kelimeler Sözlüğü			

François Pierre Guillaume Guizot 19. Cilt 261-264

Fransız Dilindeki Sözcüklerin Etimolojik Sözlüğü			
	<i>A[ntoine] P[aulin] Pihan</i>	19. Cilt	 189-192
Fransanın Hükümeti	<i>Prof. Joseph Barthélemy</i>	19. Cilt	 35-38
Fransız İhtilali Tarihi	<i>M. A. Thiers</i>	24. Cilt	 67-121
Fransız Ruhu ve Savaş	<i>Maurice Barres</i>	14. Cilt	 123-128
Fransız ve Karşılaştırmalı Anayasa Hukukunun Temel Unsurları			

Prof. Adhémar Esmein 21. Cilt 243-256

Fransızca Etimoloji Sözlüğü	<i>Oscar Bloch</i>	19. Cilt	 265-281
Fransızca-Latince Sözlük	<i>L[ouis] Marie Quicherat</i>	19. Cilt	 257-260
Fransızca Sözcükler - Etimoloji Sözlüğü	<i>J. B. Morin</i>	21. Cilt	 423-486
Fransızca Sözcükler - Etimoloji Sözlüğü	<i>J. B. Morin</i>	22. Cilt	 1-56
Fransızca-Türkçe Sözlük	<i>Mehmet Ekrem</i>	7. Cilt	 167-172
Fransızcanın Öğretimi	<i>[H. Bourgin, A. Croiset .]</i>	19. Cilt	 283-301

G

Geleceğin Toplumu
Gelibolu
Genç Kalın
Genç Kalınz
Genel Tarih Öncesi Taslağı
Gramerin Kökeni
Günümüz Osmanlı Krizi Üzerine Bir İnceleme

Günümüz Türkiyesi
Göven

H

Hakan
Halide Edip Adıvar
Halk Edebiyatı Antolojisi
Halkların Gelişiminin Psikolojik Yasaları
Halkların Genel Tarihi
Hammurabi Kanunu
Hâbirât
Havada Savaşın Resimli Tarihi
Hayatın Kitabı
Hibetü'l Hakayık
Hilâfet-i İslâmiye ve Büyük Millet Meclisi
Hindistan'ın Uygarlıkları
Hindistan, Maurya'lar Zamanı
Hittit ve Asyanık Dergisi
Hukuk-i Esasiyye
Hunlular, Tatarların, Moğolların ve Diğer Batı Tatarları ve Diğerlerinin
Hazine-i İsa'dan Önce ....
Hümiyet

Jean Grave 20. Cilt 381-389
John Massfield 24. Cilt 205-210
Dr. Victor Pouchet 20. Cilt 211-218
Dr. Victor Pouchet 10. Cilt 373-384
Jacques Morgan 23. Cilt 88-110
Hilaire de Barenton 20. Cilt 119-122
Muhammet Ferit Bey 16. Cilt 229-233
Demetrius Georgiades 16. Cilt ..... 1 - 154
Constantin 21. Cilt 289-309

Abdülhak Hâmid [Tarhan] 10. Cilt 239-241
Halide Edip Adıvar 6. Cilt 139-148
Yusuf Ziya [Ortaç] 10. Cilt 227-237
Dr. Gustave le Bon 20. Cilt 279-394
Maxime Petit 12. Cilt 129-185
Avram Galanti [Rodrumlu] 5. Cilt 279-285
Cemal Paşa 1. Cilt 447-484
Jacques Mortane 21. Cilt 391-396
20. Cilt 251-257
Ahmet b. Mahmut [Yuğnaklı] 7. Cilt 71-75
İsmail Şükrü 5. Cilt 287-302
Dr. Gustave Le Bon 11. Cilt 457-470
Lois De La Vallée Poussin 17. Cilt ..... 1 - 196
23. Cilt 241-258
İsmail Hakkı Babanzade 8. Cilt 193-326
Ray Deguignes 16. Cilt 323-340
John Stuart Mill 8. Cilt 409-436

I

İnk - İnkler
İnkler ve Tarih Tarihe Etolojik Giriş
İnkler

Prof. Dr. Gerge Montandon 23. Cilt 36-87
Eugene Pittard 22. Cilt 225-486
Prof. Jean Brunhes 20. Cilt 361-363

İ

İcra ve İflâs Kanunu Şerhi ve Esasları
İçtimaiyyat
İdare Hukuk ve Kamu Hukuku Özlü Eseri
İdare-i Harp ve Siyasal
İkinci Beş Yıllık Sanayi Planı
İleri Çağ'da Udiya ve Kompulan
İleriye Balaş

9. Cilt 197-200
Ali Kâmil [Akyüz] 7. Cilt 403-417
Prof. Maurice Hauriou 21. Cilt 257-263
General Erich Ludendorff 6. Cilt 13-64
İktisat Vekâleti Sanayi Teşvik Heyeti 9. Cilt 201-208
René Dussaud 11. Cilt 11-17
Arthur Williams 24. Cilt 211-215

İlk Bulgar Kütürünün Yapıları	<i>Géza Fehér</i>	15. Cilt	467-482
İlk Çağ Tarihi	<i>Eduard Meyer</i>	11. Cilt	25-60
İlk Uygarlıklar	<i>Gustave Fauré - Georges Cantenau-René Grousset</i>		
	<i>Pierre Jounet - Jean Lesquier</i>	12. Cilt	221-318
İlk Uygarlıklar	<i>Louis Halpern ve Philippe Sagnac</i>	11. Cilt	61-68
İkameküp Müfredat Programı		9. Cilt	151-154
İlm-i İktisad Dersleri	<i>Charles Gide</i>	7. Cilt	335-342
İlmin Yeni Yolu	<i>Saka Şükrü Pamiryan</i>	10. Cilt	417-420
İmparator II. Frédéric'in Almanya'daki Politikası	<i>Georges Blonde</i>	15. Cilt	249-253
İmtizâc-ı Akvâm ve Vefâ-i Ahd	<i>Namık Kemal</i>	6. Cilt	153-158
İngiliz Tarihi Üzerine Kısa Bir İnceleme		24. Cilt	337-340
İngilizce - Türkçe Yoğunlaştırılmış Sözlük	<i>A[hi]met Vahit Moran</i>	24. Cilt	197-203
İnsan İrkan Arasındaki Eşitsizlik Üzerine Deneme	<i>Joseph Gahineau</i>	21. Cilt	91-215
İnsan İrkan ve Onların Coğrafi Dağılımı	<i>Prof. Alfred Haddon</i>	23. Cilt	1-30
İnsan ve Dünya	<i>Éliade Reclus</i>	12. Cilt	409-432
İnsandan Önceki İnsan Zekası		20. Cilt	109-117
İnsanlığın Evrimi	<i>Prof. Edmond Perrier</i>	23. Cilt	111-116
İnsanlığın Gelişimi Kolektif Sentez	<i>Prof. Lucien Fabure</i>	21. Cilt	67-90
İnsanlığın Şikâyeti	<i>Charles Dollfus</i>	21. Cilt	1-7
İnsanlığın Tarihi	<i>Paul Rohrbach</i>	24. Cilt	177-180
İmtihap	<i>Afet İnan</i>	9. Cilt	225-239
İslâm Tarihi	<i>Leon Caetani</i>	3. Cilt	132-490
İslâm Tarihi	<i>Leon Caetani</i>	4. Cilt	1-422
İslâm Tarihi	<i>M. Şemsaddin Günaltay</i>	4. Cilt	437-458
İslâm Tarihi Üzerine Denemeler	<i>Prof. E [einhardt] Dazy</i>	19. Cilt	79-157
İslâm ve Müttefiklerin Politikası	<i>Dr. Enrico Insabato</i>	19. Cilt	53-70
İsrail Halkının Tarihi	<i>Ernest Renan</i>	12. Cilt	187-196
İstanbul	<i>Renato Bova Soppa</i>	24. Cilt	349-359
İstanbul Akşamları	<i>Ch [arles] Mismar</i>	18. Cilt	45-54
İstanbul Devrimleri	<i>Tome Premier</i>	16. Cilt	475-482
İstanbul Tarihi	<i>[Çevirmen: S. Coatin]</i>	23. Cilt	259-320
İsvaç ve Norveç	<i>Philipppe] Le Bas</i>	14. Cilt	129-168
İş Hayatı İmparatorluğu	<i>Andrew Carnegie</i>	20. Cilt	315-350
İtalya Rehberi		24. Cilt	303-322
İzmir (Asya Türkiye'si) Din Ahîkî Felsefe		14. Cilt	35-39

J

Japonya ve Dünya Barışı	<i>K[iyoshi] K[arl] Kawakami</i>	14. Cilt	49-81
Julius Caesar	<i>William Shakespeare</i>	24. Cilt	284-288

K

Kabilelerden İmparatorluklara İkel Toplumlarda ve Eski Doğuda Sosyal Örgülenme	<i>Prof. A[lexandre] Mariet - G[orges] Davy</i>	18. Cilt	253-306
Kadın ve Tann	<i>Giorgio Quattara</i>	19. Cilt	29-33
Kahramanlar	<i>Thomas Carlyle</i>	23. Cilt	122-240

Kamus Tercümesi	<i>Ebû Tahir Muhammed b. Yakub b. İbrahim</i>	7. Cilt	29-49
Kamus Tercümesi-4	<i>Ebû Tahir Muhammed b. Yakub b. İbrahim</i>	7. Cilt	51-56
Kamus-ı Türkî	<i>Şemseddin Sami</i>	7. Cilt	77-97
Kan Grupları Hakkında	<i>Prof. Dr. Şerket Aziz [Kansu]</i>	24. Cilt	370-372
Konularımız	<i>Derleyen Edip Kemal</i>	9. Cilt	163-195
Kastamonu ve Kapadokya'daki Keşifler ve Çalışmalar	<i>Giulio Jacopi</i>	24. Cilt	360-363
Kaybolmuş Mu Kilesi	<i>Colonel James Churchward</i>	10. Cilt	263-315
Kayıp Kıtâ: Mu	<i>Colonel James Churchward</i>	24. Cilt	289-296
Keltler	<i>Henri Hubert</i>	11. Cilt	287-322
Kırgız Sözlüğü	<i>İ. M. Bükün</i>	9. Cilt	301-304
Kırgızca'nın Söz Dizimi	<i>P [Iatun] M [ihaylovic] Melioranskiy</i>	19. Cilt	243-247
Kimya Temel Dersleri	<i>P[aul] Lagol</i>	20. Cilt	203-210
Kitab-ı Haliyyetü'l İnsan	<i>Cemeleddin İbn-i Muhenna</i>	7. Cilt	63-69
Kitab-ı Mukaddes		8. Cilt	491-494
Konuşmalar ve Konferanslar	<i>Ernest Renan</i>	19. Cilt	311-335
Kur'an-ı Kerim Tercümesi	<i>Çeviren: Cemil Said</i>	8. Cilt	449-457
Kutsal İttifak II. Cilt	<i>A. Debidour</i>	13. Cilt	259-285
Küçük Türk Telebbulan	<i>Avram Galanti [Bodrumlu]</i>	8. Cilt	1-18
Külliyyat-ı Fenn-i Eslîha	<i>Ahmet Muhtar Paşa</i>	24. Cilt	377-381
Kürdistan'da İran'da ve Mezopotamya'da	<i>Henry Binder</i>	18. Cilt	31-43

L

Latın Dili Kökenbilimsel Sözlüğü	<i>Prof. A. Ernout ve Prof. A. Meillet</i>	22. Cilt	63-92
Latince - Türkçe Sözlük	<i>Lous Quicherat - Amédée Daveluy</i>	22. Cilt	93-102
Lehçe-i Tatarî	<i>Abdülkayyum Nasiri</i>	10. Cilt	219-226
Liberalizm	<i>Emile Faguet</i>	18. Cilt	167-180
Liderin Kılavuzu	<i>M. Jules Bertaut</i>	20. Cilt	403-408
Lugat-ı Çağatay ve Türkî ve Osmanî	<i>Buharâh Şeyh Süleyman Efendi</i>	7. Cilt	193-279
Lugat-i Naci	<i>Muallim Naci</i>	6. Cilt	283-304

M

M.Ö. IV. Yüzyıla Kadar Akdeniz Dünyası	<i>Eugène Cavaignac</i>	11. Cilt	483-494
M.Ö. IV. Yüzyıla Kadar Akdeniz Dünyası	<i>Eugène Cavaignac</i>	12. Cilt	209-220
Mahkemelerin Ruhu	<i>Thomas W[all] Sheton</i>	24. Cilt	233-237
Manzûm Rubâiyyat-ı Hayyam Tercümesi	<i>Manzûm Rubâiyyat-ı Hayyam</i>	7. Cilt	1-4
Masaj ve Hareket Tedavisi	<i>Prof. Dr. Osman Cevdet [Çabokçu]</i>	10. Cilt	385-390
Maya Dili	<i>M. Brasseur de Bourbourg</i>	20. Cilt	135-201
Mebuslar Meclisi İç Tüzüğü		7. Cilt	349-364
Mebusluk İşleyenler		9. Cilt	269-279
Med Savaşlarına Kadar Doğunun Eski Tarihi	<i>François Lenormant</i>	12. Cilt	1-128

Meseleler Vasıtasile Yurtdaşlık 1	<i>James Bartlett Edmonson</i>	9. Cilt	101-106
Meseleler Vasıtasile Yurtdaşlık 9	<i>James Bartlett Edmonson</i>	9. Cilt	107-111
Mezopotamya	<i>Louis Joseph Delaporte</i>	11. Cilt	177-192
Mısır Kahire'den Filas'ye	<i>Georges Ebers</i>	11. Cilt	471-482
Mısır Kralliyet Coğrafya Şirketi Anılan	<i>Albert Kammerer</i>	16. Cilt	235-255
Mısır'ın Dramı	<i>Raymond Coizat</i>	13. Cilt	197-262
Milliyetçilik ve Uluslar Arasıçılık	<i>Prof. Ramsey Muir</i>	18. Cilt	405-425
Mir'at-ı Şu'nat	<i>Mehmet Memduh Paşa</i>	6. Cilt	149-151
Modern İngiltere ve Gelişimi	<i>Louis Cazamian</i>	18. Cilt	473-481
Modern Tarih	<i>Dr. Ch[arles] Aimond</i>	15. Cilt	71-83
Modern Toplum ve Sosyal Sorun	<i>J. Barin - Fournet</i>	21. Cilt	31-36
Moğol İmparatorluğu - 8	<i>Lucien Bouverat</i>	13. Cilt	297-301
Moğol İmparatorluğu - 8	<i>Lucien Bouverat</i>	13. Cilt	303-326
Moğol İmparatorluğu - 8	<i>Lucien Bouverat</i>	13. Cilt	327-354
Moskova Yolculuğu	<i>Georges Duhamel</i>	19. Cilt	347-468
Mu Çocukları	<i>Colonel James Churchward</i>	10. Cilt	323-359
Mu'da Öğretilen Kozmik Kuvvetler	<i>Colonel James Churchward</i>	10. Cilt	317-322
Mu'nun Çocukları	<i>Colonel James Churchward</i>	24. Cilt	297-302
Mu'nun Mukaddes Sembolleri	<i>Colonel James Churchward</i>	10. Cilt	361-372
Mukavele-i İktimaye	<i>Jean Jak Rousseau</i>	7. Cilt	281-327
Musonlının Asyası	<i>Prof. J [ules] Sion</i>	17. Cilt	469-490
Mücevherin Hikâyesi	<i>Francois [Powers] Stogford</i>	24. Cilt	323-329

N

N. Lenin	<i>Vladimir İliç Lenin</i>	18. Cilt	401-404
Nil Nehri ve Mısır Medeniyeti	<i>A[lexandre] Moret</i>	13. Cilt	1 - 196

O

Öğülâzımın Kitabı	<i>Paul Doumer</i>	19. Cilt	19-22
Okyanusya	<i>Paul Privat-Deschanel, Maurice Zimmermann</i>	18. Cilt	83-122
Onbeşinci Louis ve Rusyalı Elisabeth	<i>Albert Vandal</i>	18. Cilt	217-252
On Bir Ağustos 1919 Tarihli Alman Anayasası	<i>Prof. René Brunet</i>	21. Cilt	224-233
Onördördüncü-Onbeşinci-Onaltıncı Yüzyıllar	<i>Albert Malet - Jules Isaac</i>	14. Cilt	115-121
On Yedi Kumaltı Şehri ve Sadri Maksudî Bey	<i>Ahmet Zeki Velide (Togan)</i>	9. Cilt	73-79
On dokuzuncu Yüzyıl Edebiyatı Araştırmaları	<i>Émile Faguet</i>	19. Cilt	337-342
Ordu Komutanı Napolyon	<i>Yorsk De Vartenburg</i>	23. Cilt	321-493
Ordu Teşkilâtı	<i>Hans Rintner</i>	7. Cilt	377-402
Orhon Yazıtları	<i>Ugrilainen Seura Helsinki Suomalais</i>	20. Cilt	5-71
Orhun Abideleri	<i>Necip Asım [Yazıkuz]</i>	4. Cilt	464-485
Orhun Abideleri	<i>Necip Asım [Yazıkuz]</i>	6. Cilt	1-11
Orta Avrupa	<i>Prof. Emm [anuel] Martonne</i>	17. Cilt	445-467
Orta Avrupa	<i>Prof. Emm [anuel] Martonne</i>	18. Cilt	69-82
Orta Çağ	<i>Dr. Ch[arles] Aimond</i>	15. Cilt	85-101
Orta Çağ	<i>Ernest Flammarion</i>	15. Cilt	65-69
Orta Çağ ve Modern Çağ'ın Başlangıcı	<i>Albert Malet</i>	15. Cilt	103-111

Osmanlı İmparatorluğu Tarihi	<i>Joseph Purgstall - Hammer</i>	17. Cilt	251-328
Osmanlı İmparatorluğu Tarihi	<i>M. Dochez</i>	16. Cilt	341-354
Osmanlı İmparatorluğu Tarihi	<i>Théophile Lavallée</i>	16. Cilt	309-321
Osmanlı İmparatorluğu'nun Tarihi	<i>N. Jorga</i>	24. Cilt	139-147
Osmanlı Kapitulasyonlarının Yönetimi	<i>Mahmut Esat Bozkurt</i>	15. Cilt	413-416
Osmanlı Tarihi	<i>Ahmet Rasim</i>	2. Cilt	23-83
Osmanlı Tarihi	<i>Necip Azm Yazıkazı- Mehmet Arif</i>	1. Cilt	375-392
Osmanlı Ülkesinde	<i>G. Des Godins de Souhesmes</i>	16. Cilt	155-195

O

Öğretmenim	<i>Ediör: Aristide Quillet</i>	20. Cilt	83-100
Ön Bulgar Kültürünün Anıtları ve Macarlarla İlişkileri	<i>Géza Fehér</i>	17. Cilt	197-250
Özel Askerî Okul Ahlak ve Eğitim Dersleri		21. Cilt	310-357

P

Peçevi Tarihi	<i>İbrahim Peçevi</i>	24. Cilt	382-400
Politika	<i>Charles Benoist</i>	18. Cilt	307-385
Pontoise'den İstanbul'a	<i>Edmond About</i>	19. Cilt	469-474
Prem Sagar Aşk Okyanusu	<i>Çeviren E. Lamarcaise</i>	19. Cilt	71-78
Psikolojik Paradokslar	<i>Max [Simon] Nordau</i>	20. Cilt	301-314

R

Renkli Küçük Sözlük	<i>Pierre Larousse</i>	20. Cilt	101-103
Romalıların Görkemi ve Çöküşü, Kanunların Özü	<i>Montesquieu</i>	19. Cilt	1-4
Romalıların Tarihi	<i>Victor Duruy</i>	11. Cilt	145-176
Roman	<i>Falih Rıfkı [Atay]</i>	10. Cilt	243-249
Ruh'ül Kavanin	<i>Montesque</i>	8. Cilt	443-447
Rusya'nın Tarihi	<i>Alfred Nicolas Rambaud</i>	15. Cilt	113-222
Rusya'nın Tarihi	<i>Prof. Sergay Mahaylovic Soloven</i>	24. Cilt	37-65

S

Sahih-i Buhari	<i>Rübneddin A. bin A. bin Abdülâzîz e-Rubeydi</i>	8. Cilt	469-489
Savaş Nasıl Biliyordu?	<i>Genl. Charles Marie Emmanuel Mangin</i>	21. Cilt	377-390
Sekizinci	<i>İbn'ül Refik Ahmet Nurettin</i>	6. Cilt	305-347
Sendikacılık		7. Cilt	451-480
Serbest Aşkın Yasaları	<i>Giorgio Quartara</i>	19. Cilt	23-27
Sermid	<i>İzzet Mâlih [Devrim]</i>	20. Cilt	73-81
Sistemim	<i>J. P. Müller</i>	10. Cilt	391-415
Sosyal Karmaşa	<i>Georges Clemenceau</i>	21. Cilt	37-66
Sosyalizm ve Kapitalizm Konusu		8. Cilt	145-192
Subay	<i>Jules Poirier</i>	21. Cilt	397-413
Subaylar İçin Seferde Askerlik Hizmetleri	<i>General Litzmann</i>	20. Cilt	477-485
Subaylar İçin Taşrada Görev Talimleri	<i>General Carl Litzmann</i>	21. Cilt	372-376
Suçluyorum		21. Cilt	414-422
Sultan V. Murat	<i>Cemalettin Bey</i>	24. Cilt	239-259
Sümerliler	<i>C[harles] Leonard Woolley</i>	10. Cilt	433-486

Ş

Şecere-i Türk	<i>Ebu'l Gazi Bahadır Han</i>	2. Cilt	110-121
Şecere-i Terakime	<i>Türk Dil Kurumu</i>	9. Cilt	81-88

T

Tabiye Eğitim	<i>Henry Albert Nielusel</i>	20. Cilt	441-475
Taktiksel Konuların Çözümleri	<i>Albay Hauschild</i>	21. Cilt	358-364
Tarama Dergisi	<i>Türk Dili Tattik Cemiyeti</i>	9. Cilt	309-315
Tarhan	<i>Abdülhak Hâmid [Tahran]</i>	6. Cilt	225-249
Tarih III.	<i>Türk Tarihi Tattik Cemiyeti</i>	9. Cilt	93-100
Tarih-i Devlet-i Osmaniyye	<i>Abdurrahman Şeref</i>	5. Cilt	389-493
Tarih-i İslâm	<i>Şehbenderzâde Filibeli Ahmet Hilmi</i>	3. Cilt	1-57
Tarih-i Osmanî	<i>Ali Reşat</i>	2. Cilt	84-109
Tarih-i Umûmî	<i>Joseph De Guignes</i>	1. Cilt	1-180
Tarih-i Umûmî	<i>Joseph De Guignes</i>	6. Cilt	103-121
Tarihte Güzel Kadınlar	<i>Mehmet Enis</i>	5. Cilt	381-388
Temel Felsefe Dersi	<i>Prof. Émile Boirac</i>	20. Cilt	237-243
Tercüman-ı El-Lügat	<i>Hamdi Hüseyin Remzi</i>	7. Cilt	57-62
Teşkilât Esasiye Kanunu		7. Cilt	371-376
Teşkilât Esasiye Kanunu		9. Cilt	155-161
Teşkilât Esasiye Kanunu		24. Cilt	367-369
Tevârîh-i Al-i Osman Âşıkpaşazade Tarihi	<i>Ahmet Âşık-ı Âşıkpaşazade</i>	4. Cilt	459-463
Tapçu Sırah	<i>Joseph Reinach</i>	20. Cilt	487-491
Toplum Bilim Ahlak	<i>Theophile Funck-Brentano</i>	20. Cilt	345-379
Toplumsal Yasalar	<i>G[abriel] Tarde</i>	20. Cilt	351-360
Tuna'dan İstanbul Boğazı'na Kadar Her Yerden Biraz	<i>[James] de Chambrier</i>	17. Cilt	405-435
Türk Akademesinde Reform	<i>L. Feuille</i>	19. Cilt	249-255
Türk Antropoloji Dergisi		23. Cilt	117-121
Türk Antropoloji Dergisi		9. Cilt	7-12
Türk Çocuklarına Tarih Notları		24. Cilt	364-366
Türk Çocuklarına Yurt Bilgisi Notları	<i>Afet İnan</i>	9. Cilt	127-130
Türk Diline Ait Bir Kökenbilimsel Sözlük	<i>Bedros Kerestedjian</i>	19. Cilt	201-237
Türk-Doğu Sözlüğü	<i>Pavet de Courteille</i>	19. Cilt	193-199
Türk İmparatorluğu Sultanlar, Toprak ve İnsanlar		24. Cilt	279-283
Türk Lügati 1	<i>Hüseyin Kâzım Kadri</i>	7. Cilt	99-139
Türk Lügati 1	<i>Hüseyin Kâzım Kadri</i>	7. Cilt	141-159
Türk Lügati 2	<i>Hüseyin Kâzım Kadri</i>	7. Cilt	161-166
Türk Medeniyeti Tarihi	<i>Ziya Gökalp</i>	2. Cilt	1-22
Türk Tarihi	<i>Dr. Rıza Nur</i>	1. Cilt	197-374
Türk Tarihi	<i>Necip Asım</i>	3. Cilt	83-131
Türk Tarihinin Ana Hatları		9. Cilt	49-62
Türk Tatar Lisâniyyatına Medhal	<i>Azemevr</i>	7. Cilt	173-192
Türk Tecdüüd Edebiyatı Tarihi	<i>İsmail Habib [Savuk]</i>	6. Cilt	173-193
Türk-Sümer Dilleri Üzerine Araştırmalar	<i>Dr. H. F. Kurgic</i>	20. Cilt	123-133
Türkçe-Fransızca Sözlük			

<i>Thomas Xavier Bianchi ve Jean Daniel Kleffer</i>	19. Cilt	239-241
Türkçede Kelime Teşkilî	Ahmet Cevat [Emre]	9. Cilt 305-307
Türkiyat Mecmuası		6. Cilt 159-171
Türkiyat Mecmuası	<i>İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü</i>	10. Cilt 255-262
Türkiyat Mecmuası		24. Cilt 401-413
Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi		24. Cilt 414-482
Türkiye İş Bankası		7. Cilt 365-369
Türkiye Nasıl Doğdu	Harold Armstrong	9. Cilt 1-5
Türkiye Tarihi	Ahmet Hamid-Mustafa Muhsin	1. Cilt 393-446
Türkiye'nin Teselya Seferine İlişkin ...	Dr. C.A. Fetzler	24. Cilt 135-137
Türklerin Genel Tarihi	Richard Knaflitz	24. Cilt 227-231
Türklerin Örfleri ve Âdetleri, Dinleri, Sivil, Askerî ve Siyasî Yönetimleri	Jean-Antoine Guér	17. Cilt 437-444
Türkoloji İncelemesi	N. F. Knergic	9. Cilt 389-406
U		
Umûmî Tarih	Ahmet Refik	3. Cilt 58-82
Umûmî Tarih	Ali Reşat	4. Cilt 423-436
Urûhiha Sözlüğü	N. Katonuf	9. Cilt 377-388
Uzak Doğu Tarihi	René Grousset	13. Cilt 263-296
Ü		
Üç Seferin Hikâyesi	C. B. Brereton	24. Cilt 341-348
V		
Validem	Abdülhak Hâmid [Tahrân]	6. Cilt 195-223
Van Tarihi		1. Cilt 181-187
Venezelas	E[rmest] Lemonon	14. Cilt 41-48
Voltaire'nin Tüm Dramatik Şaheserlerini İçeren Tiyatrosu	Voltaire	24. Cilt 1-11
Y		
Yakut Dili Lügati	Eduard Karloviç Pekarskiy	10. Cilt ..... 1 - 152
Yakut Dili Lügati	Eduard Karloviç Pekarskiy	9. Cilt 411-493
Yakut Dili Lügatından Çıkan Çalışmalar		10. Cilt 153-218
Yardımsızlığın Ahlîkî Rolü	Herbert Spencer	20. Cilt 259-261
Yasal Bozulmuşluk ve Uluslar Arası Kölelik	Prof. Victor Costin	18. Cilt 427-431
Yasal Sevgili veya Özgür Şehirli Kadın	Georges-Anatol ve Jane de Magny	20. Cilt 429-439
Yasaların Ruhu	Montesquieu	21. Cilt 8-30
Yeni Gramer Metodu Hakkında Layiha	Ahmet Cevat [Emre]	9. Cilt 347-371
Yeni İnsanlar	Claude Farrère	19. Cilt 475-478
Yeni Türk Lügati	İbrahim Alâettin	9. Cilt 407-410
Yeni Türkçe Gramer	Mehmet Bahaettin [Tosun]	9. Cilt 131-149
Yıldırımın Akıbeti	Mirlivâ Sedat [Ahmet Sedat Paşa]	5. Cilt 355-380
Yönetimi Ele Geçirmekle İyi mi Edildi?	Edmond Demolins	19. Cilt 11-18
Yürükler Üzerine	Dr. M. Tekkyroğlu	20. Cilt 409-427
Yugoslavya'nın Doğuşu	Henry [Philip Bernard] Baerlein	24. Cilt 330-336

Yunan Dilinin Etimolojik Sözlüğü	Prof. Émile Boisacq	19. Cilt	307-310
Yunan Etimolojisi El Kitabı	Mayer Leo	24. Cilt	123-126
Yunan Halkının Oluşumu	Auguste François Victor Jarde	12. Cilt	319-392
Yurdum İçin II	Hamdi Günay	10. Cilt	421-425
Yurdum İçin III	Hamdi Günay	10. Cilt	427-432
Yurttaşlık Haklarının Talebi	R[aymond] Poincaré	18. Cilt	387-400

Z

Zabit ve Kumandan	Mehmet Nuri [Conker]	8. Cilt	339-386
Zeytin Dağı	Fatih Rifka [Atay]	10. Cilt	251-254

DÜZELTMELER

YANLIŞ

10. Cilt Sayfa 434

11. Cilt Sayfa 26

Sayfa Adedi: VII + 285

14. Cilt Sayfa 124

Not: ... Mustafa ?????

14. Cilt- Sayfa 83

Envanter No: 1669

15. Cilt Sayfa 224

Envanter No: 1749

15. Cilt Sayfa 468

Envanter No: 1635

Yazar: Eduard Meyer

16. Cilt Sayfa 230

Yazar: Muhammet Ferit Bey

19. Cilt Sayfa 160

Not: ... Arzum Orhan

20. Cilt Sayfa II

Temel Felsefe Dersi.... 361-363

20. Cilt Sayfa 361, 362, 363

Öst Başlık: Temel Felsefe Dersi

21. Cilt Sayfa 92, 124, 378

Not: ... Arzum Orhan

23. Cilt. Sayfa 260, 269, 277, 292, 301

Not: ... Arzum Orhan

DOĞRU

10. Cilt Sayfa 434

Not: Kitabın ilgili bölümleri A.Ö. TÖMER

Dil Öğretim Merkezi tarafından tercüme edilmiştir.

11. Cilt Sayfa 26

Sayfa Adedi: VII + 284

14. Cilt Sayfa 124

Not: ...Mustafa Kalaycı

14. Cilt - Sayfa 83

Envanter No: 1696

15. Cilt Sayfa 224

Envanter No: 1794

15. Cilt Sayfa 468

Envanter No: 1960

Yazar: Gâye Fehîr

16. Cilt Sayfa 230

Yazar: Muhammet Ferit Bey

19. Cilt Sayfa 160

Not: ... Arzum Orhan

20. Cilt Sayfa II

İrklar.... 361 - 363

20. Cilt 361, 362, 363

Öst Başlık: İrklar

21. Cilt Sayfa 92, 124, 378

Not: ... Arzum Orhan

23. Cilt. Sayfa 260, 269, 277, 292, 301

Not: ... Arzum Orhan

